

**Det 22. Kirkemøtet i Den norske kirke
ble holdt på Lillehammer
fra mandag 14. november til lørdag 19. november 2005.
Møtets forhandlinger fant sted på Radisson SAS Lillehammer Hotell.**

Kirkemøtet på Internett

Taler og vedtak fra Kirkemøtet er tilgjengelig på <http://www.kirken.no>. Der finnes også taler og vedtak fra kirkemøtene i perioden 1997-2004.

Protokoll Kirkemøtet 2005

© Kirkerådet, Den norske kirke 2005

Opplag: 200

Bestilles fra:

Kirkerådets materiellekspedisjon
Postboks 799 Sentrum, 0106 Oslo

Tlf. 23081200

Faks: 23081201

E-post: materiell@kirken.no

Innhold

Åpning av Kirkemøtet 2005	1
Konstituering	2
En misjonerende kirke	4
Saksliste	5
Komitéinnstillinger og plenumvedtak	6
<i>KM 1/05 Innstilling fra protokollkomiteen</i>	<i>6</i>
<i>KM 2/05 Valg og oppnevninger</i>	<i>10</i>
<i>KM 3/05 Om økonomien i Den norske kirke – St. meld. nr. 41</i>	<i>14</i>
<i>KM 4/05 Orienteringssaker</i>	<i>22</i>
<i>KM 5/05 En misjonerende kirke</i>	<i>24</i>
<i>KM 6/05 Norsk asyl- og flyktningpolitikk</i>	<i>37</i>
<i>KM 7/05 Kunsten å være kirke - Kulturmelding for Den norske kirke</i>	<i>56</i>
<i>KM 8/05 Kirkelige reformer</i>	<i>73</i>
<i>KM 9/05 Valkyrkjelydar</i>	<i>96</i>
<i>KM 10/05 Delegering av forsøk med valgordninger, kl § 24, 7. ledd</i>	<i>103</i>
<i>KM 11/05 Forretningsorden for Kyrkjemøtet § 2-2</i>	<i>105</i>
<i>KM 12/05 Endringer i samansetjinga av dei sentralkyrkjelege råda</i>	<i>107</i>
Deltakere på Kirkemøtet 2005	114
Øvrige programinnslag	121
Kulturkveld/internasjonalt kveld - inngåelse av avtale med ELCSA	122
Taler, foredrag og hilsener	124
<i>Hilsningstelegram fra HM Kongen</i>	<i>124</i>
<i>Kirkerådsleder Thor Bjarne Bores tale</i>	<i>125</i>
<i>Statsråd Trond Giskes tale</i>	<i>137</i>
<i>KUF-komitelederens hilsen</i>	<i>146</i>
<i>Hilsen fra kirkepresident dr. Friedrich Hauschildt i VELKD</i>	<i>148</i>
<i>Ei misjonerende kyrkje - hovudforedrag</i>	<i>149</i>
<i>Hilsen fra biskop Ndanganeni P. Phaswana, ELCSA</i>	<i>159</i>

Åpning av Kirkemøtet 2005

Åpningsmøtet

Kirkemøtet åpnet mandag 14. november kl. 13 ved at Kirkerådets leder Thor Bjarne Bore ønsket velkommen. Han holdt så sin tale (gjengitt på s. 125). Det var også tale ved statsråd Trond Giske (gjengitt på s. 137). Præsident Dr. Friedrich Hauschildt fra VELKD (Vereinigte Evangelisch-Lutherische Kirche Deutschlands) og Ine Marie Eriksen, leder i Stortingets kirke, utdannings- og forskningskomité, brakte hilsener til Kirkemøtet (gjengitt på s. 146-148).

Marianne Kostøl (sang) og Irene Tillung (akkordeon) sto for det musikalske innslag i åpningsmøtet.

I forbindelse med Kulturmeldingen for Den norske kirke ble bokverket "Vann av klippen" presentert, et samarbeidsprosjekt mellom bildekunstner og grafiker Terje Grøstad, forfatter og salmedikter Eyvind Skeie og bokdesigner og skriftekspert Klaus E. Krogh. En utstilling med Terje Grøstads bilder ble åpnet i plenumsalen.

Plenumssamtale (til leders tale)

Disse hadde ordet:

Ole Hagesæther, Rolf Steffensen, Gyrid Espeland, Ann-Mari Aas, Knut Lundby, Magne Skjeldal, Petter Normann Dille, Ernst Baasland, Sigrun M. Møgedal, Tom Landås, Jenny Skumsnes Moe, Ole D. Mjøs, Arne Grønningsæter, Ingmar Areklett og Ådne Berge

Åpningsmiddagen

Kl. 18 var Kirkemøtets delegater og gjester samlet til middag. Det ble brakt hilsen av Einar Solbu, leder av utvalget for utarbeidelsen av Kirkelig kulturmelding. Hans Olav Mørk introduserte den nye oversettelsen av Fadervår tonesatt av Egil Hovland.

Åpningsgudstjenesten

Gudstjenesten fant sted i Lillehammer kirke kl 20.30. Inger Anne Naterstad var hovedliturg og Sindre Eide medliturg. Prekenen var ved direktør Erling J. Pettersen, og det var hilsen fra biskop Louis Sibiya fra Evangelical Lutheran Church of Africa (ELCSA). Sangledere var Sindre Eide, Betty og Peter Arendt.

Konstituering

Kirkemøtet ble konstituert under åpningsmøtet mandag 14. november.

Valg av dirigentskap

Kirkemøtet ga sin tilslutning til følgende dirigenter med varadirigenter:

Arne Grønningsæter (hoveddirigent)	Oslo
Personlig varadirigent: Marit Tingelstad	Hamar
Trond Gran	Nord-Hålogaland
Personlig varadirigent: Ole Jakob Modalsli	Borg
Benedicte Aschjem	Borg
Personlig varadirigent: Hanna Sødal	Nidaros

Innkallingen

Det var ingen innvendinger til innkallingen til årets Kirkemøte. Møtet ble satt.

Saksliste

Endringsforslag

Ole Jakob Modalsli:

”Kommentarer til statsbudsjettet 2007 tas opp som sak på KM 2005.”

Kommentar: Erling J. Pettersen.

Votering

Modalslis forslag fikk 31 stemmer. 37 stemte mot forslaget. Forslaget falt.

Sakslisten ble enstemmig godkjent. 68 stemmeberettigede.

Valg av tellekorps

Kirkemøtet ga sin tilslutning til følgende forslag til tellekorps:

Øyvind Tobiassen, leder
Eileen Nergård
Vivian B. Rode
Marit Omland
Auhild Kaarstad

Valg av komitéledere

Kirkemøtet ga sin tilslutning til følgende forslag til komitéledere:

Komité A - Einar Salvesen

Komité B - Svein Malmbekk

Komité C - Sigrun M. Møgedal

Komité D - Ådne Berge

Komité E - Arne Dag Kvamsøe

Komité F - Inger Anne Naterstad

Supplerende valg til Kirkemøtets valgkomité

Saksdokument:

Dokument 2.7/05

Kirkemøtet velger Sissel Vartdal som nytt varamedlem for Ivar Bjørkås i valgkomiteen for inneværende periode.

En misjonerende kirke

Kirkemøtets hovedtema 2005 var "En misjonerende kirke". Leder i Mellomkirkelig råd, Ingrid Vad Nilsen, ledet møtet tirsdag 15. november kl. 9 der generalsekretær i Det Norske Misjonsselskap, Kjetil Aano, holdt hovedforedraget "Ei misjonerande kyrkje" (gjengitt på s. 149). I lys av temaet fortalte kapellan Sunniva Gylver om arbeidet i Grønland menighet, misjonær/prest Bård Hallesby Norheim om arbeidet i den estiske kirke og Gyrid Espeland om virksomheten i Eigerøy menighet. Biskop Ndanganeni Petrus Phaswana holdt en tale med tema: "Mission today" (gjengitt på s. 159), og leder i Samisk kirkeråd, Oddvar D. Andersen, fortalte om forsoningsprosjektet i Tysfjord.

Plenumssamtale

Dirigent: Benedicte Aschjem

Disse hadde ordet:

Sigrun M. Møgedal, Rolf Steffensen, Thor Strandenæs, Vidar L. Haanes, Odd Bondevik, Jenny Skumsnes Moe, Per Oskar Kjølås, Petter Normann Dille, Olav Skjevesland, Kari Sørheim, Arne Sørli, Arne Dag Kvamsøe og Ingrid Vad Nilsen

Saksliste

- Sak KM 01/05** **Innstilling fra protokollkomiteen**
- Sak KM 02/05** **Valg og oppnevninger**
- Valg av dirigentskap
 - Valg av tellekorps
 - Valg av komitéledere
 - Valg av nominasjonskomité
 - Supplerende valg til Kirkerådets evalueringsnemnd
 - Valg av ny Lærenemnd for Den norske kirke
 - Supplerende valg til Kirkemøtets valgkomité
 - Valg av nytt medlem til KEKs sentralkomité
- Sak KM 03/05** **Om økonomien i Den norske kirke – St. meld. nr. 41**
- Sak KM 04/05** **Orienteringssaker**
- Statusrapport for arbeidet med ”Trosopplæring i en ny tid”
 - Statusrapport for arbeidet med ”Reform av gudstjenestelivet”
 - Menighetsrådsvalget 2005 - Foreløpig rapport
 - Årsmelding for de sentralkirkelige råd 2004
 - Protokoll fra Ungdommens kirkemøte 2005
 - Protokoll fra Bispemøtet 2005
 - Årsmelding 2004 Sjømannskirken/Norsk kirke i utlandet
 - Årsmelding 2004 Døvekirkenes fellsråd
- Sak KM 05/05** **En misjonerende kirke**
- Sak KM 06/05** **Norsk asyl- og flyktningpolitikk**
- Sak KM 07/05** **Kunsten å være kirke - Kirkelig kulturmelding**
- Sak KM 08/05** **Kirkelige reformer**
- a) Kirkelig organisering og arbeidsgiverspørsmål – Rapport fra styringsgruppen
 - b) Retningslinjer for kirkelig inndeling
- Sak KM 09/05** **Valkyrkjelydar**
- Her medrekna delegering av forsøk med valkyrkjelydar, kl § 24, 6. leddet
- Sak KM 10/05** **Delegering av forsøk med valgordninger, kl § 24, 7. ledd**
- Sak KM 11/05** **Forretningsorden for Kyrkjemøtet § 2-2**
- Sak KM 12/05** **Endringar i samansetjinga av dei sentralkyrkjelege råda**

Komit innstillinger og plenumvedtak

KM 1/05 Innstilling fra protokollkomiteen

Saksdokumenter:

Dokument 1.1/05 Sakorientering
Dokument 1.2/05 Innstilling fra protokollkomiteen

Innstilling fra protokollkomiteen

Protokollkomiteen har hatt tre m ter siden Kirkemøtet 2004.

Medlemmene i protokollkomiteen har gjennomgått vedtaksprotokollen fra Kirkemøtet 2004 f r utsendelse. Protokollkomiteen har f r kirkemøtet 2005 kontrollert oppfølgingen av vedtakene fra Kirkemøtet 2004, og når det har vært aktuelt, tidligere vedtak. Komiteen har tatt utgangspunkt i protokollene fra Kirkerådet, Mellomkirkelig råd og Samisk kirkeråd og opplysninger fra sentralkirkelig råds sekretariat. Komiteen har hatt samtale med medlemmer i KR/AU.

P  dette grunnlag finner Protokollkomiteen at de tre rådene har fulgt opp Kirkemøtets vedtak på en tilfredsstillende m te, med unntak av en sak som vi kommenterer senere i innstillingen.

Sekretariatet har gjennom sine arbeidsrutiner gitt Protokollkomiteen gode arbeidsvilkår.

KM og de sentralkirkelige rådene

Medlemmer av Kirkemøtet 2004 ba protokollkomiteen (PK) reflektere over sider av Kirkemøtets (KM), Kirkerådets (KR) og sekretariatets arbeid. Spesielt ble PK utfordret til å vurdere framdriften av vedtakene på KM. PK er usikker på om dette er en oppgave for komiteen ut fra nåværende mandat og retningslinjer. Mandatet for PK ble vedtatt av KM 1987. I løpet av disse snart 20 år er det skjedd en utvikling innen KR sitt arbeid og oppgaver, uten at PK sitt mandat er drøftet eller revidert. PK ser behovet for en drøfting og eventuell ajourføring av mandatet.

Med bakgrunn i utfordringene gitt på siste KM og med tanke på endringer av oppgaver og organisering av de sentralkirkelige råd siden 1987, sendte PK 09.05.05 brev til KR med forslag om å sette ned et utvalg for å gjennomgå mandat og retningslinjer for PK. PK avventer KR's behandling.

PK har merket seg at Samisk kirkeråd har protokollert behovet for mer administrativ hjelp for å kunne løse oppgavene det har.

Prøveordningen for nominasjon m.v. ved utnevning av biskop

KR har siden siste KM deltatt i to nominasjoner etter "Prøveordning for nominasjon m.v. ved utnevning av biskop". PK bygger sin innstilling på protokoller fra KR, KR/AU, vedtak i KM (KM10/03), forskrift av 30.06.04 fra Kultur- og kirke departementet (departementet) og samtale med tre medlemmer i KR/AU. PK har i ettertid mottatt en skriftlig orientering om KR/AUs telefonmøte 23.12.04. Sitat fra den er merket "tm".

KM 2003 behandlet i sak KM10/03 "Reglar om nominasjon ved utnevning av biskop". I komiteens merknader til saken heter det: "Kyrkjemøtet har ikkje mynde til på eige hand å gjere vedtak om å gjennomføre eit forsøk med nominasjon av biskop etter ei ordning som medfører avvik frå den gjeldande". Derfor innledes hvert hovedpunkt med ordene "Kyrkjemøtet går inn for" (punkt A), "Kyrkjemøtet ber Kongen om" (Punkt B) og "Kyrkjemøtet ber ... departementet" (Punkt C). 30.06.04 kunngjorde departementet "Prøveordning for nominasjon m.v. ved utnevning av biskop".

25.09.04, 3 uker før departementet sendte ut brev om avstemmingsprosessen i forbindelse med utnevning av ny biskop i Oslo, klargjorde en representant for departementet i media at tellemåten ville være som tidligere. Leder i KR/AU protesterte både i media og i samtaler med departementet og argumenterte for KM sitt forslag om vekting av stemmene, uten å få tilslutning. Da resultatet av avstemmingen ble kunngjort 12.12.04, reagerte KR/AU og ønsket "å synliggjøre Kirkemøtets vedtak." Leder i KR tok 22.12.04 "uformell telefonkontakt med ni av Kirkerådets medlemmer om saken". (tm). Dagen etter ble tre medlemmer i KR/AU i telefonmøte enige om å intervju og vurdere fire kandidater. På sitt møte 01.02.05 innstilte KR fire kandidater til biskop.

PK ønsker å gi følgende vurderinger:

a) Formelt grunnlag

Uenighet med departementet om og prosessen med å utvide antall kandidater fra tre til fire ble aldri drøftet på noe nivå over KR/AU før møtet i KR 01.02.05. Verken KR, på møter 2.11.04 og 17.11.04, eller KM, samlet 15. - 20.11.04, ble informert om uenigheten eller invitert til å gi en prinsipiell tilbakemelding. Da 3 medlemmer i KR/AU avgjorde veien videre i telefonmøte 23.12.04, var det etter at leder dagen før hadde "uformell telefonsamtale" (tm) med ni medlemmer i KR enkeltvis. PK mener at KR/AU burde sikret seg et formelt grunnlag. Vedtak mangler, og KR har ikke mottatt referat fra KR/AU sitt telefonmøte.

b) "Synliggjøre Kirkemøtets vedtak": vekting, 3 kandidater, intervju

I følge tilsendt orientering til PK ønsket KR/AU "å synliggjøre Kirkemøtets vedtak" fra 2003. PK merker seg at KR valgte å følge KMs vedtak i punkt A 9 i sak KM 10/03 om vekting av stemmene, mens deler av punkt A 10 og punkt B i samme KM-vedtak så rådet bort fra. PK har ikke sett sakspapir som vurderer KR's uenighet med deler av departementets prøveordning av 30. juni 2004 og hvilke deler av vedtak KM 10/03 en ville velge å følge eller se bort fra.

I punktene A 10 og B slår KM fast at det forutsetter at bispedømmeråd, biskoper, kirkeråd og regjering skal forholde seg til de tre kandidater som får flest stemmer. Kravet fra KM 2000 om at kongen utnevner "en av de tre med sterkest kirkelig votum" ble i punkt B formulert slik: "Kyrkjemøtet ber Kongen om å utnemne ein av dei tre kandidatane som

totalt har fått flest røyster." I departementets prøveordning er dette delvis imøtekommet med følgende ordlyd i § 7: "Departementet innstiller en av de tre som totalt har fått flest stemmer, til embetet."

I stedet for å velge departementets tradisjonelle utregning eller markere uenighet ved å følge den utregning som KM foreslo, begge avgrenset til tre kandidater, bestemte KR å utvide antallet til fire kandidater for å få med alle som var blant de tre første i begge utregninger.

Med KR's vedtak kunne regjeringen velge blant flere enn tre kandidater og likevel argumentere med å ha kirkelig basis. KR's vedtak skapte usikkerhet om kirkens prinsipielle syn.

Leder i KR skrev til departementet 17.02.05 at "mot fire stemmer besluttet rådet å vurdere og rangere alle fire kandidater, men det er enighet om at det i framtiden bare bør være tre." PK kan ikke finne denne enighet beskrevet i referat eller vedtak fra KR-møtet 01.02.05. PK betrakter KR's vedtak som fattet i en spesiell situasjon og i strid med KM's vedtak.

Dersom KR skulle "synliggjøre Kirkemøtets vedtak", burde rådet også vurdert punkt A10 om intervju og sammensetning av intervjugruppe.

c) Saksbehandling

På møte 13.-14.09.04 vedtok KR å frikoble sekretariatet i "saker som vedrører bispenominasjonen i Oslo bispedømme" og la KR/AU være saksforbereder. Begrunnelsen var at KR's direktør var blant de nominerte. PK mener dette vedtak har skapt problemer. KR overskuet ikke omfanget av oppgavene som KR/AU fikk som saksbehandlere.

På telefonmøtet 23.12.04 anså KR/AU nok en "kandidat til vurdering i Kirkerådet, Oslo bispedømmeråd og landets biskoper". (tm) PK savner referat til KR om dette AU-møtet og brev eller e-post om kontakten mellom KR/AU og de nevnte to instanser. Det finnes heller ikke arkivert notat eller korrespondanse mellom KR/AU og departementet.

PK mener det var uheldig at KR/AU i denne saken hadde sekretariatsansvar samtidig som medlemmene ivaretok sine AU-verv og i sterkere grad enn vanlig var aktive i presse og media. Etter samtale med representanter for KR/AU er konklusjonen at alle forberedelser, all kontakt med andre instanser, utveksling av informasjon og avtaler i to måneder etter KR-møtet 17.11.04 er gjort muntlig av medlemmene i KR/AU. Fra denne perioden finnes intet skriftlig materiale i KR sine arkiv. Dette er ikke akseptabelt. Saksbehandlingsrutiner ble neglisjert, og det er vanskelig i ettertid å følge KR og KR/AUs arbeid. Dersom KR i en ny situasjon anser de ansatte i KR's sekretariatet som inhabile, bør rådet vurdere å leie annen sekretærhjelp.

Plenumsbehandling

Dirigent: Trond Gran
Protokollkomiteens leder: Ingmar Areklett

Disse hadde ordet:

Thor Bjarne Bore

Kirkemøtets vedtak

Innstillingen fra protokollkomiteen tas til etterretning.

Vedtaket var enstemmig. 85 stemmeberettigede.

KM 2/05 Valg og oppnevninger

Valg av nominasjonskomité

Saksdokumenter:

Dokument 2.4/05

Dirigent: Trond Gran
Saksordfører: Aleksander Aasen Knudsen

Innstilling fra valgkomiteen

Valgkomiteen anbefaler Kirkemøtet å fatte følgende vedtak:
Følgende personer oppnevnes som medlemmer og varamedlemmer av nominasjonskomiteen:

Medlem

Leke:

Harald Gundersen
Gyrid Espeland
Ann-Mari Aas

Lek kirkelig tilsatt:

Sissel Vartdal

Prest:

Rolf Steffensen

Personlig varamedlem

Per Christian Vollebæk
Terje Hærås
Marit Tingelstad

Randi Moskvil Letmolie

Trond Gran

Kirkemøtets vedtak

Kirkemøtet velger følgende personer som medlemmer og varamedlemmer av nominasjonskomiteen:

Medlem

Leke:

Harald Gundersen
Gyrid Espeland
Ann-Mari Aas

Lek kirkelig tilsatt:

Sissel Vartdal

Prest:

Rolf Steffensen

Personlig varamedlem

Per Christian Vollebæk
Terje Hærås
Marit Tingelstad

Randi Moskvil Letmolie

Trond Gran

Enstemmig valgt ved akklamasjon. 81 stemmeberettigede.

Supplerende valg til Kirkerådets evalueringsnemnd

Saksdokumenter:

Dokument 2.5/05

Dirigent: Trond Gran
Saksordfører: Rolf Steffensen

Innstilling fra valgkomiteen

Valgkomiteen anbefaler Kirkemøtet å fatte følgende vedtak:
Kirkemøtet velger Grete Hasselgård Sele som varamedlem for Kari Sørheim i Kirkerådets evalueringsnemnd for resten av perioden 2003-2006.

Kirkemøtets vedtak

Kirkemøtet velger Grete Hasselgård Sele som varamedlem i Kirkerådets evalueringsnemnd for resten av perioden 2003-2006.

Enstemmig valgt ved akklamasjon. 81 stemmeberettigede.

Valg av ny Lærenemnd for Den norske kirke

Saksdokumenter:

Dokument 2.6/05

Dirigent: Trond Gran
Saksordfører: Rolf Steffensen

Innstilling fra valgkomiteen

Valgkomiteen anbefaler Kirkemøtet å oppnevne følgende medlemmer og varamedlemmer av Lærenemnd for Den norske kirke for perioden 2006-2010:

Medlem	Varamedlem
<u>Teologisk sakkyndige</u>	
Turid Karlsen Seim	Marit Halvorsen Hougsnæs
Jan Olav Henriksen	Svein Granerud
<u>Leke</u>	
Helge Aarseth	Ann-Mari Aas
Gyrid Espeland	Hege Hovland Malterud
Randi Gjeset Ellingsen	Anne Louise Tveter
Heid Leganger-Krogstad	Jorund Andersen

Plenumsbehandling

Disse hadde ordet:

Odd Bondevik, Erling Pettersen, Sigrun M. Møgedal, Ole D. Hagesæther, Per Oskar Kjølaas, Aleksander Aasen Knudsen, Jenny Skumsnes Moe, Thor Strandenæs, Ernst Baasland, Tina Strømdal Wik, Tom Landås.

Endringsforslag

Odd Bondevik:

Kirkemøtet velger følgende medlemmer og varamedlemmer for inntil 4 år fra 2006.

Sigrun M. Møgedal:

Hege Hovland Malterud inn på medlemslisten og Gyrid Espeland på varaplass.

Ole D. Hagesæther:

Ann-Mari Aas blir medlem. Randi Gjeset Ellingsen blir varamedlem.

Aleksander Aasen Knudsen:

Medlem Svein Granerud. Personlig vara Jan Olav Henriksen.

Jenny Skumsnes Moe:

Jorund Andersen inn for Randi Gjeset Ellingsen.

Det ble vedtatt etter forslag fra dirigentskapet først å foreta avstemning på medlemmer.

Votering

Odd Bondeviks forslag: Enstemmig vedtatt. 83 stemmeberettigede.

Teologisk sakkyndige:

Jan Olav Henriksen	63 stemmer
Turid Karlsen Seim	54 stemmer
Svein Granerud	49 stemmer

Leke:

Heid Leganger-Krogstad	74 stemmer
Helge Aarseth	68 stemmer
Gyrid Espeland	53 stemmer
Ann-Mari Aas	46 stemmer
Randi Gjeset Ellingsen	38 stemmer
Jorund Andersen	27 stemmer
Hege Hovland Malterud	26 stemmer

83 stemmeberettigede.

Dirigentskapets forslag på personlige varamedlemmer ble valgt ved akklamasjon.

Kirkemøtets vedtak

Kirkemøtet oppnevner følgende som medlemmer og varamedlemmer av Lærenemnd for Den norske kirke for inntil 4 år fra 2006:

Medlem

Teologisk sakkyndige

Turid Karlsen Seim

Jan Olav Henriksen

Leke

Helge Aarseth

Gyrid Espeland

Ann-Mari Aas

Heid Leganger-Krogstad

Varamedlem

Marit Halvorsen Hougsnæs

Svein Granerud

Randi Gjeset Ellingsen

Hege Hovland Malterud

Anne Louise Tveter

Jorund Andersen

Valg av nytt medlem til KEKs sentralkomité

Saksdokumenter:

Dokument 2.8/05

Dirigent: Trond Gran

Saksordfører: Rolf Steffensen

Innstilling fra valgkomiteen

Valgkomiteen anbefaler Kirkemøtet å oppnevne Elise Sandnes som Den norske kirkes representant i sentralkomiteen i Konferansen av Europeiske Kirker fram til neste generalforsamling i KEK.

Kirkemøtets vedtak

Kirkemøtet oppnevner Elise Sandnes som Den norske kirkes representant i sentralkomiteen i Konferansen av Europeiske Kirker fram til neste generalforsamling i KEK.

Enstemmig valgt ved akklamasjon. 81 stemmeberettigede.

KM 3/05 Om økonomien i Den norske kirke – St. meld. nr. 41

Saksdokumenter

Dokument 3.1/05
Dokument 3.2/05
Dokument 3.3/05

Saksorientering
St.meld.nr. 41 Om økonomien i Den norske kirke
Høringssvar til Eiendomsforvaltningsutvalgets utredning NOU
2004:22 Velholdte bygninger gir mer til alle

Innstilling fra komité A

Sammendrag av saksorienteringen

St.meld. nr. 41 Om økonomien i Den norske kirke omtaler utviklingen i økonomien fra 1999 til 2003, som er det siste året det foreligger regnskapstall fra. Meldingen viser en økning i tildelinger på 30 %, som er en bedre utvikling enn prisstigningen i kommunene som var på 20%. De små fellestrådene har dårligere inntekts- og utgiftsutvikling enn de større fellestrådene. Økonomimeldingen er ikke basert på noen forskningsbasert gjennomgang av kirkens økonomi, kun på statistikk- og regnskapstall.

Meldingen har et eget kapittel som gjennomgår det pågående kirkelige reform- og utviklingsarbeidet med spesiell vekt på den betydning dette arbeidet har for kirkeøkonomien og den lokale kirkeforvaltningen framover. Vedlikeholdsinnsatsen overfor kirkebyggene i denne perioden har vært noe større enn tidligere år. Departementet mener at det bør legges større vekt på stimuleringsiltak for lokale endringsprosesser som i særlig grad bør orienteres mot forsøk med modeller som kan gi større kirkelige forvaltningsenheter.

Meldingen har også en kort omtale og gjennomgang av Opplysningsvesenets fonds forvaltning og forretningsområder ut fra de betydelige midler som fondet forvalter til det beste for kirken. I dag er det et større utgiftbehov på eiendommene enn den avkastning disse gir. Avkastning fra finanskapitalen er derfor av vesentlig betydning for fondets evne til å bære sine utgiftsforpliktelser. Departementet understreker at fondets finansielle situasjon i dag ikke gir rom for å legge nye utgiftsforpliktelser til fondet.

Komiteens merknader

Generelt om St.meld. nr. 41 Om Den norske kirkes økonomi

Komiteen mener at den fremlagte meldingen gir et godt debattgrunnlag for kirkens økonomi og grunnlag for videre dialog og analyser. Komiteen vil imidlertid peke på at verken den forrige meldingen, (Børs og katedral – økonomien i Den norske kirke St.meld. nr. 14 (2000-2001)) eller St.meld. nr. 41 svarer på om den utgiftskompensasjon som fellestrådene fikk ved oppstarten ved ny kirkelov i 1997, var tilstrekkelig til å dekke de oppgavene som ble overført fellestrådene og menighetsrådene ved den nye kirkeloven. Komiteen har også merket seg at meldingen i liten grad omtaler økonomien for de øvrige nivåene i kirken. Det bør derfor foretas en grundig gjennomgang av økonomien for prosti-, bispedømme- og nasjonalt nivå.

Lokalkirkens økonomi

Komiteen har merket seg at spesielt de små fellestrådene er kommet dårlig ut gjennom de senere årene. Videre fastslås det at det er betydelig variasjon i tildelinger til lokalkirken

innenfor samme kommunegruppe. Komiteen vil også bemerke at meldingen ikke gir noen analyse av om verdien på tjenesteytingen fra kommunen gir et riktig bilde av det som er det virkelige nivået. Komiteen mener at det er viktig å finne ut det reelle nivået på disse tjenesteytingsavtalene.

Det er heller ikke foretatt noen vurdering av hvordan utviklingen av kirkens oppgaver har vært i forhold til den økonomi som er stilt til disposisjon for fellestrådene og menighetsrådene. Komiteen vil vise til at både Opptrappingsplanen for kirkelig bemanning og utredningen Kirkerådet laget for stat/kirkeutvalget og som ble behandlet av Kirkemøtet i 2004, viser at det er manglende samsvar mellom de oppgaver kirken er satt til å forvalte og de ressurser som er stilt til disposisjon. Tilskuddet pr. kirkemedlem ligger betydelig under det som de øvrige søsterkirkene i Norden blir tildelt.

Komiteen vil peke på at finansieringen av ny tjenesteordning for menighetsprester og proster fortsatt ikke er fullfinansiert. Det er viktig at dette skjer slik at ordningene raskt kan i verksettes.

Meldingen er derfor på mange områder ikke grundig nok, og komiteen mener at det er behov for å foreta langt grundigere analyser av lokalkirkens økonomi, spesielt med henblikk på de minste fellestrådene og tjenesteytingsavtaler. En slik analyse bør også kunne belyse om kirken er bedre eller dårligere stilt enn andre forvaltningsområder.

Komiteen er kjent med at det allerede er satt i gang noen forsøk med større forvaltningsenheter. Komiteen ser det som viktig at dette forsøksarbeidet videreføres for å gjøre erfaringer med hvilke økonomiske besparelser endrede strukturer kan ha på kirkens totale økonomi. Komiteen har merket seg at Samisk kirkeråd har gjort gode erfaringer med større forvaltningsenheter, jfr. erfaringer fra Indre Finmark prosti. Imidlertid vil komiteen understreke viktigheten av at andre kriterier som nærhet og frivillighet må ivaretas ved slike forsøk.

Utgangspunktet for organiseringen må være hva som er mest hensiktsmessig og tjenlig for det kirkelige arbeidet på stedet. Det vil mange steder bety å utprøve større forvaltningsenheter, mens andre steder kan det bety å utprøve modeller med mindre enheter (de store byene).

Gjønnes-utvalget vil legge frem sin utredning like over nyttår. I en tid med drøfting av nye organisasjonsmodeller vil kirken stå overfor krevende utfordringer når det gjelder å opprettholde bevilgningsnivået fra stat og kommune. Komiteen mener derfor at det er viktig at KKD setter inn tiltak for å følge utviklingen av overføringene til fellestrådene fra kommunene, og sørge for at en får en god utvikling i kirkens økonomi i årene fremover. Komiteen forutsetter at den betydelige økningen i overføringene til kommunene i 2006 vil medføre at også lokalkirken tildeles økte bevilgninger. Dette er helt nødvendig siden det øremerkede tilskuddet til fellestrådene er kuttet med 10,8 mill. kroner.

Om kirkebyggene

Komiteen har merket seg at departementet ikke fremmer nye tiltak når det gjelder vedlikehold av kirkebyggene utover rentekompensasjonsordningen og forslaget om å utprøve større forvaltningsenheter for forvaltning av eiendom. Det er tidligere fastslått at etterslepet på vedlikehold av kirkebyggene er betydelig, og det haster med å finne løsninger for mange av disse hvis ikke store verdier skal gå tapt. Komiteen er positiv til

rentekompensasjonsordningen så lenge denne ikke fører til at kommunene kutter tilsvarende i tildelingene til fellesrådene når lånene skal tilbakebetales.

Det er behov for å ta et skikkelig krafttak for å få løst disse utfordringene. Komiteen har drøftet muligheten for at det blir foretatt et skille mellom kirkebygg som er i kirkelig bruk, og kirker som i liten grad har en kirkelig funksjon, men som må tas vare på ut fra verne- og kulturformål. Det bør vurderes nærmere om den siste kategorien kirker i sin helhet bør få en statlig finansiering. Komiteen har merket seg at det i St.meld. nr. 16 (2004-2005) Leve med kulturminner er signalisert et økt statlig medansvar for kirker etter kulturminneloven, dvs. kirker bygget før 1650. Komiteen viser også til Soria Moria-erklæringen og har med glede merket seg at regjeringen lover å arbeide for å ruste opp kirkebyggene. Videre fastslår erklæringen at staten skal sikre et forsvarlig vedlikeholds nivå for verneverdige kirker. Komiteen vil også peke på at det bør utredes en ordning for finansiering av vedlikeholdsarbeider på øvrige kirkebygg hvor stat og kommune går sammen om finansieringen.

Kirkemøtet har gjennom flere år pekt på behovet for ekstra bevilgninger til sokn med sterk befolkningsvekst hvor behovet for nye kirker er spesielt stort. Komiteen vil på nytt peke på behovet for at det legges til rette for statlig delfinansiering av nye kirkebygg i slike kommuner. Det samme vil gjelde sokn hvor den eksisterende kirken er lite hensiktsmessig og behovet for utvidelse eller nybygg er nødvendig.

Om Opplysningsvesenets fond

Komiteen vil vise til at Kirkerådet under tvil gikk inn for å inflasjonssikre fondet da dette ble vedtatt ved behandlingen av den forrige økonomimeldingen. Komiteen viser til at Opplysningsvesenets fond bruker en forsiktig verdivurdering ved bokføring av finanskapitalen. Komiteen mener derfor at det bør vurderes nærmere å oppheve vedtaket om inflasjonssikring. Komiteen finner det imidlertid viktig at fondet har tilstrekkelig frie fond (buffer- eller disposisjonsfond) til å dekke sine pålagte utgifter selv i tider hvor finansmarkedet gir negativ avkastning.

Komiteen er kjent med at regjeringspartiene i Soria Moria-erklæringen har programfestet å instruere statlig styrte fond til å innrømme innløsningsrett annet hvert år til 30 ganger konsumprisregulert opprinnelig leie. De som ikke ønsker slik innløsning tilbys videre leie, regulert med konsumprisindeks. Komiteen støtter ikke dette forslaget. Komiteen mener at omsetning av festetomter også for ettertiden bør skje i h.h. til tomtefesteloven, for å sikre fellesverdiene i fondet på en best mulig måte.

Komiteen mener det er viktig at Opplysningsvesenets fond har en god forvaltning av sin eiendomsmasse. Komiteen vil peke på at deler av skogarealene er en ressurs for eiendomsutvikling som vil gi fondet betydelig større avkastning enn ved vanlig skogsdrift. En slik utvikling må skje over tid og det kan derfor være uheldig å omsette skogarealer nå for å øke avkastningen. Komiteen finner det ikke riktig på det nåværende tidspunkt å ta opp og drøfte de mer prinsipielle sidene ved om fondet bør være en stor eier av fast eiendom.

Komiteen vil vise til de drøftinger som foregår om bopliktordningen for prester. En vesentlig oppgave for Opplysningsvesenets fond er å forvalte presteboliger. Komiteen mener at tiden er inne for at det bør gjøres en bred utredning som bl.a. må omfatte omfanget av boplikten og andre former for tjenestebolig. En slik utredning må skje i nært samarbeid med alle berørte parter og må redegjøre for alle sider og konsekvenser ved en eventuell endring av ordningen.

Forslag til vedtak

1. **Generelt om St.meld. nr. 41 Om økonomien i Den norske kirke**

Kirkemøtet finner det verdifullt at det med jevne mellomrom legges frem en økonomimelding som gir grunnlag for videre gjennomgang av kirkens økonomi. De rene statistikk tallene denne meldingen gjør rede for, samsvarer imidlertid ikke med det inntrykk Kirkemøtet har av utviklingen i menighetenes økonomi og de tilbakemeldingene som er gitt fra disse. Kirkemøtet antar at dette bl.a. har sammenheng med ufullstendig oversikt over reelle kostnader for de oppgaver kirken fikk ansvar for ved innføring av ny kirkelov i 1997. Kirkemøtet mener derfor at det er behov for en forskningsbasert undersøkelse av samlede inntekter fra stat og kommune i forhold til faktiske oppgaver på alle nivåer i kirken (menighets-, fellestråds-, prosti-, bispedømmerråds- og nasjonalt nivå).

2. **Om lokalkirken**

Kirkemøtet vil igjen sterkt understreke behovet for økte ressurser til Den norske kirke, og til lokalkirken spesielt. Kirkemøtet vil peke på at de nordiske søsterkirkene har langt høyere bevilgninger pr. medlem enn Den norske kirke har.

På det menighetsbyggende området vil Kirkemøtet peke på at det er viktig at personalressursene er nær knyttet til lokalmenigheten. I områder av landet med store avstander er det derfor begrensede muligheter for en mer kostnadseffektiv organisering. På det administrative og tekniske området vil en mer kostnadseffektiv organisering være mulig. Det er behov for at det settes i gang et forsknings- og utviklingsarbeid som kan bidra til en effektiv organisering. Kirkemøtet mener at en utvikling mot mer tjenlige forvaltningsenheter vil være avhengig av stimulerings tiltak knyttet til forsøks- og utviklingsarbeid, slik at en kan få til gode lokale endringsprosesser.

Kirkemøtet vil peke på at finansieringen av ny tjenesteordning for menighetsprester og proster fortsatt ikke er fullfinansiert. Det er viktig at dette skjer slik at ordningen raskt kan iverksettes.

Kirkemøtet forutsetter at de økte bevilgningene til kommunene i 2006 må komme fellestrådene til gode.

Fellestrådene innenfor det samiske forvaltningsområdet må sikres økonomi til å oppfylle kravene i sameloven når det gjelder språket.

3. **Om kirkebyggene**

Kirkemøtet mener at de tiltak som allerede er satt inn mot forfallet og vedlikeholdsetterslepet av kirkene, er mangelfulle. Kirkemøtet har med glede merket seg at regjeringen i Soria Moria-erklæringen lover å arbeide for å ruste opp kirkebyggene og at staten skal sikre et forsvarlig vedlikeholdsnivå for verneverdige kirker. På denne bakgrunn ber Kirkemøtet regjeringen følge opp dette ved at staten tar et helhetlig ansvar for alle kirker bygget før 1650 og øvrige fredede kirker og sikrer et forsvarlig vedlikehold av verneverdige kirker.

Kirkemøtet vil videre vise til Kirkerådets uttalelse til NOU 2004:22 *Velholdte bygninger gir mer til alle* om opprettelse av interkommunale/kirkelige eiendomsselskap, og ber om at det settes i gang forsøk med en slik forvaltningsmodell.

Kirkemøtet mener at staten må bidra med økonomiske stimuleringstiltak til kommuner i pressområder der det er stort behov for nye kirkebygg og i områder der eksisterende kirkebygg er svært uhensiktsmessige.

4. **Om Opplysningsvesenets fond**

Kirkemøtet ber departementet vurdere om det fortsatt er behov for å inflasjonssikre fondet.

Kirkemøtet finner det viktig at fondet har tilstrekkelig frie fond (buffer- eller disposisjonsfond) til å dekke sine pålagte utgifter selv i tider hvor finansmarkedet gir negativ avkastning.

Kirkemøtet mener at omsetning av festetomter fortsatt bør skje i h.h. til tomtefesteloven.

Kirkemøtet ber om at omfanget av bopliktordningen for prester utredes nærmere.

Plenumsbehandling

Dirigent: Arne Grønningsæter
Saksordfører: Gyrid Espeland

Disse hadde ordet:

Ole D. Hagesæter, Marit Tingelstad, Arne Grønningsæter, Roar Strømme, Knut Lein, Tina Strømdal Wik, Per Oskar Kjølaas, Finn Wagle, Magne Skjeldal, Kari Sørheim, Per L. Kjos, Ådne Berge, Per Oskar Kjølaas, Aslag Lajord

Endringsforslag

Arne Grønningsæter:

Pkt. 4: Setningen "Kirkemøtet mener at omsetninger av festetomter bør skje i h.h. til tomtefesteloven" strykes.

Roar Strømme:

1. Tillegg i pkt. 2 etter 2. avsnitt: Kirkemøtet vil peke på at finansiering av og tjenesteordning for menighetsprester og proster fortsatt ikke er fullfinansiert. Det er viktig at dette skjer slik at ordningen raskt kan iverksettes.

Forslaget ble tatt inn i komiteens forslag til vedtak.

2. Pkt 4: Siste linje går ut ("Kirkemøtet ber om at omfanget av bopliktordningen for prester utredes nærmere").

Knut Lein:

Setning inn i 2. avsnitt om lokalkirken som setning nr. 2: Implementering av nye tjenesteordninger for menighetsprester og proster må også få tiltrekkelig finansiering.

Forslaget ble trukket.

Tina Strømdal Wik:

Nytt pkt.:

KM ber om å årlig få en mulighet til å uttale seg om kirkens økonomi. KM ber KR vurdere hvordan dette best kan samordnes med budsjettjulet.

Per Oskar Kjølås:

Til pkt. 2 etter 3. avsnitt:

Fellesrådene innenfor det samiske forvaltningsområdet må sikres økonomi til å oppfylle kravene i sameloven når det gjelder språket.

Forslaget ble tatt inn i komiteens forslag til vedtak.

Finn Wagle:

Nytt pkt. 1:

Når stat-kirke-komiteen legger fram sin innstilling på nyåret 2006, vil spørsmålet om den framtidige finansiering av Den norske kirke komme opp med full tyngde. I denne omgang vil Kirkemøtet uttale følgende om kirkens økonomi, under henvisning til St. meld. nr. 41.

Forslaget ble trukket.

Votering

Arne Grønningsæters forslag fikk 1 stemme. Forslaget falt.

Roar Strømmes forslag nr. 2 fikk 15 stemmer. Forslaget falt.

Tina Strømdal Wiks forslag: Det ble votert over om forslaget skulle realitetbehandles av Kirkemøtet eller om det skulle oversendes Kirkerådet. 13 stemte for realitetbehandling og 68 stemte for oversendelse til Kirkerådet.

Kirkemøtets vedtak

1. Generelt om St.meld. nr. 41 Om økonomien i Den norske kirke

Kirkemøtet finner det verdifullt at det med jevne mellomrom legges frem en økonomimelding som gir grunnlag for videre gjennomgang av kirkens økonomi. De rene statistikk tallene denne meldingen gjør rede for, samsvarer imidlertid ikke med det inntrykk Kirkemøtet har av utviklingen i menighetenes økonomi og de tilbakemeldingene som er gitt fra disse. Kirkemøtet antar at dette bl.a. har sammenheng med ufullstendig oversikt over reelle kostnader for de oppgaver kirken fikk ansvar for ved innføring av ny kirkelov i 1997. Kirkemøtet mener derfor at det er behov for en forskningsbasert undersøkelse av samlede inntekter fra stat og kommune

i forhold til faktiske oppgaver på alle nivåer i kirken (menighets-, fellestråds-, prosti-, bispedømmeråds- og nasjonalt nivå).

2. **Om lokalkirken**

Kirkemøtet vil igjen sterkt understreke behovet for økte ressurser til Den norske kirke, og til lokalkirken spesielt. Kirkemøtet vil peke på at de nordiske søsterkirkene har langt høyere bevilgninger pr. medlem enn Den norske kirke har.

På det menighetsbyggende området vil Kirkemøtet peke på at det er viktig at personalressursene er nær knyttet til lokalmenigheten. I områder av landet med store avstander er det derfor begrensede muligheter for en mer kostnadseffektiv organisering. På det administrative og tekniske området vil en mer kostnadseffektiv organisering være mulig. Det er behov for at det settes i gang et forsknings- og utviklingsarbeid som kan bidra til en effektiv organisering. Kirkemøtet mener at en utvikling mot mer tjenlige forvaltningsenheter vil være avhengig av stimuleringsstiltak knyttet til forsøks- og utviklingsarbeid, slik at en kan få til gode lokale endringsprosesser.

Kirkemøtet vil peke på at finansieringen av ny tjenesteordning for menighetsprester og proster fortsatt ikke er fullfinansiert. Det er viktig at dette skjer slik at ordningen raskt kan iverksettes.

Kirkemøtet forutsetter at de økte bevilgningene til kommunene i 2006 må komme fellestrådene til gode.

Fellestrådene innenfor det samiske forvaltningsområdet må sikres økonomi til å oppfylle kravene i sameloven når det gjelder språket.

3. **Om kirkebyggene**

Kirkemøtet mener at de tiltak som allerede er satt inn mot forfallet og vedlikeholdsetterslepet av kirkene, er mangelfulle. Kirkemøtet har med glede merket seg at regjeringen i Soria Moria-erklæringen lover å arbeide for å ruste opp kirkebyggene og at staten skal sikre et forsvarlig vedlikeholdsnivå for verneverdige kirker. På denne bakgrunn ber Kirkemøtet regjeringen følge opp dette ved at staten tar et helhetlig ansvar for alle kirker bygget før 1650 og øvrige fredede kirker og sikrer et forsvarlig vedlikehold av verneverdige kirker.

Kirkemøtet vil videre vise til Kirkerådets uttalelse til NOU 2004:22 *Velholdte bygninger gir mer til alle* om opprettelse av interkommunale/kirkelige eiendomsselskap, og ber om at det settes i gang forsøk med en slik forvaltningsmodell.

Kirkemøtet mener at staten må bidra med økonomiske stimuleringsstiltak til kommuner i pressområder der det er stort behov for nye kirkebygg og i områder der eksisterende kirkebygg er svært uhensiktsmessige.

4. **Om Opplysningsvesenets fond**

Kirkemøtet ber departementet vurdere om det fortsatt er behov for å inflasjonssikre fondet.

Kirkemøtet finner det viktig at fondet har tilstrekkelig frie fond (buffer- eller

disposisjonsfond) til å dekke sine pålagte utgifter selv i tider hvor finansmarkedet gir negativ avkastning.

Kirkemøtet mener at omsetning av festetomter fortsatt bør skje i h.h. til tomtefesteloven.

Kirkemøtet ber om at omfanget av bopliktordningen for prester utredes nærmere.

Enstemmig vedtatt. 81 stemmeberettigede.

KM 4/05 Orienteringssaker

Saksdokumenter:

- 4.1/05 Statusrapport for arbeidet med ”Trosopplæring i en ny
- 4.2/05 Statusrapport for arbeidet med ”Reform av gudstjenestelivet”
- 4.3/05 Menighetsrådsvalget 2005 - Foreløpig rapport
- 4.4/05 Årsmelding for de sentralkirkelige råd 2004
- 4.4.1/05 Rapport for prosjekter med støtte fra Opplysningsvesenets fond 2004
- 4.4.2/05 Statistikk for Den norske kirke 2004
- 4.5/05 Protokoll fra Ungdommens kirkemøte 2005
- 4.6/05 Protokoll fra Bispemøtet 2005
- 4.7/05 Årsmelding 2004 Sjømannskirken/Norsk kirke i utlandet
- 4.8/05 Årsmelding 2004 Døvekirkenes fellestråd

Dirigent: Arne Grønningsæter

KM 4.1/05 Statusrapport for arbeidet med ”Trosopplæring i en ny tid”

Styringsgruppeleder Helga Haugland Byfuglien orienterte.

Disse hadde ordet:

Helge S. Kvanvig

KM 4.2/05 Statusrapport for arbeidet med ”Reform av gudstjenestelivet”

Biskop Finn Wagle, leder av Nemnd for gudstjenesteliv, orienterte.

Disse hadde ordet:

Odd Bondevik, Sevat Lappegard, Gyrid Espeland, Oddvar Andersen, Arne Grønningsæter, Siren Eriksen

KM 4.3/05 Menighetsrådsvalget 2005 - Foreløpig rapport

Disse hadde ordet:

Ole Jakob Modalsli, Tina Strømdal Wik, Marit Tingelstad, Thor Strandenæs, Ann-Mari Aas

KM 4.4/05 Årsmelding for de sentralkirkelige råd 2004

Disse hadde ordet:

Per Oskar Kjølås, Odd Bondevik, Ole Jakob Modalsli, Sigrun Møgedal, Olav Fykse Tveit

KM 4.5/05 Protokoll fra Ungdommens kirkemøte 2005

Jenny Skumsnes Moe og Petter Normann Dille fra Ungdommens kirkemøte orienterte.

Disse hadde ordet:

Vidar L. Haanes, Per Oskar Kjølaas, Thor Strandenæs, Ingmar Areklett, Gyrid Espeland

KM 4.6/05 Protokoll fra Bispemøtet 2005

Preses Finn Wagle orienterte.

Disse hadde ordet:

Terje Hærås, Ann-Mari Aas

KM 4.7/05 Årsmelding 2004 Sjømannskirken/Norsk kirke i utlandet

Disse hadde ordet:

Marit Tingelstad, Dag Landmark, Per L. Kjos, Ernst Baasland, Ole D. Hagesæther, Ingrid Vad Nilsen, Kjell Bertel Nyland (Sjømannskirken/Norsk kirke i utlandet).

KM 4.8/05 Årsmelding 2004 Døvekirkenes fellesråd

Disse hadde ordet:

Anett Christoffersen (Døvekirkenes fellesråd), Ole D. Mjøs, Ole Chr. Kvarme

Kirkemøtets vedtak

Kirkemøtet tar de fremlagte saker til orientering.

KM 5/05 En misjonerende kirke

Saksdokumenter

Dokument 5.1/05

Saksorientering

Første innstilling fra komité F

Sammendrag av saksorienteringen

Hensikten med saken er å drøfte hva det betyr at Den norske kirke er en misjonerende kirke, sett i forhold til å være en tjenende, bekjennende og åpen folkekirke. Saksorienteringen begynner med en teologisk del som forankrer misjon i *den treenige Guds sendelse* til verden som Skaper, Forløser og Helliggjører. Kirken trekkes inn i Guds sendelse ved at den blir gitt Den Hellige Ånd. Misjon er derfor uttrykk for kirkens vesen. Misjon handler om å krysse grenser og dele evangeliet om Guds kjærlighet i Jesus Kristus. Grensene kan være geografiske, generasjonsbestemte, religiøse, kulturelle og sosiale. Misjon er både en dimensjon i alt kirken gjør og spesifikke handlingsmønstre som er misjonerende etter sin intensjon. Misjonens mål er ikke kirken, men Guds rike. Derfor er kirken både redskap til og selv gjenstand for Guds misjon. Beretningen om Emmausvandrerne benyttes som bibelsk modell for misjon forstått som medvandring.

Misjon møter *hindringer*. En hindring i Den norske kirkes kontekst er at mange assosierer misjon med vekkelseskristendommens metodikk og skarpe skille mellom et "utenfor" og et "innenfor" kirken. Folkekirkens dåpsteologi og åpenhet bekreftes. Dette nyttes positivt i en strategi for Den norske kirke som en misjonerende folkekirke. En annen hindring er at misjon i samisk sammenheng assosieres med virksomhet sørfra. Misjonsvirksomheten gjorde samer til passive mottagere og var delvis sammenflettet med fornorskningen. Derfor har misjon aldri slått rot i samiske miljøer i nord. Det pågående arbeid innen samisk kirkeliv med evangelium og kultur bekreftes, og ses som mulighet for å bygge en misjonerende kirke av og for samene.

Når kirken drøfter misjon er det lett å vende blikket utover mot alle oppgavene. Stillheten for Guds ansikt er nødvendig for å se at det handler om Guds misjon. Kirken tar del i denne gjennom Den Hellige Ånds *kilder* til hvile og fornyelse. Den norske kirke kjenner mange kilder: vekkelsesfromhet, pilegrimsspiritualitet, retreatspiritualitet, karismatisk spiritualitet og frigjøringsspiritualitet. Kirken utfordres til en mer dialogisk grunnholdning. Gjennom det kan de ulike miljøene gjenkjenne Guds misjon i et bredere spekter av kilder, uttrykksformer og aktiviteter og få en dypere erkjennelse av at ulike kontekster krever ulike arbeidsformer.

Folkekirken *utfordres* til å ta på alvor at den ikke er en gitt størrelse i samfunnet, men et fellesskap som vedvarende blir til gjennom Guds misjon. Den utfordres til en mer radikal kulturbevissthet og orientering ut fra den aktuelle situasjon. Samtidig må folkekirken benytte de muligheter som ligger i en landsdekkende gudstjenestefeiring, de kirkelige handlingene og trosopplæringen. Det økende rommet for individuelle religiøse valg utfordrer folkekirken og gir den samtidig nye muligheter. På samme måte er nærværet av ulike religioner både en utfordring og en mulighet til styrket tro og identitet og til skjerpet kristent vitnesbyrd. Kirken utfordres til å avvikle maktspråket og gjenskape Jesu frigjørende og helende bilder av Guds rike. I sitt arbeid må kirken ha et globalt perspektiv og ta del i andre kirkers misjon og motta støtte fra andre kirker i sin egen misjon.

Komiteens merknader

"Gå derfor og gjør alle folkeslag til disipler! Døp dem til Faderens og Sønnens og Den Hellige Ånds navn og lær dem å holde alt det jeg har befalt dere. Og se, jeg er med dere alle dager inntil verdens ende." (NT 2005; Matt 28,19-20).

Komiteen takker for en givende og lærerik saksorientering.

Komiteen legger saksorienteringen til grunn og vil særlig kommentere dette:

Kirkens oppgave i verden

Misjon har sitt utgangspunkt i den treenige Guds sendelse som Skaper, Forløser og Helliggjører. Kirken trekkes inn i den treenige Guds sendelse som Jesu legeme på jorden, ved at den blir gitt Den Hellige Ånd. Slik tar kirken del i Guds misjon som sikter på Skaperens fullendelse av skaperverket gjennom frelsen i Jesus Kristus og Den Hellige Ånds nyskapende gjerning.

Den norske kirke er en misjonerende kirke fordi den er seg bevisst at evangeliet er en gave som skal gis videre.

Kirken driver misjon fordi den tror at Jesus Kristus er veien til frelse. Den skal ikke påtvinge andre evangeliet, men kirken har innflytelse på hvordan de forstår det gjennom måten den deler det på.

Komiteen vil med Ungdommens kirkemøte si at misjon i Jesu fotspor betyr dialog, deling og nærvær. :

- *dialog*; en likeverdig samtale i ydmykhet, åpenhet og vilje til forandring
- *deling*; å fortelle historien om det Jesus har gjort og stadig gjør for oss
- *nærvær*; et fellesskap som er solidarisk og viser omsorg for hvert enkelt menneske.

Kirken må alltid være beredt til å dele sin fortelling med ydmykhet og frimodighet. Kirken trenger mer av begge deler.

Det kommende år vil vi at kirken - på alle nivåer: menigheter, fellesråd, bispedømmer - fremmer den misjonerende dimensjonen i alt kirkens arbeid; diakoni, trosopplæring, gudstjeneste, kulturelt og kirkemusikalsk arbeid m.m.

Glede og stolthet over oppdraget

Misjon og glede hører sammen. Misjon springer ut av den glede som troen på Jesus Kristus gir. Ved å dele gleden blir kirken hel. Juleevangeliets store glede "er en glede for hele folket" (Luk 2,10), en verdensvid glede.

Vi fikk del i gleden ved at noen delte den med oss. Evangeliet kom til Norge som et resultat av at tolv disipler ble sendt ut fra Jerusalem. Mennesker krysset landegrensene og dannet menigheter som delte evangeliet videre. Overalt har fortellingen om Jesu kjærlighet og tilgivelse hatt en frigjørende effekt. Mange mennesker har sett sin verdi som skapt i Guds bilde og opplevd at møtet med Guds tilgivelse og kjærlighet har gitt dem ny selvrespekt. Evangeliet har også virket frigjørende i forhold til undertrykkende krefter i samfunnet. Det frigjørende elementet i evangeliet har inspirert mange mennesker til frivillig tjeneste. Misjonsbevegelsene vokste fram i en tid da folk i Norge var fattige. Fattige mennesker som var villige til å forsake på grunn av sitt engasjement for andre gir eksempel til etterfølgelse for oss i dag.

Møtet med evangeliet utfordrer også til å ta oppgjør med ødeleggende krefter som skaper splid og fører til urettferdighet. I kontakt med kirker andre steder i verden, bl.a. gjennom Det Lutherske Verdensforbund og Kirkenes Verdensråd, deles erfaringer, inspirasjon og utfordringer. Dette har påvirket og forandret oss.

Kirkemøtet har i år hatt besøk fra Den evangelisk lutherske kirken i det sørlige Afrika. (ELCSA) Dette har vært med på å tydeliggjøre vår kirkes dype samhørighet med kirker som har blitt til gjennom misjonærer fra vår egen og andre kirker. Tjenesten i misjon er en kilde til inspirasjon for oss både som sendende og mottakende kirke

Misjon er forsoningens og solidaritetens tjeneste

Komiteen erkjenner at kirkens misjonsvirksomhet bærer med seg fortellinger om konflikter, splittelser og sår, både i vårt eget land og i andre deler av verden. Mange ganger har kirken bundet mennesker i stedet for å sette dem fri, fratatt dem deres myndighet og selvrespekt og bidratt til å undertrykke lokale kulturer. Kirken er en del av et skaperverk som er skadet gjennom menneskers valg og handlinger. Sammen med resten av skaperverket lengter vi etter helbredelse, forsoning og fellesskap.

Komiteen ser derfor et behov for å sette fokus på forsoning, helbredelse og myndiggjøring i kirkens misjonsarbeid. Samenes, kvenenes og taternes historie er en særlig utfordring for kirken. For den samisk kristne identitetsdannelsen er det viktig å få flere samiske prester i kirkens tjeneste.

Jesus sier: ”Salige er de som skaper fred, for de skal kalles Guds barn.” (NT 2005; Matt 5,9) Kirken har en viktig fredsskapende rolle. Også i sin misjonsvirksomhet må den bidra til å bygge broer, ikke skape nye skiller. ”Hvor fagert det er når den som bringer gledesbud, kommer løpende over fjell, melder fred og bærer godt budskap...” (Jes 52,7)

I Den norske kirke har vi hatt en historie der det har vært vanskelig å forene et økumenisk engasjement med et misjonsengasjement. Komiteen er glad for den tilnærmingen som er gjort gjennom saksdokumentet, hovedforedraget og seminaret på Kirkemøtet. Dette har åpnet et nytt rom for samtale om hva misjon betyr i vår tid. Komiteen utfordrer derfor alle til bidra til å fylle ordet misjon med et positivt innhold.

Komiteen understreker at misjon skal føre til forvandling både av oss selv og andre. Solidaritet og omsorg er viktige aspekter ved misjon.

Mange kristne forfølges i dag for sin tros skyld. Vi er forpliktet til å gjøre det vi kan for å lindre deres lidelse og kjempe for deres rettigheter og for rettighetene til alle som forfølges for sin tros skyld.

Misjon i en global virkelighet

Alle samfunn preges mer og mer av forskjellige religioners nærvær. Et møte med andres tro kan føre til større bevissthet om egen tro. Den norske kirke må møte den flerreligiøse utfordringen som en misjonerende kirke forpliktet på dialog og fredsskapende arbeid.

Lokalmenighetene må arbeide sammen med andre kirkesamfunn om misjon i sitt lokalmiljø og skape arenaer der de kan lytte til hverandres ulike forståelser. Globalt er utfordringen å drive misjon på en mer inkluderende og økumenisk måte.

Komiteen understreker at vi må våge å være en kirke i bevegelse/endring. Kirken må bevege seg inn på nye arenaer og være villig til å forandre på former som ikke fungerer. Ungdommens kirkemøte har gjort oss oppmerksomme på viktigheten av å utvikle verktøy som kan vise hvordan det er mulig å lese Bibelen slik at nye kulturer og miljøer forstår den.

Den flerkulturelle virkeligheten finnes i alle lokale sammenhenger. I økende grad må kirken legge til rette for at menighetene kan feire gudstjeneste og være sammen på en slik måte at mennesker med ulik kulturell og språklig bakgrunn kan delta. Dette er en særlig utfordring i forhold til kristne innvandrere i Norge. Mange menigheter, bl.a. i de nordligste

bispedømmene har erfaringer med flerspråklige og flerkulturelle menigheter. Slike erfaringer kan deles.

Komiteen er glad for alle samarbeidsavtalene som er inngått mellom menigheter og misjonsorganisasjoner gjennom Samarbeidsråd for menighet og misjon (SMM). Disse er et redskap til mer utveksling mellom kirker i ulike deler av verden. Komiteen ber om at alle bispedømmene inkluderes i SMM-samarbeidet.

Arbeidet med å bringe impulser fra andre kirker gjennom sang og musikk og andre kulturuttrykk, gjør vår kirke rikere. Dette arbeidet må føres videre og intensiveres på alle nivåer i vår kirke; bispedømmer, fellesråd og lokalmenigheter. Den norske kirke har inngått samarbeidsavtaler med lutherske kirker i det sørlige Afrika, Midt-Østen og i Brasil. Kirken i det sørlige Afrika har uttrykt at de ønsker oppmuntring og hjelp til å se håp der de selv er blindet av sorg pga spredningen av hiv og aids og alle tapene det fører med seg.

I en globalisert verden må kirker og misjonsorganisasjoner arbeide på nye måter. Vår kirke må åpne for utsendinger fra kirker i andre land og legge til rette for utveksling av kortidsmisjonærer i samarbeid med misjonsorganisasjonene. Mennesker som kommer til Norge med annen språklig og kulturell bakgrunn kan være en ressurs i kirkens arbeid.

Forslag til vedtak

1. Guds kjærlighet i Jesus Kristus er utgangspunktet for misjon. Denne kjærligheten skal prege alt kirken gjør. Som en bekjennende, tjenende og åpen kirke skal den dele det gode budskapet om Guds frelse med alle og slik være en misjonerende kirke. Sammen med hele den verdensvide kirke deler vi budskapet gjennom dialog, fortelling og nærvær. Alle har noe å bidra med og noe å motta i misjon.
2. Kirken i Norge er selv et resultat av at kristen tro og gudstjeneste ble brakt til oss. Kirkemøtet ser med glede og takknemlighet på alle som er delaktige i evangeliets gang fra Jerusalem og til vårt eget land.

Kirkemøtet gir anerkjennelse til det byggende arbeid som gjøres i menighetene for å dele evangeliet i lokalsamfunnet og inkludere alle mennesker i menighetens fellesskap.

Kirkemøtet gir også anerkjennelse til misjonsorganisasjonenes innsats for å dele evangeliet på tvers av land og kontinenter. Gjennom dette arbeidet er mange mennesker myndiggjort og satt fri. Ved å bidra til å bygge opp skole og helsevesen, utvikle skriftspråk og forbedre de sosiale forholdene har misjon vært med på å styrke lokale kulturer.

Kirkemøtet bekrefter sin dype samhørighet med de kirker som har vokst fram der Gud har skapt tro gjennom evangeliet. I møtet med den verdensvide kirke erfarer vi glede og inspirasjon i vår tro og tjeneste.

3. Kirkemøtet erkjenner at mange mennesker både i Norge og i andre land bærer sår fra deres møte med kirkens misjonsvirksomhet. Kirken har bidratt til å binde mennesker i stedet for å sette dem fri, fratatt dem deres myndighet og selvrespekt og deltatt i undertrykkelse av lokale kulturer. Som del av et skadet skaperverk, lengter vi etter helbredelse, forsoning og fellesskap.

Hele kirken utfordres til å arbeide for å skape forsoning. Dette gjelder både forsoning mellom enkeltmennesker og mellom grupper som bærer på sår. Samenes, kvenenes og taternes historie er en særlig utfordring for kirken.

Kirkemøtet støtter samisk kirkelivs arbeid med forholdet mellom evangelium og kultur. Kirkemøtet vil oppfordre misjonsorganisasjonene og de læstadianske forsamlingene til å ta del i denne tenkningen og disse erfaringene.

4. Kirkemøtet ber:

a) Menighetene

- være medvandrere gjennom dialog, deling og nærvær slik at evangeliet kan skape tro, livsmot og glede. Dette må skje i samarbeid med andre kirker i nærmiljøet
- samarbeide med kirker i andre land i vårt felles ansvar for å forkynne budskapet til alle verdens folkeslag gjennom forbønn og givertjeneste, utveksling og vennskapssamarbeid, utsendinger og andre måter som bidrar til virkeliggjørelsen av dette oppdraget
- åpne gudstjenestefeiringen så den gir rom for ulike kulturuttrykk og legge til rette for praktisk deltagelse av alle mennesker, inkludert mennesker med ulik språklig og kulturell bakgrunn
- ta vår samtid på alvor og være menigheter i bevegelse

b) Bispedømmene

- la oppdraget om å dele det gode budskap med alle være en tydelig dimensjon i utvikling av strategier for arbeidet
- drøfte hvordan dokumentet "En misjonerende kirke" kan følges opp i ulike sammenhenger
- legge til rette for at medarbeidere fra andre kirker kan gjøre tjeneste i vår kirke i samarbeid med fellestrådene og de sentralkirkelige råd

c) De sentralkirkelige råd

- videreføre og forsterke det konstruktive samarbeidet med misjonsorganisasjonene i Samarbeidsråd for menighet og misjon (SMM)
- arbeide for å få flere samiske prester i kirkens tjeneste
- styrke sammenhengen mellom misjon, økumenikk og internasjonal diakoni i samarbeid med bispedømmene

d) Misjonsorganisasjonene

- arbeide slik at det fremmer enhet mellom kirkesamfunnene
- arbeide sammen med lokale kirker
- gi et helhetlig vitnesbyrd slik at evangeliet blir forkynt troverdig i ord og handling inkludere alle bispedømmene i SMM-samarbeidet

Plenumsbehandling 1

Dirigent: Benedicte Aschjem

Saksordfører: Ingrid Vad Nilsen

Disse hadde ordet:

Odd Bondevik, Roar Strømme, Ole Chr. Kvarme, Ingmar Areklett, Finn Wagle, Thor Strandenæs, Terje Hærås, Jorund Andersen, Ann-Mari Aas, Per L. Kjos, Olav Fykse Tveit, Eiving Arnevåg, Johannes Refsdal, Knut Lein, Jenny Skumsnes Moe, Oddvar Andersen, Ole Jakob Modalsli, Nina Lind, Helge S. Kvanvig, Ernst Baasland, Gunnar Tveit Sandvin

Endringsforslag

Odd Bondevik:

Pkt. 1 (nest siste setning) ... deler vi budskapet gjennom dialog, forkynnelse, fortelling og nærvær.

Pkt. 3 (2. avsnitt): Hele kirken er kalt til å skape forsoning, både forsoning med Gud og mellom mennesker eller mellom grupper som bærer på sår.

Roar Strømme:

Pkt. 2 (3. avsnitt): Kirkemøtet takker misjonsorganisasjonene for deres store innsats for å dele evangeliet... Gjennom dette arbeid er mange mennesker kommet til tro, blitt myndiggjort og satt fri.

Ole Chr. Kvarme:

Pkt 1: Guds kjærlighet i Jesus Kristus er misjonens utgangspunkt og innhold. Denne kjærlighet skal prege alt kirken gjør. Som bekjennende, tjenende og åpen kirke skal den dele budskapet om Guds kjærlighet med alle slik at mennesker får del i frelsen i Jesus Kristus.

Ingmar Areklett:

Pkt. 4 a), 2. linje: Dette kan skje i samarbeid
Nytt strekpunkt: - Oppmuntre til teltnakertjeneste

Pkt. 4 d):(endre rekkefølgen)
- inkludere alle bispedømmene og menigheter i SMM-samarbeidet

Finn Wagle:

Pkt. 1:
Guds kjærlighet i Jesus Kristus – han som gav avkall på sitt eget og tok på seg en tjeners skikkelse – er utgangspunkt for all misjon.

Thor Strandenæs:

Pkt. 4 a): Nytt strekpunkt: - formidle misjonskallet og kallet til misjonærtjeneste til nye generasjoner.

Pkt. 2, 1. avsnitt: Endring av siste del av setningen i: ... ”i evangeliets gang fra Jerusalem til vårt land og fra vårt folk til andre folkeslag og grupper.

Saken ble sendt tilbake til komiteen.

Endelig innstilling fra komité F

Komiteens merknader

”Gå derfor og gjør alle folkeslag til disipler! Døp dem til Faderens og Sønnens og Den Hellige Ånds navn og lær dem å holde alt det jeg har befalt dere. Og se, jeg er med dere alle dager inntil verdens ende” (NT 2005; Matt 28,19-20).

Komiteen takker for en givende og lærerik saksorientering.
Komiteen legger saksorienteringen til grunn og vil særlig kommentere dette:

Kirkens oppgave i verden

Misjon har sitt utgangspunkt i den treenige Guds sendelse, Gud som er Skaper, Forløser og Helliggjører. Kirken trekkes inn i den treenige Guds sendelse som Jesu legeme på jorden, ved at den blir gitt Den Hellige Ånd. Slik tar kirken del i Guds misjon som sikter på Skaperens fullendelse av skaperverket gjennom frelsen i Jesus Kristus og Den Hellige Ånds nyskapende gjerning.

Den norske kirke er en misjonerende kirke fordi den er seg bevisst at evangeliet er en gave som skal gis videre.

Kirken driver misjon fordi den tror at Jesus Kristus er veien til frelse. Den skal ikke påtvinge noen evangeliet. Måten kirken deler evangeliet på har innflytelse på hvordan mennesker forstår det.

Komiteen vil med Ungdommens kirkemøte si at misjon i Jesu fotspor betyr dialog, deling og nærvær:

- *dialog*; en likeverdig samtale i ydmykhet, åpenhet og vilje til forandring
- *deling*; å fortelle historien om det Jesus har gjort og stadig gjør for oss
- *nærvær*; et fellesskap som er solidarisk og viser omsorg for hvert enkelt menneske.

Kirken må alltid være beredt til å dele sin fortelling med ydmykhet og frimodighet. Kirken trenger mer av begge deler.

Det kommende år vil vi at kirken - på alle nivåer: menigheter, fellestråd, bispedømmer - fremmer den misjonerende dimensjonen i alt kirkens arbeid; diakoni, trosopplæring, gudstjeneste, kulturelt og kirkemusikalsk arbeid m.m.

Glede og stolthet over oppdraget

Misjon og glede hører sammen. Misjon springer ut av den glede som troen på Jesus Kristus gir. Ved å dele gleden blir kirken hel. Juleevangeliets store glede ”er en glede for hele folket” (Luk 2,10), en verdensvid glede.

Vi fikk del i gleden ved at noen delte den med oss. Evangeliet kom til Norge som et resultat av at tolv disipler ble sendt ut fra Jerusalem. Mennesker krysset landegrensene og dannet menigheter som delte evangeliet videre. Overalt har fortellingen om Jesu kjærlighet og tilgivelse hatt en frigjørende effekt. Mange mennesker har sett sin verdi som skapt i Guds bilde og opplevd at møtet med Guds tilgivelse og kjærlighet har gitt dem ny selvrespekt. Evangeliet har også virket frigjørende i forhold til undertrykkende krefter i samfunnet. Misjonsvirksomheten har skapt nye kirker over hele verden som er viktige samarbeidspartnere for vår kirke i møte med felles utfordringer.

Det frigjørende elementet i evangeliet har inspirert mange mennesker til frivillig tjeneste. Misjonsbevegelsene vokste fram i en tid da folk i Norge var fattige. Fattige mennesker som var villige til å forsake på grunn av sitt engasjement for andre gir eksempel til etterfølgelse for oss i dag.

Møtet med evangeliet utfordrer også til å ta oppgjør med ødeleggende krefter som skaper splid og fører til urettferdighet. I kontakt med kirker andre steder i verden, bl.a gjennom Det Lutherske Verdensforbund og Kirkenes Verdensråd, deles erfaringer, inspirasjon og utfordringer. Dette har påvirket og forandret oss. Andre kirker har gitt vår kirke viktige nye impulser i teologi, salmer, liturgi, bibellesning og etikk.

Kirkemøtet har i år hatt besøk fra Den evangelisk lutherske kirke i det sørlige Afrika. (ELCSA) Dette har vært med på å tydeliggjøre vår kirkes dype samhörighet med kirker som har blitt til gjennom misjonærer fra vår egen og andre kirker. Tjenesten i misjon er en kilde til inspirasjon for oss både som sendende og mottakende kirke.

Misjon er forsoningens og solidaritetens tjeneste

Komiteen erkjenner at kirkens misjonsvirksomhet bærer med seg fortellinger om konflikter, splittelser og sår, både i vårt eget land og i andre deler av verden. Mange ganger har kirken bundet mennesker i stedet for å sette dem fri, fratatt dem deres myndighet og selvspekt og bidratt til å undertrykke lokale kulturer. Mye i verden er brutt og ødelagt. Det gjelder forholdet mellom mennesker og Gud, mennesker i mellom og menneskers forhold til skaperverket. Å gjenopprette det som er ødelagt av synd, er Guds gode hensikt med misjon. Derfor ble Jesus Kristus sendt til verden som frelser og frigjører. Sammen med resten av skaperverket lengter vi etter helbredelse, forsoning og fellesskap.

Komiteen ser derfor et behov for å sette fokus på forsoning og rettferdighet, helbredelse og myndiggjøring i kirkens misjonsarbeid. Samenes, kvenenes og taternes historie er en særlig utfordring for vår kirke. For den samiske kristne identitetsdannelsen er det viktig å få flere samiske prester. Mange mennesker med funksjonshemminger har blitt umyndiggjort ved påtvingen evangelisering og ved pågående forbønnshandlinger i den hensikt å gjøre dem funksjonsfriske. De, og andre grupper, utfordrer oss til bevegelse fra objektgjøring til myndiggjøring.

Jesus sier: ”Salige er de som skaper fred, for de skal kalles Guds barn.” (NT 2005; Matt 5,9) Kirken har en viktig fredsskapende rolle. Også i sin misjonsvirksomhet må den bidra til å bygge broer, ikke skape nye skiller. ”Hvor fagert det er når den som bringer gledesbud, kommer løpende over fjell, melder fred og bærer godt budskap...” (Jes 52,7)

I Den norske kirke har vi en historie der det har vært vanskelig å forene et økumenisk engasjement i Kirkenes Verdensråd med et misjonsengasjement. Komiteen er glad for den tilnærmingen som er gjort gjennom saksdokumentet, hovedforedraget og seminaret på Kirkemøtet. Dette har åpnet et nytt rom for samtale om hva misjon betyr i vår tid. Komiteen utfordrer derfor alle til å fylle ordet misjon med et positivt innhold.

Komiteen understreker at misjon skal føre til forvandling både av oss selv og andre. Solidaritet og omsorg er viktige aspekter ved misjon.

Mange kristne forfølges i dag for sin tros skyld. Vi er forpliktet til å gjøre det vi kan for å lindre deres lidelse og kjempe for deres rettigheter og for rettighetene til alle som forfølges for sin tros skyld.

Misjon i en global virkelighet

Alle samfunn preges mer og mer av forskjellige religioners nærvær. Et møte med andres tro kan føre til større bevissthet om egen tro. Den norske kirke må møte den flerreligiøse utfordringen som en misjonerende kirke forpliktet på dialog og fredsskapende arbeid.

Lokalmenighetene må arbeide sammen med andre kirkesamfunn om misjon i sitt lokalmiljø og skape arenaer der de kan lytte til hverandres ulike forståelser. Globalt er utfordringen å drive misjon på en mer inkluderende og økumenisk måte.

Komiteen understreker at vi må ta vår samtid på alvor og være bevisst at vi er en kirke i bevegelse. Kirken må gå inn på nye arenaer og være villig til å forandre på former som ikke fungerer. Det er fortsatt viktig å utvikle verktøy som kan vise hvordan det er mulig å lese Bibelen slik at nye kulturer og miljøer forstår den.

Den flerkulturelle virkeligheten finnes i alle lokale sammenhenger. I økende grad må kirken legge til rette for at menighetene kan feire gudstjeneste og være sammen på en slik måte at mennesker med ulik kulturell og språklig bakgrunn kan delta. Dette er en særlig utfordring i forhold til kristne innvandrere i Norge. Mange menigheter, bl.a. i de nordligste bispedømmene har erfaringer med flerspråklige og flerkulturelle menigheter. Slike erfaringer kan deles.

Komiteen er glad for alle samarbeidsavtalene som er inngått mellom menigheter og misjonsorganisasjoner gjennom Samarbeidsråd for menighet og misjon (SMM). Disse er et redskap til mer utveksling mellom kirker i ulike deler av verden. Komiteen ber om at alle bispedømmene inkluderes i SMM - samarbeidet.

Arbeidet med å bringe impulser fra andre kirker gjennom sang og musikk og andre kulturuttrykk, gjør vår kirke rikere. Dette arbeidet må føres videre og intensiveres på alle nivåer i vår kirke; bispedømmer, fellesråd og lokalmenigheter. Den norske kirke har inngått samarbeidsavtaler med lutherske kirker i det sørlige Afrika, Midt-Østen og i Brasil. Kirken i det sørlige Afrika har uttrykt at de ønsker oppmuntring og hjelp til å se håp der de selv er blindet av sorg pga spredningen av hiv og aids og alle tapene det fører med seg.

I en globalisert verden må kirker og misjonsorganisasjoner arbeide på nye måter. Vår kirke må åpne for utsendinger fra kirker i andre land og legge til rette for utveksling av kortidsmisjonærer i samarbeid med misjonsorganisasjonene. Vi oppmuntrer til teltnakertjeneste der mennesker utøver sitt yrke i andre land og vitner om evangeliet. Mennesker som kommer til Norge med annen språklig og kulturell bakgrunn kan være en ressurs i kirkens arbeid.

Forslag til vedtak

1. Misjonens utgangspunkt er Guds kjærlighet i Jesus Kristus, ”han som gav avkall på sitt eget og tok på seg en tjeners skikkelse.” Denne kjærligheten skal prege alt kirken gjør. Som en bekjennende, tjenende og åpen kirke skal den dele det gode budskapet om Guds

frelse i Jesus Kristus med alle og slik være en misjonerende kirke. Sammen med hele den verdensvide kirke deler vi budskapet gjennom dialog, forkynnelse, fortelling og nærvær. Alle har noe å bidra med og noe å motta i misjon.

2. Kirken i Norge er selv et resultat av at kristen tro og gudstjeneste ble brakt til oss. Kirkemøtet ser med takknemlighet på alle som er delaktige i evangeliets gang fra Jerusalem, til vårt eget land og videre til andre folk.

Kirkemøtet er stolt av det byggende arbeid som gjøres i menighetene for å dele evangeliet i lokalsamfunnet og inkludere alle mennesker i menighetens fellesskap. Vi gir anerkjennelse til det arbeidet ungdomsledere gjør. Kirkemøtet er glad for den enkelte troende som ønsker å dele evangeliet med andre og uttrykker sin støtte til den som kjenner seg alene med sin tro.

Kirkemøtet anerkjenner og takker misjonsorganisasjonene for deres innsats for å dele evangeliet på tvers av land og kontinenter. Gjennom dette arbeidet er mange mennesker kommet til tro, blitt myndiggjort og satt fri. Ved å bidra til å bygge opp skole og helsevesen, utvikle skriftspråk og forbedre de sosiale forholdene har misjon vært med på å styrke lokale kulturer.

Kirkemøtet bekrefter sin dype samhørighet med de kirker som har vokst fram der Gud har skapt tro gjennom evangeliet. I møtet med den verdensvide kirke erfarer vi glede og inspirasjon i vår tro og tjeneste.

3. Kirkemøtet erkjenner at mange mennesker både i Norge og i andre land bærer sår fra deres møte med kirkens misjonsvirksomhet. Kirken har bidratt til å binde mennesker i stedet for å sette dem fri, fratatt dem deres myndighet og selvrespekt og deltatt i undertrykkelse av lokale kulturer. Som del av et skadet skaperverk, lengter vi etter helbredelse, forsoning, rettferdighet og fellesskap.

Forsonet med Gud utfordres kirken til å skape forsoning. Dette gjelder både forsoning mellom enkeltmennesker og mellom grupper som bærer på sår. Samenes, kvenenes og taternes historie er en særlig utfordring for kirken.

Kirkemøtet støtter samisk kirkelivs arbeid med forholdet mellom evangelium og kultur og oppfordrer til fortsatt arbeid med dette. Kirkemøtet vil oppfordre misjonsorganisasjonene og de læstadianske forsamlingene til å ta del i denne tenkningen og disse erfaringene.

4. Kirkemøtet ber:

- a) Menighetene

- være medvandrere gjennom dialog, deling og nærvær slik at evangeliet kan skape tro, livsmot og glede. Dette har vi en forpliktelse til å gjøre i fellesskap med andre kirker
- samarbeide med kirker i andre land i vårt felles ansvar for å forkynne budskapet til alle verdens folkeslag gjennom forbønn og givertjeneste, utveksling og vennskapssamarbeid, utsendinger og andre måter som bidrar til virkeliggjørelsen av dette oppdraget

- åpne gudstjenestefeiringen så den gir rom for ulike kulturuttrykk og legge til rette for praktisk deltagelse av alle mennesker, inkludert mennesker med ulik språklig og kulturell bakgrunn
- ta vår samtid på alvor og være menigheter i bevegelse
- formidle misjonskallet og kallet til misjonærtjeneste til nye generasjoner

b) Bispedømmene

- la oppdraget om å dele det gode budskap med alle være en tydelig dimensjon i utvikling av strategier for arbeidet
- drøfte hvordan dokumentet ”En misjonerende kirke” kan følges opp i ulike sammenhenger
- legge til rette for at medarbeidere fra andre kirker kan gjøre tjeneste i vår kirke i samarbeid med fellerådene, de sentralkirkelige råd og misjonsorganisasjonene

c) De sentralkirkelige råd

- videreføre og forsterke det konstruktive samarbeidet med misjonsorganisasjonene i Samarbeidsråd for menighet og misjon (SMM)
- arbeide for å få flere samiske prester, kateketer, diakoner og kirkemusikere
- styrke sammenhengen mellom misjon, økumenikk og internasjonal diakoni i samarbeid med bispedømmene

d) Misjonsorganisasjonene

fortsatt drive misjonsarbeid:

- gjennom et helhetlig vitnesbyrd slik at evangeliet blir forkynt troverdig i ord og handling
- slik at det fremmer enhet mellom kirkesamfunnene
- ved å samarbeide med lokale kirker
- i samarbeid med alle bispedømmer og menighetene i vår kirke gjennom Samarbeidsråd for menighet og misjon (SMM)

Plenumsbehandling 2

Dirigent: Arne Grønningsæter

Saksordfører: Ingrid Vad Nilsen

Disse hadde ordet:

Olav Skjevesland, Ole D. Mjøs, Odd Bondevik, Ole D. Hagesæther, Jorund Andersen, Sevat Lappegard, Kjersti Tytingvåg Rogne, Gunnar Tveit Sandvin, Roar Strømme, Vidar L. Haanes, Ingmar Areklett, Gyrid Espeland

Endringsforslag

Oddvar Andersen:

Pkt. 4 c), 2. strekpunkt endres til:

- arbeide for å få flere samiske prester, kateketer, diakoner og kirkemusikere.

Forslaget ble tatt inn i komiteens forslag til vedtak.

Kirkemøtets vedtak

1. Misjonens utgangspunkt er Guds kjærlighet i Jesus Kristus, ”han som gav avkall på sitt eget og tok på seg en tjeners skikkelse.” Denne kjærligheten skal prege alt kirken gjør. Som en bekjennende, tjenende og åpen kirke skal den dele det gode budskapet om Guds frelse i Jesus Kristus med alle og slik være en misjonerende kirke. Sammen med hele den verdensvide kirke deler vi budskapet gjennom dialog, forkynnelse, fortelling og nærvær. Alle har noe å bidra med og noe å motta i misjon.
2. Kirken i Norge er selv et resultat av at kristen tro og gudstjeneste ble brakt til oss. Kirkemøtet ser med takknemlighet på alle som er delaktige i evangeliets gang fra Jerusalem, til vårt eget land og videre til andre folk.

Kirkemøtet er stolt av det byggende arbeid som gjøres i menighetene for å dele evangeliet i lokalsamfunnet og inkludere alle mennesker i menighetens fellesskap. Vi gir anerkjennelse til det arbeidet ungdomsledere gjør. Kirkemøtet er glad for den enkelte troende som ønsker å dele evangeliet med andre og uttrykker sin støtte til den som kjenner seg alene med sin tro.

Kirkemøtet anerkjenner og takker misjonsorganisasjonene for deres innsats for å dele evangeliet på tvers av land og kontinenter. Gjennom dette arbeidet er mange mennesker kommet til tro, blitt myndiggjort og satt fri. Ved å bidra til å bygge opp skole og helsevesen, utvikle skriftspråk og forbedre de sosiale forholdene har misjon vært med på å styrke lokale kulturer.

Kirkemøtet bekrefter sin dype samhørighet med de kirker som har vokst fram der Gud har skapt tro gjennom evangeliet. I møtet med den verdensvide kirke erfarer vi glede og inspirasjon i vår tro og tjeneste.

3. Kirkemøtet erkjenner at mange mennesker både i Norge og i andre land bærer sår fra deres møte med kirkens misjonsvirksomhet. Kirken har bidratt til å binde mennesker i stedet for å sette dem fri, fratatt dem deres myndighet og selvrespekt og deltatt i undertrykkelse av lokale kulturer. Som del av et skadet skaperverk, lengter vi etter helbredelse, forsoning, rettferdighet og fellesskap.

Forsonet med Gud utfordres kirken til å skape forsoning. Dette gjelder både forsoning mellom enkeltmennesker og mellom grupper som bærer på sår. Samenes, kvenenes og taternes historie er en særlig utfordring for kirken.

Kirkemøtet støtter samisk kirkelivs arbeid med forholdet mellom evangelium og kultur og oppfordrer til fortsatt arbeid med dette. Kirkemøtet vil oppfordre misjonsorganisasjonene og de læstadianske forsamlingene til å ta del i denne tenkningen og disse erfaringene.

4. Kirkemøtet ber:

- a) Menighetene

- være medvandrere gjennom dialog, deling og nærvær slik at evangeliet kan skape tro, livsmot og glede. Dette har vi en forpliktelse til å gjøre i fellesskap med andre kirker

- samarbeide med kirker i andre land i vårt felles ansvar for å forkynne budskapet til alle verdens folkeslag gjennom forbønn og givertjeneste, utveksling og vennskapssamarbeid, utsendinger og andre måter som bidrar til virkeliggjørelsen av dette oppdraget
 - åpne gudstjenestefeiringen så den gir rom for ulike kulturuttrykk og legge til rette for praktisk deltagelse av alle mennesker, inkludert mennesker med ulik språklig og kulturell bakgrunn
 - ta vår samtid på alvor og være menigheter i bevegelse
 - formidle misjonskallet og kallet til misjonærtjeneste til nye generasjoner
- b) Bispedømmene
- la oppdraget om å dele det gode budskap med alle være en tydelig dimensjon i utvikling av strategier for arbeidet
 - drøfte hvordan dokumentet "En misjonerende kirke" kan følges opp i ulike sammenhenger
 - legge til rette for at medarbeidere fra andre kirker kan gjøre tjeneste i vår kirke i samarbeid med fellesrådene, de sentralkirkelige råd og misjonsorganisasjonene
- c) De sentralkirkelige råd
- videreføre og forsterke det konstruktive samarbeidet med misjonsorganisasjonene i Samarbeidsråd for menighet og misjon (SMM)
 - arbeide for å få flere samiske prester, kateketer, diakoner og kirkemusikere.
 - styrke sammenhengen mellom misjon, økumenikk og internasjonal diakoni i samarbeid med bispedømmene
- d) Misjonsorganisasjonene
fortsatt drive misjonsarbeid:
- gjennom et helhetlig vitnesbyrd slik at evangeliet blir forkynt troverdig i ord og handling
 - slik at det fremmer enhet mellom kirkesamfunnene
 - ved å samarbeide med lokale kirker
 - i samarbeid med alle bispedømmer og menighetene i vår kirke gjennom Samarbeidsråd for menighet og misjon (SMM)

Enstemmig vedtatt. 76 stemmeberettigede.

KM 6/05 Norsk asyl- og flyktningpolitikk

Saksdokumenter

Dokument 6.1/05

Saksorientering

Dokument 6.2/05

”Når så vi deg fremmed og tok imot deg?”

Kirkelig ressursdokument om asyl- og flyktningepolitikk

Første innstilling fra komité C

Sammendrag av saksorienteringen

Kirkens møte med flyktninger og asylsøkere aktualiserer en rekke spørsmål av praktisk, politisk og teologisk art. I denne saken belyses først og fremst temaer knyttet til norsk politikk på asyl- og flyktningfeltet og myndighetenes håndheving av denne. Dessuten grunnis bakgrunnen for kirkens engasjement i disse spørsmål.

Kirkens engasjement i denne saken springer direkte ut av kristen etikk: Flere av Bibelens viktigste fortellinger handler om mennesker på flukt. Disse brukes i Bibelen selv som begrunnelse for å møte fremmede med åpenhet og respekt. Den kristne tro framholder at alle mennesker er skapt i Guds bilde med det samme ukrenkelige verd. Møtet med den enkelte asylsøker eller flyktning impliserer en fordring om å beskytte dette mennesket. Derfor kan det argumenteres for at de rettighetene som internasjonale konvensjoner gir flyktninger, korresponderer med vesentlige verdier i kristen etikk. Det er derfor en naturlig oppgave for kirken å påpeke for offentligheten når det synes som om konvensjonene brytes og menneskeverdet krenkes.

Til Kirkemøtets behandling er det utarbeidet et ressursdokument som belyser forskjellige aspekter i denne tematikken.

Komiteens merknader

Komiteen har forståelse for at vi trenger lover, regler og systemer i møte med mennesker som søker asyl. Likevel ønsker komiteen med sine merknader å peke på en del forhold som bekymrer oss når det gjelder de politiske rammer som gis og den praksis som utøves på asyl- og flyktningfeltet. Dette temaet utfordrer kirken og alle dens medlemmer til å vise engasjement og medmenneskelighet.

Om ressursdokumentet

Komiteen er glad for Kirkerådets ressursdokument ”Når så vi deg fremmed og tok i mot deg?”. Dokumentet har tre hoveddeler: 1. Teologisk og etisk grunnlag. 2. Migrasjon – et situasjonsbilde. 3. Viktige problemstillinger på utlendingsfeltet. Dokumentet kan være nyttig for kirken på alle nivåer. Komiteen vil her ikke gi en detaljert kommentar til dokumentet, men vil anbefale at de sentralkirkelige råd arbeider videre med dette og innarbeider kommentarer og innspill som blir gitt gjennom denne kirkemøtebehandlingen. Når det er ferdig, bør ressursdokumentet sendes til menighetene.

Teologiske begrunnelser for kirkens engasjement

Noen vil mene at norsk flyktning- og asylpolitikk er et rent politisk tema og ikke et tema som kirken bør ta opp. Komiteen mener at det er mange grunner til at kirken er meningsberettiget

– og forpliktet – til å uttale seg om flyktning- og asylpolitikken. Komiteen gir sin tilslutning til Bispemøtets sak 22/1979 hvor det sies:

”Det hører til den bibelske åpenbarings grunntanke at mennesket er skapt i Guds bilde. Av dette følger at alle mennesker, uansett rase, har likeverd i Guds øyne. Sin etniske egenart har de av Gud selv i følge hans skapertanke, Ap.gj.17,26. Enhver form for diskriminering (enten på grunn av kjønn, hudfarge, rase, språk, religion eller av andre årsaker) er derfor direkte synd, som innebærer en alvorlig krenkelse av menneskeverdet slik det er gitt oss av Gud.”

Komiteen vil legge vekt på at vi er skapt til et liv i fellesskap. De til enhver tid gjeldende landegrensener og lover er derimot menneskeskapte. Det er derfor relevant for kirken å si noe om hvordan vi som enkeltmennesker og samfunn forholder oss til mennesker på flukt og mennesker i bevegelse over landegrensener. Ut fra skapelsesforståelsen er vi alle søsken på Guds jord. Alle land tilhører først og fremst Gud (Salme 24,1 og Jeremia 7,6-7).

Flere av Bibelens sentrale fortellinger handler om mennesker på flukt og brukes i Bibelen selv som begrunnelse for å møte fremmede med åpenhet og respekt. I sin tale om dommen i Matteus 25 (”Jeg var fremmed og dere tok imot meg...”) gir Jesus dette ansvaret for medmennesker en svært sentral rolle i sin beskrivelse av hvilken adferd han forventer av sine disipler. Likedan er liknelsen om den barmhjertige samaritan viktig i en bibelsk etikk for møtet med flyktninger og andre innvandre. Gjennom liknelsen svarer Jesus på spørsmålet om hvem som er vår neste, og tydeliggjør at kallet til omsorg for andre ikke kan begrenses av nasjonale eller etniske skiller. Samaritanen – den fremmede – viser seg i lignelsen som den sanne neste (Lukas 10,25-37).

Gjestfrihet er et sentralt motiv både i Det gamle og Det nye testamentet. Ikke minst Jesus viste i ord og handling en holdning som sprengte grenser der vi lett tenker trangt og avgrensede. Den holdning Jesus sto frem med i møte med ”den andre” var ikke preget av kjølig beregning, men av å gå ”den andre mil”. Man må i asyl- og flyktningssaker til og med kalkulere med risikoen for å bli ført bak lyset, slik Jesus selv i en viss mening opplevde å bli ”misbrukt”.

Mange av konfliktene mennesker flykter fra, er født og næres av kampen for ressurser som følger av globaliseringen. I tillegg tvinger miljøforringelser og naturkatastrofer mange mennesker bort fra sine hjemsteder. De fleste flyktninger lever i flyktningleirer i (fattige) naboland i sør. En svært restriktiv innvandringspolitikk forsterker en tendens til at rike land i nord høster fruktene av globaliseringen, mens fattige land i sør må betale omkostningene. Dette står i kontrast til Jesu ord om at ”den som mye er betrodd, skal det kreves desto mer av” (Lukas 12,48). Den norske kirkes kontakt med søsken i et verdensvidt kirkefellesskap avslører en slik holdning som uetisk. ”Hvis et lem lider, lider hele legemet”. Derfor er ikke menneskers lidelse, selv om den skjer utenfor vårt land, uvedkommende for oss som kirke.

Det verdensomspennende nettverk av søsterkirker gir sammen med misjons- og nødhjelpsorganisasjoner Den norske kirke stor innsikt og kompetanse om forhold og levekår i andre land. Den verdensvide kirkes engasjement for flyktninger og asylsøkere er også en del av kampen for bevaring av skaperverket og for en rettferdig fordeling av jordas ressurser.

Kirken har ulike roller

Kirken har en spesiell forpliktelse til å tale de svakes og undertryktes sak. Denne forpliktelsen finner ulike uttrykk gjennom en kombinasjon av rollen som

- **advokat;** når vi blir kjent med enkeltmennesker og opplever at de ikke blir sett og hørt og møtes av mistillit og krenkelse av sitt menneskeverd
- **profet;** ved å gjennomskue og avsløre urett og krenkelser, og peke på Guds rikes verdier, her og nå overfor de som har myndighet og makt
- **ekspert;** med utgangspunkt i kirkens verdensomspennende nettverk og kompetanse og i samarbeid med andre organisasjoner med ekspertise, har kirken en særlig landkunnskap og innsikt i saker som gjelder religiøs forfølgelse
- **etisk samtalepartner;** gjennom å tydeliggjøre etiske vurderinger og etiske dilemma knyttet til avgjørelser som er fundamentale for mennesker og samfunn, både i samtale med myndigheter og som del av det sivile samfunn nasjonalt og lokalt
- **diakon og medvandrer;** gjennom å våge møtet med den fremmede, velge å stå sammen med dem som lever i en utsatt livssituasjon og utøve gjestfrihet ved å åpne rom i lokalsamfunnet for tilhørighet og bekreftelse
- **partner i religionsdialog;** gjennom trygghet og åpenhet i møte med andres tro og livssyn i felles arbeid med spørsmål knyttet til identitet og integrasjon. Spesielt vil vi fremheve den dialog som skjer flere steder med muslimske trossamfunn. I en tid med økende frykt for muslimer – også i våre menigheter – er en slik dialog av stor betydning. Hvordan vi forholder oss til våre nye landsmenn påvirker vår holdning til de mennesker som søker asyl i landet.

Norske myndigheters behandling av flyktninger og asylsøkere

Komiteen er klar over at vi i denne saken taler i en kontroversiell og vanskelig situasjon, men dette gir ikke grunn til å tie når menneskers rettigheter står i fare. En svært restriktiv behandling av flyktninger og asylsøkere i de senere årene har etter komiteens oppfatning ikke bare vært i strid med den bibelske etikken som er nevnt ovenfor, men har også krenket mange menneskers rettsoppfatning. Komiteen mener at vi som kirke ikke kan være bekjent av en tiltagende forskjellsbehandling av mennesker fra Europa og mennesker fra sør. Oslo biskop har ved flere anledninger påpekt at utlendingsloven gjør en slik forskjell.

Komiteen ønsker å peke på noen områder hvor det kreves endringer i politikk og forvaltningspraksis:

- **Begrepsbruk/Defineringsmakt:** Begreper som ”økonomiske flyktninger” setter mange mennesker i bås, og utydelige og lite definerte begreper som ”innvandringspolitiske hensyn” fungerer som tungtveiende grunner for å gi avslag på asylsøknader. Begrepet brukes av forvaltningen for å antyde at en åpnere praksis kan medføre at flere søker asyl i Norge, noe mange ønsker å unngå. Man setter altså vern av egne interesser høyere enn beskyttelse av mennesker i nød. Faren for at noen mennesker kan misbruke asylordningen kan ikke være grunn nok for å avvise mange mennesker som har et reelt beskyttelsesbehov. Det er mange eksempler som tyder på at det stilles for strenge beviskrav for å anerkjenne et reelt beskyttelsesbehov.

- **Å se den andres ansikt.** Lokalsamfunn har blitt kjent med mennesker og familier som har sittet i asylmottak eller kirkeasyl. De blir kjent med deres livshistorie og opplever dem som oftest som troverdig og truet. Når vedtak om utsendelse skal settes i verk, skapes et sterkt lokalt engasjement i hele nærmiljøet: Skole, barnehage, kirke, helsevesenet og lokalpolitikkerne fra ulike partier stiller opp for asylsøkerne og taler deres sak. Vi opplever at dette lokale engasjement ikke blir hørt av de myndigheter som treffer avgjørelser i asylsaker.

Utlendingsnemndas (UNE) saksbehandling står i skarp kontrast til det lokale engasjement som ofte oppstår rundt asylsøkere. Ofte er asylintervjuet det eneste fysiske møte hvor asylsøkeren selv møter myndighetene og kan tale sin sak. Ved en eventuell klage er det svært ofte en nemndleder alene som behandler klagen – uten å møte asylsøkeren personlig. Komiteen er svært kritisk til at Utlendingsnemnda over tid ikke har oppfylt en av de viktigste intensjonene bak opprettelsen av nemnda, nemlig aktiv bruk av leke medlemmer. Siden opprettelsen har UNE redusert sine budsjetter for nemndmøter fordi nemnda selv vurderer at man i svært få saker har vesentlige tvilsspørsmål. Mange som har beskjeftiget seg med enkeltsaker – enkeltmennesker, menigheter, støttegrupper, og Norsk organisasjon for asylsøkere (NOAS) – mener om en rekke saker at disse i hvert fall inneholder ”vesentlige tvilsspørsmål” som skulle ha ført til en nemndbehandling.

Komiteen mener at en slik praksis hvor myndighetene ikke møter den aktuelle asylsøker står i sterk kontrast til øvrig rettspraksis. Komiteen er usikker på om asylsøkerens rettssikkerhet er ivaretatt. Hvis et etisk standpunkt ikke tåler et møte med mennesker, er det grunn til å vurdere dette standpunktet.

Pålitelighet, åpenhet, respekt er de sentrale verdier i UNEs verdidokument. I mange konkrete enkeltsaker opplever asylsøkerne og deres støttespillere at disse verdiene ikke er ivaretatt. Et eksempel: Nemndas avgjørelser og begrunnelse er ikke – i motsetning til domstolenes avgjørelser- offentlig tilgjengelig og UNEs praksisbase inneholder bare et utvalg av eksempler. Komiteen mener at det må gjennomføres dyptgripende forandringer i myndighetens praksis på dette feltet.

- **Følelser:** I dialogen mellom Bispemøtet og UNE i 2004 var et av kritikkpunktene fra UNEs side at kirkens tilnærming er følelseladet. Komiteen mener at følelseløs behandling av menneskeskjebner neppe kan være et ideal. Spesielt vanskelig vil det være å vurdere humanitære hensyn på en følelseløs måte. Komiteen vil peke på at følelser er en integrert del av moralsk vurdering og handling.

- **Asylsøkere med funksjonshemming eller kronisk sykdom:** Asylsøkere med funksjonshemninger eller kronisk sykdom kan ha spesielle forhåpninger om et bedre helsevesen og hjelpeapparat enn i deres hjemland og et håp om at holdninger til mennesker med funksjonshemninger kan være annerledes i Norge enn i andre deler av verden. Da oppleves et avslag på en asylsøknad spesielt tungt. Foreldre som kommer fra andre kulturkretser og har et barn med funksjonshemming kan ofte oppleve en dobbelt utsatthet både i det norske samfunn og i sitt religiøse samfunn.

- **Barns rettigheter:** Barns rettigheter defineres i Barnekonvensjonen. I kirkens engasjement må barnas situasjon få et spesielt fokus. Komiteen beklager at deler av norsk praksis på utlendingsfeltet også her viser en svært restriktiv holdning. Ofte blir barnas særskilte situasjon i hjemlandet ikke vurdert. De blir betraktet som medfølgende den voksne og man vurderer kun den voksnes asylsøknad. Barnekonvensjonen krever at barnets beste skal være av ”primary consideration”. Norsk praksis i dag gir ofte bare en summarisk vurdering av barnets situasjon og tillegges for liten vekt. Komiteen anser det som uholdbart at norske myndigheter ved utsendelse med tvang i noen tilfeller velger å splitte familien – i strid med FNs barnekonvensjon. Komiteen vil i denne sammenhengen vise til Ungdommens kirkemøtes resolusjon i sak UKM 07/05 som krever at det må innhentes barnefaglig kompetanse i behandling av saker som angår barn og barnefamilier.

- Enslige mindreårige: Komiteen har merket seg problematikken rundt enslige mindreårige i asylmottak. Utlendingsmyndighetene sitter i dag alene med omsorg for disse barna. Redd Barna har fremlagt en tilsynsrapport vedrørende denne gruppe barn. Den anbefaler at fylkesmannen overtar tilsynet og barnevernet overtar omsorgsansvaret for disse barna, slik at utlendingsmyndighetene kun tar ansvar for asylsaken. Komiteen støtter dette syn.

- FNs konvensjoner: Komiteen registrerer med tilfredshet at den nye regjeringen i sin politiske plattform har forpliktet seg til å føre en human, solidarisk og rettssikker asyl- og flyktningpolitikk. Komiteen registrerer også at regjeringen vil styrke FNs rolle i verdenssamfunnet, og at Norge i ord og handling ønsker å være en internasjonal pådriver for internasjonal rett, grunnleggende menneskerettigheter og økonomisk utjevning mellom sør og nord. Komiteen mener at disse målsetningene må få umiddelbare konsekvenser for norsk asylpraksis.

- Religiøse behov: I kritiske situasjoner reiser det seg mange eksistensielle spørsmål. Mange asylsøkere kan ha behov for at norske myndigheter tilrettelegger for religionsutøvelse på flyktningmottakene. Dette skjer i liten grad i dag.

Om kirkeasyl og menigheters engasjement

Komiteen er glad for at mange enkeltmennesker og menigheter engasjerer seg i situasjoner hvor menneskers liv og verdighet er truet, blant annet ved å støtte kirkeasylanter. Kirkeasyl kan ikke være en endelig løsning i en asylsak, og komiteen erkjenner at ordningen kan være svært belastende for alle involverte parter. Likevel gjelder det å holde fast ved at kirkeasyl kan være en mulighet i en akutt nødssituasjon. Komiteen vil gi sin anerkjennelse og takk til alle mennesker og menigheter som viser Guds grenseløse kjærlighet gjennom kontakt, åpenhet og vennskap, og i konkret handling for medmennesker, og vil oppmuntre dem til videre innsats.

Samtidig må Den norske kirke erkjenne at mange av dens medlemmer kjenner på fremmedfrykt. Disse må møtes med omsorg og forståelse. Det er også viktig å skape trygghet ved å etablere møteplasser hvor mennesker kan møtes på tvers av kulturelle og religiøse grenser. Videre må alle instanser i kirken motarbeide ethvert forsøk på å spre fremmedfiendlighet – særlig når dette skjer i egne rekker.

Forslag til vedtak

1. Kirken er alltid forpliktet på Skriftens tale om menneskets likeverd, medmenneskelig ansvar, omsorg og solidaritet. Derfor utfordrer Kirkemøtet politiske myndigheter til å
 - holde fast ved at menneskerettighetene og de internasjonale konvensjonene som Norge har sluttet seg til på flyktningfeltet må ligge til grunn for norsk politikk.
 - gjøre tydelig at andre innvandringspolitiske hensyn ikke settes foran disse forpliktelsene.
 - sørge for at konvensjonene praktiseres med raushet av Utlendingsdirektoratet og Utlendingsnemnda.
 - se til at Utlendingsnemnda endrer sin praksis ved behandling av klager på utvisningsvedtak slik at full nemndbehandling med mulighet for personlig fram møte blir benyttet i mye større grad enn i dag.

- følge opp ønsket fra Noas, Flyktningshjelpen og Amnesty International om en uavhengig gjennomgang av utlendingsforvaltningens fakta, informasjon og risikovurdering – spesielt for Somalia, Etiopia og Iran – for å styrke rettssikkerheten for asylsøkere. Rapporter fra samarbeidende kirker gir stundom andre inntrykk enn de som kommer fra myndighetenes kilder.
- Være på vakt mot institusjonell rasisme knyttet til praktisering av utlendingsloven.

Kirkemøtet har merket seg intensjonene i Soria Moria-erklæringen om en gjennomgang av politikken på asyl- og flyktningfeltet og understreker at dette må føre til en mer human flyktning- og asylpolitikk.

2. Kirkemøtet finner at ressursdokumentet om flyktning- og asylpolitikk gir et godt begrunnet bilde av problematiske sider ved flyktning- og asylpolitikken. Kirkemøtet ber de sentralkirkelige råd arbeide videre med dokumentet, innarbeide kommentarene fra Kirkemøtets behandling og sende det til menighetene.
3. Kirkemøtet ber bispedømmerådene, Bispemøtet og de sentralkirkelige råd arbeide videre med flyktning- og asylpolitikk med utgangspunkt i de utfordringene til norske myndigheter som ressursdokumentet identifiserer. Kirkemøtet fremhever særlig behovet for å arbeide videre med
 - barns rettigheter
 - familiegjenforening
 - ureturnerbare asylsøkere
 - beskyttelse av dem som er forfulgt på grunn av kjønn, seksuell legning eller religion.
4. Kirkemøtet fremholder at det er viktig å legge til rette for god integrering av flyktninger og asylsøkere som kommer til Norge. Arbeidet til Kristent interkulturelt arbeid (KIA) og det nyetablerte økumeniske nettverket for arbeid for flyktninger og innvandrere er bidrag til dette. Menighetene må bidra til at flyktninger og asylsøkere som bosetter seg i lokalsamfunnet, finner seg til rette der. Kirken har en viktig oppgave i å motvirke fremmedfrykt, særlig når den får utvikle seg innenfor menigheten og i andre kristne sammenhenger.
5. Kirkemøtet takker enkeltmennesker og menigheter som ved å engasjere seg for flyktninger i lokalsamfunnet og for kirkeasylanter viser et aktivt engasjement for medmennesker i nød. På denne måten gjør de tydelig budskapet om alle menneskers uendelige verdi.

Plenumsbehandling 1

Dirigent: Trond Gran
Saksordfører: Sigmund Ruud

Disse hadde ordet:

Finn Wagle, Ingrid Vad Nilsen, Alf Rolin, Thor Strandenæs, Ole Chr. Kvarme, Siren Eriksen, Tina Strømdal Wik, Ernst Baasland, Tom Landås, Ole D. Mjøs, Helge S. Kvanvig, Odd Bondevik, Petter Normann Dille, Arne Dag Kvamsøe, Ole Jakob Modalsli, Roar Strømme

Endringsforslag

Finn Wagle:

Endring pkt. 4: Kirkemøtet vil understreke betydningen av å legge til rette for god integrering av flyktninger og asylsøkere som kommer til Norge. Dette er en utfordring som må møtes med at våre myndigheter på alle plan finner sammen i et samhandlingsmønster med landets religiøse samfunn og alle mennesker av god vilje. Arbeidet til Kristent interkulturelt arbeid (KIA) og det nyetablerte økumeniske nettverket for arbeid for flyktninger og asylsøkere er viktige bidrag til dette. Som majoritetskirke er integreringsutfordringen en særlig utfordring til Den norske kirke. Kirkemøtet vil i denne sammenheng spesielt peke på de lokale menigheters rolle i integreringsarbeidet. Menighetene må bidra til at flyktninger og asylsøkere som bosetter seg i lokalsamfunnet, kan finne seg til rette der. Kirken har en viktig oppgave i å motvirke fremmedfrykt

Nytt pkt. 6: Kirkemøtet går ut fra at spørsmålet om integrering av flyktninger og asylsøkere kommer opp til bredere drøftelse under Kirkemøtet 2006, når Kirkemøtets hovedperspektiv er "en åpen kirke".

Ingrid Vad Nilsen:

Pkt. 1:

Innledende setning: "menneskets" erstattes av "menneskers".

1. bollepunkt: "må" erstattes av "skal".

Endring i siste bollepunkt: Være på vakt mot forskjellsbehandling på grunn av rase eller etnisitet i praktisering av utlendingsloven

Pkt. 2.: Endring av siste setning etter komma : ..., innarbeide kommentarene fra KMs behandling og gjøre det tilgjengelig for menighetene.

Alf Rolin:

Pkt. 2: Kirkemøtet finner at ressursdokumentet om flyktning- og asylpolitikk gir et godt... erstattes av: Kirkemøtet finner at ressursdokumentet om flyktning- og asylpolitikk, "Når så vi deg fremmed og tok imot deg", gir et godt...

Thor Strandenæs:

Nytt kulepunkt under pkt. 1 (for eksempel etter nåværende kulepunkt 3):

- ° sørge for at den informasjon som asylsøkere og FN's kvoteflyktninger oppgir i intervjuer, om (at de har) gjenværende barn i landet de kommer fra, umiddelbart følges opp ved at relevant(e) myndighet(er) tar initiativ til, forbereder og tilrettelegger for at disse barna snarest kan bli gjenforent med sine foreldre (/sin forelder).

Ole Chr. Kvarme:

Pkt. 1: Nytt bollepunkt:

- å foreta en gjennomgang av lovtekster og ordbruk i offentlige dokumenter for å hindre terminologi som fratrudd verdighet og sikre en språkbruk som er inkluderende.

Pkt. 4: Jf. Finn Wagles forslag til tekst, men også:

”Kirkemøtet oppfordrer menighetene til å forsterke sitt engasjement for å bidra til at flyktninger...”

Siren Eriksen:

Pkt. 3 - ekstra strekpunkt:

- asylsøkere med funksjonshemming eller kronisk sykdom.

Tina Strømdal Wik:

Pkt. 3 - nytt strekpunkt:

- integrering

Ernst Baasland:

Pkt. 1:

- på en særlig måte ta hensyn til barnas situasjon og rettigheter.
- ta hensyn til at religionsforfølgelse er en viktig grunn til at mennesker søker asyl.
- siste bombepunkt – tas inn i teksten og forklares.
- siste setning: I stedet for ..”understreker ... human flyktning-...”: ”som viser vilje til en mer human...”.

Pkt. 2:

- er glad for Bispemøtets langvarige engasjement og uttalelser i flyktning- og asylpolitikken.

Til nytt pkt. 6: Integrasjon vil neste år ... (jf. Finn Wagles forslag).

Tom Landås:

Nytt punkt:

Vi ber menighetene innarbeide i planer hvordan flyktninger og asylsøkere skal møtes og planlegge relevante tilbud i menigheten.

Saken ble sendt tilbake til komiteen.

Endelig innstilling fra komité C

Komiteens merknader

Komiteen har forståelse for at vi trenger lover, regler og systemer i møte med mennesker som søker asyl. Likevel ønsker komiteen med sine merknader å peke på en del forhold som bekymrer oss når det gjelder de politiske rammer som gis og den praksis som utøves på asyl- og flyktningfeltet. Dette temaet utfordrer kirken og alle dens medlemmer til å vise engasjement og medmenneskelighet.

Om ressursdokumentet

Komiteen er glad for Kirkerådets ressursdokument ”Når så vi deg fremmed og tok i mot deg?”. Dokumentet har tre hoveddeler: 1. Teologisk og etisk grunnlag, 2. Migrasjon – et situasjonsbilde, 3. Viktige problemstillinger på utlendingsfeltet. Dokumentet kan være nyttig for kirken på alle nivåer. Komiteen vil her ikke gi en detaljert kommentar til dokumentet, men vil anbefale at de sentralkirkelige råd arbeider videre med dette og innarbeider kommentarer og innspill som blir gitt gjennom denne kirkemøtebehandlingen. Når det er ferdig, bør ressursdokumentet gjøres tilgjengelig for menighetene.

Teologiske begrunnelser for kirkens engasjement

Noen vil mene at norsk flyktning- og asylpolitikk er et rent politisk tema og ikke et tema som kirken bør ta opp. Komiteen mener at det er mange grunner til at kirken kan og må uttale seg om flyktning- og asylpolitikken. Komiteen gir sin tilslutning til Bispemøtets sak 22/1979 hvor det sies:

”Det hører til den bibelske åpenbarings grunntanke at mennesket er skapt i Guds bilde. Av dette følger at alle mennesker, uansett rase, har likeverd i Guds øyne. Sin etniske egenart har de av Gud selv i følge hans skapertanke, Ap.gj.17,26. Enhver form for diskriminering (enten på grunn av kjønn, hudfarge, rase, språk, religion eller av andre årsaker) er derfor direkte synd, som innebærer en alvorlig krenkelse av menneskeverdet slik det er gitt oss av Gud.”

Komiteen vil legge vekt på at vi er skapt til et liv i fellesskap. De til enhver tid gjeldende landegrenser og lover er derimot menneskeskapte. Det er derfor relevant for kirken å si noe om hvordan vi som enkeltmennesker og samfunn forholder oss til mennesker på flukt og mennesker i bevegelse over landegrenser. Ut fra skapelsesforståelsen er vi alle søsken på Guds jord. Alle land tilhører først og fremst Gud (Salme 24,1 og Jeremia 7,6-7).

Flere av Bibelens sentrale fortellinger handler om mennesker på flukt og brukes i Bibelen selv som begrunnelse for å møte fremmede med åpenhet og respekt. I sin tale om dommen i Matteus 25 (”Jeg var fremmed og dere tok imot meg...”) gir Jesus ansvaret for medmennesker en svært sentral rolle i sin beskrivelse av hvilken adferd han forventer av sine disipler. Likedan er liknelsen om den barmhjertige samaritan viktig i en bibelsk etikk for møtet med flyktninger og andre innvandrere. Gjennom liknelsen svarer Jesus på spørsmålet om hvem som er vår neste og tydeliggjør at kallet til omsorg for andre ikke kan begrenses av nasjonale eller etniske skiller. Samaritanen – den fremmede – viser seg i lignelsen som den sanne neste (Lukas 10,25-37).

Gjestfrihet er et sentralt motiv både i Det gamle og Det nye testamentet. Ikke minst Jesus viste i ord og handling en holdning som sprengte grenser der vi lett tenker trangt og avgrensede. Den holdning Jesus sto frem med i møte med ”den andre” var ikke preget av kjølig beregning, men av å gå ”den andre mil”. Man må i asyl- og flyktningssaker til og med kalkulere med risikoen for å bli ført bak lyset, slik Jesus selv opplevde å bli sveket.

Politisk uro, brudd på menneskerettigheter, voldelige konflikter, miljøforringelser og naturkatastrofer tvinger mange mennesker bort fra sine hjemsteder. Mange av konfliktenes mennesker flykter fra er født og næres av kamp om makt over ressurser nasjonalt og internasjonalt, forsterket av globaliseringskreftene. De fleste flyktninger lever i flyktningleirer i fattige naboland i sør. En svært restriktiv innvandringspolitikk forsterker en tendens til at rike land i nord høster fruktene av globaliseringen, mens fattige land i sør må betale omkostningene. Dette står i kontrast til Jesu ord om at ”den som mye er betrodd, skal det

kreves desto mer av” (Lukas 12,48). Den norske kirkes kontakt med søsken i et verdensvidt kirkefelleskap avslører en slik holdning som uetisk. ”Hvis et lem lider, lider hele legemet”. Derfor er ikke menneskers lidelse, selv om den skjer utenfor vårt land, uvedkommende for oss som kirke.

Det verdensomspennende nettverk av søsterkirker gir sammen med misjons- og nødhjelpsorganisasjoner Den norske kirke stor innsikt og kompetanse om forhold og levekår i andre land. Den verdensvide kirkes engasjement for flyktninger og asylsøkere er også en del av kampen for bevaring av skaperverket og for en rettferdig fordeling av jordas ressurser.

Kirken har ulike roller

Den norske kirke har som del av den verdensvide kirke en spesiell forpliktelse til å tale de svakes og undertryktes sak.

Denne forpliktelsen finner ulike uttrykk gjennom en kombinasjon av rollen som

- **advokat;** når vi blir kjent med enkeltmennesker og opplever at de ikke blir sett og hørt og møtes av mistillit og krenkelse av sitt menneskeverd
- **profet;** ved å gjennomskue og avsløre urett og krenkelser, og peke på Guds rikes verdier her og nå overfor de som har myndighet og makt
- **ekspert;** med utgangspunkt i kirkens verdensomspennende nettverk og kompetanse og i samarbeid med andre organisasjoner med ekspertise, har kirken en særlig landkunnskap og innsikt i saker som gjelder religiøs forfølgelse
- **etisk samtalepartner;** gjennom å tydeliggjøre etiske vurderinger og etiske dilemma knyttet til avgjørelser som er fundamentale for mennesker og samfunn, både i samtale med myndigheter og som del av det sivile samfunn nasjonalt og lokalt
- **diakon og medvandrer;** gjennom å våge møtet med den fremmede, velge å stå sammen med dem som lever i en utsatt livssituasjon og utøve gjestfrihet ved å åpne rom i lokalsamfunnet for tilhørighet og bekreftelse. Det er viktig at alle mennesker blir vist samme respekt og omsorg uavhengig av etnisk eller religiøs bakgrunn
- **partner i religionsdialog;** gjennom trygghet og åpenhet i møte med andres tro og livssyn i felles arbeid med spørsmål knyttet til identitet og integrasjon. Spesielt vil vi fremheve den dialog som skjer flere steder med muslimske trossamfunn. I en tid med økende frykt for muslimer – også i våre menigheter – er en slik dialog av stor betydning. Hvordan vi forholder oss til våre nye landsmenn påvirker vår holdning til de mennesker som søker asyl i landet.

Norske myndigheters behandling av flyktninger og asylsøkere

Praktisering av lover og regler med et ideal om rettferdig likebehandling stiller store krav til integritet hos de ansvarlige. Vi har respekt for de dilemmaer som dette medfører. Dette gjelder både de som gir og de som forvalter loven. Kirken skal peke på etiske sider ved viktige avgjørelser. Komiteen er klar over at vi i denne saken taler i en kontroversiell og vanskelig situasjon, men dette gir ikke grunn til å tie når menneskers rettigheter står i fare. En svært restriktiv behandling av flyktninger og asylsøkere i de senere årene har etter komiteens oppfatning ikke bare vært i strid med den bibelske etikken som er nevnt ovenfor, men har også krenket mange menneskers rettsoppfatning. Praktisering av en raus flyktning- og asylpolitikk må ha grunnlag i en politisk opinion. Derfor er det viktig kontinuerlig å drive holdningsskapende arbeid.

Et nytt trusselbilde stiller nye krav til sikkerhet og grensekontroll som også berører flyktninger og innvandrere. Det er vanskeligere for flyktninger å komme ut av eget land og søke beskyttelse i et trygt land. Komiteen ser med bekymring på det presset mot menneskeverdet og menneskerettighetene som følger av frykten for terror.

Vesentlige tema:

- **Begrepsbruk/defineringsmakt:** Komiteen ser behov for at myndigheter gjennomgår lovtekster og ordbruk i offentlige dokumenter for å hindre terminologi som fratår verdighet og sikre en språkbruk som er inkluderende. Begreper som ”økonomiske flyktninger” setter mange mennesker i bås. Et utydelig og lite definerte begrep som ”innvandringspolitiske hensyn” fungerer som en tungtveiende grunn for å gi avslag på asylsøknader. Begrepet brukes av forvaltningen for å antyde at en åpnere praksis kan medføre at flere søker asyl i Norge, noe de ønsker å unngå. Man setter altså vern av egne interesser høyere enn beskyttelse av mennesker i nød. Faren for at noen mennesker kan misbruke asylordningen kan ikke være grunn nok for å avvise mange mennesker som har et reelt beskyttelsesbehov. Det er mange eksempler som tyder på at det stilles for strenge beviskrav for å anerkjenne et reelt beskyttelsesbehov.

- **Å se den andres ansikt:** Lokalsamfunn har blitt kjent med mennesker og familier som har sittet i asylmottak eller kirkeasyl. De blir kjent med deres livshistorie og opplever dem som oftest som troverdige og truet. Når vedtak om utsendelse skal settes i verk, skapes et sterkt lokalt engasjement i hele nærmiljøet: Skole, barnehage, kirke, helsevesen og lokalpolitikere fra ulike partier stiller opp for asylsøkerne og taler deres sak. Vi opplever at dette lokale engasjement svært ofte ikke blir hørt av de myndigheter som treffer avgjørelser i asylsaker. Her står utlendingsmyndighetenes saksbehandling i skarp kontrast til det lokale engasjement som ofte oppstår rundt asylsøkere.

Ofte er politiavhør og asyLintervjuet de eneste fysiske møter hvor asylsøkeren selv møter myndighetene og kan tale sin sak. Ved en eventuell klage er det svært ofte en nemndleder i Utlendingsnemnda (UNE) alene som behandler klagen – uten å møte asylsøkeren personlig. Komiteen er svært kritisk til at UNE over tid ikke har oppfylt en av de viktigste intensjonene bak opprettelsen av nemnda, nemlig aktiv bruk av leke medlemmer. Siden opprettelsen har UNE redusert sine budsjetter for nemndmøter fordi nemnda selv vurderer at man i svært få saker har vesentlige tvilsspørsmål. Mange som har beskjeftiget seg med enkeltsaker – enkeltmennesker, menigheter, støttegrupper, og Norsk organisasjon for asylsøkere (NOAS) – mener om en rekke saker at disse i hvert fall inneholder ”vesentlige tvilsspørsmål” som skulle ha ført til en nemndbehandling.

Komiteen mener at en praksis hvor myndighetene ikke møter den aktuelle asylsøker står i sterk kontrast til øvrig rettspraksis. Komiteen er usikker på om asylsøkerens rettssikkerhet er ivaretatt. Komiteen mener at det er kritikkverdig at slike drastiske vedtak i så stor grad fattes uten at man møter den berørte ansikt til ansikt slik at vedkommende kan forklare seg.

- **Pålitelighet, åpenhet, respekt:** Dette er de sentrale verdier i UNEs verdidokument. I mange konkrete enkeltsaker opplever asylsøkerne og deres støttespillere at disse verdiene ikke er ivaretatt. Et eksempel: Nemndas avgjørelser og begrunnelse er kun partsoffentlig – i motsetning til domstolenes avgjørelser. UNEs praksisbase inneholder bare et utvalg av eksempler slik at det kan være vanskelig å få en oversikt over gjeldende rettspraksis. Komiteen mener at det må gjennomføres dyptgripende forandringer i myndighetens praksis på dette feltet.

- **Følelser:** I dialogen mellom Bispemøtet og UNE i 2004 var et av kritikkpunktene fra UNES side at kirkens tilnærming er følelsesladet. Denne kritikken har Bispemøtet avvist. Komiteen mener at følelseløs behandling av menneskeskjebner neppe kan være et ideal. Komiteen vil peke på at følelser bør være en integrert del av moralsk vurdering og handling.

- **Asylsøkere med funksjonshemming eller kronisk sykdom:** Asylsøkere med funksjonshemming eller kronisk sykdom møter i Norge et land som for de fleste vedkommende har et bedre utbygd helsevesen og hjelpeapparat enn i deres hjemland. Deres sak kan derfor lett mistenkeliggjøres som et forsøk på å oppnå behandling. Foreldre som kommer fra andre kulturkretser og har barn med funksjonshemming kan oppleve dobbelt utsatthet, fordi de også lett marginaliseres i forhold til egen etnisk og kulturell tilhørighet. I noen samfunn sees også barn med funksjonshemming som en straff fra Gud. Spesielt har utvisning av asylsøkere som venter på eller har påbegynt behandling, skapt reaksjoner. Vårt samfunn kan ikke unndra nødvendige tjenester fra mennesker som kommer til vårt land med behandlingsbehov for funksjonshemming og kronisk sykdom, men må dekke slike behov på samme måte som den øvrige befolkning. Påbegynt men ikke avsluttet behandling må telle tungt ved vurdering av tidspunktet for retur hvis søknaden avslåes.

- **Barns rettigheter:** Barns rettigheter defineres i FNs barnekonvensjon. I kirkens engasjement må barnas situasjon få et spesielt fokus. Komiteen beklager at deler av norsk praksis på utlendingsfeltet også her viser en svært restriktiv holdning. Ofte blir barnas særskilte situasjon i hjemlandet ikke vurdert. De blir betraktet som medfølgende den voksne og man vurderer kun den voksnes asylsøknad. Barnekonvensjonen krever at barnets beste skal tillegges vesentlig vekt. Norsk praksis i dag gir ofte bare en summarisk vurdering av barnets situasjon og tillegges for liten vekt. Komiteen anser det som uholdbart at norske myndigheter ved utsendelse med tvang i noen tilfeller velger å splitte familien – i strid med Barnekonvensjonen.

Komiteen vil i denne sammenhengen vise til Ungdommens kirkemøtes resolusjon i sak UKM 07/05 som krever at det må innhentes barnefaglig kompetanse i behandling av saker som angår barn og barnefamilier. Komiteen vil sterkt understreke betydningen av slik kompetanse.

- **Enslige mindreårige:** Komiteen har merket seg problematikken rundt enslige mindreårige i asylmottak. Utlendingsmyndighetene sitter i dag alene med omsorg for disse barna. Redd Barna har fremlagt en tilsynsrapport vedrørende denne gruppe barn. Den anbefaler at fylkesmannen overtar tilsynet og barnevernet overtar omsorgsansvaret for disse barna, slik at utlendingsmyndighetene kun tar ansvar for asylsaken. Komiteen støtter dette syn.

- **Familiegjenforening:** Forsørgelseskravet i forbindelse med familiegjenforening er blitt innskjerpet. Det har ført til at mange flere barn må leve adskilt fra sine foreldre. Som kirke har vi opplevd enkeltsaker som er opprørende. Behandling av gjenforeningssøknader tar ofte lang tid. Komiteen ønsker at slike søknader behandles raskere..

- **FNs konvensjoner:** Komiteen registrerer med tilfredshet at den nye regjeringen i sin politiske plattform har forpliktet seg til å føre en human, solidarisk og rettssikker asyl- og flyktningpolitikk. Komiteen registrerer også at regjeringen vil styrke FNs rolle i verdenssamfunnet, og at Norge i ord og handling ønsker å være en pådriver for internasjonal rett, grunnleggende menneskerettigheter og økonomisk utjevning mellom sør og nord. Komiteen mener at disse målsetningene må få umiddelbare konsekvenser for norsk asylpraksis.

- Religiøst forfulgte: Komiteen mener at beskyttelsesbehovet for religiøst forfulgte som stadfestes i flyktningkonvensjonen fra 1951, ikke blir tatt tilstrekkelig hensyn til av norske myndigheter. Som kirke kjenner vi til flere konkrete tilfeller. En slik praksis, der religiøst forfulgte får avslag på sine asylsøknader og sendes tilbake, kan få menneskelig lidelse, fornedrelse, forfølgelse, avstraffing og mulighet for tap av liv som resultat. Dette er like alvorlig enten myndighetene selv står bak forfølgelsen eller de forsømmer sin plikt til å beskytte borgerne mot forfølgelse fra andre.

- Lang tid i passivitet og uvisshet: Erfaringen er at behandlingen av en asylsøknad ofte tar lang tid. Tiden på asylmottaket kan ofte være preget av passivitet. En slik situasjon går ut over selvfølelsen. Derfor må behandlingstiden forkortes. I ventetiden er det viktig at det tilrettelegges for midlertidig arbeid og meningsfulle aktiviteter.

- Religiøse behov: Mange asylanter har praktisert sin religion aktivt i hjemlandet. Eksistensiell krise forsterker de åndelige behov. Norske myndigheter må legge til rette for religionsutøvelse og – om ønskelig – kontakt med en person som representerer deres tro, også på asylmottaket.

Om kirkeasyl og menigheters engasjement

Komiteen er glad for at mange enkeltmennesker og menigheter engasjerer seg i situasjoner hvor menneskers liv og verdighet er truet, blant annet ved å støtte kirkeasylanter. Kirkeasyl kan ikke være en endelig løsning i en asylsak, og komiteen erkjenner at en slik situasjon kan være svært belastende for alle involverte parter. Likevel gjelder det å holde fast ved at kirkeasyl kan være en mulighet til besinnelse, realitetsorientering, støtte og beskyttelse i en akutt nødssituasjon. Mellomkirkelig råds veiledning ”Kirkeasyl – erfaringer, dilemmaer og veien videre” fra 1998, som blant annet er å finne på www.kirken.no, er fortsatt aktuell for menighetene.

Komiteen gir sin anerkjennelse og takk til alle mennesker og menigheter som viser praktisk nestekjærlighet gjennom kontakt, åpenhet og vennskap i møte med flyktninger og innvandrere og i konkret handling for medmennesker, og vil oppmuntre dem til videre innsats. Komiteen er glad for den ressursen Kristent interkulturelt arbeid (KIA) er for menighetene, og for at Norges kristne råd har etablert et kirkelig nettverk for integrering av flyktninger og innvandrere.

Samtidig må Den norske kirke erkjenne at mange av dens medlemmer kjenner på fremmedfrykt. Disse må møtes med omsorg og dialog. Det er også viktig å skape trygghet ved å etablere steder hvor mennesker kan møtes på tvers av kulturelle og religiøse grenser. Vi mener slike tiltak motvirker fremmedfrykt. Videre må alle instanser i kirken motarbeide ethvert forsøk på å spre fremmedfiendtlighet – særlig når dette skjer i egne rekker.

Gjensidighet

En kirkeasylsituasjon har ofte startet med mennesker som er i en fortvilet situasjon, og hvor menigheten er definert som hjelper. Vi tvinges til holdningsendring og etisk refleksjon. Vi opplever berikelsen gjennom møtet. Kirken har erfart at mennesker som i mange sammenhenger bare blir sett på som et problem, har blitt en ressurs i menigheten.

Integreringspolitikk

Ved dette Kirkemøtet har fokus primært vært på asyl- og flyktningpolitikken. Likevel har integreringspolitikken stor relevans for dette spørsmål. Det er viktig at den nye borger ikke føler seg som en annenrangs person.

En norsk flyktning- og asylpolitikk må samordnes med en integrerings- og arbeidsmarkedspolitik med gode sosiale og økonomiske ordninger.

I den senere tid har vi opplevd, blant annet gjennom opptøyene i Frankrike, hva som kan skje hvis en ikke i tilstrekkelig grad legger til rette for integrering. Sosial nød og minoritetsstatus kan føre til stor misnøye og isolasjon fra det øvrige samfunn. Ansvar for integrering påhviler oss alle.

Forslag til vedtak

Kirkemøtet har arbeidet med spørsmål knyttet til norsk asyl- og flyktningpolitikk i en tid da avmakt og sinne over urimelig rettspraksis og manglende sosialt ansvar for innvandrere kommer til uttrykk, samtidig som grensekontroll forsterkes i frykt for terror.

Gjestfrihet forvandles til mistenksomhet og angst for det fremmede, også i våre lokalsamfunn og menigheter. Asyl- og flyktningpolitikken strammes til i hele Europa, med Norge blant de land med mest restriktive lover og praksis.

Dette er en utvikling som må endres. Vi trenger lover, rammer og kontroll, men utgangspunktet må aldri være at enhver som banker på vår dør kommer urettmessig eller er en potensiell trussel.

Samfunnsborgere, myndigheter og kirke må våge å være rause og vise sårbarhet i arbeid for rettferd, solidaritet og inkluderende fellesskap, uten å bli naive. Kulturelt, etnisk og religiøst mangfold må bli en berikelse gjennom gjensidig læring. Kirken må, i sin fulle bredde og på alle nivå, stå midt i dette og vise vei.

1. Kirken er forpliktet på Skriftens tale om menneskets likeverd, medmenneskelig ansvar, omsorg og solidaritet. Derfor utfordrer Kirkemøtet politiske myndigheter til å
 - holde fast ved at menneskerettighetene og de internasjonale konvensjonene som Norge har sluttet seg til på flyktningfeltet, må ligge til grunn for norsk politikk
 - gjøre tydelig at andre innvandringspolitiske hensyn ikke settes foran disse forpliktelsene
 - sørge for at konvensjonene praktiseres med raushet av Utlendingsdirektoratet og Utlendingsnemnda
 - se til at Utlendingsnemnda endrer sin praksis ved behandling av klager på utvisningsvedtak slik at full nemndbehandling med mulighet for personlig frammøte blir benyttet i mye større grad enn i dag
 - gjennomgå lovtekster og offentlige dokumenter med sikte på å sikre en inkluderende språkbruk
 - skjerpe bevisstheten i forvaltningen om at religiøs forfølgelse gir rett til beskyttelse
 - sørge for at familiegjeforeningssaker der voksne i Norge søker gjenforening med barn som er blitt igjen i hjemlandet, blir behandlet raskt slik at barnets beste ivaretas

- følge opp ønsket fra Noas, Flyktningshjelpen og Amnesty International om en uavhengig gjennomgang av utlendingsforvaltningens fakta, informasjon og risikovurdering – spesielt for Somalia, Etiopia og Iran – for å styrke rettssikkerheten for asylsøkere. Rapporter fra samarbeidende kirker gir stundom andre inntrykk enn de som kommer fra myndighetenes kilder.
- være på vakt mot en utvikling i Europa der innstramminger i et lands asylpolitikk ofte fører til innstramminger i andre land, slik at Europa som helhet stadig blir mer og mer lukket for flyktninger fra andre deler av verden.
- samordne flyktningspolitikk, integreringspolitikk og arbeidsmarkedspolitik slik at de som kommer hit, raskt kan finne seg til rette i Norge.

Kirkemøtet har merket seg intensjonene i Soria Moria-erklæringen om en gjennomgang av politikken på asyl- og flyktningsfeltet og understreker at dette må føre til en mer human flyktnings- og asylpolitikk.

2. Kirkemøtet finner at ressursdokumentet ”Når så vi deg fremmed og tok imot deg?” om norsk flyktnings- og asylpolitikk gir et godt begrunnet bilde av problematiske sider ved denne politikken. Kirkemøtet ber de sentralkirkelige råd arbeide videre med dokumentet, innarbeide kommentarene fra Kirkemøtets behandling og gjøre det tilgjengelig for menighetene.
3. Kirkemøtet ber bispedømmerådene, Bispemøtet og de sentralkirkelige råd arbeide videre med flyktnings- og asylpolitikk med utgangspunkt i de utfordringene til norske myndigheter som ressursdokumentet identifiserer. Kirkemøtet fremhever særlig behovet for å arbeide videre med
 - barns rettigheter
 - familiegjenforening
 - spørsmål knyttet til retur av asylsøkere med funksjonshemming eller kronisk sykdom som trenger behandling
 - ureturnerbare asylsøkere
 - beskyttelse av dem som er forfulgt på grunn av kjønn, seksuell legning eller religion.
4. Kirkemøtet understreker at menighetene må bidra til at flyktninger og asylsøkere som bosetter seg i lokalsamfunnet, finner seg til rette der. Fremmedfrykt og fremmedfiendtlighet finnes også innenfor menighetene og i andre kirkelige sammenhenger. Kirken har her en viktig oppgave i å motvirke dette alle steder.
5. Kirkemøtet takker enkeltmennesker og menigheter som ved å engasjere seg for flyktninger i lokalsamfunnet og for kirkeasylanter viser et aktivt engasjement for medmennesker i nød. På denne måten gjør de tydelig budskapet om alle menneskers uendelige verdi. Kirkemøtet vil også takke for alt arbeid som motvirker fremmedfrykt.
6. Kirkemøtet ber Kirkerådet vurdere å fremme en sak om integrering for Kirkemøtet 2006 når møtets hovedperspektiv er ”en åpen kirke”.

Plenumsbehandling 2

Dirigent: Benedicte Aschjem

Saksordfører: Sigmund Ruud

Disse hadde ordet:

Thor Strandenæs, Helge S. Kvanvik, Johannes Refsdal, Tina Strømdal Wik, Finn Wagle, Tom Landås, Aslak Bråtveit, Gyrid Espeland, Preben H. Lindøe, Laila Riksaasen Dahl, Kjersti Tytingvåg Rogne

Endringsforslag

Thor Strandenæs:

Pkt. 1, kulepunkt 6 – endring:

... der myndighetene får informasjon om gjenværende barn, eller der voksne i Norge selv søker gjenforening med barn som er blitt igjen i hjemlandet, blir behandlet raskt slik at barnets beste ivaretas.

Forslaget ble trukket.

Helge S. Kvanvig:

Innledende avsnitt, nr. 1:

”institusjonell og sosial diskriminering” erstattes av ”urimelig rettspraksis og manglende sosialt ansvar for”.

Det ble stemt over forslaget.

Innledende avsnitt, nr. 2, linje 1:

Adressaten i linje 1, første setning tydeliggjøres, eller setningen går ut.

Innledende avsnitt, nr. 4, linje 1:

”være raus og vise sårbarhet” erstattes av ”være raus og lydhøre”.

Anliggendet ble ivaretatt i komiteens forslag til vedtak.

Laila Riksaasen Dahl

Innledende avsnitt, nr. 4, 1. setning:

Samfunnsborgere, myndigheter og kirke må våge å være raus og vise innlevelse i arbeid for...

Forslaget ble trukket.

Tina Strømdal Wik:

Tillegg pkt. 5:

...enkeltmennesker og menigheter, KIA og andre organisasjoner, som ved å engasjere seg...

Det ble stemt over forslaget.

Votering

Helge S. Kvanvigs forslag fikk 53 stemmer. 80 stemmeberettigede.

Tina Strømdal Wiks forslag fikk 15 stemmer. 82 stemmeberettigede. Forslaget falt.

Hele forslaget ble enstemmig vedtatt. 82 stemmeberettigede.

Plenumsbehandling 3

Disse hadde ordet:

Sigrun M. Møgedal

Endringsforslag

Sigrun M. Møgedal:

Avsnittene:

Kirkemøtet har arbeidet med spørsmål knyttet til norsk asyl- og flyktningpolitikk i en tid da avmakt og sinne over urimelig rettspraksis og manglende sosialt ansvar for innvandrere kommer til uttrykk, samtidig som grensekontroll forsterkes i frykt for terror.

Gjestfrihet forvandles til mistenksomhet og angst for det fremmede, også i våre lokalsamfunn og menigheter. Asyl- og flyktningpolitikken strammes til i hele Europa, med Norge blant de land med mest restriktive lover og praksis.

Erstattes med:

Kirkemøtet har arbeidet med spørsmål knyttet til norsk asyl- og flyktningpolitikk i en tid da innvandrer miljø i Europa er preget av avmakt og sinne over systematisk diskriminering. Samtidig forsterkes grensekontroll i frykt for terror.

Asyl- og flyktningpolitikken strammes til med Norge blant de land som nå har mest restriktiv lovgivning og praksis. Gjestfrihet forvandles til mistenksomhet og angst for det fremmede, også i våre lokalsamfunn og menigheter.

Enstemmig vedtatt. 81 stemmeberettigede.

Kirkemøtets vedtak

Kirkemøtet har arbeidet med spørsmål knyttet til norsk asyl- og flyktningpolitikk i en tid da innvandrer miljø i Europa er preget av avmakt og sinne over systematisk diskriminering. Samtidig forsterkes grensekontroll i frykt for terror.

Asyl- og flyktningpolitikken strammes til med Norge blant de land som nå har mest restriktiv lovgivning og praksis. Gjestfrihet forvandles til mistenksomhet og angst for det fremmede, også i våre lokalsamfunn og menigheter.

Dette er en utvikling som må endres. Vi trenger lover, rammer og kontroll, men utgangspunktet må aldri være at enhver som banker på vår dør kommer urettmessig eller er en potensiell trussel.

Samfunnsborgere, myndigheter og kirke må våge å vise raushet i arbeidet for rettferdighet, solidaritet og inkluderende fellesskap, uten å bli naive. Kulturelt, etnisk og religiøst mangfold må bli en berikelse gjennom gjensidig læring. Kirken må, i sin fulle bredde og på alle nivå, stå midt i dette og vise vei.

1. Kirken er forpliktet på Skriftens tale om menneskets likeverd, medmenneskelig ansvar, omsorg og solidaritet. Derfor utfordrer Kirkemøtet politiske myndigheter til å
 - holde fast ved at menneskerettighetene og de internasjonale konvensjonene som Norge har sluttet seg til på flyktningfeltet, må ligge til grunn for norsk politikk
 - gjøre tydelig at andre innvandringspolitiske hensyn ikke settes foran disse forpliktelsene
 - sørge for at konvensjonene praktiseres med raushet av Utlendingsdirektoratet og Utlendingsnemnda
 - se til at Utlendingsnemnda endrer sin praksis ved behandling av klager på utvisningsvedtak slik at full nemndbehandling med mulighet for personlig frammøte blir benyttet i mye større grad enn i dag
 - gjennomgå lovtekster og offentlige dokumenter med sikte på å sikre en inkluderende språkbruk
 - skjerpe bevisstheten i forvaltningen om at religiøs forfølgelse gir rett til beskyttelse
 - sørge for at familiegjenforeningssaker der voksne i Norge søker gjenforening med barn som er blitt igjen i hjemlandet, blir behandlet raskt slik at barnets beste ivaretas
 - følge opp ønsket fra Noas, Flyktninghjelpen og Amnesty International om en uavhengig gjennomgang av utlendingsforvaltningens fakta, informasjon og risikovurdering – spesielt for Somalia, Etiopia og Iran – for å styrke rettssikkerheten for asylsøkere. Rapporter fra samarbeidende kirker gir stundom andre inntrykk enn de som kommer fra myndighetenes kilder.
 - være på vakt mot en utvikling i Europa der innstramminger i et lands asylpolitikk ofte fører til innstramminger i andre land, slik at Europa som helhet stadig blir mer og mer lukket for flyktninger fra andre deler av verden.
 - samordne flyktningpolitikk, integreringspolitikk og arbeidsmarkedpolitikk slik at de som kommer hit, raskt kan finne seg til rette i Norge.

Kirkemøtet har merket seg intensjonene i Soria Moria-erklæringen om en gjennomgang av politikken på asyl- og flyktningfeltet og understreker at dette må føre til en mer human flyktning- og asylpolitikk.

2. Kirkemøtet finner at ressursdokumentet "Når så vi deg fremmed og tok imot deg?" om norsk flyktning- og asylpolitikk gir et godt begrunnet bilde av problematiske sider ved denne politikken. Kirkemøtet ber de sentralkirkelige råd arbeide videre med dokumentet, innarbeide kommentarene fra Kirkemøtets behandling og gjøre det tilgjengelig for menighetene.
3. Kirkemøtet ber bispedømmerådene, Bispemøtet og de sentralkirkelige råd arbeide videre med flyktning- og asylpolitikk med utgangspunkt i de utfordringene til norske

myndigheter som ressursdokumentet identifiserer. Kirkemøtet fremhever særlig behovet for å arbeide videre med

- barns rettigheter
- familiegjennforening
- spørsmål knyttet til retur av asylsøkere med funksjonshemming eller kronisk sykdom som trenger behandling
- ureturnerbare asylsøkere
- beskyttelse av dem som er forfulgt på grunn av kjønn, seksuell legning eller religion.

4. Kirkemøtet understreker at menighetene må bidra til at flyktninger og asylsøkere som bosetter seg i lokalsamfunnet, finner seg til rette der. Fremmedfrykt og fremmedfiendtlighet finnes også innenfor menighetene og i andre kirkelige sammenhenger. Kirken har her en viktig oppgave i å motvirke dette alle steder.
5. Kirkemøtet takker enkeltmennesker, menigheter og organisasjoner som ved å engasjere seg for flyktninger i lokalsamfunnet og for kirkeasylanter viser et aktivt engasjement for medmennesker i nød. På denne måten gjør de tydelig budskapet om alle menneskers uendelige verdi. Kirkemøtet vil også takke for alt arbeid som motvirker fremmedfrykt.
6. Kirkemøtet ber Kirkerådet vurdere å fremme en sak om integrering for Kirkemøtet 2006 når møtets hovedperspektiv er "en åpen kirke".

Enstemmig vedtatt. 82 stemmeberettigede.

KM 7/05 Kunsten å være kirke - Kulturmelding for Den norske kirke

Saksdokumenter

Dokument 7.1/05	Saksorientering
Vedlegg 7.1.1/05	Sammendrag av høringssvar
Vedlegg 7.1.2/05	Vedtak i Samisk kirkeråd og Mellomkirkelig råd
Dokument 7.2/05	”Kunsten � være kirke – Kulturmelding for Den norske kirke”

Første innstilling fra komité E

Sammendrag av saksorienteringen

Kirkerådet ga i 2003 Norske kirkeakademier i oppdrag å utforme en kulturmelding for Den norske kirke. Kirkeakademiene oppnevnte et bredt sammensatt utvalg til å utarbeide meldingen under ledelse av Rikskonsertenes direktør Einar Solbu. Meldingen ble overlevert Kirkerådet 8. mars 2005. Meldingen ble sendt ut til alle landets menigheter og er ment å være til inspirasjon og videre oppfølging i den lokale menighet.

Kirkerådet gjennomførte våren 2005 en begrenset høring for å få innspill til oppfølging av konklusjonene i kulturmeldingen. I overkant av 60 % av høringsinstansene besvarte høringsdokumentet. Saksutredningen gir et bredt innblikk i svarene fra høringsinstansene, men er ikke utfyllende på alle spørsmålene og utfordringene som ligger i kulturmeldingen. I drøftingsdelen er det en grundigere drøfting av de utfordringer som spesifikt berører Kirkemøtets ansvarsområde og mandat.

Komiteens merknader

I *Kunsten å være kirke* har Kirkemøtet og Den norske kirke fått en inspirerende kulturmelding. Komiteen verdsetter det arbeid som Norske kirkeakademier og utvalget under ledelse av direktør Einar Solbu har gjort. Komiteen vil også peke på betydningen av det omfattende høringsmaterialet. Dette er en ressurs i det videre arbeid med forholdet mellom kirke, kunst og kultur.

Kirken er et sted hvor vi kan komme med v re største gleder og svarteste sorger. Dette sitter i rommet som et ekko og er den usynlige utsmykning av kirkerommet.

OLE PAUS

Kirken i kulturen

Stortingsmelding 48 (2002–2003) ”Kulturpolitikk fram mot 2014” omtaler positivt både verdien av kulturelt og kunstnerisk arbeid i forhold til gudstjenesten, og kirkens brede kulturarbeid lokalt. Kirkemøtets komité mener dette åpner et større rom for kirken i kulturarbeidet i samfunnet. Dette utfordrer kirken til større åpenhet og dristighet i samspill

med kultur- og kunstmiljøer. Det inviterer kulturarbeidere og kunstnere til å se kirkens trosunivers med sine fortellinger og symboler som en faglig utfordring. Det utfordrer politikere til å inkludere kirken, lokalt og nasjonalt, når kulturell og kunstnerisk utfoldelse prioriteres.

Komiteen ser med glede på den nasjonale satsing på kultur i skolen, Den kulturelle skolesekken. Komiteen mener at denne sekken må romme et like stort mangfold som det bærer av sekken utgjør. Sekkene må derfor også fylles med kultur og kunst som gir opplevelse av religiøse tradisjoner og uttrykk. Dette gjelder både kristen og annen religiøs tro. Komiteen ser Kulturløftet i regjeringserklæringen fra Soria Moria som svært viktig i dagens samfunn. Gjennom kulturell utfoldelse kan mennesket skape en vev av mening som gir livet innhold og verner mot eksistensiell tomhet. I kulturell aktivitet skaper mennesket sin egen verdighet. I statsbudsjettet for 2006 og i løfter om fremtidige satsinger blir kommunenes økonomi styrket. Komiteen vil her oppfordre kommunepolitikerne til å tenke langsiktig. I et samfunn med betydelig press på det enkelte menneske gir kulturelt og kunstnerisk arbeid opplevelse av fellesskap omkring verdier som skaper glede, undring og forankring. Det er viktig at kommunepolitikerne prioriterer kulturell samhandling. Komiteen oppfordrer de lokale menigheter og kristne organisasjoner til å se sin kulturelle og kunstneriske utfoldelse som en del av lokalmiljøet og til å ta ansvar i det lokale kulturmiljø.

I denne kulturelle og kunstneriske utfoldelse vil komiteen særlig framheve:

- *Kulturell og kunstnerisk aktivitet må være inkluderende.* I samfunnet settes det skiller mellom mennesker etter fysisk og mental utrustning, helse, sosial og kulturell tilhørighet, etnisk og religiøs bakgrunn. I møte med disse ulikhetene har kultur og kunst en liknende oppgave som evangeliet i kirkens formidling. De skal sprengre grenser og skape et felles rom for menneskelig opplevelse. Kunst og kultur kan på samme måte som kirkens budskap brukes som et maktmiddel. Mangfoldet i menneskers språk og kultur er Guds reaksjon mot kulturell uniformitet (1. Mos 11). Derfor er det avgjørende for kirken at kulturell aktivitet og opplevelse rommer dette mangfold og er inkluderende.
- *Kultur og kunst skapes nedenfra.* Et slikt perspektiv må ikke forveksles med forakt for høyverdig kunstnerisk utfoldelse. Kirken ivaretar en tradisjon som i høyeste grad har verdsatt kunstnerisk kvalitet. Komiteen vil understreke det ansvar samfunnet har for å utdanne og legge til rette for kunstnerisk utfoldelse på høyt nivå. Men kunst og kultur må være nær menneskers hverdag. Derfor er det viktig at kunst og kultur er forankret lokalt og folkelig, i det stedegne, at kunsten reflekterer menneskers livskamp og at den våger å velge også marginaliserte menneskers perspektiver. Kirken kan ikke her fremtre med en særegen kunstfaglig kompetanse, men bare påpeke at et slikt perspektiv på kunst er i samsvar med kjernen i det kristne budskap.
- *Kulturell og kunstnerisk aktivitet må være fornyende.* Den teknologiske utvikling skjer i et stadig raskere tempo, og raske endringer i global økonomi og politikk preger enkeltmenneskers liv. Media og kommunikasjonsteknologi formidler disse endringer umiddelbart. I en slik situasjon er det avgjørende at kunst og kultur i form og innhold makter å skape nye uttrykksformer som tolker de endringer som menneskers liv er underlagt. Komiteen vil understreke at fornyelse alltid forutsetter noe som skal gjøres nytt. Det er i spenningen mellom tradisjon og endring at det nye skapes. Ungdom er sensitive for endringer og bringer håp om fornyelse. De er kulturelle endringsagenter.

Åpenhet mot fremtiden er en viktig del av den kristne tro. Ifølge evangeliet ble Gud menneske i Jesus og tok bolig i denne verden. Dette skjedde ikke bare én gang i historien i én generasjon. Gud kommer til menneskene i hver generasjon. Han er også nærværende i de unges kamp for å gi en ny verden nye kulturelle og kunstneriske uttrykk.

Komiteen har bevisst ikke satt et skille mellom kirkens og samfunnets ansvar, fordi dette ansvar er felles. Komiteen finner ikke grunner til at det skulle finnes et spesielt område for kirkelig kultur som skulle leve et liv isolert fra samfunnet. I hele vår tradisjon har kunst og kultur med utgangspunkt i kristen tro vært en del av en felles kulturarv. Komiteen kan ikke se at dette nå skulle være annerledes fordi samfunnet endres i mer flerkulturell retning. Den kristne tro kan leve sammen med ulike livssyn og religioner i toleranse. Nettopp kunsten har en mulighet til å være brobygger mellom ulike kulturer og religioner. Kunst som er forankret i ulike kulturer og religioner, kan skape dialog mellom ulike verditradisjoner i en sammensatt virkelighet.

Teologisk refleksjon, av Helge S. Kvanvig

Det er viktig å understreke at selv om religiøs og kulturell utfoldelse har mange likheter, så er de likevel ikke det samme. Ved å gjøre grensesnittene mellom de to livsområder tydelig, blir det også klart hvor nær de henger sammen.

- I mange sammenhenger er kultur og religion så smeltet sammen at det er vanskelig å skille mellom dem. Begge uttrykksformer favner hele livet og viser menneskets evne til å tolke tilværelsen, fabulere over den og gi tolkning og fabulering fysiske og materielle uttrykk som lagrer i seg skjønnhet og mening. Forskjellen kommer tydeligst fram i det som er den innerste nerve i de to uttrykksformer, kulten og kunsten. I kulten skapes riter som åpner for kommunikasjon med det hellige og tolkning av livet i et øyeblikk av guddommelig nærvær. I kunsten skapes og lagres livstolkning i gjenstander og handlinger som kan oppleves i ulike livssituasjoner. Denne forskjell viser også hvor tett kunst og kult er vevd sammen. Kultens riter trenger kunstens symbolspråk for å formidle det guddommelige, kunstens symbolske uttrykk ønsker å skape øyeblikk av nærvær for å formidle sin mening. For mange er det derfor en nær sammenheng mellom en religiøs og kunstnerisk opplevelse.
- Opplevelsen av det hellige rom bærer i vår lutherske tradisjon i seg en dobbelthet. Kirken som kultisk, gudstjenestelig rom er ikke bundet til bestemte steder hvor hellige handlinger en gang fant sted. Kirkens rom er heller ikke hellig gjennom lagring av hellige gjenstander, relikvier. Det kirkelige rom gjøres hellig gjennom nærværet av den hellige Gud. Dette nærvær er i vår lutherske tradisjon tolket noe ulikt. I den lavkirkelige tradisjon har vekten ligget på forkynnelse og tilbedelse, i den høykirkelige tradisjon har også de hellige handlinger, dåp og nattverd, spilt en avgjørende rolle. I begge tradisjoner er det grunnleggende likheter. Rommet gjøres hellig ved nærværet av Jesus som den korsfestede som uttrykker livets smerte, og Jesus som den oppstandne som uttrykker livets håp. I begge tradisjoner er det en grunnleggende erfaring at bønn og tilbedelse skaper et hellig rom i et fysisk rom. Kunsten i rommet er i denne sammenheng en vesentlig forutsetning for denne forvandling.
- Opplevelsen av det hellige rommet henger nær sammen med opplevelsen av gudstjenesten som en annen tid. Avgjørende her er opplevelsen av nåtiden. I hverdagen oppleves en nåtid som er i konstant klemme mellom hva vi nettopp har gjort og hva vi nå skal gjøre. Nåtiden skvises sammen til nulltid. Her skal kirken tilby mennesker en annen opplevelse av tiden. I møtet med det evige omskapes nåtiden til uendelig tid. Gjennom å hvile i denne tiden åpnes sinnet for fortid og fremtid. I denne utvidelse av tiden ligger opplevelsen av nærvær, erindring og forventning. Mennesker kommer i kontakt med sine egne livsfortellinger og håp, og de kan forankre disse i kirkens fortellinger og løfter. Kunst og arkitektur er derfor vesentlig i kirkerommet fordi vi som mennesker trenger et sted hvor rommet og tiden forvandles og gir mulighet for opplevelse av nærvær og ettertanke.

Kultur i kirken

Avgrensning og sammenheng

Komiteen forstår at utvalget har vært nødt til å avgrense oppdraget og har konsentrert seg om kunstformene. Dette er en stor nok oppgave i seg selv. For å kunne gi forholdet mellom kirken og kunsten rett oppmerksomhet, mener komiteen det er nødvendig å framheve at meldingen verken dekker alle sider ved det kulturelle liv i kirken, eller alle sider ved kirkens rolle i kulturen. Folkelige kulturuttrykk er ikke fanget godt opp i meldingen. Amatørens plass i kirkens kulturliv kunne vært tydeligere. Det brede folkelige kulturengasjement representerer en verdi i seg selv.

Meldingen gir råd og anvisninger som kan være med på å åpne kirken og gi kirkens kulturuttrykk en plass i det allmenne kulturliv. Dersom dette skal skje, mener komiteen det er nødvendig å unngå at arbeidet med kirken og kunsten framstår som en egen kirkelig kultursektor. Kirkens arbeid med kunsten må skje i lys av kirkens strategiplan og uttalelsen om "Kirkens identitet og oppdrag". På den måten kan kulturperspektivet løftes og prioriteres i programmer som allerede er vedtatt.

Kulturperspektivet i "Den norske kirkes identitet og oppdrag"

Kirken skal ikke bare bruke kultur, kirken *er* kultur. Kirkemøtet 2004 formulerte "Den norske kirkes identitet og oppdrag". Her tegnes noen av de varige spor som kirken har satt i kulturen (ledd i utredningen 2, 3, 25). Her understrekes det at kirkens misjon skal preges av vilje til å lytte og til å møte alle mennesker og kulturer med respekt (ledd 4). Kirken vil la seg utfordre av ulike kunst- og kulturuttrykk, og er beredt til å fornye sin forkynnelse og sine trosuttrykk i møte med samtidens kultur (ledd 6). Når kirkens formspråk kommer til kort, må kirken finne nye former og uttrykk i sin kommunikasjon (ledd 7). Kirken vil legge til rette for at flere kan se gudstjenesten og menighetsfellesskapet som et sted å uttrykke og finne styrke til troen (ledd 11). Som folkekirke forholder Den norske kirke seg til allmenne livserfaringer i samfunnet, og søker gjennom kirkelige handlinger, i sitt gudstjenesteliv og i øvrig virksomhet å reflektere menneskelivet i dets mangfold (ledd 26).

Gamle og nye kirkebygg er uttrykk for kirkens historie og for menneskelig livserfaring fra alle tider. Kirkene er steder der evangeliet tolkes og forkynnes på nytt, også ved hjelp av ulike kunstarter og kulturelle uttrykk (ledd 16). Dette innebærer ofte praktiske utfordringer når historiske kirkebygg skal romme dagens gudstjenestelige og kulturelle aktiviteter

Uttalelsen om "Den norske kirkes identitet og oppdrag" framholder at kirkens budskap både bekrefter og utfordrer samfunnet og dets kultur. I dagens situasjon utfordres blant annet sider ved forbrukersamfunnets idealer og livsstil av det kristne budskapet. Kirken vil i så måte representere en motkultur i samfunnet. I arbeidet med etiske og moralske spørsmål er det viktig å bygge allianser med andre aktører i kultur- og samfunnsnivå (ledd 28).

Komiteen ser at kulturmeldingen inviterer kirken og kunstlivet til felles kamp mot forflatning og kommersialisme.

Kulturperspektivet i kirkens strategiplan

Kunst og kultur er mer enn et middel for å få folk til kirken, men viser oss at denne delen av skaperverket er godt og ønsket av Gud. Kunst kan formidle budskap som ord ikke makter å forklare og uttrykke, og har derfor, som Ungdommens kirkemøte uttrykker det, verdi i seg selv.

Kunsten å være kirke angår alle de fire satsingsområder i strategiplanen for Den norske kirke 2005–2008: Trosopplæring, gudstjenesteliv, diakoni og ”ung i kirken”. Komiteen mener kulturmeldingens perspektiv og anliggende må bringes inn i alle de fire satsingsområdene.

Den oppvoksende slekt har rett til å få kunnskap og kjennskap til kirkens historie og tradisjon. Barn og unge har gjennom sine kulturuttrykk en rikdom å tilføre sine menigheter i trosopplæringen. Trosopplæringsreformen må inkludere kulturperspektivet i alt sitt arbeid. Dette må skje med samme krav til kvalitet som samfunnet ellers setter til Den kulturelle skolesekken.

Kirken har en kulturell rikdom i gudstjenestelivet. Kunsten er ikke et tillegg til kirkens teologi eller budskap, men gjennom hele kirkens historie har kunsten gitt form til budskapet. Den pågående reform av gudstjenestelivet må realisere målet om å bruke samtidens kunst- og kulturuttrykk og gi rom for kulturelt mangfold.

Diakoni fremmer en inkluderende kultur. I diakonien deler kirken erfaringer med mennesker i ulike livssituasjoner. Dette gjelder også i forhold til kunst og kulturuttrykk. Kunst kan gjennom kirkens diakonale virksomhet bidra til å gi legedom og hvile. Kirken må stadig åpne seg for å finne nye måter hvor kunsten kan bidra til at kirken kan vise støtte og omsorg for mennesker i livets gode og onde dager.

Unge er både brukere og aktive utøvere av kultur, slik Ungdommens kirkemøte uttalte i sak UKM 05/04. Unge må få bringe fram sine mangesidige kulturelle uttrykk i menighetene. For unge går veien til kirken og troen ofte gjennom kunst og kultur. Hvis kirken kan tilby unge utfoldelse innen musikk, dans, drama og visuell kunst, vil de føle seg som verdifulle bidragsyttere og få et eierforhold til kirken og troen. I tillegg vil det som produseres, ha egenverdi og formidle ungdomskultur og tro til resten av menigheten. Det er også viktig at unge slipper til med sine uttrykk i høymessen og det øvrige menighetslivet, og ikke avgrenses til egne arenaer og fora. Unge er aktive brukere i mediekulturen og utfordrer kirken også gjennom utprøving av digitale uttrykksformer.

Alle mennesker er skapere og mottakere av kunst- og kulturuttrykk. Også mennesker med ulike fysiske funksjonshemninger og mennesker med psykisk utviklingshemninger er skapere av kunst og kultur som kan bidra til å åpne nye perspektiver inn våre liv og inn i vår kirke. Det er viktig at det er åpenhet i kirken for at disse uttrykk blir: Hørt, sett, luktet, følt på og smakt. Vi vil særlig holde fram at døvesamfunnet med sitt eget språk også har sin egen kultur, og at døvekirken derfor har noe eget å bringe inn i vår kirke.

Samisk kirke- og kulturliv er framhevet i meldingen. Komiteen vil likevel bemerke at det ikke har vært noen samer med i utvalget. Det samiske kultur- og trostilfang må få innpass i hele kirken, og må få prege gudstjenesteliv og liturgi. I det videre arbeid med forholdet mellom kunst og kirke må samisk kompetanse inkluderes.

Komiteen slutter seg til Mellomkirkelig råds anmerkning om at refleksjonen omkring det internasjonale og økumeniske perspektiv kunne vært sterkere. Den kristne kulturarv er internasjonal og økumenisk, og Den norske kirke har vært en del av dette 2000-årige samspillet. I løpet av de siste tiårene har vi også begynt å få del i kulturelle uttrykk fra de områder hvor norsk misjon har vært virksom. Ikke minst gjelder det på gudstjenestens område. Dette kan høres som en gjenklang av den evangelieforkynnelsen vi har fått være med på som en misjonerende kirke.

Komiteen legger fram tre alternativer i forhold til punkt 10 da komiteen ønsker å lytte til Kirkemøtets innspill i forhold til de alternativene komiteen fremmer.

Forslag til vedtak

1. Kirkemøtet oppfordrer landets menigheter til å arbeide videre med meldingen om *Kunsten å være kirke*, bygge nettverk og gi rom for det kulturelle mangfold i kirken slik at kirken kan være en offensiv kulturbærer i vårt samfunn.
2. I de strategiske satsingene for Den norske kirke 2005–2008 er det innvevd et kulturperspektiv. Kulturmeldingens utfordringer må derfor få prege trosopplæring, gudstjenesteliv, diakoni og ”ung i kirken”. Omvendt må erfaringene fra disse områdene være med å forme kirkens arbeid i forhold til kunst og kultur. Særlig viktig er det at unge blir sluppet til og ivaretatt som skapere av kultur. Alle som har ansvar for kunstuttrykk i gudstjenester og andre kirkelige tilstelninger, må være åpne og reflekterte i møte med ungdommelig kunst og kultur.
3. Kirkemøtet er glad for den teologiske refleksjon om kunst og teologi som ligger i meldingen. Samtidig tydeliggjør meldingen og høringen behovet for å arbeide videre med kultur, teologi og kirke. Den fremtidige satsing på kunst og kultur bør også omfatte et videre faglig arbeid med disse spørsmål. I denne sammenheng er det viktig å inkludere perspektiver fra samisk kultur og teologi.
4. Kirkemøtet ber Kirkerådet, Mellomkirkelig råd og Samisk kirkeråd legge til rette for at mennesker med ulike funksjonshemninger kan være både skapere og deltakere i forskjellige former for kunst og kultur i kirken.
5. Kirkerådet og Samisk kirkeråd utfordres til å arbeide videre med en kulturstrategi for samisk kirkeliv og til å fremme forslag om hvordan samisk spiritualitet og samiske kulturuttrykk kan farge gudstjenester og utfordre kirken over hele landet.
6. Kirkemøtet oppfordrer til å åpne kirkene for en større variasjon av kulturuttrykk. Dette aktualiserer behovet for revisjon av regelverket på dette feltet, slik det er påvist både i meldingen og i høringen. Kirkemøtet ber Kirkerådet komme tilbake til Kirkemøtet med en klargjøring eller revisjon av regelverk for bruk av kirker.
7. Kirkemøtet ber Kirkerådet samarbeide med Riksantikvaren for å få til fleksible løsninger for bruk av fredede og bevaringsverdige kirkebygg for dagens kulturelle uttrykk og aktiviteter.
8. Kirkemøtet ber Kirkerådet om å komme tilbake til Kirkemøtet med nødvendig revisjon av retningslinjer for liturgisk inventar og utstyr. I denne forbindelse bør det vurderes om avgjørelsesmyndighet for temporære kunstneriske verk skal legges til menighetsråd med biskopen som ankeinstans, og om biskopen fortsatt skal være avgjørelsesmyndighet for faste installasjoner.
9. I meldingen løftes kirkemusikerne fram som viktige kulturarbeidere i våre menigheter, også som nøkkelpersoner i samspillet mellom kirken og det alminnelige kulturliv. Kirkemøtet er positiv til utvalgets anbefaling om å utvide kirkemusikernes

stillingsprosent. Siktemålet bør være heltidsstillinger. Kirkemøtet mener også at kulturarbeidere med annen fagbakgrunn er ønsket i stillinger i kirken.

10. Alternativ A:

Kirkemøtet er i prinsipp positiv til den modell for kirkelige ressurs- og kompetansesentre for skapende og utøvende kunst som skisseres i meldingen. Sentrene skal gi tyngde og kompetanse til møtet mellom kirke, kunst og kultur utover landet. Forutsetningen for å støtte etableringen av et nasjonalt senter er at dette kan fungere i nettverk med levedyktige regionale sentre. Kirkemøtet ønsker at det nasjonale sentret har bred kompetanse og kjennskap til lokale og folkelige kulturuttrykk. Senteret må også ha samisk kompetanse. Kirkemøtet mener dette må være et økumenisk tiltak og ser et slikt ressurs- og kompetansenettverk som en del av det Kulturløftet regjeringen vil gjennomføre. Kirkemøtet ber Kirkerådet vurdere konsekvenser og muligheter for et slikt ressurs- og kompetansenettverk, og bes om å ta kontakt med aktuelle økumeniske samarbeidspartnere.

Alternativ B:

Kirkemøtet ber Kirkerådet om en konsekvensanalyse av ulike modeller for å ivareta kunst og kultur innenfor kirken. Analysen bør omfatte både en sentermodell, en rådsmodell og en rådgivermodell. Spesielt er det viktig å utrede de administrative og økonomiske konsekvenser.

Alternativ C:

Sentrene bør organiseres som regionale sentre og knyttes opp mot eksisterende fagmiljø i bispedømmene. Kirkemøtet utfordrer bispedømmerådene til, i samarbeid med aktuelle fagmiljø, å vurdere hvilke muligheter for slike sentre som er naturlige, og hvilken profil det kan ha.

Plenumsbehandling 1

Dirigent: Arne Grønningsæter
Saksordfører: Knut Lundby

Disse hadde ordet:

Laila Riksaasen Dahl, Odd Bondevik, Dag Landmark, Ingrid Vad Nilsen, Thor Strandenæs, Håkon Dahl, Olav Skjevesland, Ole D. Mjøs, Ann-Mari Aas, Inger H. Halvari, Ole Chr. Kvarme, Alf Rolin, Ernst Baaasland, Øystein I. Larsen, Vidar L. Haanes, Helge S. Kvanvig, Rolf Steffensen, Sevat Lappegard, Bjarne Sveinall, Ingmar Areklett, Oddvar Andersen.

Endringsforslag

Dag Landmark:

Nytt pkt: Kirkemøtet vil gi honnør til alt frivillig og amatørbasert kulturutfoldelse i kirken. Menighetene oppfordres til fortsatt bruk og tilretteleggelse for slikt engasjement.

Ingrid Vad Nilsen:

Tillegg pkt. 3: Det er også avgjørende at kirkens arbeid med disse spørsmål skjer i aktivt samarbeid med andre kirker og med et klart økumenisk og internasjonalt perspektiv.

Thor Strandenæs:

Endring i pkt. 2, 4. setning: Særlig viktig er det at barn og ungdom blir sluppet til og ivaretatt som skapere og brukere av kultur.

Saken ble sendt tilbake til komiteen.

Endelig innstilling fra komité E

Komiteens merknader

I *Kunsten å være kirke* har Kirkemøtet og Den norske kirke fått en inspirerende kulturmelding. Komiteen verdsetter det arbeid som Norske kirkeakademier og utvalget under ledelse av direktør Einar Solbu har gjort. Komiteen vil også peke på betydningen av det omfattende høringsmaterialet. Dette er en ressurs i det videre arbeid med forholdet mellom kirke, kunst og kultur.

Kirken er et sted hvor vi kan komme med våre største gleder og svarteste sorger. Dette sitter i rommet som et ekko og er den usynlige utsmykning av kirkerommet.

OLE PAUS

Kirken i kulturen

Stortingsmelding 48 (2002–2003) ”Kulturpolitikk fram mot 2014” omtaler positivt både verdien av kulturelt og kunstnerisk arbeid i forhold til gudstjenesten, og kirkens brede kulturarbeid lokalt. Kirkemøtets komité mener dette åpner et større rom for kirken i kulturarbeidet i samfunnet. Det utfordrer kirken til større åpenhet og dristighet i samspill med kultur- og kunstmiljøer. Dette inviterer kulturarbeidere og kunstnere til å se kirkens trosunivers med sine fortellinger og symboler som en faglig utfordring. Det utfordrer politikere til å inkludere kirken, lokalt og nasjonalt, når kulturell og kunstnerisk utfoldelse skal prioriteres.

Komiteen ser med glede på den nasjonale satsing på kultur i skolen, Den kulturelle skolesekken. Komiteen mener at denne sekken må romme et like stort mangfold som det bærer av sekken utgjør. Sekkene må fylles med kultur og kunst som gir opplevelse av religiøse tradisjoner og uttrykk. Dette gjelder både kristen tro og annen religiøs tro. Komiteen ser Kulturløftet i regjeringserklæringen fra Soria Moria som svært viktig i dagens samfunn. Gjennom kulturell utfoldelse kan mennesket skape en vev av mening som gir livet innhold og verner mot eksistensiell tomhet. Gjennom kulturell aktivitet synliggjøres og bekreftes menneskets verdighet. I statsbudsjettet for 2006 og i løfter om fremtidige satsinger blir kommunenes økonomi styrket. Komiteen vil her oppfordre kommunepolitikere til å

tenke langsiktig. I et samfunn med betydelig press på det enkelte menneske gir kulturelt og kunstnerisk arbeid opplevelse av fellesskap omkring verdier som skaper glede, undring og forankring. Det er viktig at kommunepolitikerne prioriterer kulturell samhandling. Komiteen oppfordrer de lokale menigheter og kristne organisasjoner til å se sin kulturelle og kunstneriske utfoldelse som en del av lokalmiljøet og til å ta ansvar i det lokale kulturmiljø.

I denne kulturelle og kunstneriske utfoldelse vil komiteen særlig framheve:

- *Kulturell og kunstnerisk aktivitet må være inkluderende.* I samfunnet settes det skiller mellom mennesker etter fysisk og mental utrustning, helse, sosial og kulturell tilhørighet, etnisk og religiøs bakgrunn. I møte med disse ulikhetene har kultur og kunst en liknende oppgave som evangeliet i kirkens formidling. De skal sprengre grenser og skape et felles rom for menneskelig opplevelse. Kunst og kultur kan på samme måte som kirkens budskap brukes som et maktmiddel. Mangfoldet i menneskers språk og kultur er Guds reaksjon mot kulturell uniformitet (1 Mos 11). Derfor er det avgjørende for kirken at kulturell aktivitet og opplevelse rommer dette mangfold og er inkluderende.

- *Kultur og kunst skapes nedenfra.* Et inkluderende perspektiv må ikke forveksles med forakt for høyverdig kunstnerisk utfoldelse. Kirken ivaretar en tradisjon som i høyeste grad har verdsatt kunstnerisk kvalitet. Komiteen vil understreke det ansvar samfunnet har for å utdanne og legge til rette for kunstnerisk utfoldelse på høyt nivå. Men kunst som profesjonell uttrykksform må på samme måte som og annen kultur være nær menneskers hverdag. Derfor er det viktig at kunst og kultur er forankret lokalt og folkelig, i det stede, at kunsten i sin formgivning reflekterer menneskers livskamp og at den våger å velge også marginaliserte menneskers perspektiver. Kirken kan ikke her fremtre med en særegen kunstfaglig kompetanse, men bare påpeke at et slikt perspektiv på kunst er i samsvar med kjernen i det kristne budskap.

- *Kulturell og kunstnerisk aktivitet må være fornyende.* Den teknologiske utvikling skjer i et stadig raskere tempo, og raske endringer i global økonomi og politikk preger enkeltmenneskers liv. Media og kommunikasjonsteknologi formidler disse endringer umiddelbart. Det er avgjørende at kunst og kultur makter å skape nye uttrykksformer som tolker de endringer menneskers liv er underlagt. Fornøyelse forutsetter alltid noe eksisterende som skal gjøres nytt. Det er i spenningen mellom tradisjon og endring at det nye skapes. Ungdom er sensitiv for endringer og bringer håp om fornyelse. De er kulturelle endringsagenter.

Åpenhet mot framtiden er en viktig del av den kristne tro. Ifølge evangeliet ble Gud menneske i Jesus og tok bolig i denne verden. Jesu nærvær i verden er ikke bundet til bare én generasjon. Han er også nærværende i de unges kamp for å gi en ny verden nye kulturelle og kunstneriske uttrykk.

Komiteen har bevisst ikke satt et skille mellom kirkens og samfunnets ansvar, fordi dette ansvar er felles. Komiteen ser ikke grunner til at det skulle finnes et spesielt område for kirkelig kultur, isolert fra samfunnet. I hele vår tradisjon har kunst og kultur med utgangspunkt i kristen tro vært en del av en felles kulturarv. Komiteen kan ikke se at dette nå er annerledes, selv om samfunnet endres i mer flerkulturell retning. Den kristne tro kan leve sammen med ulike livssyn og religioner i toleranse. Nettopp kunsten har en mulighet til å

være brobygger. Kunst som er forankret i ulike kulturer og religioner kan skape dialog mellom ulike verditradisjoner i en sammensatt virkelighet.

Teologisk refleksjon, av Helge S. Kvanvig

Selv om religiøs og kulturell utfoldelse har mange likheter, så er de likevel ikke det samme. Ved å gjøre grensesnittene mellom de to livsområder tydelig, blir det også klart hvor nært de henger sammen.

- I mange sammenhenger er religion og kultur så sammensmeltet at det er vanskelig å skille mellom dem. Begge uttrykksformer favner hele livet og viser menneskets evne til å tolke tilværelsen, fabulere over den og gi tolkning og fabulering fysiske og materielle uttrykk som lagrer i seg skjønnhet og mening. Forskjellen kommer tydeligst fram i det som er den innerste nerve i de to uttrykksformer, kulten og kunsten. I kulten skapes riter som åpner for kommunikasjon med det hellige og tolkning av livet i et øyeblikk av guddommelig nærvær. I kunsten skapes og lagres livstolkning i gjenstander og handlinger som kan oppleves i ulike livssituasjoner. Denne forskjell viser også hvor tett kult og kunst er vevd sammen. Kultens riter trenger kunstens symbolspråk for å formidle det guddommelige, kunstens symbolske uttrykk ønsker å skape øyeblikk av nærvær for å formidle mening. For mange er det derfor en nær sammenheng mellom en religiøs og kunstnerisk opplevelse.
- Opplevelsen av det hellige rom bærer i vår lutherske tradisjon i seg en dobbelthet. Kirken som kultisk, gudstjenestelig rom er ikke bundet til bestemte steder hvor hellige handlinger en gang fant sted. Kirkens rom er heller ikke hellig gjennom lagring av hellige gjenstander, relikvier. Det kirkelige rom gjøres hellig gjennom nærværet av den hellige Gud. Dette nærvær er i vår lutherske tradisjon tolket noe ulikt. I den lavkirkelige tradisjon har vekten ligget på forkynnelse og tilbedelse, i den høykirkelige tradisjon har også de hellige handlinger, dåp og nattverd, spilt en avgjørende rolle. I begge tradisjoner er det grunnleggende likheter. Rommet gjøres hellig ved nærværet av Jesus som den korsfestede som uttrykker livets smerte, og Jesus som den oppstandne som uttrykker livets håp. I begge tradisjoner er det en grunnleggende erfaring at bønn og tilbedelse skaper et hellig rom i et fysisk rom. Kunsten i rommet er i denne sammenheng en vesentlig forutsetning for denne forvandling.
- Opplevelsen av det hellige rommet henger nær sammen med opplevelsen av gudstjenesten som en annen tid. Avgjørende her er opplevelsen av nåtiden. I hverdagen oppleves en nåtid som er i konstant klemme mellom hva vi nettopp har gjort og hva vi nå skal gjøre. Nåtiden skvises sammen til nulltid. Her skal kirken tilby mennesker en annen opplevelse av tiden. I møtet med det evige omskapes nåtiden til uendelig tid. Gjennom å hvile i denne tiden åpnes sinnet for fortid og fremtid. I denne utvidelse av tiden ligger opplevelsen av nærvær, erindring og forventning. Mennesker kommer i kontakt med sine egne livsfortellinger og håp, og de kan forankre disse i Bibelens og kirkens fortellinger og løfter. Kunst og arkitektur er derfor vesentlig i kirkerommet fordi vi som mennesker trenger et sted hvor rommet og tiden forvandles og gir mulighet for opplevelse av nærvær og ettertanke.

Kultur i kirken

Avgrensning og sammenheng

Komiteen forstår at utvalget har vært nødt til å avgrense sitt oppdrag og har konsentrert seg om kunstformene. Dette er en stor nok oppgave i seg selv. For å kunne gi forholdet mellom kirken og kunsten rett oppmerksomhet, mener komiteen det er nødvendig å framheve at meldingen verken dekker alle sider ved det kulturelle liv i kirken, eller alle sider ved kirkens rolle i kulturen. Folkelige kulturuttrykk er ikke fanget godt opp i meldingen. Amatørens plass i kulturlivet kunne vært tydeligere. Det brede folkelige kulturengasjement og frivilliges innsats representerer en verdi i seg selv.

Meldingen gir råd og anvisninger som kan være med på å åpne kirken og gi kirkens

kulturuttrykk en plass i det allmenne kulturliv. Dersom dette skal skje, mener komiteen det er nødvendig å unngå at arbeidet med kirken og kunsten framstår som en egen kirkelig kultursektor. Kirkens arbeid med kunsten må skje i lys av kirkens strategiplan og uttalelsen om "Kirkens identitet og oppdrag". På den måten kan kulturperspektivet løftes og prioriteres i programmer som allerede er vedtatt.

Kulturperspektivet i "Den norske kirkes identitet og oppdrag"

Kirken skal ikke bare bruke kultur, kirken *er* kultur. Kirkemøtet 2004 formulerte "Den norske kirkes identitet og oppdrag". Her tegnes noen av de varige spor som kirken har satt i kulturen (ledd 2, 3, 25 i uttalelsen). Her understrekes det at kirkens misjon skal preges av vilje til å lytte og til å møte alle mennesker og kulturer med respekt (ledd 4). Kirken vil la seg utfordre av ulike kunst- og kulturuttrykk, og er beredt til å fornye sin forkynnelse og sine trosuttrykk i møte med samtidens kultur (ledd 6). Når kirkens formspråk kommer til kort, må kirken finne nye former og uttrykk i sin kommunikasjon (ledd 7). Kirken vil legge til rette for at flere kan se gudstjenesten og menighetsfellesskapet som et sted å uttrykke og finne styrke til troen (ledd 11). Som folkekirke forholder Den norske kirke seg til allmenne livserfaringer i samfunnet, og søker gjennom kirkelige handlinger, i sitt gudstjenesteliv, og i øvrig virksomhet å reflektere menneskelivet i dets mangfold (ledd 26).

Gamle og nye kirkebygg er uttrykk for kirkens historie og for menneskelig livserfaring fra alle tider. Kirkene er steder der evangeliet tolkes og forkynnes på nytt, også ved hjelp av ulike kunstarter og kulturelle uttrykk (ledd 16). Dette innebærer ofte praktiske utfordringer når historiske kirkebygg skal romme dagens gudstjenestelige og kulturelle aktiviteter

Uttalelsen om "Den norske kirkes identitet og oppdrag" framholder at kirkens budskap både bekrefter og utfordrer samfunnet og dets kultur. I dagens situasjon utfordres blant annet sider ved forbrukersamfunnets idealer og livsstil av det kristne budskapet. Kirken vil i så måte representere en motkultur i samfunnet. I arbeidet med etiske og moralske spørsmål er det viktig å bygge allianser med andre aktører i kultur- og samfunnsliv (ledd 28).

Komiteen ser at kulturmeldingen inviterer kirken og kunstlivet til felles kamp mot forflatning og kommersialisme.

Kulturperspektivet i kirkens strategiplan

Kunst og kultur er mer enn et middel for å få folk til kirken. Også denne delen av Skaperverket er godt og ønsket av Gud. Kunst kan formidle budskap som ord ikke makter å forklare og uttrykke, og har derfor, som Ungdommens kirkemøte uttrykker det, verdi i seg selv.

Kunsten å være kirke angår alle de fire satsingsområder i strategiplanen for Den norske kirke 2005–2008: Trosopplæring, gudstjenesteliv, diakoni og "ung i kirken". Komiteen mener kulturmeldingens perspektiv og anliggende må bringes inn i alle de fire satsingsområdene:

- Den oppvoksende slekt har rett til å få kunnskap og kjennskap til kirkens historie og tradisjon. Barn og unge har gjennom sine kulturuttrykk en rikdom å tilføre sine menigheter i trosopplæringen og gudstjenestelivet. Trosopplæringsreformen må inkludere kulturperspektivet i alt sitt arbeid. Dette må skje med samme krav til kvalitet som samfunnet ellers setter til Den kulturelle skolesekken.
- Kirken har en kulturell rikdom i gudstjenestelivet. Kunsten er ikke et tillegg til kirkens teologi eller budskap, men gjennom hele kirkens historie har kunsten gitt form til

budskapet. Den pågående reform av gudstjenestelivet må realisere målet om å bruke samtidens kunst- og kulturuttrykk og gi rom for kulturelt mangfold.

- Diakoni fremmer en inkluderende kultur. I diakonien deles erfaringer med mennesker i ulike livssituasjoner. Dette gjelder også i forhold til kunst og kulturuttrykk. Kunst kan gjennom kirkens diakonale virksomhet bidra til å gi legedom og hvile. Kirken må stadig åpne seg for å finne nye måter der kunsten kan bidra til at kirken viser støtte og omsorg for mennesker i livets gode og onde dager.
- Unge er både brukere og aktive utøvere av kultur, slik Ungdommens kirkemøte sier i sak UKM 05/04. Unge må få bringe fram sine mangesidige kulturelle uttrykk i menighetene. For unge går veien til kirken og troen ofte gjennom kunst og kultur. Når kirken tilbyr unge utfoldelse innen musikk, dans, drama og visuell kunst, er de verdifulle bidragsytere og får styrket sitt eierforhold til kirken og troen. I tillegg vil det som produseres, ha egenverdi og formidle ungdomskultur og tro til resten av menigheten. Det er også viktig at unge slipper til med sine uttrykk i høymessen og det øvrige menighetslivet, og ikke avgrenses til egne arenaer og fora. Unge er aktive brukere i mediekulturen og utfordrer kirken også gjennom utprøving av digitale uttrykksformer.

Alle mennesker er skapere og mottakere av kunst- og kulturuttrykk i forhold til musikk, ordkunst, drama, dans, film, visuell kunst og arkitektur. Også mennesker med ulike fysiske funksjonshemninger og mennesker med psykiske utviklingshemninger er skapere av kunst og kultur som kan bidra til å åpne nye perspektiver i våre liv og i vår kirke. Det er viktig at det er åpenhet i kirken for at disse uttrykk blir hørt, sett, luktet, følt på og smakt. Vi vil særlig holde fram at døvesamfunnet med sitt visuelle og kroppsnære tegnspråk også har sin egen kultur, og at døvekirken derfor har noe eget å bringe inn, også til hørende i vår kirke.

Samisk kirke- og kulturliv er framhevet i meldingen. Komiteen vil likevel bemerke at det ikke har vært noen samer med i utvalget. Det samiske kultur- og trostilfang må få innpass i hele kirken, og må få prege gudstjenesteliv og liturgi. I det videre arbeid med forholdet mellom kunst og kirke må samisk kompetanse inkluderes.

Komiteen slutter seg til Mellomkirkelig råds anmerkning om at refleksjonen omkring det internasjonale og økumeniske perspektiv kunne vært sterkere. Den kristne kulturarv er internasjonal og økumenisk, og Den norske kirke har vært en del av dette 2000-årige samspillet. I løpet av de siste tiårene har vi også begynt å få del i kulturelle uttrykk fra de områder hvor norsk misjon har vært virksom. Ikke minst gjelder det på gudstjenestens område. Dette kan høres som en gjenklang av den evangelieforkynnelsen vi har fått være med på som en misjonerende kirke.

Oppfølging og organisering

Komiteen finner det både ønskelig og nødvendig at kunst- og kulturarbeidet i kirken stimuleres og målrettes ved en organisering av ressurs- og kompetansesentre. Dette bør skje i en oppbygning nedenfra ved at levedyktige regionale sentre knyttes sammen i et nasjonalt nettverk. Komiteen har merket seg det Kulturløftet som regjeringen ønsker å gjennomføre. Kunst- og kulturarbeidet i kirken bør være en naturlig del av dette. Hvordan oppbygningen av et kompetansenettverk for skapende og utøvende kunst kan gjennomføres, må utredes nærmere. Komiteen har skissert elementer i en videre utvikling i sitt vedtaksforslag. Komiteen står enstemmig bak dette.

Økonomiske og administrative konsekvenser

Forslagene til vedtak vil i første omgang medføre utredning av ordningsmessige og juridiske konsekvenser, samt samarbeid i forhold til Riksantikvaren og andre instanser. Utredning av ulike modeller vil også kreve ytterligere administrative ressurser. Dette vil trolig utgjøre mellom ½ og ¾ årsverk.

Forslag til vedtak

1. Kirkemøtet oppfordrer landets menigheter til å arbeide videre med meldingen om *Kunsten å være kirke*, bygge nettverk og gi rom for det kulturelle mangfold i kirken, slik at kirken kan være en offensiv kulturbærer, som tar et bredt spekter av kunstformer og medier i bruk.
2. Kirkens kulturmelding inviterer kunstnere til å arbeide med sine kulturuttrykk i en kirkelig sammenheng. Kirkemøtet bekrefter denne invitasjonen og framholder den store verdi kunstfaglig kompetanse har i kirkens liv. Den profesjonelle og amatørbaserte kulturutfoldelse beriker hverandre. Kirken nyter godt av en omfattende frivillig kulturaktivitet. Kirkemøtet oppfordrer menighetene til fortsatt å legge til rette for slikt engasjement.
3. Kirkemøtet er glad for den teologiske refleksjon om kunst og teologi som ligger i meldingen. Samtidig tydeliggjør meldingen og høringen behovet for å arbeide videre med kultur, teologi og kirke. Den fremtidige satsing på kunst og kultur bør også omfatte et videre faglig arbeid med disse spørsmål. I denne sammenheng er det viktig å inkludere perspektiver fra samisk kultur og teologi. Det er også avgjørende at kirkens arbeid med disse spørsmål skjer i aktivt samarbeid med andre kirker og med et klart økumenisk og internasjonalt perspektiv.
4. I de strategiske satsingene for Den norske kirke 2005–2008 er det innvevd et kulturperspektiv. Kulturmeldingens utfordringer må derfor få prege trosopplæring, gudstjenesteliv, diakoni og ”ung i kirken”. Omvendt må erfaringene fra disse områdene være med å forme kirkens arbeid i forhold til kunst og kultur.
5. Barn og unge må slippes til og bli ivaretatt både som skapere og brukere av kultur. Kirkemøtet presiserer at barns og unges kulturelle uttrykksformer er en verdifull del av kirkens kultur. Kirkemøtet utfordrer alle som har ansvar for gudstjenester og andre kirkelige samlinger til å være åpne og reflekterte i møte med unges kunst- og kulturuttrykk, som ofte står i kontrast og opposisjon til det etablerte og slik virker fornyende.
6. Kirkemøtet ser med glede på arbeidet som springer ut fra Den kulturelle skolesekken. Landets menigheter oppfordres til å arbeide frem prosjekter som kan oppfylle kirkens intensjon om å være en kulturbærer.
7. Kirkerådet og Samisk kirkeråd utfordres til å arbeide videre med en kulturstrategi for samisk kirkeliv og til å fremme forslag om hvordan samisk spiritualitet og samiske kulturuttrykk kan farge gudstjenester og utfordre kirken over hele landet.
8. Kirkemøtet ber om at det på alle nivåer i kirken legges til rette for at mennesker med ulike

fysiske funksjonshemninger og psykiske utviklingshemninger får sin rettmessige plass som skapere og deltakere i forskjellige former for kunst og kultur i kirken.

9. Kirkemøtet oppfordrer til å åpne kirkene for en større variasjon av kulturuttrykk. Dette aktualiserer behovet for revisjon av regelverket på dette feltet, slik det er påvist både i meldingen og i høringen. Kirkemøtet ber Kirkerådet komme tilbake til Kirkemøtet med forslag til revisjon av regelverk for bruk av kirker.
10. Kirkemøtet ber Kirkerådet samarbeide med Riksantikvaren for å få til fleksible løsninger for bruk av fredede og bevaringsverdige kirkebygg for dagens kulturelle uttrykk og aktiviteter.
11. Kirkemøtet ber Kirkerådet om å komme tilbake til Kirkemøtet med nødvendig revisjon av retningslinjer for liturgisk inventar og utstyr. I denne forbindelse bør det vurderes hvor avgjørelsesmyndighet for varige og midlertidige verk og installasjoner skal ligge.
12. Kirkemøtet oppfordrer menighetene til å gjøre bruk av kunstfaglig kompetanse i spørsmål som gjelder kirkerommets estetiske karakter.
13. I meldingen løftes kirkemusikerne fram som viktige kulturarbeidere i våre menigheter, også som nøkkelpersoner i samspillet mellom kirken og det alminnelige kulturliv. Kirkemøtet er positiv til utvalgets anbefaling om å utvide kirkemusikernes stillingsprosent. Siktemålet bør være heltidsstillinger der behov for dette kan dokumenteres. Kirkemøtet ber Kirkerådet om, i samarbeid med KA og arbeidstakerorganisasjonene, å utrede økonomiske konsekvenser og finansieringsmodeller av å utvide kirkemusikernes stillingsprosent. En bør også utrede finansieringen av stillinger som kirkemusikalske konsulenter på bispedømmenivå. Kirkemøtet mener også at kulturarbeidere med annen fagbakgrunn er ønsket i stillinger i kirken.
14. Kirkemøtet ber om at ungdomsaspektet i kirkemusikkutdanningen styrkes, ivaretas og kvalitetssikres, og at kunst- og kulturaspektet i utdanningen til kirkelige stillinger som berører ungdom styrkes, ivaretas og kvalitetssikres.
15. a) Kirkemøtet ønsker at det etableres kirkelige ressurs- og kompetansesentre for skapende og utøvende kunst, for å gi faglig tyngde til møtet mellom kirke, kunst og kultur utover landet.
b) Sentrene bør organiseres som regionale sentre og knyttes opp mot eksisterende fagmiljø i bispedømmene. Kirkemøtet vil framheve de muligheter som domkirkene og den kunstneriske aktivitet i disse gir.
c) Ressurs- og kompetansesentrene må samarbeide og utfylle hverandre i et nettverk. Dette må ha bred kompetanse, også om samiske forhold. Sentrene må ha kjennskap til lokale og folkelige kulturuttrykk, også til storbykulturer og ungdomskulturer.
d) Ressurs- og kompetansesentre må samarbeide nært med lokal og regional kunstnerisk virksomhet, og ved siden av den profesjonelle kulturutfoldelse gi rom for amatørbasert og frivillig kulturaktivitet.
e) Kirkemøtet ser det som viktig at lokale kunstneriske prosjekter stimuleres økonomisk
f) Kirkemøtet ser et kirkelig ressurs- og kompetansenettverk for skapende og utøvende kunst som en del av det Kulturløftet regjeringen har varslet.
g) Nettverket trenger en koordinerende instans. Kirkemøtet tar ikke stilling til hvor og hvordan den nasjonale samordningen kan skje.

- h) Kirkemøtet ber Kirkerådet i samråd med bispedømmerådene, aktuelle fagmiljøer og økumeniske samarbeidspartnere, om å utrede denne saken videre, særlig med hensyn til struktur, profil og økonomi.

Plenumsbehandling 2

Dirigent: Arne Grønningsæter
Saksordfører: Knut Lundby

Disse hadde ordet:

Alf Rolin, Kjersti Tytingvåg Rogne, Thor Strandenæs, Svein Malmbekk, Johannes Refsdal, Odd Bondevik, Håkon Dahl, Helge S. Kvanvig, Dag Landmark, Ole D. Mjøs

Endringsforslag

Alf Rolin:

Tillegg pkt. 13d.

”..., og ved siden av den profesjonelle kulturutfoldelsen gi rom for amatørbasert og frivillig kulturaktivitet.

Kjersti Tytingvåg Rogne:

Nytt pkt: KM oppfordrer menighetene til å gjøre bruk av kunstfaglig kompetanse i spørsmål som gjelder kirkerommets estetiske karakter.

Thor Strandenæs:

Tillegg pkt. 5, 2. setning: Kirkemøtet presiserer at barns og unges kulturelle uttrykksformer er en verdifull del av kirkens kultur.

Svein Malmbekk:

Pkt 12:

- ”der behov for dette kan dokumenteres” – sløyfes.

Odd Bondevik:

Pkt. 12: En bør også utrede finansieringen av stillingen som kirkemusikalske konsulenter på bispedømmenivå (som nest siste setning).

Johannes E. Refsdal:

Nytt pkt: KM ber om at ungdomsaspektet i kirkemusikkutdanningen styrkes, ivaretas og kvalitetssikres, og at kunst- og kulturaspektet i utdanningen til kirkelige stillinger som berører ungdom, styrkes, ivaretas og kvalitetssikres.

Forslagene ble tatt inn i komiteens forslag til vedtak.

Kirkemøtets vedtak

1. Kirkemøtet oppfordrer landets menigheter til å arbeide videre med meldingen om *Kunsten å være kirke*, bygge nettverk og gi rom for det kulturelle mangfold i kirken, slik at kirken kan være en offensiv kulturbærer, som tar et bredt spekter av kunstformer og medier i bruk.
2. Kirkens kulturmelding inviterer kunstnere til å arbeide med sine kulturuttrykk i en kirkelig sammenheng. Kirkemøtet bekrefter denne invitasjonen og framholder den store verdi kunstfaglig kompetanse har i kirkens liv. Den profesjonelle og amatørbaserte kulturutfoldelse beriker hverandre. Kirken nyter godt av en omfattende frivillig kulturaktivitet. Kirkemøtet oppfordrer menighetene til fortsatt å legge til rette for slikt engasjement.
3. Kirkemøtet er glad for den teologiske refleksjon om kunst og teologi som ligger i meldingen. Samtidig tydeliggjør meldingen og høringen behovet for å arbeide videre med kultur, teologi og kirke. Den fremtidige satsing på kunst og kultur bør også omfatte et videre faglig arbeid med disse spørsmål. I denne sammenheng er det viktig å inkludere perspektiver fra samisk kultur og teologi. Det er også avgjørende at kirkens arbeid med disse spørsmål skjer i aktivt samarbeid med andre kirker og med et klart økumenisk og internasjonalt perspektiv.
4. I de strategiske satsingene for Den norske kirke 2005–2008 er det innvevd et kulturperspektiv. Kulturmeldingens utfordringer må derfor få prege trosopplæring, gudstjenesteliv, diakoni og ”ung i kirken”. Omvendt må erfaringene fra disse områdene være med å forme kirkens arbeid i forhold til kunst og kultur.
5. Barn og unge må slippes til og bli ivaretatt både som skapere og brukere av kultur. Kirkemøtet presiserer at barns og unges kulturelle uttrykksformer er en verdifull del av kirkens kultur. Kirkemøtet utfordrer alle som har ansvar for gudstjenester og andre kirkelige samlinger til å være åpne og reflekterte i møte med unges kunst- og kulturuttrykk, som ofte står i kontrast og opposisjon til det etablerte og slik virker fornyende.
6. Kirkemøtet ser med glede på arbeidet som springer ut fra Den kulturelle skolesekken. Landets menigheter oppfordres til å arbeide frem prosjekter som kan oppfylle kirkens intensjon om å være en kulturbærer.
7. Kirkerådet og Samisk kirkeråd utfordres til å arbeide videre med en kulturstrategi for samisk kirkeliv og til å fremme forslag om hvordan samisk spiritualitet og samiske kulturuttrykk kan farge gudstjenester og utfordre kirken over hele landet.
8. Kirkemøtet ber om at det på alle nivåer i kirken legges til rette for at mennesker med ulike fysiske funksjonshemninger og psykiske utviklingshemninger får sin rettmessige plass som skapere og deltakere i forskjellige former for kunst og kultur i kirken.
9. Kirkemøtet oppfordrer til å åpne kirkene for en større variasjon av kulturuttrykk. Dette aktualiserer behovet for revisjon av regelverket på dette feltet, slik det er påvist både i meldingen og i høringen. Kirkemøtet ber Kirkerådet komme tilbake til Kirkemøtet med forslag til revisjon av regelverk for bruk av kirker.

10. Kirkemøtet ber Kirkerådet samarbeide med Riksantikvaren for å få til fleksible løsninger for bruk av fredede og bevaringsverdige kirkebygg for dagens kulturelle uttrykk og aktiviteter.
11. Kirkemøtet ber Kirkerådet om å komme tilbake til Kirkemøtet med nødvendig revisjon av retningslinjer for liturgisk inventar og utstyr. I denne forbindelse bør det vurderes hvor avgjørelsesmyndighet for varige og midlertidige verk og installasjoner skal ligge.
12. Kirkemøtet oppfordrer menighetene til å gjøre bruk av kunstfaglig kompetanse i spørsmål som gjelder kirkerommets estetiske karakter.
13. I meldingen løftes kirkemusikerne fram som viktige kulturarbeidere i våre menigheter, også som nøkkelpersoner i samspillet mellom kirken og det alminnelige kulturliv. Kirkemøtet er positiv til utvalgets anbefaling om å utvide kirkemusikernes stillingsprosent. Siktemålet bør være heltidsstillinger der behov for dette kan dokumenteres. Kirkemøtet ber Kirkerådet om, i samarbeid med KA og arbeidstakerorganisasjonene, å utrede økonomiske konsekvenser og finansieringsmodeller av å utvide kirkemusikernes stillingsprosent. En bør også utrede finansieringen av stillinger som kirkemusikalske konsulenter på bispedømmenivå. Kirkemøtet mener også at kulturarbeidere med annen fagbakgrunn er ønsket i stillinger i kirken.
14. Kirkemøtet ber om at ungdomsaspektet i kirkemusikkutdanningen styrkes, ivaretas og kvalitetssikres, og at kunst- og kulturaspektet i utdanningen til kirkelige stillinger som berører ungdom styrkes, ivaretas og kvalitetssikres.
15. a) Kirkemøtet ønsker at det etableres kirkelige ressurs- og kompetansesentre for skapende og utøvende kunst, for å gi faglig tyngde til møtet mellom kirke, kunst og kultur utover landet.
b) Sentrene bør organiseres som regionale sentre og knyttes opp mot eksisterende fagmiljø i bispedømmene. Kirkemøtet vil framheve de muligheter som domkirkene og den kunstneriske aktivitet i disse gir.
c) Ressurs- og kompetansesentrene må samarbeide og utfylle hverandre i et nettverk. Dette må ha bred kompetanse, også om samiske forhold. Sentrene må ha kjennskap til lokale og folkelige kulturuttrykk, også til storbykulturer og ungdomskulturer.
d) Ressurs- og kompetansesentre må samarbeide nært med lokal og regional kunstnerisk virksomhet, og ved siden av den profesjonelle kulturutfoldelse gi rom for amatørbasert og frivillig kulturaktivitet.
e) Kirkemøtet ser det som viktig at lokale kunstneriske prosjekter stimuleres økonomisk
f) Kirkemøtet ser et kirkelig ressurs- og kompetansenettverk for skapende og utøvende kunst som en del av det Kulturløftet regjeringen har varslet.
g) Nettverket trenger en koordinerende instans. Kirkemøtet tar ikke stilling til hvor og hvordan den nasjonale samordningen kan skje.
h) Kirkemøtet ber Kirkerådet i samråd med bispedømmerådene, aktuelle fagmiljøer og økumeniske samarbeidspartnere, om å utrede denne saken videre, særlig med hensyn til struktur, profil og økonomi.

Enstemmig vedtatt. 78 stemmeberettigede.

KM 8/05 Kirkelige reformer

- A. Kirkelig organisering og arbeidsgiverspørsmål. Rapport fra Styringsgruppen for kirkelige reformer
- B. Forslag til retningslinjer for kirkelig inndeling

Saksdokumenter

Dokument 8.1/05	Saksorientering
Dokument 81A/05	”Kirkelig reformarbeid”. Organisasjons- og arbeidsgiverspørsmål. Rapport fra styringsgruppen for kirkelige reformer
Dokument 8.1B/05	Forslag til retningslinjer for kirkelig inndeling

Første innstilling fra komité D

Sammendrag av saksorienteringen

A. Kirkelig organisering og arbeidsgiverspørsmål

Prioriterte temaer i det kirkelige reformarbeid i henhold til Kirkemøtets vedtak i 2002 og Hovedplanen for dette arbeidet, er: kirkeforståelsen, en enhetlig kirkelig økonomi, organisering av kirken, samordning av arbeidsgiveransvaret og valgordningene i kirken.

Styringsgruppen har i samsvar med fremdriften i hovedplanen for kirkelige reformer, lagt fram sin rapport ”Kirkelig reformarbeid – organisasjons- og arbeidsgiverspørsmål” i august 2005. Rapporten skisserer mulige modeller for organisering i kirken, hva som kan være tjenlige organer/enheter og en hensiktsmessig ansvars- og oppgavefordeling mellom organene. Et viktig tema i denne sammenheng er spørsmålet om en bedre organisering og samordning av arbeidsgiveransvaret mellom de valgte rådsorganer og den ordinerte tjeneste. Rapporten drøfter viktige premisser for mulige løsninger, bl.a. ut fra kirkeforståelsen og utfordringer knyttet til samvirke mellom ”embete og råd”, og om det på sikt bør være et felles arbeidsgiverorgan for alle kirkelig tilsatte.

B. Forslag til retningslinjer for kirkelig inndeling

I arbeidet med kirkelig organisering har styringsgruppen også drøftet hva som på bakgrunn av lokalkirkens grunnleggende oppgaver, vil være en hensiktsmessig størrelse på grunnenheten i kirken – soknet. Dette er vurdert i forhold til hvilke oppgaver som kan eller bør ivaretas i soknet i forhold til i mellommenheten. Rapporten drøfter i denne sammenheng mulige **kriterier og retningslinjer for størrelsen på sokn og for sokneinndeling**. Styringsgruppen har ansett at det er Kirkerådet som bør legge fram forslag til retningslinjer for kirkelig inndeling og har utfordret Kirkerådet til å prioritere dette arbeidet.

Kirkerådets sekretariat har på denne bakgrunn utarbeidet et foreløpig forslag til aktuelle kriterier og momenter som kan legges til grunn for slike retningslinjer, særlig knyttet til inndelingen av sokn. Saken er ikke ferdigbehandlet og saken har heller ikke vært ute på høring. Kirkerådet finner det likevel tjenlig å legge saken frem for Kirkemøtet, slik at Kirkemøtet kan ha en foreløpig drøfting av saken.

Komiteens merknader

Komiteen vil innledningsvis slutte seg til det Kirkerådet har lagt til grunn for behandlingen av denne saken på Kirkemøtet 2005. Sakene er av foreløpig karakter og det er ikke grunnlag for Kirkemøtet å fatte konkluderende eller mer endelig vedtak i dette møtet. Kirkelige reformer og kirkelig inndeling må dessuten sees i sammenheng med Gjønnnes-utvalgets innstilling, som

vil foreligge ved årsskiftet 2005/2006. Kirkemøtet bør imidlertid kunne gi innspill og synspunkter til sakene og til Kirkerådets videre arbeidet med disse.

Komiteen anser rapporten om kirkelig organisering og arbeidsgiverspørsmål og Forslag til retningslinjer for kirkelig inndeling, som et godt utgangspunkt for det videre arbeidet. Komiteen har vurdert de enkelte temaer som er tatt opp og de momenter som er trukket frem i dokumentene, og vil nedenfor komme med sine merknader til disse. Komiteen vil også komme med forslag til presiseringer og nye momenter som bør trekkes inn i det videre arbeidet med kirkelig organisering og kirkelig inndeling.

A. Kirkelig organisering og arbeidsgiverspørsmål

Grunnlag og forutsetninger for kirkelig organisering

Komiteen vil først gi noen kommentarer til de momenter som styringsgruppen har trukket inn som særlig viktige når det gjelder grunnlag og forutsetninger for kirkelig organisering, jf rapporten del I. Det gjelder kirkeforståelsen, den ordinerte tjeneste, det kirkelige tilsyn, valgte rådsorganer, arbeidsgiveransvar og virksomhetsansvar, samarbeid og samvirke, menighetsbegrepet og den geografiske struktur og kirkebyggets betydning.

Komiteen har drøftet disse momentene og anser at det på sentrale områder hersker stor grad av enighet, men at det på enkelte viktige områder er uenighet og usikkerhet. Dette gjelder i særlig grad innhold og omfang av det biskoppelige tilsynet og ivaretagelsen av arbeidsgiveransvaret for de ordinerte og vigslede i forhold til andre kirkelig ansatte.

Kirkeforståelse er utgangspunktet for kirkelig organisering

Komiteen er enig i at hva som vil være en hensiktsmessig og tjenlig organisering av kirken, må vurderes ut fra om den støtter opp om kirkens grunnlag og oppdrag. Endringsarbeid i kirken må basere seg på en forståelse av kirkens identitet og oppdrag. Komiteen mener at de ulike sider ved kirkeforståelsen som uttalelsen Kirkens identitet og oppdrag (KM 11/04) vektlegger, må ligge til grunn for det videre arbeidet med den kirkelige organiseringen.

Den ordinerte tjeneste

Kirkemøtet uttalte i 1984 at ”Kirkens ledelse fremstår i et samvirke mellom dem som representerer menighetens leke medlemmer og dem som har fått seg overdratt det kirkelige embete”. Styringsgruppen for kirkelige reformer understreker at kirkens valgte organer og kirkens ordinerte tjeneste har samme oppdrag og ansvar, jf det alminnelige prestedømme og den offentlige tjeneste med ord og sakrament. Når styringsgruppen med utgangspunkt i CA V forstår det slik at den ordinerte tjeneste har del i kirkens ledelse, står det likevel åpent hvordan denne ledelsen konkret skal utformes. Komiteen understreker at den pastorale ledelsen må utøves lokalt, og at det må arbeides videre med den konkrete utformingen av pastoral ledelse i forhold til annet ledelsesansvar i kirken

Det kirkelige tilsyn

Det kirkelige tilsynet har vært gjenstand for flere utredninger. Nåværende tjenesteordning for biskoper beskriver tilsynet slik:

Biskopen skal gjennom forkynnelse og sakramentforvaltning ta vare på den apostoliske lære etter Guds ord og vår kirkes bekjennelse, fremme og bevare enheten i Guds kirke og rettlede og oppmuntre bispedømmets menigheter, kirkelig tilsatte og

øvrige medarbeidere. For å ivareta dette tilsynsansvar kan biskopen gi råd og veiledning, og også gi bindende pålegg vedrørende presters og andre kirkelig tilsattes tjenesteutøvelse.

Biskopen ser til at prestene forvalter sakramentene, forkynner og selv lever i overensstemmelse med den kristne tro, slik den er uttrykt i vår kirkes bekjennelse og ordninger, og at også andre som er vigslet til tjeneste i kirken virker og lever i samsvar med vigslingens formaning og løfte.

Biskopen fører tilsyn med at de kirkelige råd utfører sitt arbeid i lojalitet med den evangelisk/lutherske kirkens lære. (Tjenesteordning for biskoper §1)

Komiteen vil understreke nødvendigheten av og betydningen av at kirken har et reelt biskoppelig tilsyn og har drøftet om biskopens tjeneste bør profileres mer som en entydig tilsynstjeneste.

Det er ulike syn på om biskopen bør/må ha arbeidsgiveransvar og hvor omfattende dette i tilfelle skal være. I dag er biskopens arbeidsgiveransvar knyttet til å lede, organisere og kontrollere prestatjenesten. Komiteen har drøftet hvilke konsekvenser det vil få dersom biskopen ikke lenger skal utøve arbeidsgiveransvar, men bare står frem i kraft av tilsynet. På den ene siden kan det hevdes at biskopen da vil mangle nødvendige redskaper for å utøve et reelt tilsyn. På den andre siden kan det hevdes at dersom biskopen frikobles fra arbeidsgiveransvaret, kan det føre til en bedre og mer aktiv utøvelse av tilsynsansvaret. Komiteen mener det bør arbeides videre med å tilrettelegge konsekvensene av de ulike måtene å tenke tilsyn på, også i forhold til virksomhetsansvar.

Valgte rådsorganer

Komiteen har lagt til grunn at ordningen med valgte rådsorganer som styringsorganer for den kirkelig virksomhet har, tydelig kirkelig legitimitet og bred kirkelig aksept. Denne styringsstrukturen uttrykker det bibelske prinsipp om kollektivt ansvar for kirken blant alle dens medlemmer og bekrefter at Guds folk tar sitt oppdrag i verden på alvor.

Arbeidsgiveransvar og virksomhetsansvar

Arbeidsgiveransvaret i kirken, herunder tilsettingsmyndigheten, følger i dag to arbeidsgiverlinjer. Kirkemøtet 2002 utfordret til større samordning av arbeidsgiverlinjene samtidig som det krevde at kirkelig valgte råd skulle foreta alle tilsetninger i kirken.

Komiteen er kjent med forsøkene med å samordne arbeidsgiveransvaret knyttet til prostistørrelsen (Byåsen nye prosti og Asker prosti/fellestråd). Komiteen forstår det slik at det i dag er utstrakt enighet om å arbeide for et framtidig felles arbeidsgiveransvar. Komiteen deler dette synet og anser at dette vil bety mye for det videre kirkelige reformarbeid. Det er imidlertid uenighet om organiseringen av et felles arbeidsgiveransvar, ikke minst gjelder det spørsmålet om hvor tilsettingsmyndigheten bør utøves og hva/hvor mye av arbeidsgiveransvaret som eventuelt skal/må knyttes til tilsynsmyndigheten. Komiteen ser behovet for flere forsøk med samordnet arbeidsgiveransvar. Disse bør ha utgangspunkt enten i fellestrådsområdene eller i organiseringen av prestatjenesten (for eksempel prostiet). Komiteen er delt i synet på om det er hensiktsmessig å prøve ut forsøk med samordnet arbeidsgiveransvar på bispedømmenivå.

Komiteen vil peke på at arbeidsgiveransvar og virksomhetsansvar må sees sammen. Forholdet mellom utøvelse av reell kirkelig arbeidsgivermyndighet, daglig ledelse og de valgte organenes ansvar for målstyring/strategi må få ny oppmerksomhet. Komiteen vil antyde at for

eksempel ansvaret for å medvirke til gjennomføringen av sentralkirkelige satsingsområder og strategier kan legges til biskopen, jf. Tjenesteordning for proster. Tilsvarende gjelder ansvaret for arbeidsveiledning og etterutdanningsvirksomhet.

Kirkens identitet og oppdrag fordrer samarbeid og samvirke

Komiteen vil understreke at kirken trenger klare myndighetsrelasjoner og ryddige strukturer. Men uansett hvor hensiktsmessig kirken blir organisert, må den alltid arbeide med å fremme viljen til samvirke både mellom organer, mellom den ordinerte tjeneste og rådene og mellom ansatte og frivillige.

Menighetsbegrepet og den geografiske struktur

Komiteen viser her til avsnittet om kirkelig inndeling, se nedenfor del B. Komiteen er også oppmerksom på at spørsmålet om valgmenigheter behandles i en egen sak på dette Kirkemøtet (KM 09/05).

Kirkebyggets betydning som identitetsskaper

Komiteen har merket seg at styringsgruppen framhever kirkebyggets verdi som identitetsskaper i lokalsamfunnet. Komiteen understreker at kirkebyggets betydning ikke må undervurderes i det videre reformarbeidet.

Sentrale temaer i kirkelig organisering

Innledning

Komiteen har valgt å konsentrere seg om noen sentrale temaer i sin drøftelse av framtidig kirkelig organisering. Dette avsnittet må sees i sammenheng med avsnittet ovenfor om grunnlag og forutsetning for kirkelig organisering.

Soknets betydning og størrelse

Soknet er i dag den eneste juridiske person i kirken. Komiteen deler fullt ut styringsgruppens sterke vektlegging av at kirkens oppgaver skal ivaretas på lavest mulig tjenlig nivå. Dette var også et sentralt anliggende for høringsinstansene i høringen etter kirke/stat - utvalgets innstilling. Også komiteen understreker soknets stilling som den grunnleggende enhet i vår kirkeordning.

Komiteen er imidlertid av den oppfatning at det i dag er for mange juridiske enheter. Soknet som juridisk enhet må være så stort at det har tilstrekkelig ressurser til å utføre de oppgavene som i dag tilligger menighetsrådet etter kirkeloven § 9. Komiteen ønsker å framheve at sammenslåing ikke er den eneste måten å oppnå en tjenlig grunnenhet på. Også samarbeid mellom sokn kan gi en ønsket effekt. Her må det imidlertid tas hensyn til ulike geografiske forhold.

Soknets størrelse kan imidlertid ikke vurderes uavhengig av hvor mange nivåer som er ønskelig og hvor stor avstanden mellom soknet og neste nivå bør være. Komiteen har merket seg at større juridiske grunnenheter reiser debatten om bruk av menighetsbegrepet. Kan vi snakke om flere menigheter i samme sokn eller er menighet og sokn det samme? Komiteen mener at samtalen om menighetsbegrepet må fortsette også ut fra forsøk med andre typer sokn enn det geografiske. For øvrig vises det til Del B i innstillingen.

Antall nivåer og mellomenheter

En viktig avveining vil være hvor mange forvaltningsnivåer det bør være i en fremtidig kirkeordning. Et stort flertall i komiteen mener i utgangspunktet at det kan være mest hensiktsmessig å ha tre forvaltningsnivåer med folkevalgte organer. I tillegg til grunnenheten (soknet) og det nasjonale nivået, er utfordringen å utforme et organ på mellomnivået som balanserer den lokale tilhørighet med mulighet for strategisk samordning og forvaltningsmessig kompetanse. Komiteen er opptatt av at soknet ser på dette organet som "sitt" organ samtidig som dette organet må være stort nok til å ivareta regionale kirkelige anliggender. Komiteen legger til grunn at dette organet blir viktig i ivaretakelsen av et felles arbeidsgiveransvar.

Komiteen har med dette som utgangspunkt drøftet om mellomenheter bør plasseres på prostnivå eller bispedømmenivå. Komiteen mener det viktig å vurdere konsekvensene for bispedømmeråd/biskop og bispedømmet dersom prostiet velges, og hva som vil skje med soknestørrelsen dersom bispedømmerådet velges og dagens fellesting kuttes ut. Komiteen tror imidlertid at det er hensiktsmessig å plassere mellomenheters organ på justert prostnivå. Det må da arbeides videre med hvordan forvaltningsoppgavene som i dag ivaretas av biskop og bispedømmeråd skal ivaretas/fordeles. Den samiske befolkningen må ved en slik modell sikres representasjon i aktuelle folkevalgte organ.

Arbeidsgiveransvaret

Som nevnt i forrige avsnitt anser komiteen det hensiktsmessig at et fremtidig felles arbeidsgiveransvar for alle kirkelig ansatte med unntak av biskop og prost legges til organet på mellomnivået. Komiteen vil imidlertid understreke nødvendigheten av allerede i dag å samordne arbeidsgiveransvaret i størst mulig grad og viser i denne forbindelse til forsøkene med samordnet arbeidsgiveransvar som pågår i kirken. Det er ønskelig at det igangsettes ytterligere forsøk med samordnet arbeidsgiveransvar for å få erfaringer som ivaretar de store forskjellene i den kirkelige geografi.

En viktig del av arbeidsgiveransvaret er utøvelse av ledelse. Komiteen er derfor opptatt av at de mange aspekter ved ledelse i kirken; ledelse på prostnivå, daglig ledelse i soknet, hva pastoral ledelse er og spørsmålet om en prest kan ledes av en ikke – ordinert drøftes og avklares i det videre arbeidet med kirkelig organisering og samordning av arbeidsgiveransvaret.

Demokratisk struktur på alle tre forvaltningsnivåene

Som anført under **Grunnlag og forutsetninger** forutsetter komiteen at kirkens demokratiske struktur på hvert forvaltningsnivå videreføres og utbygges med representative, valgte organer på alle forvaltningsnivåer. Komiteen vil i denne sammenheng framheve at det er viktig å gjøre erfaringer på mellomnivået med sammensetning/valg av styringsorgan.

Biskopen rolle og kirkelige forvaltningsorganer

Komiteen vil også reise spørsmålet om biskopen bør/må ha et folkevalgt organ å forholde seg til dersom det nåværende bispedømmerådets ansvarsområde endres. Dette gjelder både ut fra biskopens tilsynsansvar og forvaltnings/arbeidsgiveransvar. Biskopens ansvar, myndighet og tjenestefunksjoner må som nå relateres til tilsatte og organer på både grunnnivå og mellomnivå, og komiteen påpeker at dette uansett folkevalgt organ må organisatorisk få en tjenlig

utforming for eksempel ved at det etableres en stab. Aktuelle ansvarsområder kan være ordinasjon, klageinstans, kompetanseutvikling/etterutdanning og strategiarbeid

Mulige modeller

Styringsgruppen har i sin rapport skissert flere mulige modeller for framtidig kirkelig organisering. Komiteen ser likevel at den videre drøftelse om mulige modeller for en kirkelig organisering vil være styrt av hvordan oppgavene fordeles mellom sokne-, prosti- eller bispedømmenivå.

Det vil være en hovedoppgave for det videre reformarbeidet å få fram alle sider ved slike modeller, gjerne knyttet til de erfaringer som gjøres ved forsøk.

Behov for forsøk

Å vinne erfaring gjennom forsøk og utviklingsprosjekter er et sentralt virkemiddel i reformarbeidet. Komiteen vil sterkt understreke behovet for at forsøksvirksomheten utvides og at erfaringene fra forsøkene fortløpende tas i bruk og benyttes til å videreutvikle kirkens organisasjon på ulike nivå.

Komiteen vil peke på forsøk med samordnet arbeidsgiveransvar i forskjellige type kirkelig geografi, med større sokn, med samarbeid mellom mindre sokn, med direkte valg til organ på mellomnivå, med organiseringen av virksomheten for spredtboende samer.

B. Forslag til retningslinjer for kirkelig inndeling

I henhold til kirkeloven § 24 tredje ledd bokstav e ”foreslår Kirkemøtet retningslinjer for kirkelig inndeling”. Kirkemøtet har tidligere ikke foreslått slike retningslinjer, men Kirkerådet har i kontakt med styringsgruppen for kirkelige reformer nå utarbeidet et forslag til retningslinjer.

Komiteen har på bakgrunn av saksdokumentet drøftet forslag til retningslinjer for kirkelig inndeling. Komiteen er opptatt av at grunnenheten i vår kirke må være tjenlig og hensiktsmessig for menighetens gudstjenesteliv og kirkens oppdrag, og at den stimulerer til engasjement, fremmer motivasjon og skaper tilhørighet. Soknene må utvikles slik at de fremstår som livskraftige og funksjonsdyktige.

Sokn og menighet

Innledningsvis finner komiteen at det vil være hensiktsmessig og nødvendig å klargjøre soknebegrepet i forhold til menighetsbegrepet. Sokn og menighet er oftest forstått som identiske begreper. Saksdokumentet har drøftet dette, særlig relatert til store sokn med flere kirker og gudstjenestefelleskap, jf sammenslåingen av 6 sokn til ett sokn i Bergen indre by, og hvor soknet består av flere menigheter, jf. også forsøket i Høyland der soknet er delt inn i fem mindre områder hvor hvert område utgjør en menighet. Komiteen mener at en slik utvikling vil kunne bli mer aktuell ved en framtidig kirkelig organisering, ikke minst i forbindelse med sammenslåing av sokn, der det kan være flere kirker som fungerer som lokalmenighetens gudstjenestelige samlingssted.

Viktige kriterier og kjennetegn ved en menighet blir da:

- I en menighet må det feires regelmessig gudstjeneste

- En menighet må ha en kirke eller kirkelokale til bruk for gudstjenester, kirkelige handlinger
- En menighet må ha en vigslet prest.
- En menighet må ha medlemmer (ansatte og frivillige) som tar styringsansvar for menighetens oppdrag og oppgaver.

På bakgrunn av disse kjennetegn for en menighet er det vanskelig å fastsette en nedre eller øvre grense for størrelsen/antall medlemmer i en menighet, eller når en menighet slutter å være menighet. En menighet kan også være eller bli så stor at den består av flere menigheter, og således bør vurderes delt. Og en menighet kan bli så liten at det kan være nødvendig å knytte den til/slå den sammen med en annen menighet. Dersom det finnes muligheter for å feire gudstjenester, mennesker som vil utgjøre et gudstjenestefelleskap, personer som kan ta ansvar, ansatte og frivillige, samt lokaler/kirkerom, kan en menighet være svært liten. En teologisk forståelse av hva som vil være en tjenlig menighet, behøver ikke være identisk med hva som vil være et tjenlig og hensiktsmessig sokn eller hensiktsmessig soknestørrelse.

Når en taler om geografisk menighetsstruktur, juridiske sokn eller sokneinndeling, må en også vurdere hva som kan være tjenlige og bærekraftige størrelser for gudstjenestefelleskap og for kirkens oppdrag og oppgaver. Mange sokn er identiske med en menighet, mange er store med flere kirker og menighetsfelleskap, mens andre er svært små og fungerer ofte heller ikke som tjenlige rammer og størrelser for menighetens ansvar og oppgaver.

Komiteen ser dette som en utfordring når en skal utarbeide kriterier for sokneinndeling i vårt langstrakte og mangfoldige land.

Antall sokn

Det er i dag nesten 1 300 sokn. Komiteen har notert seg at 1/3 av soknene har under 1.000 medlemmer og ca 20 % har flere enn 5.000 medlemmer. 15 sokn har under 100 medlemmer, det minste har 27 medlemmer. 60 sokn har over 10.000 medlemmer og det største soknet har 18.600 medlemmer.

Komiteen har også notert seg at departementet i medhold av kirkeloven § 5 har godkjent nesten 40 forsøk der to eller flere sokn har valgt felles menighetsråd, ev. også felles fellesråd. Ca 80 sokn deltar, noe som medfører at det fra 1.1.2006 vil bli ca 40 færre menighetsråd.

Sammenslåing og samarbeid mellom sokn

Komiteen mener det er grunn til å stimulere til både sammenslåing av sokn og samarbeid mellom sokn. Retningslinjer for sokneinndeling bør utformes slik at de fremmer en slik utvikling ut fra refleksjon og behovet for fornyelse i lokalmenighetene. En bør legge forholdene til rette for sammenslåing, men unngå å tvinge fram sammenslåinger der en lokalt ikke ser dette som tjenlig. En mulig vei å gå er å legge til rette for samarbeid om oppgaveløsning mellom nabosokn.

Felles menighetsråd for flere sokn, bør også kunne være et godt utgangspunkt for en mer fleksibel og dynamisk menighetstenkning innen soknet, for eksempel profilmensigheter og områdemensigheter. Det kan være aktuelt for eksempel i større byer, der kirkene kan ligge forholdsvis tett, men også i mindre byer (bysokn) som omgis av flere mindre sokn.

Kirkemøtet 2004 understreket behovet for fleksibilitet når det gjelder den kirkelige organisasjon generelt og den lokale organisering spesielt, jf. KM 11/04 pkt. 15 og 18.

I denne sammenheng mener komiteen det også bør vurderes om det kan åpnes for at medlemmer kan tilhøre, få stemmerett, i et annet sokn enn der de er bosatt. Kirkeloven § 4

annet ledd åpner for at biskopen etter søknad fra menighetsrådet, kan samtykke til dette for en begrenset periode. Formålet med denne bestemmelsen var å åpne for at medlemmer kunne stille til valg i en annen menighet enn der de er bosatt. Komiteen mener vilkåret for å samtykke til dette bør utvides.

Kriterier for sokneinndeling

Som grunnlag for en tenkning om hva som skal legges til grunn for at en enhet skal kalles/ er hensiktsmessig som et sokn, er det naturlig å ta utgangspunkt i de oppgaver som skal utføres, slik styringsgruppen har foreslått. Komiteen har lagt til grunn at kirkens oppgaver skal søkes ivaretatt på lavest mulig tjenlige nivå. Oppgavene som er lagt til soknet er:

- gudstjenester og kirkelige handlinger
- de oppgavene som er beskrevet i kirke-loven § 9: kirkelig undervisning, kirkemusikk, diakoni og andre oppgaver knyttet til arbeidet med å vekke og nære det kristelige livet i soknet.

De lokale forskjellene i kirke-Norge er store. Det må derfor vurderes om det er mulig eller ønskelig å legge samme kriterier til grunn for kirkelig inndeling i hele landet, jf ulik bosetting, geografi, alderssammensetning, forskjellige lokale tradisjoner og ulik ressurstilgang. Det kan være grunn for å si at det i alle fall er tre ulike typer sokn:

1. Bysokn,
2. Sokn i tettbygde strøk og
3. Sokn i spredtbygde strøk.

Det bør etableres ulike kriterier for hver av disse typene.

Når kriteriene for soknets størrelse drøftes, er det viktig å klargjøre de oppgavene som vil kunne være i skjæringspunktet mellom grunnenheten (soknet) og mellommenighetene. Også disse oppgavene tilhører reelt soknet hvis dette skal være et fullverdig rettssubjekt, men kan utføres av andre organer på vegne av soknet (slik fellesrådene gjør i dag). Slike oppgaver kan være:

- administrative oppgaver (saksbehandling, protokoller...)
- økonomi/ regnskap
- daglig ledelse/ relasjon til fagforeningene
- øvrig arbeidsgiveransvar, som tilsetninger og HMS
- byggforvaltning/ kirkegårdsdrift

Som et utgangspunkt for tenkningen om hva som skal legges til grunn for at enheten er hensiktsmessig som sokn, foreslår styringsgruppen at det etableres følgende kriterier, som komiteen slutter seg til:

Medlemmer:

- at bysokn har minst 5 000 medlemmer
- at sokn i tettbygd strøk har minst 3 000 medlemmer
- at sokn i spredtbygd strøk har minst 1 000 medlemmer

Geografisk område:

- for bysokn ingen geografiske kriterier utover at inndelingen oppleves ”naturlig” ut fra de lokale forhold
- for tettbygde sokn at området anses som ”naturlig” ut fra lokale forhold og at alle medlemmene skal kunne nå sin kirke på maksimum 20 minutter (med bil/ buss/ båt)
- for spredtbygde sokn at området anses som ”naturlig” ut fra lokale forhold og at alle medlemmene skal kunne nå sin kirke på maksimum 30 minutter (med bil/ buss/ båt)

Bemanning:

- at det i soknet er grunnlag for minst to årsverk lønnet personale
- at det er mulighet for tilstrekkelig mange frivillige medarbeidere til menighetsråd/ menighetsutvalg

Virksomhet:

- at det kan feires gudstjeneste minst hver 14. dag i spredtbygde strøk og hver uke i tettbygde strøk og bysokn
- at det er (eller planlegges) en kirke i soknet
- at soknet har egen gravplass
- at det er gjennomsnittlig frammøte til gudstjenestene på minst 10 personer
- at soknet (gjennomsnitt 5 siste år/ forventet neste 5 år) har minst 10 konfirmanter.

Komiteen anser disse kriteriene som nyttige for den videre drøftelse. Noen kriterier bør veie tyngre enn andre, og ulike kriterier vil kunne bli tillagt ulik vekt avhengig av situasjonen i soknet. Et viss antall av kriteriene bør ev. være oppfylt for å bli et sokn, for eksempel i forbindelse med deling, med muligheten for at bispedømmerrådet kan gi dispensasjon. Ved sammenslåing av sokn vil utgangspunktet ofte være annerledes.

Hensiktsmessige sokn må vurderes ut fra om soknestørrelsen er tjenlig for menighetens ansvar, oppgaver og myndighet. Det vil være mer naturlig å legge flere oppgaver til et stort sokn enn et lite sokn, da den faglige kompetansen etc. til å ivareta oppgavene normalt vil være bredere i et større sokn. For ikke å få for stor forskjell på soknestørrelsene, bør det vurderes om sokn over en viss størrelse bør deles.

Innenfor et sokn kan det være flere menigheter knyttet til kirker og geografiske forhold. Disse kan ha menighetsutvalg, kirkeutvalg osv. Her bør det åpnes for stor grad av fleksibilitet ut fra hva som er soknets og de enkelte menigheters behov og muligheter.

Komiteen ønsker forsøks- og utviklingsarbeid som fokuserer samarbeid mellom sokn, utvikling av felles menighetsråd og bruk av menighets-, kirke-, distriktsutvalg videreføres. En bør se nærmere på konsekvenser og muligheter der sokn og menighet ikke er identiske størrelser. Hensikten må være en inndeling som bidrar til å vekke og nære det kristelige livet i hele soknet.

Navn

Komiteen mener det bør vurderes om det vil være ønskelig å endre de betegnelse som i dag benyttes for menighetsråd/sokneråd og menighetsutvalg. Aktuelle betegnelser kan være:

- Soknestyre eller sokneråd ev. kirkestyre for sokn, dvs. soknets styringsorgan, jf. soknet som juridisk rettssubjekt, og jf. kommunestyre.

- Menighetsutvalg/kyrkjelydsutval/distriktsutvalg for menigheter innen soknet med delegerte fullmakter til å drive virksomhet innen et avgrenset område i menigheten.

Komiteen mener dette bør drøftes nærmere. En bør se på hvilke betegnelser som kan virke samlende og som kan fungere tjenlig på begge målføre.

Prosessen videre

Komiteen mener at saken må utredes videre. Ikke minst må soknene selv få anledning til å uttale seg om hva de anser som tjenlige enheter. Samtidig er spørsmålet om størrelsen på grunnenheten avhengig av hvilke oppgaver, myndighet og ansvar som skal legges til soknet i forhold til neste nivå (mellomenheten) og i hvilket omfang det skal legges til rette for samarbeid mellom soknene. Dette er spørsmål som også vil bli tatt opp i det videre arbeidet med de kirkelige reformer og det videre arbeidet med stat – kirke-utvalgets innstilling. På bakgrunn av synspunkter fra Kirkemøtet, bes Kirkerådet utarbeide nærmere forslag til retningslinjer for sokneinndeling, som sendes ut på høring før Kirkemøtet får saken tilbake med sikte på å fastsette retningslinjer for sokneinndeling.

Økonomiske konsekvenser

Komiteen vil bemerke at de forslag som ligger i merknadene forutsetter at det stilles til disposisjon ressurser for reformarbeidet på minst det samme nivå som nå.

Forslag til vedtak

1. Kirkemøtet slutter seg til de synspunkt som framkommer i komiteens innstilling og ber Kirkerådet følge disse opp i det videre reformarbeidet i kirken. Kirkemøtet forutsetter at Kirkerådet ser det videre reformarbeidet i sammenheng med regjeringens opplegg for behandlingen av stat – kirke-utvalgets innstilling.
2. Kirkemøtet legger til grunn at det skal være et felles arbeidsgiveransvar i en framtidig kirkeordning.
3. Kirkemøtet legger til grunn at det bør bli færre sokn
4. Kirkemøtet ber Kirkerådet prioritere følgende områder i det videre reformarbeidet:
 - Klargjøre konsekvensene av et biskoppelig tilsyn med mindre arbeidsgiveransvar enn i dag.
 - Ta initiativ til flere forsøk med større sokn og til flere forsøk med samarbeid mellom sokn
 - Ta initiativ til flere forsøk med ny mellomenhet på et justert prostinivå, spesielt med vekt på samordnet arbeidsgiveransvar.
 - Finne en struktur på arbeidet for spredtboende samer.
5. Kirkemøtet ber Kirkerådet arbeide videre med forslag til retningslinjer for kirkelig inndeling knyttet til grunnenheten (soknet) i tråd med de føringer og forslag som ligger i komiteens innstilling. Kirkemøtet ber Kirkerådet sende forslaget til retningslinjer ut på høring og legge saken fram for Kirkemøtet, om mulig i 2006.

Plenumsbehandling 1

Dirigent: Benedicte Aschjem

Saksordfører: Dag Landmark

Disse hadde ordet:

Per Oskar Kjølaas, Tina Strømdal Wik, Alex Norbakken, Solveig Anmarkrud, Sigrun M. Møgedal, Trond Gran, Roar Strømme, Finn Wagle, Randi Moskvil Letmolie, Olav Skjevesland, Bjarne Sveinall, Ernst Baasland, Laila Riksaasen Dahl, Oddvar Andersen

Endringsforslag

Per Oskar Kjølaas:

Nytt pkt. 3: KM forutsetter at det settes i gang forsøk med forskjellige modeller for arbeidsgiveransvar for de kirkelige ansatte: på soknenivå, prostnivå eller bispedømmenivå for å skaffe et bredest mulig erfaringsmateriale.

Tina Strømdal Wik:

Nytt pkt: KM ber KR sikre at en sikrer (politisk styring) ved å sørge for en høringsgruppe/referansegruppe politisk oppnevnt.

Alex Norbakken:

Tillegg pkt. 5, som 2. setning:

”Kirkemøtet vil bemerke at ingen sokn bør bli sammenslått mot sin vilje”, jf.

komitémerknadene under overskriften ”sammenslåing og samarbeid mellom sokn”, 1. avsnitt.

Solveig Anmarkrud:

Fjern pkt. 3. (Bruk gjerne Kjølaas’ forslag). Anliggendet i punkt 3 blir ivaretatt i andre strekpunkt under punkt 4.

Sigrun M. Møgedal:

Pkt. 1:

- a) Fjern første setning
- b) Evt. erstatte med ”Kirkemøtet noterer at det i komiteens innstilling er delte syn i en rekke sentrale spørsmål”.

Saken ble sendt tilbake til komiteen.

Endelig innstilling fra komité D

Komiteens merknader

Komiteen vil innledningsvis slutte seg til det Kirkerådet har lagt til grunn for behandlingen av denne saken på Kirkemøtet 2005. Sakene er av foreløpig karakter og det er ikke grunnlag for

Kirkemøtet å fatte konkluderende eller mer endelig vedtak i dette møtet. Kirkelige reformer og kirkelig inndeling må dessuten sees i sammenheng med stat-kirke - utvalgets innstilling, som vil foreligge ved årsskiftet 2005/2006. Kirkemøtet bør imidlertid kunne gi innspill og synspunkter til sakene og til Kirkerådets videre arbeidet med disse.

Komiteen anser rapporten om kirkelig organisering og arbeidsgiverspørsmål og Forslag til retningslinjer for kirkelig inndeling, som et godt utgangspunkt for det videre arbeidet.

Komiteen har vurdert de enkelte temaer som er tatt opp og de momenter som er trukket frem i dokumentene, og vil nedenfor komme med sine merknader til disse. Komiteen vil også komme med forslag til presiseringer og nye momenter som bør trekkes inn i det videre arbeidet med kirkelig organisering og kirkelig inndeling.

A. Kirkelig organisering og arbeidsgiverspørsmål

Grunnlag og forutsetninger for kirkelig organisering

Komiteen vil først gi noen kommentarer til de momenter som styringsgruppen har trukket inn som særlig viktige når det gjelder grunnlag og forutsetninger for kirkelig organisering, jf rapporten del I. Det gjelder kirkeforståelsen, den ordinerte tjeneste, det kirkelige tilsyn, valgte rådsorganer, arbeidsgiveransvar og virksomhetsansvar, samarbeid og samvirke, menighetsbegrepet og den geografiske struktur og kirkebyggets betydning.

Komiteen har drøftet disse momentene og anser at det på sentrale områder hersker stor grad av enighet, men at det på enkelte viktige områder er uenighet og usikkerhet. Dette gjelder i særlig grad innhold og omfang av det biskoppelige tilsynet og ivaretagelsen av arbeidsgiveransvaret for de ordinerte og vigslede i forhold til andre kirkelige ansatte.

Kirkeforståelse er utgangspunktet for kirkelig organisering

Komiteen er enig i at hva som vil være en hensiktsmessig og tjenlig organisering av kirken, må vurderes ut fra om den støtter opp om kirkens grunnlag og oppdrag. Endringsarbeid i kirken må basere seg på en forståelse av kirkens identitet og oppdrag. Komiteen mener at de ulike sider ved kirkeforståelsen som uttalelsen Kirkens identitet og oppdrag (KM 11/04) vektlegger, må ligge til grunn for det videre arbeidet med den kirkelige organiseringen.

Den ordinerte tjeneste

Kirkemøtet uttalte i 1984 at "Kirkens ledelse fremstår i et samvirke mellom dem som representerer menighetens leke medlemmer og dem som har fått seg overdratt det kirkelige embete". Styringsgruppen for kirkelige reformer understreker at kirkens valgte organer og kirkens ordinerte tjeneste har samme oppdrag og ansvar, jf det alminnelige prestedømme og den offentlige tjeneste med ord og sakrament. Når styringsgruppen med utgangspunkt i CA V forstår det slik at den ordinerte tjeneste har del i kirkens ledelse, står det likevel åpent hvordan denne ledelsen konkret skal utformes. Komiteen understreker at den pastorale ledelsen må utøves lokalt, og at det må arbeides videre med den konkrete utformingen av pastoral ledelse i forhold til annet ledelsesansvar i kirken

Det kirkelige tilsyn

Det kirkelige tilsynet har vært gjenstand for flere utredninger. Nåværende tjenesteordning for biskoper beskriver tilsynet slik:

Biskopen skal gjennom forkynnelse og sakramentforvaltning ta vare på den apostoliske lære etter Guds ord og vår kirkes bekjennelse, fremme og bevare enheten i Guds kirke og rettlede og oppmuntre bispedømmets menigheter, kirkelig tilsatte og øvrige medarbeidere. For å ivareta dette tilsynsansvar kan biskopen gi råd og

veiledning, og også gi bindende pålegg vedrørende presters og andre kirkelig tilsattes tjenesteutøvelse.

Biskopen ser til at prestene forvalter sakramentene, forkynner og selv lever i overensstemmelse med den kristne tro, slik den er uttrykt i vår kirkes bekjennelse og ordninger, og at også andre som er vigsløst til tjeneste i kirken virker og lever i samsvar med vigslingens formaning og løfte.

Biskopen fører tilsyn med at de kirkelige råd utfører sitt arbeid i lojalitet med den evangelisk/lutherske kirkens lære. (Tjenesteordning for biskoper §1)

Komiteen vil understreke nødvendigheten av og betydningen av at kirken har et reelt biskoppelig tilsyn og har drøftet om biskopens tjeneste bør profileres mer som en entydig tilsynstjeneste.

Det er ulike syn på om biskopen bør/må ha arbeidsgiveransvar og hvor omfattende dette i tilfelle skal være. I dag er biskopens arbeidsgiveransvar knyttet til å lede, organisere og kontrollere prestedtjenesten. Komiteen har drøftet hvilke konsekvenser det vil få dersom biskopen ikke lenger skal utøve arbeidsgiveransvar, men bare står frem i kraft av tilsynet. På den ene siden kan det hevdes at biskopen da vil mangle nødvendige redskaper for å utøve et reelt tilsyn. På den andre siden kan det hevdes at dersom biskopen frikobles fra arbeidsgiveransvaret, kan det føre til en bedre og mer aktiv utøvelse av tilsynsansvaret. Komiteen mener det bør arbeides videre med å tilrettelegge konsekvensene av de ulike måtene å tenke tilsyn på, også i forhold til virksomhetsansvar.

Valgte rådsorganer

Komiteen har lagt til grunn at ordningen med valgte rådsorganer som styringsorganer for den kirkelig virksomhet har, tydelig kirkelig legitimitet og bred kirkelig aksept. Denne styringsstrukturen uttrykker det bibelske prinsipp om kollektivt ansvar for kirken blant alle dens medlemmer og bekrefter at Guds folk tar sitt oppdrag i verden på alvor.

Arbeidsgiveransvar og virksomhetsansvar

Arbeidsgiveransvaret i kirken, herunder tilsettingsmyndigheten, følger i dag to arbeidsgiverlinjer. Kirkemøtet 2002 utfordret til større samordning av arbeidsgiverlinjene samtidig som det krevde at kirkelig valgte råd skulle foreta alle tilsetninger i kirken.

Komiteen er kjent med forsøkene med å samordne arbeidsgiveransvaret knyttet til prostistørrelsen (Byåsen nye prosti og Asker prosti/fellestråd). Komiteen forstår det slik at det i dag er utstrakt enighet om å arbeide for et framtidig felles arbeidsgiveransvar. Komiteen deler dette synet og anser at dette vil bety mye for det videre kirkelige reformarbeid. Det er imidlertid uenighet om organiseringen av et felles arbeidsgiveransvar, ikke minst gjelder det spørsmålet om hvor tilsettingsmyndigheten bør utøves og hva/hvor mye av arbeidsgiveransvaret som eventuelt skal/må knyttes til tilsynsmyndigheten. Komiteen ser behovet for flere forsøk med samordnet arbeidsgiveransvar. Disse bør ha utgangspunkt enten i fellestrådsområdene eller i organiseringen av prestedtjenesten (for eksempel prostiet). Komiteen er delt i synet på om det er hensiktsmessig å prøve ut forsøk med samordnet arbeidsgiveransvar på bispedømmenivå.

Komiteen vil peke på at arbeidsgiveransvar og virksomhetsansvar må sees sammen. Forholdet mellom utøvelse av reell kirkelig arbeidsgivermyndighet, daglig ledelse og de valgte organenes ansvar for målstyring/strategi må få ny oppmerksomhet. Komiteen vil antyde at for eksempel ansvaret for å medvirke til gjennomføringen av sentralkirkelige satsingsområder og

strategier kan legges til biskopen, jf. Tjenesteordning for proster. Tilsvarende gjelder ansvaret for arbeidsveiledning og etterutdanningsvirksomhet.

Kirkens identitet og oppdrag fordrer samarbeid og samvirke

Komiteen vil understreke at kirken trenger klare myndighetsrelasjoner og ryddige strukturer. Men uansett hvor hensiktsmessig kirken blir organisert, må den alltid arbeide med å fremme viljen til samvirke både mellom organer, mellom den ordinerte tjeneste og rådene og mellom ansatte og frivillige.

Menighetsbegrepet og den geografiske struktur

Komiteen viser her til avsnittet om kirkelig inndeling, se nedenfor del B. Komiteen er også oppmerksom på at spørsmålet om valgmenigheter behandles i en egen sak på dette Kirkemøtet (KM 09/05).

Kirkebyggets betydning som identitetsskaper

Komiteen har merket seg at styringsgruppen framhever kirkebyggets verdi som identitetsskaper i lokalsamfunnet. Komiteen understreker at kirkebyggets betydning ikke må undervurderes i det videre reformarbeidet.

Sentrale temaer i kirkelig organisering

Innledning

Komiteen har valgt å konsentrere seg om noen sentrale temaer i sin drøftelse av framtidig kirkelig organisering. Dette avsnittet må sees i sammenheng med avsnittet ovenfor om grunnlag og forutsetning for kirkelig organisering.

Soknets betydning og størrelse

Soknet er i dag den eneste juridiske person i kirken. Komiteen deler fullt ut styringsgruppens sterke vektlegging av at kirkens oppgaver skal ivaretas på lavest mulig tjenlig nivå. Dette var også et sentralt anliggende for høringsinstansene i høringen etter kirke/stat - utvalgets innstilling. Også komiteen understreker det geografiske soknets stilling som den grunnleggende enhet i vår kirkeordning. Komiteen peker videre på den betydning soknet har som en del av lokalsamfunnet og kommunen.

Komiteen er imidlertid av den oppfatning at det i dag er for mange juridiske enheter. Soknet som juridisk enhet må være så stort at det har tilstrekkelig ressurser til å utføre de oppgavene som i dag tilligger menighetsrådet etter kirkeloven § 9. Komiteen ønsker å framheve at sammenslåing ikke er den eneste måten å oppnå en tjenlig grunnenhet på. Også samarbeid mellom sokn kan gi en ønsket effekt. Her må det imidlertid tas hensyn til ulike geografiske forhold.

Soknets størrelse kan imidlertid ikke vurderes uavhengig av hvor mange nivåer som er ønskelig og hvor stor avstanden mellom soknet og neste nivå bør være. Komiteen har merket seg at større juridiske grunnenheter reiser debatten om bruk av menighetsbegrepet. Kan vi snakke om flere menigheter i samme sokn eller er menighet og sokn det samme? Komiteen mener at samtalen om menighetsbegrepet må fortsette også ut fra forsøk med andre typer sokn enn det geografiske. For øvrig vises det til Del B i innstillingen.

Antall nivåer og mellomenheter

En viktig avveining vil være hvor mange forvaltningsnivåer det bør være i en fremtidig kirkeordning. Et stort flertall i komiteen mener i utgangspunktet at det kan være mest hensiktsmessig å ha tre forvaltningsnivåer med folkevalgte organer. I tillegg til grunnenheten (soknet) og det nasjonale nivået, er utfordringen å utforme et organ på mellomnivået som balanserer den lokale tilhørighet med mulighet for strategisk samordning og forvaltningsmessig kompetanse. Komiteen er opptatt av at soknet ser på dette organet som "sitt" organ samtidig som dette organet må være stort nok til å ivareta regionale kirkelige anliggender. Komiteen legger til grunn at dette organet blir viktig i ivaretagelsen av et felles arbeidsgiveransvar.

Komiteen har med dette som utgangspunkt drøftet om mellomenheter bør plasseres på prostnivå eller bispedømmenivå. Komiteen mener det viktig å vurdere konsekvensene for bispedømmeråd/biskop og bispedømmet dersom prostiet velges, og hva som vil skje med soknestørrelsen dersom bispedømmerådet velges og dagens fellestråd kuttes ut. Komiteen tror imidlertid at det er hensiktsmessig å plassere mellomenheters organ på justert prostnivå. Det må da arbeides videre med hvordan forvaltningsoppgavene som i dag ivaretas av biskop og bispedømmeråd skal ivaretas/fordeles. Den samiske befolkningen må ved en slik modell sikres representasjon i aktuelle folkevalgte organ.

Komiteen har notert seg at St.meld. nr. 41 (2004-05) Om økonomien i Den norske kirke understreker behovet for større, mer effektive og funksjonelle forvaltningsenheter, og peker særlig på prostienheten som en interessant størrelse. Jf også innføringen av de nye tjenesteordningene for prost og menighetsprester.

Arbeidsgiveransvaret

Som nevnt i forrige avsnitt anser komiteen det hensiktsmessig at et fremtidig felles arbeidsgiveransvar for alle kirkelig ansatte med unntak av biskop og prost legges til organet på mellomnivået. Komiteen vil imidlertid understreke nødvendigheten av allerede i dag å samordne arbeidsgiveransvaret i størst mulig grad og viser i denne forbindelse til forsøkene med samordnet arbeidsgiveransvar som pågår i kirken. Det er ønskelig at det igangsettes ytterligere forsøk med samordnet arbeidsgiveransvar for å få erfaringer med ulike løsninger som ivaretar de store forskjellene i den kirkelige geografi.

En viktig del av arbeidsgiveransvaret er utøvelse av ledelse. Komiteen er derfor opptatt av at de mange aspekter ved ledelse i kirken; ledelse på prostnivå, daglig ledelse i soknet, hva pastoral ledelse er og spørsmålet om en prest kan ledes av en ikke-ordinert, drøftes og avklares i det videre arbeidet med kirkelig organisering og samordning av arbeidsgiveransvaret.

Demokratisk struktur på alle tre forvaltningsnivåene

Som anført under grunnlag og forutsetninger forutsetter komiteen at kirkens demokratiske struktur på hvert forvaltningsnivå videreføres og utbygges med representative, valgte organer på alle forvaltningsnivåer. Komiteen vil i denne sammenheng framheve at det er viktig å gjøre erfaringer på mellomnivået med sammensetning/valg av styringsorgan.

Biskopens rolle og kirkelige forvaltningsorganer

Komiteen mener også at det må drøftes videre om biskopen må ha et folkevalgt organ å forholde seg til dersom det nåværende bispedømmerådets ansvarsområde endres. Dette

gjelder både ut fra biskopens tilsynsansvar og forvaltnings/arbeidsgiveransvar. Komiteen ser det slik at bispedømmet også ved en eventuelt fremtidig endret organisasjonsstruktur vil være en strategisk ressursenhet knyttet til biskopens virksomhet. Biskopens ansvar, myndighet og tjenestefunksjoner må som nå relateres til tilsatte og organer på både grunnnivå og mellomnivå, og komiteen påpeker at dette uansett folkevalgt organ må organisatorisk få en tjenlig utforming for eksempel ved at det etableres en stab. Aktuelle ansvarsområder kan være ordinasjon, klageinstans, kompetanseutvikling/etterutdanning og strategiarbeid

Mulige modeller

Styringsgruppen har i sin rapport skissert flere mulige modeller for framtidig kirkelig organisering. Komiteen ser likevel at den videre drøftelse om mulige modeller for en kirkelig organisering vil være styrt av hvordan oppgavene fordeles mellom sokne-, prosti- eller bispedømmenivå.

Det vil være en hovedoppgave for det videre reformarbeidet å få fram alle sider ved slike modeller, gjerne knyttet til de erfaringer som gjøres ved forsøk.

Behov for forsøk

Å vinne erfaring gjennom forsøk og utviklingsprosjekter er et sentralt virkemiddel i reformarbeidet. Komiteen vil sterkt understreke behovet for at forsøksvirksomheten utvides og at erfaringene fra forsøkene fortløpende tas i bruk og benyttes til å videreutvikle kirkens organisasjon på ulike nivå.

Komiteen vil peke på forsøk med samordnet arbeidsgiveransvar i forskjellige type kirkelig geografi, med større sokn, med samarbeid mellom mindre sokn, med direkte valg til organ på mellomnivå. Organiseringen av virksomheten for samer bosatt utenfor det samiske forvaltningsområdet må også vies spesiell oppmerksomhet.

B. Forslag til retningslinjer for kirkelig inndeling

I henhold til kirkeloven § 24 tredje ledd bokstav e "foreslår Kirkemøtet retningslinjer for kirkelig inndeling". Kirkemøtet har tidligere ikke foreslått slike retningslinjer, men Kirkerådet har i kontakt med styringsgruppen for kirkelige reformer nå utarbeidet et forslag til retningslinjer.

Komiteen har på bakgrunn av saksdokumentet drøftet forslag til retningslinjer for kirkelig inndeling. Komiteen er opptatt av at grunnenheten i vår kirke må være tjenlig og hensiktsmessig for menighetens gudstjenesteliv og kirkens oppdrag, og at den stimulerer til engasjement, fremmer motivasjon og skaper tilhørighet. Soknene må utvikles slik at de fremstår som livskraftige og funksjonsdyktige.

Sokn og menighet

Innledningsvis finner komiteen at det vil være hensiktsmessig og nødvendig å klargjøre soknebegrepet i forhold til menighetsbegrepet. Sokn og menighet er oftest forstått som identiske begreper. Saksdokumentet har drøftet dette, særlig relatert til store sokn med flere kirker og gudstjenestefelleskap, jf sammenslåingen av 6 sokn til ett sokn i Bergen indre by, og hvor soknet består av flere menigheter, jf. også forsøket i Høyland der soknet er delt inn i fem mindre områder hvor hvert område utgjør en menighet. Komiteen mener at en slik utvikling vil kunne bli mer aktuell ved en framtidig kirkelig organisering, ikke minst i forbindelse med

sammenslåing av sokn, der det kan være flere kirker som fungerer som lokalmenighetens gudstjenestelige samlingssted.

Viktige kriterier og kjennetegn ved en menighet forstått som et sokn eller et mindre område innenfor et sokn med de kirkemedlemmer som hører hjemme der, blir da:

- I en menighet må det feires regelmessig gudstjeneste
- En menighet må ha en kirke eller kirkelokale til bruk for gudstjenester, kirkelige handlinger
- En menighet må ha en vigslet prest.
- En menighet må ha medlemmer (ansatte og frivillige) som tar styringsansvar for menighetens oppdrag og oppgaver.

På bakgrunn av disse kjennetegn for en menighet er det vanskelig å fastsette en nedre eller øvre grense for størrelsen/antall medlemmer i en menighet, eller når en menighet slutter å være menighet. En menighet kan også være eller bli så stor at den består av flere menigheter, og således bør vurderes delt. Og en menighet kan bli så liten at det kan være nødvendig å knytte den til/slå den sammen med en annen menighet. Dersom det finnes muligheter for å feire gudstjenester, mennesker som vil utgjøre et gudstjenestefelleskap, personer som kan ta ansvar, ansatte og frivillige, samt lokaler/kirkerom, kan en menighet være svært liten. En teologisk forståelse av hva som vil være en tjenlig menighet, behøver ikke være identisk med hva som vil være et tjenlig og hensiktsmessig sokn eller hensiktsmessig soknestørrelse.

Når en taler om geografisk menighetsstruktur, juridiske sokn eller sokneinndeling, må en også vurdere hva som kan være tjenlige og bærekraftige størrelser for gudstjenestefelleskap og for kirkens oppdrag og oppgaver. Mange sokn er identiske med en menighet, mange er store med flere kirker og menighetsfelleskap, mens andre er svært små og fungerer ofte heller ikke som tjenlige rammer og størrelser for menighetens ansvar og oppgaver.

Komiteen ser dette som en utfordring når en skal utarbeide kriterier for sokneinndeling i vårt langstrakte og mangfoldige land.

Antall sokn

Det er i dag nesten 1 300 sokn. Komiteen har notert seg at 1/3 av soknene har under 1.000 medlemmer og ca 20 % har flere enn 5.000 medlemmer. 15 sokn har under 100 medlemmer, det minste har 27 medlemmer. 60 sokn har over 10.000 medlemmer og det største soknet har 18.600 medlemmer.

Komiteen har også notert seg at departementet i medhold av kirkeloven § 5 har godkjent nesten 40 forsøk der to eller flere sokn har valgt felles menighetsråd, ev. også felles fellesråd. Ca 80 sokn deltar, noe som medfører at det fra 1.1.2006 vil bli ca 40 færre menighetsråd.

Sammenslåing og samarbeid mellom sokn

Komiteen mener det er grunn til å stimulere til både sammenslåing av sokn og samarbeid mellom sokn. Retningslinjer for sokneinndeling bør utformes slik at de fremmer en slik utvikling ut fra refleksjon og behovet for fornyelse i lokalmenighetene. En bør legge forholdene til rette for sammenslåing, men unngå å tvinge fram sammenslåinger der en lokalt ikke ser dette som tjenlig. En mulig vei å gå er å legge til rette for samarbeid om oppgaveløsning mellom nabosokn.

Felles menighetsråd for flere sokn, bør også kunne være et godt utgangspunkt for en mer fleksibel og dynamisk menighetstenkning innen soknet, for eksempel profilmenigheter og områdemenigheter. Det kan være aktuelt for eksempel i større byer, der kirkene kan ligge forholdsvis tett, men også i mindre byer (bysokn) som omgis av flere mindre sokn. Kirkemøtet 2004 understreket behovet for fleksibilitet når det gjelder den kirkelige organisasjon generelt og den lokale organisering spesielt, jf. KM 11/04 pkt. 15 og 18. I denne sammenheng mener komiteen det også bør vurderes om det kan åpnes for at medlemmer kan tilhøre, få stemmerett, i et annet sokn enn der de er bosatt. Kirkeloven § 4 annet ledd åpner for at biskopen etter søknad fra menighetsrådet, kan samtykke til dette for en begrenset periode. Formålet med denne bestemmelsen var å åpne for at medlemmer kunne stille til valg i en annen menighet enn der de er bosatt. Komiteen mener vilkåret for å samtykke til dette bør utvides.

Kriterier for sokneinndeling

Som grunnlag for en tenkning om hva som skal legges til grunn for at en enhet skal kalles/ er hensiktsmessig som et sokn, er det naturlig å ta utgangspunkt i de oppgaver som skal utføres, slik styringsgruppen har foreslått. Komiteen har lagt til grunn at kirkens oppgaver skal søkes ivaretatt på lavest mulig tjenlige nivå. Oppgavene som er lagt til soknet er:

- gudstjenester og kirkelige handlinger
- de oppgavene som er beskrevet i kirkeloven § 9: kirkelig undervisning, kirkemusikk, diakoni og andre oppgaver knyttet til arbeidet med å vekke og nære det kristelige livet i soknet.

De lokale forskjellene i kirke-Norge er store. Det må derfor vurderes om det er mulig eller ønskelig å legge samme kriterier til grunn for kirkelig inndeling i hele landet, jf ulik bosetting, geografi, alderssammensetning, forskjellige lokale tradisjoner og ulik ressurstilgang. Det kan være grunn for å si at det i alle fall er tre ulike typer sokn:

1. Bysokn,
2. Sokn i tettbygde strøk og
3. Sokn i spredtbygde strøk.

Det bør etableres ulike kriterier for hver av disse typene.

Når kriteriene for soknets størrelse drøftes, er det viktig å klargjøre de oppgavene som vil kunne være i skjæringspunktet mellom grunnenheten (soknet) og mellommenighetene. Også disse oppgavene tilhører reelt soknet hvis dette skal være et fullverdig rettssubjekt, men kan utføres av andre organer på vegne av soknet (slik fellesrådene gjør i dag). Slike oppgaver kan være:

- administrative oppgaver (saksbehandling, protokoller...)
- økonomi/ regnskap
- daglig ledelse/ relasjon til fagforeningene
- øvrig arbeidsgiveransvar, som tilsettinger og HMS
- byggforvaltning/ kirkegårdsdrift

Som et utgangspunkt for tenkningen om hva som skal legges til grunn for at enheten er hensiktsmessig som sokn, foreslår styringsgruppen at det etableres følgende kriterier, som komiteen slutter seg til:

Medlemmer:

- at bysokn har minst 5 000 medlemmer
- at sokn i tettbygd strøk har minst 3 000 medlemmer
- at sokn i spredtbygd strøk har minst 1 000 medlemmer

Geografisk område:

- for bysokn ingen geografiske kriterier utover at inndelingen oppleves ”naturlig” ut fra de lokale forhold
- for tettbygde sokn at området anses som ”naturlig” ut fra lokale forhold og at minst 90 % av medlemmene skal kunne nå sin kirke på maksimum 20 minutter (med bil/ buss/ båt)
- for spredtbygde sokn at området anses som ”naturlig” ut fra lokale forhold og at minst 90 % av medlemmene skal kunne nå sin kirke på maksimum 30 minutter (med bil/ buss/ båt)

Bemanning:

- at det i soknet er grunnlag for minst to årsverk lønnet personale, herunder prest
- at det er mulighet for tilstrekkelig mange frivillige medarbeidere til menighetsråd/ menighetsutvalg

Virksomhet:

- at det kan feires gudstjeneste minst hver 14. dag i spredtbygde strøk og hver uke i tettbygde strøk og bysokn
- at det er (eller planlegges) en kirke i soknet
- at soknet har egen gravplass
- at det er gjennomsnittlig frammøte til gudstjenestene på minst 10 personer
- at soknet (gjennomsnitt 5 siste år/ forventet neste 5 år) har minst 10 konfirmanter.

Komiteen anser disse kriteriene som nyttige for den videre drøftelse. Noen kriterier bør veie tyngre enn andre, og ulike kriterier vil kunne bli tillagt ulik vekt avhengig av situasjonen i soknet. Hvor mange av kriteriene som eventuelt bør være oppfylt for å bli et sokn, for eksempel i forbindelse med deling, bør vurderes. Det bør være mulig for at bispedømmerådet i særskilte tilfeller kan gi dispensasjon. Ved sammenslåing av sokn vil utgangspunktet ofte være annerledes.

Hensiktsmessige sokn må vurderes ut fra om soknestørrelsen er tjenlig for menighetens ansvar, oppgaver og myndighet. Det vil være mer naturlig å legge flere oppgaver til et stort sokn enn et lite sokn, da den faglige kompetansen etc. til å ivareta oppgavene normalt vil være bredere i et større sokn. For ikke å få for stor forskjell på soknestørrelsene, bør det vurderes om sokn over en viss størrelse bør deles.

Innenfor et sokn kan det være flere menigheter knyttet til kirker og geografiske forhold. Disse kan ha menighetsutvalg, kirkeutvalg osv. Her bør det åpnes for fleksibilitet ut fra hva som er soknets og de enkelte menigheters behov, ønsker og muligheter.

Komiteen ønsker forsøks- og utviklingsarbeid som fokuserer samarbeid mellom sokn, utvikling av felles menighetsråd og bruk av menighets-, kirke-, distriktsutvalg videreføres. En bør se nærmere på konsekvenser og muligheter der sokn og menighet ikke er identiske

størrelser. Hensikten må være en inndeling som bidrar til å vekke og nære det kristelige livet i hele soknet.

Navn

Komiteen mener det bør vurderes om det vil være ønskelig å endre de betegnelse som i dag benyttes for menighetsråd/sokneråd og menighetsutvalg. Aktuelle betegnelser kan være:

- Soknestyre eller sokneråd/menighetsråd ev. kirkestyre for sokn, dvs. soknets styringsorgan, jf soknet som juridisk rettssubjekt, og jf. kommunestyre.
- Menighetsutvalg/kyrkjelydsutvalg/distriktsutvalg/kirkekomité/kirkeutvalg for menigheter innen soknet med delegerede fullmakter til å drive virksomhet innen et avgrenset område i menigheten.

Komiteen mener dette bør drøftes nærmere. En bør se på hvilke betegnelser som kan virke samlende og som kan fungere tjenlig på begge målføre.

Prosessen videre

Komiteen mener at saken må utredes videre. Ikke minst må soknene få anledning til å uttale seg om kriteriene for sokneinndeling og hva som anses som tjenlige enheter. Samtidig er spørsmålet om størrelsen på grunnenheten avhengig av hvilke oppgaver, myndighet og ansvar som skal legges til soknet i forhold til neste nivå (mellomenheten) og i hvilket omfang det skal legges til rette for samarbeid mellom soknene. Dette er spørsmål som også vil bli tatt opp i det videre arbeidet med de kirkelige reformer og det videre arbeidet med stat- kirke-utvalgets innstilling.

På bakgrunn av synspunkter fra Kirkemøtet, bes Kirkerådet utarbeide nærmere forslag til retningslinjer for sokneinndeling, som sendes ut på høring før Kirkemøtet får saken tilbake med sikte på å fastsette retningslinjer for sokneinndeling.

Økonomiske konsekvenser

Komiteen vil bemerke at de forslag som ligger i merknadene forutsetter at det stilles til disposisjon ressurser for reformarbeidet på minst det samme nivå som nå.

Forslag til vedtak

A

1. Kirkemøtet noterer seg de synspunkter som framkommer i komiteens merknader og ber Kirkerådet ta disse med i det videre reformarbeidet i kirken. Kirkemøtet forutsetter at Kirkerådet ser det videre reformarbeidet i sammenheng med innstillingen fra regjeringens stat-kirke - utvalg.
2. Kirkemøtet legger til grunn at kirkens oppdrag og oppgaver skal ivaretas på lavest mulig tjenlig nivå og at den kirkelige organisering på øvrige nivåer må bidra til dette. Målet må være å etablere hensiktsmessige, tjenlige og kostnadseffektive enheter som bidrar til å skape lokalt engasjement, tilhørighet og menighetsbevissthet.
3. Kirkemøtet ber Kirkerådet ta initiativ til flere forsøk med større sokn og til flere forsøk med samarbeid mellom sokn. Kirkemøtet mener det er hensiktsmessig å redusere

antall sokn.

4. Kirkemøtet mener at en fremtidig kirkeordning bør ha tre forvaltningsnivåer med demokratisk valgte organer. Kirkemøtet ber Kirkerådet arbeide videre med å utforme et organ på mellomnivået som balanserer den lokale tilhørighet med mulighet for strategisk samordning og forvaltningsmessig kompetanse.
5. Kirkemøtet mener at det skal være et felles arbeidsgiveransvar i en framtidig kirkeordning. Kirkemøtet ber Kirkerådet ta initiativ til flere forsøk med ny mellommenhet på et justert prostnivå, spesielt med vekt på samordnet arbeidsgiveransvar. Det bør også legges til rette for slike forsøk på sokne- og bispedømmenivå.
6. Kirkemøtet ber Kirkerådet klargjøre konsekvensene for det biskoppelige tilsyn med et eventuelt endret forhold til arbeidsgiveransvaret.
7. Kirkemøtet ber Kirkerådet arbeide videre med å finne tjenlige strukturer for samisk kirkeliv utenfor forvaltningsområdet for samisk språk.

B

Kirkemøtet ber Kirkerådet arbeide videre med forslag til retningslinjer for kirkelig inndeling knyttet til grunnenheten (soknet) i tråd med de føringer og forslag som ligger i komiteens innstilling. Kirkemøtet ber Kirkerådet sende forslaget til retningslinjer ut på høring og legge saken fram for Kirkemøtet, om mulig i 2006.

Plenumsbehandling 2

Dirigent: Arne Grønningsæter

Saksordfører: Dag Landmark

Disse hadde ordet:

Per Oskar Kjølaas, Sevat Lappgard, Knut Lundby, Laila Riksaasen Dahl, Solveig Anmarkrud, Oddvar Andersen, Randi Moskvil Letmolie, Alex Norbakken, Gyrid Espeland, Runar Godø, Per L. Kjos

Endringsforslag

Per Oskar Kjølaas:

Nytt pkt. 3: KM forutsetter at det settes i gang forsøk med forskjellige modeller for arbeidsgiveransvar for de kirkelige ansatte: på soknenivå, prostnivå eller bispedømmenivå for å skaffe et bredest mulig erfaringsmateriale.

Som alternativt forslag:

Pkt. 5: Stryke ordet "kunne" i siste setning.

Det alternative forslaget ble tatt inn i komiteens forslag til vedtak.

Sevat Lappegard:

Pkt. 3: Første setning tas ut. Rekkefølgen videre snues om i rekkefølge:

Kirkemøtet ber Kirkerådet ta initiativ til flere forsøk med samarbeid mellom sokn og til forsøk med større sokn.

Laila Riksaasen Dahl:

Pkt. 4: Stryke første setning.

Votering

Sevat Lappegards forslag fikk 41 stemmer. Forslaget ble vedtatt.

Laila Riksaasen Dahls forslag fikk 18 stemmer. Forslaget falt.

81 stemmeberettigede.

Kirkemøtets vedtak

A

1. Kirkemøtet noterer seg de synspunkter som framkommer i komiteens merknader og ber Kirkerådet ta disse med i det videre reformarbeidet i kirken. Kirkemøtet forutsetter at Kirkerådet ser det videre reformarbeidet i sammenheng med innstillingen fra regjeringens stat-kirke - utvalg.
2. Kirkemøtet legger til grunn at kirkens oppdrag og oppgaver skal ivaretas på lavest mulig tjenlig nivå og at den kirkelige organisering på øvrige nivåer må bidra til dette. Målet må være å etablere hensiktsmessige, tjenlige og kostnadseffektive enheter som bidrar til å skape lokalt engasjement, tilhørighet og menighetsbevissthet.
3. Kirkemøtet ber Kirkerådet ta initiativ til flere forsøk med samarbeid mellom sokn og til forsøk med større sokn.
4. Kirkemøtet mener at en fremtidig kirkeordning bør ha tre forvaltningsnivåer med demokratisk valgte organer. Kirkemøtet ber Kirkerådet arbeide videre med å utforme et organ på mellomnivået som balanserer den lokale tilhørighet med mulighet for strategisk samordning og forvaltningsmessig kompetanse.
5. Kirkemøtet mener at det skal være et felles arbeidsgiveransvar i en fremtidig kirkeordning. Kirkemøtet ber Kirkerådet ta initiativ til flere forsøk med ny mellommenhet på et justert prostinivå, spesielt med vekt på samordnet arbeidsgiveransvar. Det bør også legges til rette for slike forsøk på sokne- og bispedømmenivå.

6. Kirkemøtet ber Kirkerådet klargjøre konsekvensene for det biskoppelige tilsyn med et eventuelt endret forhold til arbeidsgiveransvaret.
7. Kirkemøtet ber Kirkerådet arbeide videre med å finne tjenlige strukturer for samisk kirkeliv utenfor forvaltningsområdet for samisk språk.

B

Kirkemøtet ber Kirkerådet arbeide videre med forslag til retningslinjer for kirkelig inndeling knyttet til grunnenheten (soknet) i tråd med de føringer og forslag som ligger i komiteens innstilling. Kirkemøtet ber Kirkerådet sende forslaget til retningslinjer ut på høring og legge saken fram for Kirkemøtet, om mulig i 2006.

Enstemmig vedtatt. 81 stemmeberettigede.

KM 9/05 Valkyrkjelydar

Her medrekna delegering av forsøk med valkyrkjelydar, kl § 24,6. leddet

Saksdokument

Dokument 9.1/05 Saksorientering
Vedlegg 9.1.1/05 Ot. prp. nr. 30 "Om lov om endringar i lov av 7. juni 1996 nr 31 om Den norske kirke"

Første innstilling frå komité B

Samandrag av saksorienteringa

Med bakgrunn i at Kyrkjemøtet 2002 handsama utgreiinga "Samme kirke – ny ordning", har Kyrkjerådet sett i gang eit utgreiingsarbeid om kyrkjeleg organisering. Eit av spørsmåla som er reist her, er om det er mogeleg å skipe valkyrkjelydar. Hausten 2004 la KKD fram Ot.prp. nr. 30 "Om lov om endringar i lov av 7. juni 1996 nr. 31 om Den norske kirke", der det er forslag om eit tillegg til kl § 24 nytt sjette ledd: "*Kirkemøtet kan godkjenne forsøk med valgmenigheter som selv finansierer sin virksomhet. Nærmere vilkår fastsettes av Kirkemøtet.*"

Kyrkjerådet tilrår Kyrkjemøtet å godkjenne at det blir sett i gang forsøk etter denne heimelen. I sak BM 1/05 fastsette Bispemøtet tre kriterium for kyrkjelydsbygging i Den norske kyrkja: dåp som medlemskriterium, at kyrkjelyden har ordinert prest som har ansvar for å forvalte ord og sakrament, og at kyrkjelyden står under tilsyn av biskop.

Kyrkjerådet føreslår at Kyrkjemøtet delegerer til Kyrkjerådet å fastsetje reglar for godkjenning av forsøk med valkyrkjelydar etter dei kriteria som Kyrkjemøtet vedtek, og å godkjenne enkeltforsøk med valkyrkjelydar.

Lova gir berre heimel til å drive forsøk med valkyrkjelydar, ikkje til å skipe valkyrkjelydar som ordinær ordning. Valkyrkjelydar får ikkje rett til økonomisk støtte frå stat, kommune eller fellesråd.

Komiteen sine merknader

Komiteen ønskjer å ta vare på mangfaldet i Den norske kyrkja. Ein ser at framlegget om valkyrkjelydar kan utfordre kyrkja si tenking og grunnlag på viktige område. Sentrale verdiar som å høyre til i ein lokal samanheng og nærleik til kyrkja heng saman med den geografiske soknestrutturen. Komiteen ser samstundes ei utvikling i kyrkja, der medlemmer ønskjer å finna andre måtar å organisere tilknytninga av kyrkjelyden på. Komiteen trur at det kan vere nyttig å gjere forsøk med denne type soknedanningar, slik det også vart uttalt i komitémerknader frå Kyrkjemøtet i 2002:

Komiteen vil også vise til enkelte andre temaer som mange høringsinstanser er opptatt av. Det gjelder for eksempel etablering av ordningar for valgmenigheter og soknebåndsløsning og ansvaret for kirkegårdsforvaltningen.

Komiteen registrerer at dette er temaer som er viktige for at kirken skal kunne fungere bedre på lokalplanet, og som kan bidra til at engasjementet, motivasjonen og delaktigheten lokalt stimuleres og utvikles. (Sak KM 09/02)

Komiteen ønskjer å opne for at det vert gjort forsøk med valkyrkjelydar og trur at det kan gje nyttige innspel i arbeidet med framtidig kyrkjestructur, både i forlenginga av Stat-kyrkjeutgreiinga og reformarbeidet i kyrkja.

Komiteen trur at forsøk med valkyrkjelydar kan gje engasjement og styrka deltaking også i dei geografiske kyrkjelydane.

Komiteen meiner at dei kriteria som er sett opp i framlegget til vedtak er tenlege for det vidare forsøksarbeidet. Komiteen vil gje kommentarar til nokre av kriteria.

- i. Komiteen les dette punktet i lys av Bispemøtets vedtak i saka om "Forsøk med alternative menighetsdannelser: "Medlemskap i Den norske kyrkje er basert på dåp. (...) Det må ikke stilles krav til medlemskap som kommuniserer en annen forståelse av dåpen og kirken enn den som vår kirke bekjenner og lærer". (sak BM 1/05).
- ii. Komiteen vil i denne samanheng vise både til Kyrkja sin visjon om å vere ei vedkjennande, misjonerande, tenande og open folkekyrkje og Kyrkjemøtets handsaming av dokumentet "Kirkens identitet og oppdrag" på Kyrkjemøtet i 2004.
- viii. Komiteen forstår dette punktet slik at alle krav kring rapportering og rekneskapsføring som ligg føre i kyrkjelova og føreskrifter, skal gjelde for soknet. Komiteen meiner også at kyrkjelova og andre føreskrifter gjeld for valkyrkjelydar på alle område som det ikkje er teke unntak for i samband med oppstart av forsøk. Krav om demokratisk leiing av soknet kan ein ikkje fråvike.
- ix. Komiteen meiner at ein valkyrkjelyd normalt skal knytast til det prosti og bispedøme der kyrkjelyden har si adresse. Det vil og vere tenleg om kyrkjelyden vert knytt mot eit fellestråd, men det vil ein måtte ta stilling til i det einskilde forsøk, ut frå kva som er mogeleg ut frå geografisk tilknytning til kommune.
- x. I samband med at forsøket skal evaluerast, må det vere ein føresetnad at valkyrkjelyden kan oppløysast eller tilpassast den ordinære soknestrukturen i Den norske kyrkja. Komiteen føreset at dette vert avklåra i samband med oppstart av det einskilde forsøk. På same måte meiner komiteen at det må avklårast i det einskilde forsøk lengda på forsøksperioden. Komiteen er samd i at lengda normalt bør vere 3 – 5 år.

Komiteen ber Kyrkjerådet arbeide vidare med korleis ein eventuelt kan knyte valkyrkjelydar til Den norske kyrkja som ordinære sokn.

Framlegg til vedtak

1. På grunnlag av Ot.prop nr 30 delegerer Kyrkjemøtet til Kyrkjerådet å fastsetje regelverk for forsøksarbeid i samsvar med desse kriteria:

- i. Kyrkjelyden har dåp som medlemskriterium.
 - ii. Kyrkjelyden deler visjonen til Den norske kyrkja slik Kyrkjemøtet uttrykkjer han.
 - iii. Kyrkjelyden har ein ordinert prest som er ansvarleg for å forvalte ord og sakrament.
 - iv. Kyrkjelyden er villig til å ta ansvar for alle kyrkjelege handlingar for medlemmene i kyrkjelyden.
 - v. Kyrkjelyden står under tilsyn av biskop, jf. § 1 siste leddet i Tenesteordning for biskop.
 - vi. Det ligg føre eit forsvarleg økonomisk fundament for kyrkjelyden i forsøksperioden.
 - vii. Det er avklart korleis ein skal løyse oppgåver som gjeld forvaltning og arbeidsgivaransvar, som til dømes kyrkjebokføring, tilsetjingar og rapportering, og kva slags avtalar som skal gjelde dersom valkyrkjelyden blir oppløyst.
 - viii. Det må være mogeleg å knyte valkyrkjelyden organisatorisk til dei regionale og/eller sentrale kyrkjelege organa.
 - ix. Det skal skipast ei styrings-/referansegruppe med representantar for lokalt, regionalt og sentralt kyrkjeleg organ som følgjer forsøket.
 - x. Forsøket skal evaluerast.
2. Kyrkjemøtet delegerer til Kyrkjerådet å godkjenne enkeltforsøk med valkyrkjelydar.
 3. Kyrkjemøtet ber om å få rapport og evaluering frå forsøka til Kyrkjemøtet i 2011.

Plenumsbehandling 1

Dirigent: Arne Grønningsæter
Saksordførar: Marit Slettum

Desse hadde ordet:

Tina Strømdal Wik, Roar Strømme, Alf Rolin, Inger Anne Naterstad, Knut Lein, Finn Wagle, Knut Lundby, Arne Dag Kvamsøe, Preben H. Lindøe, Benedicte Aschjem, Ole D. Mjøs, Sevat Lappégard, Vidar L. Haanes, Helga Marie de Presno, Ole D. Hagesæther, Ernst Baasland, Oddvar Andersen, Johannes Refsdal, Kari Sørheim, Gyrid Espeland, Jorund Andersen, Thor Bjarne Bore, Ingmar Areklett

Endringsframlegg

Roar Strømme:

Tilføyning til pkt. 1.ix: ... og innhentar erfaringar frå tilsvarande forsøk hos aktuelle økumeniske samarbeidspartnarar.

Inger Anne Naterstad, Benedicte Aschjem, Tina Strømdal Wik:

KM vil ikke nå åpne for forsøk med valgmenigheter.

KM ber KR arbeidet videre med de spørsmål saken om valgmenigheter reiser.

KM ber om å få et grunnlag for spørsmålet om hva det betyr for Dnks identitet at den har en geografisk struktur?

KM ber om en utredning i forhold til praksis og nasjonale konsekvenser ved bruk av sognebåndsløsning.

KM oppfordrer menighetene til å ha en åpen holdning til nye trosfellesskap og arbeidsformer som vokser fram i menighetene.

Alf Rolin:

Pkt.1 viii: "Det må være mogeleg.." erstattas med "Det er mogeleg.."

Finn Wagle

Pkt. 1: Tre alternative forslag:

1. Kyrkjelyden har dåp som einaste medlemskriterium, evt.
2. Kyrkjelyden har dåp som einaste medlemskriterium av teologisk karakter, evt.
3. Kyrkjelyden har dåp som medlemskriterium, jfr. Bispemøtets protokoll, sak 01/05, pkt. 1.

Saka vart sendt tilbake til komiteen.

Endeleg innstilling frå komité B

Komiteen sine merknader

Den norske kyrkja byggjer sin organisasjon på det geografiske soknet. Å høyre til i eit sokn er også grunnlag for å høyre til i kyrkja. Denne måten å organisere kyrkja på tek vare på kyrkja sin allmenne og opne kjenneteiken .

Ein valkyrkjelyd er ein annan måte å organisere kyrkjelyden på. Dei som sluttar seg saman til ein valkyrkjelyd, har ikkje det geografiske soknet som utgangspunkt. Årsaka kan vere endringar i samfunnet som gjer at geografisk tilhøyring ikkje naturleg fell saman med kyrkjeleg tilhøyring, Det kan også vere ønske om fellesskap, andre arbeidsformer eller bestemte interesser og val.

Komiteen ønskjer at det er rom for mangfald i kyrkja. Dette kjem på fleire måtar til uttrykk i dag i ulike grupper og arbeidsformer. I visse høve kan det vere ønskeleg å prøve ut alternative måtar å organisere kyrkjelyden på. **Dette har vore drøfta på tidlegare kyrkjemøte, slik det kom fram i komitémerknader frå Kyrkjemøtet i 2002:**

Komiteen vil også vise til enkelte andre temaer som mange høringsinstanser er opptatt av. Det gjelder for eksempel etablering av ordningar for valgmenigheter og soknebåndsløsning og ansvaret for kirkegårdsforvaltningen.

Komiteen registrerer at dette er temaer som er viktige for at kirken skal kunne fungere bedre på lokalplanet, og som kan bidra til at engasjementet, motivasjonen og delaktigheten lokalt stimuleres og utvikles. (Sak KM 09/02)

Komiteen ønskjer å opne for at det vert gjort forsøk med valkyrkjelydar og trur at det kan gje nyttige innspel i arbeidet med framtidig kyrkjestructur, både i forlenginga av Stat-kyrkjeutgreinga og reformarbeidet i kyrkja.

Komiteen vonar at forsøk med valkyrkjelydar kan gje engasjement og styrke deltakinga også i dei geografiske kyrkjelydane.

Komiteen ser det som viktig at Kyrkjerådet også arbeider vidare med spørsmål om løysing av sokneband.

Komiteen meiner at dei kriteria som er sett opp i framlegget til vedtak er tenlege for det vidare forsøksarbeidet. Komiteen vil gje kommentarar til nokre av kriteria.

- i. Komiteen les dette punktet i lys av Bispemøtets vedtak i saka om ”Forsøk med alternative menighetsdannelser: ”Medlemskap i Den norske kirke er basert på dåp. (...) Det må ikke stilles krav til medlemskap som kommuniserer en annen forståelse av dåpen og kirken enn den som vår kirke bekjenner og lærer”. (sak BM 1/05).
- ii. Komiteen vil i denne samanheng vise både til Kyrkja sin visjon om å vere ei vedkjennande, misjonerande, tenande og open folkekyrkje og Kyrkjemøtets handsaming av dokumentet ”Kirkens identitet og oppdrag” på Kyrkjemøtet i 2004.
- viii. Komiteen forstår dette punktet slik at alle krav kring rapportering og rekneskapsføring som ligg føre i kyrkjelova og føreskrifter, skal gjelde for soknet. Komiteen meiner også at kyrkjelova og andre føreskrifter gjeld for valkyrkjelydar på alle område som det ikkje er teke unntak for i samband med oppstart av forsøk.
- xi. Komiteen meiner at ein valkyrkjelyd normalt skal knytast til det prosti og bispedøme der kyrkjelyden har si adresse. Kyrkjelyden står under tilsyn av biskopen i bispedømet der kyrkjelyden ligg. Det vil og vere tenleg om kyrkjelyden vert knytt mot eit fellestråd, men det vil ein måtte ta stilling til i det einskilde forsøk, ut frå kva som er mogeleg ut frå geografisk tilknytning til kommune.
- xii. I samband med at forsøket skal evaluerast må det vere ein føresetnad at valkyrkjelyden kan oppløysast eller tilpassast den ordinære soknestrukturen i Den norske kyrkja. Komiteen føreset at dette vert avklåra i samband med oppstart av det einskilde forsøk. På same måte meiner komiteen at det må avklårast i det einskilde forsøk lengda på forsøksperioden. Komiteen er samd i at lengda normalt bør vere 3 – 5 år.

Når det vert søkt om skiping av valkyrkjelyd, vil komiteen understreke at det er viktig med gode rutiner for sakshandsaming, som ivaretek at alle berørte organ, både lokale og regionale, får høve til å gje fråsegn.

Komiteen ber Kyrkjerådet arbeide vidare med korleis ein eventuelt kan knyte valkyrkjelydar til Den norske kyrkja som ordinære sokn.

Framlegg til vedtak

1. I medhald av kyrkjelova § 24,6 delegerer Kyrkjemøtet til Kyrkjerådet å fastsetje regelverk for forsøksarbeid i samsvar med desse kriteria:
 - i. Kyrkjelyden har dåp som medlemskriterium, jamfør BM 01/05, 1.
 - ii. Kyrkjelyden deler visjonen til Den norske kyrkja slik Kyrkjemøtet uttrykkjer han.
 - iii. Kyrkjelyden har ein ordinert prest som er ansvarleg for å forvalte ord og sakrament.

- iv. Kyrkjelyden er villig til å ta ansvar for alle kyrkjelege handlingar for medlemne i kyrkjelyden.
 - v. Kyrkjelyden står under tilsyn av biskopen i bispedømet der kyrkjelyden ligg.
 - vi. Kyrkjelyden skal ha eit sokneråd valt av medlemne.
 - vii. Det ligg føre eit forsvarleg økonomisk fundament for kyrkjelyden i forsøksperioden.
 - viii. Det er avklart korleis ein skal løyse oppgåver som gjeld forvaltning og arbeidsgivaransvar, som til dømes kyrkjebokføring, tilsetjingar og rapportering, og kva slags avtalar som skal gjelde dersom valkyrkjelyden blir oppløyst.
 - ix. Det er mogeleg å knyte valkyrkjelyden organisatorisk til dei regionale og/eller sentrale kyrkjelege organa.
 - x. Det skal skipast ei styrings-/referansegruppe med representantar for lokalt, regionalt og sentralt kyrkjeleg organ som følgjer forsøket.
 - xi. Forsøket skal evaluerast.
2. Kyrkjemøtet ber Kyrkjerådet om å innhente erfaringar frå tilsvarende forsøk i andre kyrkjer.
 3. Kyrkjemøtet delegerer til Kyrkjerådet å godkjenne enkeltforsøk med valkyrkjelydar.
 4. Kyrkjemøtet ber om å få rapport og evaluering frå forsøka til Kyrkjemøtet i 2011.

Plenumsbehandling 2

Dirigent: Arne Grønningsæter
Saksordførar: Marit Slettum

Desse hadde ordet:

Knut Lundby, Helga Marie de Presno, Ole D. Hagesæther, Inger Anne Naterstad, Finn Wagle, Vidar L. Haanes, Ole D. Mjøs.

Endringsframlegg

Knut Lundby:

Pkt. 1 ix endres til: Kyrkjelyden knyttes til den gjeldende regionale strukturen i Den norske kyrkja på prosti- og bispedømmenivå.

Inger Anne Naterstad, Benedicte Aschjem, Tina Strømdal Wik:

KM vil ikke nå åpne for forsøk med valgmenigheter.

KM ber KR arbeidet videre med de spørsmål saken om valgmenigheter reiser.

KM ber om å få et grunnlag for spørsmålet om hva det betyr for Dnks identitet at den har en geografisk struktur?

KM ber om en utredning i forhold til praksis og nasjonale konsekvenser ved bruk av sognebåndsløsning.

KM oppfordrer menighetene til å ha en åpen holdning til nye trosfelleskap og arbeidsformer som vokser fram i menighetene.

Finn Wagle:

Pkt.1 v: Kyrkjelyden står under tilsyn av biskopen i bispedømmet der kyrkjelyden ligg.

Komiteen tok framlegget inn i sitt framlegg til vedtak.

Votering

Inger Anne Naterstad, Benedicte Aschjem og Tina Strømdal Wik sitt framlegg: 9 røyster for. 80 røysteføre. Forslaget falt.

Knut Lundbys framlegg: 26 røyster for. 80 røysteføre. Forslaget falt.

Kyrkjemøtet sitt vedtak

1. I medhald av kyrkjelova § 24,6 delegerer Kyrkjemøtet til Kyrkjerådet å fastsetje regelverk for forsøksarbeid i samsvar med desse kriteria:
 - i. Kyrkjelyden har dåp som medlemskriterium, jamfør BM 01/05, 1.
 - ii. Kyrkjelyden deler visjonen til Den norske kyrkja slik Kyrkjemøtet uttrykkjer han.
 - iii. Kyrkjelyden har ein ordinert prest som er ansvarleg for å forvalte ord og sakrament.
 - iv. Kyrkjelyden er villig til å ta ansvar for alle kyrkjelege handlingar for medlemmane i kyrkjelyden.
 - v. Kyrkjelyden står under tilsyn av biskopen i bispedømmet der kyrkjelyden ligg.
 - vi. Kyrkjelyden skal ha eit sokneråd valt av medlemmane.
 - vii. Det ligg føre eit forsvarleg økonomisk fundament for kyrkjelyden i forsøksperioden.
 - viii. Det er avklart korleis ein skal løyse oppgåver som gjeld forvaltning og arbeidsgivaransvar, som til dømes kyrkjebokføring, tilsetjingar og rapportering, og kva slags avtalar som skal gjelde dersom valkyrkjelyden blir oppløyst.
 - ix. Det er mogeleg å knyte valkyrkjelyden organisatorisk til dei regionale og/eller sentrale kyrkjelege organa.
 - x. Det skal skipast ei styrings-/referansegruppe med representantar for lokalt, regionalt og sentralt kyrkjeleg organ som følgjer forsøket.
 - xi. Forsøket skal evaluerast.
2. Kyrkjemøtet ber Kyrkjerådet om å innhente erfaringar frå tilsvarende forsøk i andre kyrkjer.
3. Kyrkjemøtet delegerer til Kyrkjerådet å godkjenne enkeltforsøk med valkyrkjelydar.
4. Kyrkjemøtet ber om å få rapport og evaluering frå forsøka til Kyrkjemøtet i 2011.

Vedteke mot 4 røyster. 80 røysteføre.

KM 10/05 Delegering av forsøk med valgordninger, kl § 24, 7. ledd

Saksdokumenter:

Dokument 10.1/05 Saksorientering
Vedlegg Ot. prp. nr. 30 "Om lov om endringer i lov av 7. juni 1996 nr. 31 om Den norske kirke"

Innstilling fra komité B

Sammendrag av saksorienteringen

Det er foretatt en endring i kirkeloven § 24, 7. ledd som åpner for forsøk med valgordninger. Bestemmelsen gir Kirkemøtet myndighet til å godkjenne forsøk og fastsette nærmere vilkår for det enkelte forsøk. Denne myndigheten ønskes delegert til Kirkerådet.

Komiteens merknader

Hensikten med tilføyelsen i kirkeloven § 24, 7. ledd er å skape større engasjement og interesse for de kirkelige valgene. Komité B vil framholde at dette er en særdeles viktig målsetting som forutsetter både økt valgdeltakelse, bedre ungdomsrepresentasjon, balansert kjønnsfordeling og bedre rekruttering generelt. Slik det er nå, er valgdeltakelsen altfor lav. Mange steder er det vanskelig å få folk til å stille til valg. Det er også en stor utfordring å sikre større kontinuitet i sammensetningen av de kirkelige rådene.

Komiteen har merket seg at den foreløpige rapporten om menighetsrådsvalget i 2005 (dokument KM 4.3/05) viser en markant sammenheng mellom økt valgdeltakelse og menighetsrådsvalg avholdt samtidig med stortingsvalg. Rapporten tyder på at det å avholde menighetsrådsvalget samtidig med stortingsvalget gir betydelig økt deltakelse i de kirkelige valgene. Komiteen mener derfor at det vil være viktig å arbeide videre med denne typen forsøk. Dette er imidlertid en ordning som mange steder vil kreve betydelige ekstra ressurser. Kirkeministerens uttalelse om at det er viktig å fortsette forsøksvirksomheten med menighetsrådsvalg samtidig med stortingsvalg, bør derfor følges opp med ekstra bevilgninger til menighetsrådsvalget.

Komiteen mener det er viktig å gjøre forsøk med direkte valg ved fellesrådsvalget i 2009 og ved bispedømmerådsvalget i 2010. For å få nok tid til nødvendig informasjons- og motivasjonsarbeid vil det være ønskelig at saken behandles på Kirkemøtet i 2007. Når det ellers gjelder gjennomføringen av forsøksvirksomheten vil komité B understreke at det er viktig at retningslinjene for hvordan valgene gjennomføres og stemmene telles opp, er tydelige.

Forslag til vedtak

1. Kirkemøtet er tilfreds med at Kirkerådet satte i gang med forskjellige typer forsøk ved menighetsrådsvalget 2005 ut fra de signaler som Kirkemøtet 2003 hadde gitt.
2. Kirkemøtet delegerer til Kirkerådet å godkjenne forsøk og fastsette nærmere vilkår for forsøk med hjemmel i kirkeloven § 24, 7. ledd.
3. Kirkemøtet forutsetter at Kirkerådet kommer tilbake til Kirkemøtet med forslag til retningslinjer for direkte valg til fellesråd og bispedømmeråd, om mulig i 2007.
4. Kirkemøtet forutsetter at en rapport om forsøkene med ulike valgordninger forelegges Kirkemøtet etter at forsøksperioden er avsluttet i 2011.

Plenumsbehandling

Dirigent: Benedicte Aschjem
Saksordfører: Kristin Lindberg

Kirkemøtets vedtak

1. Kirkemøtet er tilfreds med at Kirkerådet satte i gang med forskjellige typer forsøk ved menighetsrådsvalget 2005 ut fra de signaler som Kirkemøtet 2003 hadde gitt.
2. Kirkemøtet delegerer til Kirkerådet å godkjenne forsøk og fastsette nærmere vilkår for forsøk med hjemmel i kirkeloven § 24, 7. ledd.
3. Kirkemøtet forutsetter at Kirkerådet kommer tilbake til Kirkemøtet med forslag til retningslinjer for direkte valg til fellesråd og bispedømmeråd, om mulig i 2007.
4. Kirkemøtet forutsetter at en rapport om forsøkene med ulike valgordninger forelegges Kirkemøtet etter at forsøksperioden er avsluttet i 2011.

Vedtatt mot 1 stemme. 81 stemmeberettigede.

KM 11/05 Forretningsorden for Kyrkjemøtet § 2-2

Saksdokument:

Dokument 11.1/05 Saksorientering

Innstilling frå komité A

Samandrag av saksorienteringa

Bispemøtet (8.–9. februar 2005) vedtok å melde for Kyrkjemøtet 2005 ei sak om endring av § 2–2 i forretningsorden for Kyrkjemøtet. Endringa fører til at Kyrkjemøtet på eige initiativ skal gi Bispemøtet høve til å seie si meining i alle saker som gjeld læra, før desse sakene blir handsama i Kyrkjemøtet. Kyrkjemøtet 2004 endra forretningsorden for å lage samsvar mellom forretningsorden og dei nye reglane for liturgi behandling. Etter denne endringa er ordlyden i § 2-2 andre leddet i forretningsorden slik:

”Kirkemøtet fatter vedtak om hvilke saker som skal behandles og om behandlingsmåten. Saker som omhandler kirkens liturgi og salmebok skal være behandlet i henhold til reglene for saksbehandling i liturgisaker før endelig vedtak om ordninger fattes. Økumeniske læresaker forelegges Bispemøtet før behandling i Kirkemøtet. Bispemøtet får på anmodning andre saker til læremessig uttalelse før behandling i Kirkemøtet.”

Sett i relasjon til fråsegna frå Bispemøtet i 1994 og den praksis som er laga i forholdet mellom Kyrkjerådet og Bispemøtet, kjem ordlyden i forretningsorden til kort på fleire punkt.

Regelen seier ikkje at alle saker som gjeld læra, skal leggjast fram for Bispemøtet før handsaming i Kyrkjemøtet. Etter regelen er det berre saker som gjeld liturgi og salmebok og økumeniske læresaker som automatisk skal leggjast fram for Bispemøtet. Bispemøtet har likevel høve til å handsame også andre saker som gjeld læra, før sakene blir handsama i Kyrkjemøtet, men då på eige initiativ.

Med den forkorta og forenkla teksten inneber endringsforslaget at forretningsordenen blir tydelegare.

Komiteen sine merknader

Komiteen sluttar seg til Kyrkjerådet sitt framlegg til vedtak. Komiteen er samd i at endringa i § 2-2 inneber ei forenkling og klargjering av forretningsorden.

Komiteen ynskjer ikkje å definere kva saker som gjeld læra, men påpeiker at det er eit ansvar for sakshandsamar og dei organa som handsamar slike saker.

Framlegg til vedtak

Paragraf 2–2 andre leddet i forretningsorden for Kyrkjemøtet blir endra til:

Kirkemøtet fatter vedtak om hvilke saker som skal behandles, og om behandlingsmåten. Saker av læremessig karakter forelegges Bispemøtet før behandling i Kirkemøtet. Saker som omhandler kirkens liturgi og salmebok, skal være behandlet i henhold til reglene for saksbehandling i liturgisaker før endelig vedtak om ordninger fattes.

Plenumsbehandling

Dirigent: Benedicte Aschjem

Saksordfører: Ann-Mari Aas

Kyrkjemøtet sitt vedtak

Paragraf 2–2 andre leddet i forretningsorden for Kyrkjemøtet blir endra til:

Kirkemøtet fatter vedtak om hvilke saker som skal behandles, og om behandlingsmåten. Saker av læremessig karakter forelegges Bispemøtet før behandling i Kirkemøtet. Saker som omhandler kirkens liturgi og salmebok, skal være behandlet i henhold til reglene for saksbehandling i liturgisaker før endelig vedtak om ordninger fattes.

Samrøystes vedteke. 82 røysteføre.

KM 12/05 Endringar i samansetjinga av dei sentralkyrkjelege råda

Saksdokument:

- Dokument 12.1/05 Saksorientering
Vedlegg 12.1.1/05 Kyrkjelova §24 og 25
Regler for val av Kyrkjeråd
Statuttane for Mellomkyrkjeleg råd og Samisk kyrkjeråd

Første innstilling frå komité C

Samanfatning av saksorienteringa

I saksdokumentet som var lagt fram for Kyrkjemøtet, vart det drøfta endringar i relasjonar mellom dei sentralkyrkjelege råda og samansetjinga av dei som tiltak for å styrkje det samla arbeidet i dei sentralkyrkjelege råda og gjere dei meir nyttige for heile kyrkja.

Fire konkrete spørsmål til endringar vart drøfta:

1. Skal leiarane i Mellomkyrkjeleg råd (MKR) og Samisk kyrkjeråd (SKR) vere medlemmer i Kyrkjerådet (KR)?
2. Dersom dei skal det, korleis skal dei kome inn i KR – som ekstra medlemmer eller i staden for to av dei medlemene av KR som no er valde på fritt grunnlag?
3. Skal MKR setjast saman på ein annan måte enn dagens ordning?
4. Trengst det andre justeringar i statuttane for MKR slik at dei vert oppjustert til gjeldande administrative ordningar og eventuelt andre endringar som har funne stad, utanom spørsmåla 1-3?

Saksdokumentet drøfta særleg ei styrking av koplinga mellom MKR og KR ved at leiarane i MKR og leiarane i SKR vert medlemmer av KR. Slik kunne ein gjere tydeleg at KR er styringsorgan på vegner av Kyrkjemøtet med eit samla og overordna ansvar også for at Den norske kyrka har eit økumenisk, internasjonalt arbeid og eit arbeid for samisk kyrkjeliv. Slik ville ein oppnå at dei perspektiva og omsyna som kjem frå MKR og SKR sine arbeidsfelt kunne kaste lys over dei sakene KR har ansvar for, og sakene i MKR og SKR verte tydlegare forankra som heile kyrkja sitt ansvar.

Det vart vidare drøfta ei endra samansetjing av MKR. Mellom anna vart det drøfta om ein skal styrkje profilen til MKR som eit fagleg rådsorgan.

KR, MKR og SKR/AU er samde om prinsippet i spørsmål 1: Dei respektive leiarane bør bli medlemmer av KR. Korkje MKR eller KR har kome fram til endelege konklusjonar i dei andre spørsmåla som vart reiste.

I saksframlegget bed KR om fullmakt til å vedta nokre endringar i samansetjinga av Kyrkerådet og MKR slik at desse endringane kan gjelde frå valet i 2006. Samstundes bad KR om signal frå Kyrkjemøtet om korleis slike endringar skulle skje.

Merknader frå komiteen

1. Komiteen har merka seg at Samisk kyrkjeråd (SKR) og Mellomkyrkjeleg råd (MKR) begge er oppnemnde av Kyrkjemøtet med heimel i lov av 7. juni 1996 nr. 32 om Den norske kirke, med mandat som organ for Kyrkjemøtet på kvart sitt definerte område. Dei

sentralkyrkjelege råda har felles sekretariat og felles økonomi og rapporterer samla til Kyrkjemøtet gjennom Kyrkjerådet (KR).

2. Komiteen noterer at det har skjedd store endringar i arbeidet med dei økumeniske og internasjonale sakene både i Noreg og internasjonalt. Det er òg ei stadig tettare samanheng mellom KR og MKR sine arbeidsområde. Det er difor viktig at relasjonen mellom råda vert styrkja, og at arbeidet med økumeniske og internasjonale spørsmål får enda større fagleg tyngd. Dette inkluderer òg kompetanse knytt til lokalt og regionalt økumenisk samarbeid.
3. Komiteen understrekar at i forholdet mellom SKR, MKR og KR er det særskild viktig at SKR gjennom deltaking på det sentralkyrkjelege nivået kan legge premisser i avgjerande spørsmål og saker for heile kyrkja. Dette reiser spørsmål om samisk representasjon i MKR og om medlemskap i KR.
4. Komiteen ser at det for både SKR og MKR er viktig å kome i betre inngrep med forvaltningsmessige avgjerder om ressursar, økonomi og organisering og i strategisk og politisk kommunikasjon med allmenta.
5. Komiteen meiner at for at organa i den sentralkyrkjelege strukturen endå betre kan fylle oppgåvene sine og bruke ressursar på ein mest mogeleg effektiv måte, er det naudsynt å gjere tydeleg dei ulike organa sine oppgåver og eigenart, å styrkje samanhengen mellom råda og å syte for at arbeidet i MKR og SKR vert endå tydelegare forankra i KR sitt arbeid, slik at desse arbeidsfelta betre kan gjerast gjeldande i heile rådsstrukturen.
6. Komiteen meiner at denne saka må sjåast i samanheng med dei strukturendringane i kyrkja som er under utgreiing. Denne prosessen medfører at heile den kyrkjelege rådsstrukturen vert vurdert og kan verte endra. På denne bakgrunn finn komiteen at det ikkje er tenleg å gjere vesentlege endringar i samansetjinga av og forholda mellom dei sentralkyrkjelege råda no.
7. Komiteen har merka seg at både MKR og SKR har uttrykt ønskje om at deira respektive leiarar bør få sete i KR. Komiteen ser at ei slik endring kan styrkje samhandlinga mellom dei tre sentralkyrkjelege råda ved at leiarane kan bringe inn perspektiv frå MKR og SKR i alt arbeidet i KR.
8. Komiteen har merka seg at det for å gi rom for leiarane av SKR og MKR kan veljast ulike modellar for KR si samansetjing. Ei endring som inneber at Kyrkjerådet vert utvida med dei to rådsleiarane, krev endring av kl § 25. Dersom ein ikkje ønskjer å utvide KR, må dei to rådsleiarane erstatte to av dei tre medlemmene av KR som ikkje skal vere medlemmer av sitt bispedømeråd (valde på fritt grunnlag).
9. Komiteen ønskjer ikkje å innskrenke Kyrkjemøtet sin fridom ved oppnemning av kyrkjerådsmedlemmer på fritt grunnlag. Komiteen var i prinsippet open for å utvide KR med to medlemmer, men var delt i synet på om dette er naudsynt for å oppnå den samhandlinga mellom råda som ein ønskjer. Komiteen foreslår at dei to rådsleiarane møter fast i KR med tale- og forslagsrett.
10. Komiteen har drøfta ulike modellar for samansetjing av MKR. Komiteen har merka seg argumenta i saksutgreiinga om at ein eventuell reduksjon av talet på medlemmar av MKR

kan frigjere ressursar som kan nyttast til mellom anna meir utadretta verksemd. Vidare har ein merka seg argumentet om at når KR vert styrkja med leiarane av SKR og MKR, kan MKR med dagens samansetjing synast å vere ein tungvint dobbeltstruktur ved sidan av KR. Komiteen finn likevel at ei eventuell endring i samansetjinga av rådet vil kunne ha store følgjer som så langt ikkje har vorte tilstrekkeleg kartlagde. Etter den ordninga som gjeld i dag, har alle bispedøma ein representant i MKR. Fem av desse skal og ha sete i sitt bispedømeråd. Denne ordninga sikrar kontakt mellom MKR sitt arbeid og bispedøma.

11. Komiteen understrekar at sjølv om ein no ikkje ønskjer vesentlege endringar i samansetjing av og forholdet mellom dei sentralkyrkjelege råda, vil ein ikkje utelukke at slike endringar kan vere tenlege på lengre sikt. Komiteen foreslår difor at desse råda vert bedne om å arbeide vidare med dei spørsmåla denne saka reiser. Komiteen understrekar at dette arbeidet må sjåast i samanheng med dei andre reformprosessane i kyrkja.

Økonomiske og administrative konsekvensar

Samanlikna med den ordninga som gjeld i dag, vil framlegget til vedtak medføre ei viss auke i utgiftene til møter i Kyrkjerådet ved at leiarane av SKR og MKR kjem i tillegg til dei som allereie møter der. I tillegg kan det verte naudsynt å nytte meir midlar til frikjøp av dei to rådsleiarane på grunn av den ekstra arbeidsbyrda som følgjer av den ordninga som vert foreslått.

Framlegg til vedtak

1. Kyrkjemøtet delegerer til Kyrkjerådet å gjere endringar i Regler for Kirkerådets virksamhet slik at leiarane av Samisk kyrkjeråd og Mellomkyrkjeleg råd møter fast i Kyrkjerådet med tale- og forslagsrett. Denne ordninga skal erstatte den ordninga ein har hatt med at Kyrkjerådet oppnemnar representantar til Samisk Kyrkjeråd og Mellomkyrkjeleg råd.
2. Kyrkjemøtet bed Kyrkjerådet førebu endringar i statuttane for Mellomkyrkjeleg råd og Samisk kyrkjeråd slik at dei svarer til dei oppgåvene råda har i dag, og at dette vert lagt fram for vedtak på Kyrkjemøtet 2006.
3. Kyrkjemøtet bed Kyrkjerådet, Mellomkyrkjeleg råd og Samisk kyrkjeråd arbeide vidare med ei vurdering av forholdet mellom dei tre råda og av samansetjing og mandat. Dette arbeidet må sjåast i samanheng med dei andre reformprosessane i kyrkja.

Plenumsbehandling 1

Dirigent: Benedicte Aschjem
Saksordførar: Ann-Mari Aas

Desse hadde ordet:

Randi Moskvil Letmolie, Ingrid Vad Nilsen, Oddvar Andersen, Oddvar Almenning, Svein Malmbekk, Trond Gran, Alex Norbakken, Olav Fykse Tveit, Ann-Mari Aas

Endringsframlegg

Randi Moskvil Letmolie:

Endring pkt. 1: Kirkemøtet ber Kirkerådet å søke om de nødvendige lovendringer slik at lederne av Samisk kirkeråd og Mellomkirkelig råd blir fullverdige medlemmer av Kirkerådet. Videre at ordningen med at Kirkerådet oppnevner representanter til Samisk kirkeråd og Mellomkirkelig råd avvikles.

Oddvar Almenning:

Pkt. 1: Ordlyd som i det utsendte sakspapiret.

Saka vart sendt tilbake til komiteen.

Endeleg innstilling frå komité C

Merknader frå komiteen

1. Komiteen har merka seg at Samisk kyrkjeråd (SKR) og Mellomkyrkjeleg råd (MKR) begge er oppnemnde av Kyrkjemøtet med heimel i lov av 7. juni 1996 nr. 32 om Den norske kirke, med mandat som organ for Kyrkjemøtet på kvart sitt definerte område. Dei sentralkyrkjelege råda har felles sekretariat og felles økonomi og rapporterer samla til Kyrkjemøtet gjennom Kyrkjerådet (KR).
2. Komiteen noterer at det har skjedd store endringar i arbeidet med dei økumeniske og internasjonale sakene både i Noreg og internasjonalt. Det er òg ei stadig tettare samanheng mellom KR og MKR sine arbeidsområde. Det er difor viktig at relasjonen mellom råda vert styrkja og at arbeidet med økumeniske og internasjonale spørsmål får endå større fagleg tyngd. Dette inkluderer òg kompetanse knytt til lokalt og regionalt økumenisk samarbeid.
3. Komiteen understrekar at i forholdet mellom SKR, MKR og KR er det særskild viktig at SKR gjennom deltaking på det sentralkyrkjelege nivået kan legge premiss i avgjerande spørsmål og saker for heile kyrkja. Dette reiser spørsmål om samisk representasjon i MKR og om medlemskap i KR.
4. Komiteen ser at det for både SKR og MKR er viktig å kome i betre inngrep med forvaltningsmessige avgjerder om ressursar, økonomi og organisering og i strategisk og politisk kommunikasjon med allmenta.
5. Komiteen meiner at for at organa i den sentralkyrkjelege strukturen endå betre kan fylle oppgåvene sine og bruke ressursar på ein mest mogeleg effektiv måte, er det naudsynt å gjere tydeleg dei ulike organa sine oppgåver og eigenart, å styrkje samanhengen mellom råda og å syte for at arbeidet i MKR og SKR vert endå tydelegare forankra i KR sitt arbeid, slik at desse arbeidsfelta betre kan gjerast gjeldande i heile rådsstrukturen.
6. Komiteen meiner at denne saka må sjåast i samanheng med dei strukturendringane i kyrkja som er under utgreiing. Denne prosessen medfører at heile den kyrkjelege rådsstrukturen vert vurdert og kan verte endra. På denne bakgrunn finn komiteen at det

ikkje er tenleg å gjere vesentlege endringar i samansetjinga av og forholda mellom dei sentralkyrkjelege råda no.

7. Komiteen har merka seg at både MKR og SKR har uttrykt ønskje om at deira respektive leiarar bør få sete i KR. Komiteen ser at ei slik endring kan styrkje samhandlinga mellom dei tre sentralkyrkjelege råda ved at leiarane kan bringe inn perspektiv frå MKR og SKR i alt arbeidet i KR.
8. Komiteen har merka seg at det for å gi rom for leiarane av SKR og MKR kan veljast ulike modellar for KR si samansetjing. Ei endring som inneber at Kyrkjerådet vert utvida med dei to rådsleiarane, krev endring av kl § 25. Dersom ein ikkje ønskjer å utvide KR, må dei to rådsleiarane erstatte to av dei tre medlemmene av KR som ikkje skal vere medlemmer av sitt bispedømeråd (valde på fritt grunnlag).
9. Komiteen ønskjer ikkje å innskrenke Kyrkjemøtet sin fridom ved oppnemning av kyrkjerådsmedlemmer på fritt grunnlag. Komiteen er i prinsippet open for å utvide KR med to medlemmer, men meiner at det ikkje er naudsynt for å oppnå den samhandlinga mellom råda som ein ønskjer. Den endringa som no vert foreslått, vil på grunn av dei store endringsprosessane i kyrkja vere av førebels karakter og bør difor ikkje nedfellast i Kyrkjelova. Komiteen foreslår difor at dei to rådsleiarane møter fast i KR med tale- og forslagsrett, med nestleiarane i dei respektive råda som vara.
10. Komiteen har drøfta ulike modellar for samansetjing av MKR. Komiteen har merka seg argumenta i saksutgreiinga om at ein eventuell reduksjon av talet på medlemmar av MKR kan frigjere ressursar som kan nyttast til mellom anna meir utadretta verksemd. Vidare har ein merka seg argumentet om at når KR vert styrkja med leiarane av SKR og MKR, kan MKR med dagens samansetjing synast å vere ein tungvint dobbeltstruktur ved sidan av KR. Komiteen finn likevel at ei eventuell endring i samansetjinga av rådet vil kunne ha store følgjer som så langt ikkje har vorte tilstrekkeleg kartlagde. Etter den ordninga som gjeld i dag, har alle bispedøma ein representant i MKR. Fem av desse skal og ha sete i sitt bispedømeråd. Denne ordninga sikrar kontakt mellom MKR sitt arbeid og bispedøma.
11. Komiteen understrekar at det er viktig at også bispedømekontora får ein ordna og regelmessig kontakt med Mellomkyrkjeleg råd sitt arbeid, slik at informasjon om strategiar, aktuelle saker, kontaktar og nye tiltak vert kjent. Økumenikk, internasjonale relasjonar, misjon og diakoni bør her sjåast i samanheng, og det er viktig at det vert etablert fast kontakt med bispekontoret og staben for Mellomkyrkjeleg råd om desse felta. Særleg er det viktig at kyrkja sitt engasjement i SMM vert tydeleg kopla til økumenisk arbeid både sentralt og regionalt. Dette vil vere ein vesentleg kanal for informasjon uansett korleis sjølve Mellomkyrkjeleg råd vert samansett.
12. Komiteen understrekar at sjølv om ein no ikkje ønskjer vesentlege endringar i samansetjing av og forholdet mellom dei sentralkyrkjelege råda, vil ein ikkje utelukke at slike endringar kan vere tenlege på lengre sikt. Komiteen foreslår difor at desse råda vert bedne om å arbeide vidare med dei spørsmåla denne saka reiser. Komiteen understrekar at dette arbeidet må sjåast i samanheng med dei andre reformprosessane i kyrkja.

Økonomiske og administrative konsekvensar

Samanlikna med den ordninga som gjeld i dag vil framlegget til vedtak medføre ei viss auke i utgiftene til møter i Kyrkjerådet ved at leiarane av SKR og MKR kjem i tillegg til dei som allereie møter der. I tillegg kan det verte naudsynt å nytte meir midlar til frikjøp av dei to rådsleiarane på grunn av den ekstra arbeidsbyrda som følgjer av den ordninga som vert foreslått.

Framlegg til vedtak

1. Kyrkjemøtet delegerer til Kyrkjerådet å gjere endringar i Regler for Kirkerådets virksomhet og i statuttane for Samisk kyrkjeråd og Mellomkyrkjeleg råd slik at leiarane av Samisk kyrkjeråd og Mellomkyrkjeleg råd møter fast i Kyrkjerådet med tale- og forslagsrett. Denne ordninga skal erstatte den ordninga ein no har med at Kyrkjerådet oppnemnar representantar til Samisk kyrkjeråd og Mellomkyrkjeleg råd.
2. Kyrkjemøtet bed Kyrkjerådet førebu endringar i statuttane for Mellomkyrkjeleg råd og Samisk kyrkjeråd slik at dei svarer til dei oppgåvene råda har i dag, og at dette vert lagt fram for vedtak på Kyrkjemøtet 2006.
3. Kyrkjemøtet bed Kyrkjerådet, Mellomkyrkjeleg råd og Samisk kyrkjeråd arbeide vidare fram mot Kyrkjemøtet i 2006 med ei vurdering av forholdet mellom dei tre råda og av samansetjing og mandat. Dette arbeidet må sjåast i samanheng med dei andre reformprosessane i kyrkja.

Plenumsbehandling 2

Dirigent: Arne Grønningsæter
Saksordførar: Ann-Mari Aas

Desse hadde ordet:

Olav Fykse Tveit, Randi Moskvil Letmolie, Finn Wagle, Aslag Lajord

Endringsframlegg

Randi Moskvil Letmolie:

1. Kyrkjemøtet delegerer til Kyrkjerådet å gjere endringar i Regler for Kyrkjerådets verksemd og i statuttane for Samisk kyrkjeråd og Mellomkyrkjeleg råd slik at Kyrkjerådet kan utvidast med leiarane av Samisk kyrkjeråd og Mellomkyrkjeleg råd. Kyrkjerådet skal òg fremje forslag til departementet om å gjere dei endringane i Kyrkjelova paragraf 25 som er naudsynte for ei slik utviding. Denne ordninga skal erstatte den ordninga ein no har med at Kyrkjerådet oppnemnar representantar til Samisk kyrkjeråd og Mellomkyrkjeleg råd.

Votering

Randi Moskvil Letmolies framlegg: 19 stemte for. 82 røysteføre. Forslaget falt.

Kyrkjemøtet sitt vedtak

1. Kyrkjemøtet delegerer til Kyrkjerådet å gjere endringar i Regler for Kirkerådets virksomhet og i statuttane for Samisk kyrkjeråd og Mellomkyrkjeleg råd slik at leiarane av Samisk kyrkjeråd og Mellomkyrkjeleg råd møter fast i Kyrkjerådet med tale- og forslagsrett. Denne ordninga skal erstatte den ordninga ein no har med at Kyrkjerådet oppnemnar representantar til Samisk kyrkjeråd og Mellomkyrkjeleg råd.
2. Kyrkjemøtet bed Kyrkjerådet førebu endringar i statuttane for Mellomkyrkjeleg råd og Samisk kyrkjeråd slik at dei svarer til dei oppgåvene råda har i dag, og at dette vert lagt fram for vedtak på Kyrkjemøtet 2006.
3. Kyrkjemøtet bed Kyrkjerådet, Mellomkyrkjeleg råd og Samisk kyrkjeråd arbeide vidare fram mot Kyrkjemøtet i 2006 med ei vurdering av forholdet mellom dei tre råda og av samansetjing og mandat. Dette arbeidet må sjåast i samanheng med dei andre reformprosessane i kyrkja.

Samrøystes vedteke. 82 røysteføre.

Deltakere på Kirkemøtet 2005

Medlemmer

Almenning	Oddvar	Bjørgvin
Andersen	Jorund	Agder og Telemark
Andersen	Oddvar D.	Samisk kirkeråds leder
Anmarkrud	Solveig	Hamar
Areklett	Ingmar	Stavanger
Arnevåg	Eivind	Oslo
Aschjem	Benedicte	Borg
Berge	Ådne	Kirkerådet
Bondevik	Odd	Møre
Bore	Thor Bjarne	Kirkerådet
Bråtveit	Aslak	Stavanger
Baasland	Ernst	Stavanger
Dahl	Håkon	Hamar
Dahl	Laila Riksaasen	Tunsberg
Dahle	Petter	Møre
de Presno	Helga Marie	Agder og Telemark
Eika	Elena Viviana	Tunsberg (for Hans Petter Jahre)
Eriksen	Siren	Tunsberg
Espeland	Gyrid	Stavanger
Flesjø	Bård	Sør-Hålogaland
Godø	Runar	Borg
Gran	Trond	Nord-Hålogaland
Grønningsæter	Arne	Oslo
Hagesæther	Ole D.	Bjørgvin
Halvari	Inger H.	Nord-Hålogaland (for Hans Nic. Nilsen)
Husan	Mari	Møre
Hærås	Terje	Agder og Telemark
Kjos	Per L.	Tunsberg
Kjølaas	Per Oskar	Nord-Hålogaland
Knudsen	Aleksander Aasen	Møre
Koppen	Henny	Bjørgvin (for Barbro H. Andersen)
Kvamsøe	Arne Dag	Stavanger
Kvarme	Ole Chr.	Oslo
Lajord	Aslag	Hamar (for Ingunn R. Grutle)
Landmark	Dag	Hamar
Landrø	Jostein Martin	Nidaros
Landås	Tom	Stavanger
Lappeward	Sevat	Hamar (fung. biskop)
Larsen	Øystein I.	Sør-Hålogaland
Lein	Knut	Borg (fung. biskop)
Letmolie	Randi Moskvil	Tunsberg
Lind	Nina	Borg (for Magne Solgaard)
Lindberg	Kristin	Sør-Hålogaland
Lindøe	Preben Hempel	Stavanger

Lundby	Knut	Oslo	
Malmbekk	Svein	Kirkerådet	
Mikalsen	Johanne G.	Sør-Hålogaland	
Mjøøs	Ole D.	Nord-Hålogaland	
Mo	Arnfinn	Agder og Telemark	
Modalsli	Ole Jakob	Borg	
Møgedal	Sigrun M.	Oslo	
Naterstad	Inger Anne	Oslo	
Nilsen	Ingrid Vad	Mellomkirkelig råds leder	
Norbakken	Alex	Nord-Hålogaland	
Norbakken	Bengt	Nord-Hålogaland	(for Ivar Bjørkås)
Nordstoga	Kåre	Oslo	
Rolin	Alf	Borg	
Rogne	Kjersti Tytingvåg	Møre	
Ruud	Sigmund	Tunsberg	
Salvesen	Einar	Tunsberg	
Sandvin	Gunnar Tveit	Sør-Hålogaland	
Sele	Grete Hasselgård	Agder og Telemark	
Skjeldal	Magne	Bjørgvin	
Skjevesland	Olav	Agder og Telemark	
Skoglund	Astrid Østrem	Nord-Hålogaland	
Skrede	Håvard	Møre	(for Randi O. Oltedal)
Slettum	Marit	Hamar	
Stavrum	Guri Lise	Sør-Hålogaland	
Steffensen	Rolf	Sør-Hålogaland	
Strømme	Roar	Bjørgvin	
Sveinall	Bjarne	Agder og Telemark	
Søberg	Odd	Sør-Hålogaland	
Sødal	Hanna	Nidaros	
Sørheim	Kari	Bjørgvin	
Sørli	Arne	Nidaros	
Tingelstad	Mari	Hamar	
Tørring	Håkon	Nidaros	
Vartdal	Sissel	Bjørgvin	
Vollebæk	Per Christian	Borg	
Wagle	Finn	Nidaros	
Wentzel	Eva	Møre	
Wik	Tina Strømdal	Nidaros	
Øygard	Tone Norvang	Nord-Hålogaland	(for Rita Opdal Johnsen)
Aas	Ann-Mari	Nidaros	

Forfall uten vara

Renfjell	Laura Jåma	Nidaros
----------	------------	---------

Representanter fra Ungdommens kirkemøte

Dille	Petter Normann
Holte	Margit L.

Moe Jenny Skumsnes
Refsdal Johannes

Representanter fra de teologiske fakultetene

Haanes	Vidar L.	Det teologiske Menighetsfakultet
Kvanvig	Helge S.	Det teologiske fakultet
Strandenæs	Thor	Misjonshøgskolen

Komiteenes sammensetning

L = lek
LT = lek tilsatt
P = prest
B = biskop

Komité A

Solveig Anmarkrud	Hamar	L
Eivind Arnevåg	Oslo	L
Laila Riksaasen Dahl	Tunsberg	B
Gyrid Espeland	Stavanger	L
Henny Koppen	Bjørgvin	L (for B. H. Andersen)
Jostein Landrø	Nidaros	L
Øystein I. Larsen	Sør-Hålogaland	B
Ole Jakob Modalsli	Borg	P
Einar Salvesen	Tunsberg	P
Grethe Hasselgård Sele	Agder og Telemark	LT
Astrid Ø. Skoglund	Nord-Hålogaland	L
Håvard Skrede	Møre	L (for Randi O. Oltedal)
Thor Strandenæs	Misjonshøgskolen	
Odd Sjøberg	Sør-Hålogaland	L
Margit L. Holte	Ungdommens kirkemøte	

Komité B

Ingmar Areklett	Stavanger	L
Petter Dahle	Møre	P
Inger H. Halvari	Nord-Hålogaland	L (for Hans Nic. Nilsen)
Vidar L. Haanes	Menighetsfakultetet	
Sevat Lappegard	Hamar	B (fung. biskop)
Knut Lein	Borg	B (fung. biskop)
Randi Moskvil Letmolie	Tunsberg	LT
Kristin Lindberg	Sør-Hålogaland	L
Svein Malmbekk	Kirkerådet	P
Jenny Skumsnes Moe	Ungdommens kirkemøte	

Kåre Nordstoga	Oslo	LT
Magne Skjeldal	Bjørgvin	L
Marit Slettum	Hamar	P
Bjarne Sveinall	Agder og Telemark	P
Arne Sørli	Nidaros	L
Tina Strømdal Wik	Nidaros	L

Komité C

Benedicte Aschjem	Borg	L
Odd Bondevik	Møre	B
Thor Bjarne Bore	Kirkerådet	
Trond Gran	Nord-Hålogaland	P
Aslag Lajord	Hamar	L (for Ingunn R. Grutle)
Preben Lindøe	Stavanger	L
Johanne G. Mikalsen	Sør-Hålogaland	L
Sigrun M. Møgedal	Oslo	L
Sigmund Ruud	Tunsberg	L
Olav Skjevesland	Agder og Telemark	B
Rolf Steffensen	Sør-Hålogaland	P
Kari Sørheim	Bjørgvin	L
Per Christian Vollebæk	Borg	L
Eva Wentzel	Møre	LT
Ann-Mari Aas	Nidaros	L

Komité D

Ådne Berge	Kirkerådet	L
Helga Marie de Presno	Agder og Telemark	L
Ole D. Hagesæther	Bjørgvin	B
Per L. Kjos	Tunsberg	L
Aleksander Aasen Knudsen	Møre	L
Ole Chr. Kvarme	Oslo	B
Dag Landmark	Hamar	L
Tom Landås	Stavanger	LT
Nina Lind	Borg	L (for Magne Solgaard)
Alex Norbakken	Nord-Hålogaland	L
Guri L. Stavrum	Sør-Hålogaland	LT
Hanna Sødal	Nidaros	LT
Håkon Tørring	Nidaros	P
Sissel Vartdal	Bjørgvin	LT
Tone Norvang Øygard	Nord-Hålogaland	L (for Rita O. Johnsen)

Komité E

Jorund Andersen	Agder og Telemark	L
Oddvar D. Andersen	Samisk kirkeråd	
Aslak Bråtveit	Stavanger	L
Elena V. Eika	Tunsberg	L (for Hans Petter Jahre)

Runar Godø	Borg	LT
Johannes Refsdal	Ungdommens kirkemøte	
Terje Hærås	Agder og Telemark	L
Arne Dag Kvamsøe	Stavanger	P
Helge S. Kvanvig	Det teologiske fakultet	
Knut Lundby	Oslo	L
Ole D. Mjøs	Nord-Hålogaland	L
Bengt Norbakken	Nord-Hålogaland	LT (for Ivar Bjørkås)
Kjersti T. Rogne	Møre	L
Gunnar Tveit Sandvin	Sør-Hålogaland	L
Roar Strømme	Bjørgvin	P
Marit Tingelstad	Hamar	L
Finn Wagle	Nidaros	B

Komité F

Oddvar Almenning	Bjørgvin	L
Ernst Baasland	Stavanger	B
Håkon Dahl	Hamar	LT
Siren Eriksen	Tunsberg	L
Bård Flesjø	Sør-Hålogaland	L
Arne Grønningsæter	Oslo	L
Mari Husan	Møre	L
Per Oskar Kjølaas	Nord-Hålogaland	B
Petter Normann Dille	Ungdommens kirkemøte	
Arnfinn Mo	Agder og Telemark	L
Inger Anne Naterstad	Oslo	P
Ingrid Vad Nilsen	Mellomkirkelig råd	
Alf Rolin	Borg	L

Sekretariatet

Brevik	Synnøve	Meling	Øyvind
Dehlin	Liv Janne	Nag	Johannes L.
Dehlin	Per E.	Nødtvedt	Gisle
Edøy	Torill	Omland	Marit
Fjeld	Vibeke	Pettersen	Erling J.
Hesselund	Estrid	Røsæg	Gerd Karin
Holtedahl	Øivind	Schorre	Hans-Jürgen
Horsfjord	Vebjørn	Skonnord	Jahn-Oluf
Haavik	Åge	Stange	Dag
Johansen	Knut Erling	Stendal	Synnøve Hinnaland
Karlsen	Reidun	Tanggaard	Per
Kristensen	Vidar	Thorp	Tone
Kaarstad	Audhild	Tobiassen	Øyvind
Laugerud	Tore	Tveit	Olav Fykse
Lundby	Turid	Westermoen	Gunnar
Nergård	Eileen		

Gjester ved Kirkemøtets åpning

Gjester fra regjering, departement, storting, Oppland fylkeskommune, Lillehammer kommune og Sør-Gudbrandsdal prosti

Kultur- og kirkeminister Trond Giske
Statssekretær Randi Øverland
Leder Ine Marie Eriksen, Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen
Ekspedisjonssjef Ole Herman Fisknes, Kultur- og kirke departementet
Avdelingsdirektør Anne-Lise Brodtkorb, Kultur- og kirke departementet
Førstekonsulent Dagfinn Karlsen, Kultur- og kirke departementet
Førstekonsulent Randi Hvidsten, Kultur- og kirke departementet
Fylkesmann Kristin Hille Valla, Oppland fylkeskommune
Synnøve Brenden Klemetrud, ordfører i Lillehammer
Kirkeverge Magnar Pettersen, Lillehammer kirkelige fellesråd
Nestleder Kjetil Brekke, Lillehammer kirkelige fellesråd

Gjester fra nordiske søsterkirker

Næstformand Jørgen Anker Jørgensen Landsforeningen af Menighetsrådsmedlemmer,
Danmark
Kyrkomötets ordförande Gunnar Sibbmark, Svenska kyrkan
Teologisk sekretær Dr. Hannu Juntunen, Finlands evangelisk-lutherske kyrka

Gjester fra andre kirkesamfunn

Biskop Bernt Eidsvig, Oslo Katolske Bispedømme
Jan Benjamin Rødner, Leder for Samarbeidsrådet for Tros- og Livssynssamfunn
Administrasjonsleder Gunnar Bradley, Metodistkirken i Norge
Leif Gunnar Sandvand, synodenestformann i den Evangelisk Lutherske Frikirke

Øvrige gjester

Generalsekretær Kjetil Aano, Det Norske Misjonsselskap
Forskningsleder Hans Stifoss-Hansen, KIFO – Stiftelsen Kirkeforskning
Direktør Egil K. Sundbye, Opplysningsvesenets fond
Adm. direktør Torstein Lalim, Stiftelsen diakonissehuset Lovisenberg
Direktør Knud Jørgensen, Areopagos
Leder Ingeborg Midttømme, Den norske kirkes presteforening
Generalsekretær Stein Mydske, Bibelselskapet
Generalsekretær Rolf Kjøde, Normisjon
Generalsekretær Kjell Bertel Nyland, Sjømannskirken/Norsk kirke i utlandet
Generalsekretær Hanne Cecilie Widnes, Norges Kristelige Studentforbund
Visespeidersjef Kristin Grimstad, Norges speiderforbund
Generalsekretær Ole Inge Bekkelund, KFUK-KFUM-speiderne
Organisasjonsdiakon Bjørn Hanssen, KABB.
Styreleder Arne Lerheim, Kirkelig arbeidsgiver- og interesseorganisasjon
Direktør Frank Grimstad, Kirkelig arbeidsgiver- og interesseorganisasjon
Direktør Erling Birkedal, IKO- Kirkelig pedagogisk senter
Leder Einar Solbu, Utvalget for utarbeidelsen av Kirkelig kulturmelding

Fylkesmann Kåre Gjønnes, leder av kirke-stat-utvalget
Leder Torunn Tørå, Norske kirkeakademier
Generalsekretær Rolf G. Heitmann, Den Norske Israelsmisjon
Nestleder Marianne Bjelland Karzow, Norsk Kvinnelig Teologforening
Generalsekretær Ørnulf Steen, Norges kristne råd
Generalsekretær Kåre Rune Hauge, Norges Kristelige Student- og Skoleungdomslag
Styremedlem Frode Lagset, Seksjon for Kirke, kultur og oppvekst, Fagforbundet
Generalsekretær Nils Tore Andersen, Misjonsalliansen
Leder Anett Christoffersen, Døvekirkenes fellestråd
Kirkeverge Tor Einar Lie, Døvekirkenes fellestråd
Leder Ole Martin Thelin, Kateketforeningen – Den norske kirkes undervisningsforbund
Idrettsprest Kjell Markset, KRIK
Daglig leder/prest Elisabeth Torp, Kirkens Ressurssenter mot vold og seksuelle overgrep
Generalsekretær Margunn Sandal, Norske kirkeakademier
Forbundsleder Ola Smeplass, Det Norske Diakonforbund
Leder Helga H. Byfuglien, styringsgruppen for trosopplæringsreformen
Adm. direktør Idar Magne Holme, Diakonhjemmet
Døveprost Terje Johnsen
Generalsekretær Atle Sommerfeldt, Kirkens Nødhjelp
Generalsekretær Erling Ekroll, Norsk Søndagsskoleforbund
Generalsekretær Dag Nygård, Frikirkerådet
Nestleder Peggy Jensen, Ung Kyrkjesong
Nettverksleder Ole Magnus Olafsrud, Navigatørene

Gjester i forbindelse med hovedtemaet En misjonerende kirke

Biskop N. Phaswana, Evangelical Lutheran Church of South Africa
Biskop L. Sibiyi, Evangelical Lutheran Church of South Africa
Mr. Bongani Zulu, Evangelical Lutheran Church of South Africa
Generalsekretær Rev. Frederick Bell, Evangelical Lutheran Church of South Africa
Kirkepresident Dr. Friedrich Hauschildt, VELKD
Ass. generalsekretær Sven Oppegaard, LVF

Øvrige programinnslag

Morgen- og kveldsbønn

Det ble avholdt morgen- og kveldsbønn i et eget tilrettelagt rom i hotellet. Egne liturgier var utarbeidet til dette bruk.

Avslutningsgudstjenesten

Avslutningsgudstjenesten ble holdt i Lillehammer kirke lørdag 19. november kl. 10.30. Liturg var sokneprest Rolf Steffensen. Biskopene Ole Chr. Kvarme og Laila Riksaasen Dahl deltok med inngangs- og utgangsrefleksjoner.

Sang og musikk under Kirkemøtet

Musikerparet Betty og Peter Arendt fra Danmark hadde det musikalske hovedansvaret og deltok under hele Kirkemøtet sammen med sine barn Freja og Skjold.

Som innledning til KM-saken om ”Kunsten å være kirke – kirkelig kulturmelding” deltok Norges Kirkesangforbund/Ung Kirkesang med en gruppe på ca. 15 medlemmer av Stavanger Domkirkes pikekor.

Kulturkveld/internasjonalt kveld - inngåelse av avtale med ELCSA

Onsdag 16. november kl. 20 var Kirkemøtet samlet for å overvære underskrivelsen av ”Communion in Faith, Life and Witness”, avtalen mellom ELCSA (Evangelical Lutheran Church of Africa) og Den norske kirke i samarbeid med Det Norske Misjonsselskap og Kirkens Nødhjelp.

Kveldens kulturelle innslag var ved Safia Yusuf Abdi, familien Arendt m.fl. Det ble brakt hilsener fra Sør-Afrikas ambassadør i Norge, ass. generalsekretær i LWF Sven Oppegaard, leder i NMS Lars Gunnar Lie, og KNs generalsekretær Atle Sommerfeldt. Dekan Helge S. Kvanvig, Mellomkirkelig råds leder Ingrid Vad Nilsen og generalsekretær Olav Fykse Tveit holdt også innlegg.

Avtalen ble underskrevet av biskop Louis Sibiyá og generalsekretær Frederick Bell på vegne av ELCSA, MKRs leder Ingrid Vad Nilsen og preses Finn Wagle på vegne av Den norske kirke, NMS’ leder Lars Gunnar Lie og KNs generalsekretær Atle Sommerfeldt.

Det var skriftlesing ved Frederick Bell og Hanna Sødal. Biskop Sibiyá ledet i forbønn og biskop Wagle lyste velsignelsen til slutt.

Hilsen fra Sven Oppegaard, ass. generalsekretær i LWF

Communion and Mission

I am very happy on this occasion to represent the Lutheran World Federation – A Communion of Churches. It is my privilege and joy to bring you the most cordial greetings of our General Secretary Ishmael Noko, who was scheduled to be here tonight, but who needed instead – I think we all understand – to be present in Johannesburg at the baptism of their first grandchild.

When he asked me to attend this signing ceremony on his behalf it was not difficult for me to agree. I have been an ordained pastor of the Church of Norway for 35 years, but this is my first experience with the General Synod. In my present function in the LWF I nevertheless often refer to this Synod as an example for other churches, especially when it comes to the good interaction between lay leadership and ordained ministry in the church.

Let me also pay tribute to you for upholding global perspectives on major issues. In this way, the Church of Norway shows its high degree of involvement in the worldwide fellowship of Lutheran churches and in the ecumenical movement.

But it is equally appropriate for us tonight to pay tribute to the Evangelical Lutheran Church in Southern Africa for its global outlook and commitment, which we see so many signs of in the LWF. The partnership that is being signed tonight between the two churches, one in Africa, the other in Norway, expresses the deep mutuality, across many, many miles, which characterizes the universal church of Jesus Christ.

We were all moved, I think, by the speech we heard yesterday from you, Bishop Phaswana, where you spoke so eloquently on both communion and mission. You said that we are called to intensify our one-ness, as belonging to the same body, which is the body of Christ. By stating this, you went right to the core of what mission means and what communion means.

You pointed out, and illustrated, that our one-ness is not same-ness. It is very important today to understand the theological depth in this. Our one-ness is to be bound together, with our many kinds of differences, by the divine gift of the gospel in word and sacraments, in our local congregations, in our national churches, in confessional families and in the universal church.

It is significant in English that the word “communion” means both the holy eucharist and church fellowship. In our worship we do not always have so much in common with persons we share communion with. We do not always agree with them. Sometimes, let us admit it, we don’t really like them!

And yet, we know that we are bound together with them – inseparably – because we are united with them in Christ – inseparably! This is the strange gift of Christian unity. Our differences can make us suffer. But when we suffer from our unity, we share in Christ’s own suffering, which you also spoke of so powerfully, Bishop Phaswana. If we are united with each other by the forgiveness of sins in Christ on Sundays, how can we uphold enmities and aggression toward each other on Mondays and Tuesdays?

As we heard from Kjetil Aano yesterday, mission and the search for Christian unity are closely related. And you, Bishop Phaswana, referred to John 17 and interpreted for us Christ’s prayer that his disciples may be one so that the world may believe. We believe in Christian unity for the sake of mission. But we also believe in mission for the sake of unity, the one-ness of the disciples – not only their one-ness among themselves, but their one-ness with Christ and with our heavenly Father. This one-ness is a spiritually grounded *ubuntu*, which proceeds from the grace and the glory of the Triune God and allows us to share all things together – pain and hope, poverty and property, time and eternity.

Let us on this special occasion visualize Christ with his disciples shortly before he was taken to be crucified, and let us listen to his prayer as recorded in John 17, with which I would like to close my greeting from the LWF.

(Jesus said:) I do not pray for these only, but also for those who believe in me through their word that they may all be one; even as you, Father, are in me, and I in you, that they also may be one in us, so that the world may believe that you have sent me. The glory which you have given me I have given to them, that they may be one even as we are one, I in them and you in me, that they may become perfectly one, so that the world may know that you have sent me and have loved them even as you have loved me. (John 17:20-23)

Dear friends, this is mission. This is *ubuntu*. This is communion!
Congratulations on the event we are celebrating here tonight! Thank you.

Taler, foredrag og hilsener

Hilsningstelegram fra HM Kongen

Fra Kirkemøtet ble det sendt et hilsningstelegram til Hans Majestet Kongen:

”Kirkemøtet 2005, samlet på Lillehammer, sender Deres Majestet sin hilsen med ønske om Guds velsignelse.”

Kirkemøtet mottok følgende svar fra Hans Majestet Kongen:

”Jeg takker for vennlig hilsen og sender alle deltakerne ved årets Kirkemøte mine beste hilsener.

Harald R.”

Kirkerådsleder Thor Bjarne Bores tale

Fellesskap med rom for ulikheter

Kjære Kirkemøte,

Hva er kirkens oppgave, kirkens misjon, i verden? Uten å ha fokus på det forsvinner den samlende visjonen og vi henfaller til lett til organisasjonsdrøfting og stridsspørsmål. Med fokus på misjon hjelpes vi til å se at visjonen gir oss styrke og frimodighet i tjenesten. Målet må være å nå enda lenger ut med det glade budskap om at Gud er god.

I fortellingen om Emmaus-vandrerne ser vi hvordan Jesus tok seg tid til å vandre sammen med disiplene. Øynene deres ble åpnet da de kom til selve kjernen i fellesskapet: De delte brødet som gir liv. Misjon er medvandring. Vår misjon er å lytte og å dele liv. Norsk misjon har gjort dette i 160 år.

En dag under Det lutherske verdensforbunds generalforsamling i Winnipeg i 2003, var det et møte mellom de norske deltakerne og kontakter i partnerkirkene, "friends of Norway". Over 40 utlendinger ga et innblikk i mangfoldet av kirkekontakter. Da de fortalte om fruktene av misjonsarbeidet og om sine forhold til Norge, satt jeg og ønsket inderlig at dette skulle de ha hørt, de hundretusener av misjonsvenner som de siste 160 årene har bedt, samlet inn penger og sendt ut misjonærer til jordens ender. Det var om dem NRK-mannen Arthur Klæbo skrev i "Ullstrømper til Afrika": "dei gav av det vesle dei så sårt trong sjølv, dei hadde ikkje nokon annan måte å vera menneske på enn å dele med dei som hadde det verre".

Impulser og inspirasjon

Dette møtet i Canada tydeliggjorde også for meg at tyngdepunktet har flyttet seg, at det ligger store muligheter både for lokalmenighetene og hele vår kirke hvis vi lytter og åpner oss for impulsene og inspirasjonen fra den verdensvide kirke

I fjor var jeg i Blånildalen i Etiopia. Det var folkefest hos gumuz-folket, der nesten alle ledere har bakgrunn fra misjonens skoler. De feiret at 450 000 mennesker hadde fått et skriftspråk, og det var misjonærer som hadde fått det til. Annen litteratur vil følge etter Det Nye Testamente. Dette er det motsatte av kulturimperialisme, og de som i dag snakker lett nedlatende om den store hvite misjonær som kommer og ødelegger de innfødtes kultur, de skulle ha vært med til Blånildalen den søndagen. Et av mange eksempler på hvordan misjonen har vært med på å styrke folkegrupperes kulturelle identitet.

Hele Afrikas moderne historie forteller hvordan frigjøringskraften har hentet inspirasjon i den kristne livstolkning, på tross av at dette var kolonimaktens religion. Vi så det i kampen mot apartheid i Sør-Afrika, vi ser det i dagens etiopiske opposisjonskamp der misjonens barnebarn spiller en viktig rolle.

Samtidig som vi gir honnør til alt det norsk misjonsarbeid har bidratt med i den verdensvide misjon opp gjennom årene, er det også viktig å utfordre både kirke og organisasjoner til å gå

kritisk gjennom sin egen historie og ta et oppgjør med det som ikke ble gjort på mottakernes premisser. Bidrar vi til å gi de kirkene vi samarbeider med tro på egne ressurser, eller bidrar vi til å gjøre dem avhengige av støtte utenfra?

I økumenikken deler vi en felles visjon om å være kirke i verden. Vi trenger å møte hverandre for å arbeide med vår teologi og de diakonale utfordringer i en praktisk kirkelig hverdag. Gjennom internasjonalt arbeidet har Dnk fått impulser fra kirker verden over. Vi deltar i Det lutherske verdensforbund, Kirkenes verdensråd og Konferansen av europeiske kirker. Økumeniske organisasjonene gir de nye kirkene en mulighet til en møteplass der alle er likeverdige uten at noen blir mottakere og andre givere. Herfra tar vi hjem impulser til vårt eget kirkeliv.

Erkebiskopen av Canterbury besøkte Norge i høst. Han gjorde som den nye Oslo biskop gjorde etter bombene i London i juli, og oppsøkte aktivt muslimske miljøer for å gå sammen med dem, i solidaritet med alle troende som vet at deres religion taler om fred og samarbeid, ikke om vold og krig mellom sivilisasjoner. Erkebiskop Rowan Williams nekter å bli fanget av retorikken om at det vi nå opplever er sivilisasjoner som støter sammen. Kristne så vel som muslimer farges av de samfunn de er en del av. Det finnes ikke en muslimsk og en kristen verden, bildet er mye mer nyansert enn som så.

Religionsmangfoldet

Vi ser stadig oftere både politikere og kirkefolk som oppsøker muslimske miljøer og åpner for dialogen og medvandringen. Dette er helt nødvendig både for å lære hverandre og hverandres tro å kjenne, men også fordi vil deler liv, naboskap og arbeid i byer og bygder og har behov for å bli bedre kjent og forstå hverandre.

Som majoritetskirke har vi et stort ansvar for å bidra til den åpne samtalen, samarbeidet og samhandlingen som regjeringsplattformen ganske riktig anbefaler. Nasjonalt og internasjonalt skal vi videreføre kontaktarbeidet overfor ledere av andre religioner, og for bispedømmene bør det være et poeng å finne fram til religiøse ledere på regionalt nivå, slik det har skjedd for eksempel i Stavanger og Trondheim. Konferansen i Trondheim for bare en uke siden, der kristne og muslimer samtalte om innvandreres og religiøse minoriteters erfaringer med barnevernet, er et konkret eksempel på hvordan mangeårig dialog og tillitsbygging åpner muligheter for åpen samtale også om ømtålige temaer.

Den viktigste tillitsbyggingen mellom kristne og annerledes troende foregår gjennom samtaler på arbeidsplass og skole, i nabolaget og familien. For mange mennesker er religionen en viktig identitetsfaktor. Derfor kan samtalerne både bli svært vanskelige og svært berikende. Det er et stort potensial i å legge til rette for at menigheter og bispedømmer kan utveksle erfaringer om både det som har fungert godt og om de feller andre gjerne kan unngå. Betoningen av religionsmangfoldet i Norge viser at det ikke går noen rettlinjet utvikling fra et religiøst til et sekularisert samfunn. Nettopp ved å vise åpenhet mot andres religiøse uttrykk, bidrar Den norske kirke til å sikre at religion fortsatt får ha sin naturlige plass i det offentlige rom.

I forhold til representanter for alle tros- og livsynssamfunn må vi hele tiden være åpne for å se og verdsette både likheter og forskjeller, og vi må unngå at det etableres fiendebilder basert på fordommer og misforståelser, enten det gjelder mellom kristne og muslimer, eller mellom kristne og humanetikere.

I møte med erkebiskopen av Canterbury og kristne i søsterkirker får vi viktige impulser til vårt eget kirkeliv. Han talte om at kirken må være statens kritiske venn. Det kan gjelde uansett hva slags ordning det er mellom en legitim demokratisk stat og en kirke. Dette er aktuelt når vi nå går inn i en ny runde med debatt om forholdet mellom stat og kirke. Kirker i Brasil og Sør Afrika som vi nå har tett samarbeid med, har gjort viktige erfaringer i nær fortid hvor kirken måtte ta avstand fra statsmakten. Når statsledelsen nå består av ”gamle venner”, understreker de at det ikke er mindre viktig at kirkene ivaretar sin uavhengige kritiske rolle, til beste for både samfunnet og kirken.

Samene og den misjonerende kirke

Forsoning er et tema som preger både den økumeniske arena internasjonalt og som også utfordrer vår kirke nasjonalt. Sett i et globalt perspektiv ropes det i dag etter forsoning og fred, og kirkene utfordres til å ta sin del av ansvaret for at forsoning kan bli en realitet. Da jeg nylig besøkte Rwanda som et ledd i forberedelsene til neste års fasteaksjon, var det utrolig sterk å møte en tutsi, en prest, som forteller om hvordan fire familiemedlemmer var drept av en hutu – hvoretter en annen i landsbyen står frem og sier: Det var jeg som drepte dem - og hvordan tutsien så legger armen rundt hutuen og sier: ”Du er tilgitt. I det nye Rwanda kan vi ikke bygge på hat”.

I Norge vet vi mye om hvordan både samer, kvener og tatere har lidd under majoritetssamfunnets manglende anerkjennelse og respekt. De kulturelle og åndelige overgrep det samiske folk opplevde gjennom fornorskingspolitikken, har skapt dype sår og gjort at mange ennå i dag ikke klarer å være stolte over egen bakgrunn. Dette har for mange samer, også samiske ungdommer, skapt en avstand til kirken, fordi kirken var bidragsyter i den vanskelige historien som ligger bak. I dag gir dette utslag i manglende rekruttering til kirkelig utdanning og kirkelig tjeneste. Et viktig grunnlag for forsoning ble lagt da KM 1997 kom med en offentlig beklagelse av de overgrep som kirken sto for gjennom fornorskingshistorien.

Et nytt skritt i riktig retning er tatt gjennom forsoningsprosjektet 2005 i Nord-Salten i lulesamisk område. Forsoning er en prosess hvor erkjennelse, oppgjør og nye handlinger er nødvendig. Det er viktig at kristen samisk åndelighet og kulturell egenart, religiøse erfaringer og språk har plass i kirken. Vi trenger et fellesskap hvor det er rom for ulikheter. Behandlingen av Finnmarksloven ble en viktig symbolsak og har blitt opplevd som et forsoningstiltak fra kirkens og statens side.

Misjon handler også om å gjenopprette brutte relasjoner mennesker imellom, står det i vårt saksdokument. Forsoning involverer viljen til å lytte til hverandres fortellinger. Viljen til å åpne seg for historien. Det er ikke slik at vi blir ferdig med det som har vært om vi forsøker å glemme og lar være å snakke om det. Snarere tvert imot.

Medvandring

Misjon er medvandring og trosopplæring: å dele troen slik at de dømte kan vokse opp med kunnskap om kristendommen som levende tro og få livshjelp og støtte til å mestre og tolke tilværelsen.

Hva med medvandring i asyl- og flyktningpolitikken? Når vi stenger grensene, har vi i utgangspunktet stengt muligheten for å vandre sammen og dele vilkår i verden. Som verdens rikeste land må vi gå foran og vise raushetens vei uten å bli kalt naive. Noen misbruker vår vennlighet, men det kan ikke utelukke alle fra muligheten til å søke et verdig liv. Det er de

afrikanske landene som bærer hovedtyngden av verdens flyktningstrømmer. Til oss kommer det bare noen få av alle som er på flukt av mange forskjellige grunner.

Også på bakgrunn av det som har skjedd i Frankrike de siste ukene bør Kirkemøtet nå si noe klart om nødvendigheten av å styrke arbeidet, spesielt lokalt, for at våre nye landsmenn skal få en rettmessig plass i den norske hverdag. Integrasjon og fellesskap står helt sentralt når det gjelder muligheten for at alle skal oppleve at de er forpliktet på å bygge et felles samfunn. Nordmenn har ofte en dobbeltholdning til flyktninger og asylsøkere. På avstand er vi ofte restriktive og ønsker ikke for mange i våre nabolag og på våre arbeidsplasser. Men samtidig ser vi et utrolig engasjement i mange lokalsamfunn som opplever at flyktningfamilier har slått rot og blitt et positivt tilskudd til livet i bygda. Når disse trues med utkastelse, stiller både kirkefolk, ordførere, skoleelever og arbeidskollegaer opp og ber myndighetene snu. Det er denne medmenneskeligheten norsk asyl- og flyktningpolitikk må bygge videre på. Vi ønsker oss ingen Jern-BjarneHåkon, men en minister som står opp for menneskerettighetene i dagens verden.

I går var det de forfulgtes søndag. Jeg møtte to av de forfulgte i Molde sist fredag. Ikke kan de reise hjem, ikke får de være i Norge, de skal sendes ut. To assyriske kristne fra Irak som kom til Norge i 2001. Senere er familiemedlemmer drept eller trakassert, eiendommer er konfiskert, kirker brent. Flere titusener kristne assyrere har måttet flykte de to siste årene. Disse to har tatt økonomisk ansvar for sitt eget liv gjennom arbeid, og de har lært seg norsk og engasjert seg sterkt for å bli en del av det norske samfunnet.

Det finnes mange slike saker i dagens Norge. Det dreier seg om ureturnerbare asylsøkere, om mennesker som er forfulgt på grunn av religion. Sak 6 på vår agenda er viktig, vi må fastholde at internasjonale forpliktelser må praktiseres med rausket.

Misjonerende – og troverdig

Å være en misjonerende kirke er å være en troverdig kirke. Gjennom de siste tiårene har vi stadig blitt konfrontert med og kunne tatt inn over oss livserfaringer som vi tidligere enten bare neglisjerte fordi de ikke angikk oss eller som vi nesten ikke visste eksisterte. At det finnes menn blant oss som har opplevd krenkelser, også seksuelt, er for eksempel noe vi har hatt vanskelig for å tale om. Det har vært en lukket erfaring skjøvet inn i det dypeste mørke, godt bevoktet av tabuer, mistro og forlegenhet. Mange har ikke visst. ”Slikt skjer da ikke med menn, og i alle fall ikke her.” Mange har sett, men ikke tatt det alvorlig.

Omsider, fordi noen har trykket på og minnet om, så ble Adám – et kirkelig tilbud for menn som har vært utsatt for seksuelle overgrep – lansert her på Lillehammer av Kirkens ressurscenter mot vold og seksuelle overgrep for et par timer siden. Ingen ting tyder på at overgrep mot gutter skjer mer i kirkene enn i andre sammenhenger. Men kirkene kan ikke leve, kan ikke tale, kan ikke handle, uten å være troverdig, uten å være villige til å gå inn i de mørke rommene; støtte mennesker som er rammet, gi muligheten til å bryte tausheten og isolasjonen, til å bearbeide og skape gode forandringer, slik Adám ønsker å gjøre. For overgrep rammer!

1000-årig enhetskultur mot slutten

Det er en tilfeldighet, men likefullt et interessant poeng at vi under dette Kirkemøtet både skal samles under temaet den misjonerende kirke og samtidig behandle kirkens kulturmelding. Tradisjonelt har kirkens kulturansvar og kulturelle utfoldelse vært båret oppe av andre

institusjoner og personer enn de som har stelt med misjonen. Men kirken kan ikke stenge seg inn i en egen kulturell eller åndelig sfære. Og den kan ikke stenge seg ut fra de religiøse og kulturelle impulsene og den inspirasjon som kommer fra kristne søsken og kirkedannelser som opprinnelig er startet av misjonsvirksomheten, men som nå i mange tilfelle er blitt sterke nasjonale kirker som ønsker å inkludere sin egen, nasjonale kultur i sitt liturgiske og kulturelle uttrykk – ikke bare overta en vestlig, europeisk og fremmed form.

Sterke endringsprosesser er i gang i forhold til hvordan menneskene i vårt samfunn opplever religiøsitet og vedkjenner seg sin kirkelige tilhørighet. Kristentroen eller kristendommen er ikke lenger den eneste religiøse tradisjon som har tiltrekningskraft og uttrykksvilje i vårt eget samfunn. Noe av kjennetegnet på det postmoderne samfunnet er at flerfoldighet og forskjellighet ikke oppleves som en trussel, men som en rikdom for samfunnet.

I vårt samfunn kommer vi fra en tradisjon hvor den ene religion eller det ene trossystem skulle deles av alle og var en usvikelig del av den nasjonale identiteten, både for nasjonen som helhet og for den enkelte. Formelt og kanskje i en god del kirkefolks bevissthet består på sett og vis denne kristne enhetskulturen fremdeles, men i praksis har den opphørt å eksistere. Den har til dels smuldret opp innenfra, og den er under angrep utenfra. Både fra de mange levende religiøse tradisjoner i vårt eget samfunn og i forhold til selve den norske statsdannelsen, slik den uttrykker sin religiøse selvforståelse i lovverk og i praktisk politikk. Dette betyr at en 1000-årig kristen enhetskultur er i ferd med å transformeres over til noe annet. Hva det vil bli og hvordan det skal uttrykkes, strever vi alle med å finne ut av. Dette er det lange perspektivet på det som er vårt Kirkemøtes tema.

Åndskraften i kirken

Hvordan skal vi sette den misjonerende kirke i et riktig spenningsforhold til de endringsprosessene som nå pågår i det norske samfunn? Hvordan skal vi make å finne et riktig språk for den åndelighet som kirken og kristentroen representerer? Hvordan kan vi løfte den frem med all den klarhet og tiltrekningskraft som vi mener det kristne evangelium og de kristne fromhetstradisjoner rommer?

Det er på denne bakgrunn at jeg ser hvordan misjonsoppdraget og kirkens nødvendige kulturelle virksomhet faktisk utspiller seg på samme arena.

Gjennom dette har vi fått hjelp til å overvinne splittelsen mellom kirke og kultur, mellom et lukket åndelig og indrekirkelig univers og den "farlige" kulturen og "verden" som er utenfor. Dette gir oss som kirke en helt unik historisk utfordring og sjanse til redefinere vårt grunnlag og forene noe som ofte har vært splittet og uten kraft.

Vi behøver kreativiteten, behøver mennesker som går på leting, som stiller spørsmål, som undrer seg og er underveis. Men vi behøver også noen mennesker blant oss som er i stand til å formulere dette på en kunstnerisk måte med personlig uttrykkskraft og kunstfaglig nivå på det feltet de befinner seg.

Så kan man spørre: er ikke evangeliet nok, det gamle evangelium, som vi synger om i sangen? Mange av oss som er her i dag, møtte den kristne grunnfortellingen gjennom forkynnelsen av den nådige Gud som møter mennesker gjennom Jesu Kristi død for oss på korset og Hans oppstandelse for at vi skal leve.

Slik fikk vi vår religiøse pregning og kom frem til vårt kristne standpunkt. Denne fortellingen er fremdeles helt grunnleggende for vår kristne forståelse. Men det er mange sider av gudsbildet og bildet av jorden og skaperverket og mennesket i kosmos som også hører med i evangeliet. I fjor på Kirkemøtet hørte vi at veien videre ikke handler om å hoppe over bekjennelsen, men å spørre om hva den betyr, og hva den fører til i møte med vår hverdag. Vi behøver flere perspektiv og et rikere språk for å få dette til.

Kunsten i kirken kommer ikke inn som en form for pynt eller unødvendig tillegg. Det kunstneriske uttrykk er vår egen kamp for komme til rette med hvordan vi skal uttrykke den kristne tro i vår egen samtid. Også på dette feltet finnes det dermed et område hvor det kristne vitnesbyrdet – eller misjonen – og den kunstneriske uttrykkskraften møtes.

Som døpte er vi bærere av en historie som har vandret fra generasjon til generasjon i tusenvis av år. Selve budskapet har kommet til oss gjennom muntlig fortellerkunst, poesi, prekenkunst, billedkunst, ritualer og musikk. Kunsten er ikke et tillegg til Kirkens teologi eller budskap, den kan uttrykke selve kjernen av hva det vil si å være kirke.

Da filmen "Heaven", basert på et etterlatt manuskript av filmlegenden Kieslowski, ble vist i en norsk kirke, fremkalte kirkerommet nye motiver og bilder fra lerretet som en ordinær kinovisning aldri ville ha maktet. Det ble et livets lerret, hvor filmens budskap og kirkens budskap tangerte hverandre og fortalte at dette rommet er stort nok til å romme både Gud og alle våre timelige spørsmål og menneskelige undring.

Kirke og kultur gir hvert sitt bidrag til den samme livserkjennelsen. Etter mitt syn er dette vitaliserende for både kirke og kunst.

Som mennesker søker vi etter svar, etter å forstå og få kunnskap. For mange er det kunsten som leder til de avgjørende øyeblikk av åpenhet, usikkerhet og vilje til forandring. Kunsten kan lege og fryde, men også ryste og konfrontere. Vi kan føres inn i rom der vi elsker å være, men også til rom der vi blir utrygge og usikre. Rom der vår egen stemme og fastlåste ståsted rokkes i møte med kunsten, og der vi åpnes opp for valg og refleksjon. Rom der vi ser vårt eget liv som en del av en større helhet, der vi utfordres til å ta vare på undringen og åpenheten der muligheter viser seg og verden blir åpnere. Gjennom kunsten søkes det usigelige, også i disse rom kan Gud tale.

Den norske kirkes kulturmelding utfordrer oss til å være frimodige kulturarbeidere i kirke- og samfunnsniv. Denne frimodigheten tar vi med oss inn i behandlingen av saken på dette Kirkemøtet, men også i det videre arbeid i forhold til beslutningstakere og politiske myndigheter

Kirke, regjering - og dialog

Landet har fått en ny regjering. Noen har merket seg at i Soria Moria-erklæringens verdikapittel snakkes det kun om humanistiske verdier der den forrige regjeringen benyttet uttrykket "kristne og humanistiske verdier". Kirkens rolle kan aldri sikres gjennom paragrafer, og hva endringen innebærer får vi kommentere hvis den markeres i konkrete saker. Jeg registrerer at kirkeministeren har sagt (til Vårt Land) at hans jobb er å "sørge for gode levekår for Den norske kirke spesielt, og for de ulike frikirker og trossamfunn". Jeg ønsker ham all mulig lykke med dette, men det kan nok tenkes at definisjonen av "gode levekår" vil være forskjellig.

Soria Moria-erklæringen fremholder at ”alle kirker og religiøse grupper må fritt kunne utøve sin virksomhet ut fra egne verdier og selvforståelse», samtidig som den har konkrete punkter om hvordan Den norske kirke bør og skal være. Burde ikke indre anliggender egentlig være opp til kirken selv, slik det i hovedsak er for andre kirkesamfunn, religioner og livssyn i erklæringen? Det kan for eksempel godt tenkes at likestillingslovens prinsipper nedfelles i kirkelig lovverk, men da må det ikke være pålagt av andre enn kirken selv.

Regjeringens ønsker å gjennomgå den kristne formålsparagrafen i opplæringsloven. Jeg er enig i at den flerreligiøse og flerkulturelle situasjonen i Norge gjør det helt nødvendig å tenke nytt. Et krav om at alle elever skal gis en ”kristen og moralsk oppdragelse” er dårlig tilpasset både dagens virkelighet og undervisningen i KRL-faget. Mange har større sympati for formuleringen fra to professorer på Menighetsfakultetet om at ”oppsetninga i grunnskolen skal byggje på grunnleggande verdiar frå kristen og humanistisk tradisjon, gi forståing for verdiar i ulike kulturar og religionar, og vise respekt for overtydinga til elevar og foreldre”. Jeg ser frem til en bred dialog om denne saken.

I regjeringserklæringen heter det at man i samarbeid med Kirken vil utvikle Trondheim og Nidaros som kirkelig tyngdepunkt. Også denne utfordringen til samarbeid og samtenkning bør vi gripe, ikke fordi det eventuelt måtte foreligge et press fra politikere, men fordi Kirken selv vil være tjent med en grundig debatt på kirkens premisser.

Kirkens Hus

En konstruktiv begivenhet i inneværende år har vært det nye fellesskapet i det nye Kirkens Hus. Her er det samlet mye kompetanse, innsatsvilje og -evne til å være koordinerende og støttende ledd som hjelper arbeidslagene til å tjene, bekjenne, misjonere og finne rom for respektfylt samliv. Kirkerådet og Kirkelig Arbeidsgiver- og interesseorganisasjon (KA) har det siste året hatt konstruktive samtaler om ansvarsdeling og rolleforståelse i Den norske kirke.

Det er og skal være et nært samspill mellom KR og KA. KM/KR er myndighets- og strategiorganer med noen service- og utviklingsoppgaver. KA er en arbeidsgiver- og interesseorganisasjon som har opparbeidet betydelig kompetanse og som oppleves nyttig av brukerne. Jeg ser det som en prioritert utfordring å finne frem til enda bedre utnyttelse av de ressurser som ligger i de to sekretariatene, få til optimal samhandling til beste for menighetene.

Norges kristne råd og Norges Frikirkeråd har ført samtaler om en sammenslåing av de to organisasjonene. Her er det all grunn til å gi honnør til de frikirker som har stått i bresjen for å samle alle kristne kirker i et felles forum her hjemme. Den norske kirke gleder seg over at arbeidet for kristen enhet også har gitt seg organisatoriske nedslag her hos oss. Arbeidet for sterkere, dypere og tydeligere fellesskap mellom kirkene i Norge må være det viktigste formålet med den nye organisasjonen. Som majoritetskirke trenger vi å lytte og motta korrektiver fra andre kristne samtidig som vi får en møteplass hvor alle kan lytte, dele og lære av hverandre.

Den vanskelige toleransen

Begrepet toleranse dukker opp stadig oftere og i stadig flere sammenhenger. En populær betydning av toleranse, er denne: det finnes tolerante synspunkter, og det finnes intolerante.

Et slikt resonnement er slett ikke uvanlig, men det fører forbausende ofte til det man vil unngå: til ekskludering av det man ikke liker, altså til praktisk intoleranse.

Hvem bestemmer hva som er tolerante standpunkter? Både i kirken og i samfunnet generelt er det opinionen, og opinionen er flertallet. Dermed skjer det merkelige, at toleransen, som oppstod som et forsvar for mindretallets rett til å formulere og forsvare sitt syn, blir forvandlet til en hardhendt praktisering av flertallets mening.

Vi møter oppfatninger om at kirken i enkelte vanskelige spørsmål må følge tidsånden og forholde seg til folkeflertallet, og vi ser ytringer om – i toleransens navn – å innskrenke bevilgninger til formål som oppfattes som intolerante.

Nå skal riktignok Kirken være forsiktig med de altfor store bokstaver på dette området. I den gamle enhetskulturens tid nølte man ikke med å bruke politisk makt mot andres syn. Og i statskirkens nyere historie har man heller ikke alltid vist stor toleranse overfor andre trossamfunn. Men dette har gitt en verdifull lærdom: det lønner seg sjelden å sette politiske makt bak kirkelige sannheter. Det skader kampen for sannheten. Kirken kan ikke tale toleransens sak uten å minnes denne delen av historien, men desto viktigere er lærdommen. For kirken er på den andre siden helt avhengig av toleransen. Den populære oppfatningen av toleranse – at ingen bør holde seg med ”intolerante standpunkter”, altså standpunkter som flertallet kan ha noe imot – vil i virkeligheten føre til at alle må beklippe sine syn, slik at de ikke støter noen. Alle pålegger seg selv, og dermed andre, en flertalls-sensur.

For kirken vil det være en trussel mot egen eksistens. Det budskap som er oss gitt, kan ikke underkastes noe flertallsvotum., Det er ikke garantert mot å vekke anstøt, og skal det lyde i sin bredde, må det også være med krav på universell gyldighet, for det ligger i sakens karakter: Det er et budskap fra Skaper til skapning, derfor må det gjelde alle. At ikke alle opplever det slik, det er den smertelige situasjon vi lever i, i splittelsens og fallets verden.

Toleranse vil i den sammenheng si at budskapet får lyde, men at det aldri må settes makt bak det. Men beklipper man budskapet, svikter man både toleransen og budskapet. Det er jo nettopp derfor vi trenger toleransen: for at alle skal få ytre seg i full bredde, med hele sin oppfatning.

Av samme grunn blir det galt å spille misjon og toleranse ut mot hverandre. Toleransen må tåle at budskap som gjør krav på universell sannhet, forkynnes. Bare da kan toleransen bli satt på prøve. Og bare da kan budskapet utfoldes i sin bredde. Men til gjengjeld må det ikke stilles en makt bak budskapet som forhindrer motsigelse, debatt og helt andre oppfatninger. Flere krav på å være sannhet må få leve side om side. Løsningen på det dilemma som ligger i forholdet mellom toleranse og pretensjoner om noe allmenngyldig, ligger i at man ikke løser dilemmaet. Lager man et kompromiss – litt mindre ambisjoner med budskapet, og litt mindre enn total toleranse – så blir resultatet ingen av delene: Ingen klare posisjoner, men heller ingen reell toleranse. Da får vi lett et flertallsdiktatur, der innholdet blir en slags trendenes stadig skiftende ti på topp.

Misjon kan i stedet bli en virkelig prøvestein på toleransen, også fordi man ikke kan vite hvordan det kristne budskap vil ta form i en ny kontekst. Det er en del av inkarnasjonen at evangeliet skal forkynnes på alle tungemål, og det vil også si at det virkelig finnes en kristendom på norsk – eller riktignok: det finnes flere kristendomsformer på norsk - en annen på japansk og en tredje på amhari – og det skal være slik. Det samme resonnementet kan

gjøres gjeldende i forholdet til kultur. Den tradisjonelt lavkirkelige motstanden mot kultur, som har mistet mye av sin makt også blant lekfolket i våre dager, var ikke en kristendom uten kultur, men en kristendom som tok avstand fra en bestemt type urban kultur, kanskje også en overklassens kultur. I stedet ville man ha en lekfolkets kultur, preget av alvor og nødvendighet.

Nye tider – nye spørsmål.

Hver ny tid vil møte og fortolke et klassisk verk på nye måter, fordi hver ny tid har nye spørsmål. Se bare på Henrik Ibsens verker. I 2006 er det 100 år siden han døde, men hans stykker nytolkes og får høyaktualitet når det gjelder dagens ledelsesfilosofi, forretningsmoral, dobbeltmoralisme, maktmisbruk osv. - glimrende eksempler på hvorfor et klassisk verk aldri blir ferdig forstått. Dette gjelder også, og kanskje framfor alt, i forhold til kristendommens hellige bok. Det kan ligge utforskede og uoppdagede sannheter i Skriften og den kristne tradisjon, som bare vår tid spør etter, fordi det vår tid som trenger dem.

Derfor er møte både med vår egen kultur og alle de globale kulturene vi møter i vår tid, så spennende og åpne. Det skal ikke få oss til å skamme oss over verken vår egen kultur eller den kristne tradisjonen vi står i, men gjøre oss nysgjerrige på det nye som kan oppstå når nye tider og nye mennesker møter evangeliet. Dette kan vi se om vi ser tilbake til andre tider, og vi kan se det når nye mennesker møter evangeliet. Den kristne tradisjon ville vært ufattelig mye fattigere uten afrikansk sangfornyelse, latin-amerikansk politisk tenkning, østlig refleksjon over inkarnasjonen og tilbedelsen av dette mysterium. Det som har oppstått i Afrika, var noe som aldri ville kommet fra Europas kirker, men som ofte kan bringe fram glemte sider i den orientalske kulturen som bibelens tekster sprang ut av.

Den moderne toleranse-forståelsen har ofte skapt en slags skamfølelse over kirkens budskap til alle folkeslag. Det kan ha medvirket til en tilbaketrekning: vi får være fornøyd med at noen i egne rekker tror på dette. Men en slik tanke er verken evangelisk eller tolerant. La budskapet lyde i sin helhet og i alle kulturer – først da får vi prøvd ut både hva toleransen betyr og hva budskapet betyr.

Det sentrale

Vår kirke er på noen punkter svært delt når det gjelder vurderingen av etiske spørsmål. Det er likevel interessant å legge merke til at uenigheten i dag mer dreier seg om etiske enn om strengt dogmatiske spørsmål. I sin siste bok peker Paul Leer-Salvesen på hvordan prestene han har intervjuet er forbløffende samstemte når det gjelder forståelsen av Jesu Kristi inkarnasjon og oppstandelse. Det sier oss kanskje også noe om at prestene - ikke overraskende - er i stand til å holde fast ved det sentrale i kristen tro, selv om de tidvis inntar andre standpunkter enn de som fremkommer som autorisert kirkelige gjennom fremstillingene i offentligheten.

Hva er så det sentrale i kristen tro? Det er evangeliet, forstått som Guds virksomme løfter gjennom Jesus om tilgivelse, fellesskap og nytt liv for menneskeheten. At evangeliet er et slikt løfte, som formidles gjennom ord og sakrament, kan vi også praktisere gjennom fellesskapets bestrebelse på å være inkluderende og ikke utelukke noen som griper disse løftene i tro. Vi tror at disse gavene blir tilgjengelige for oss gjennom Jesus Kristus.

Et slikt nytt fellesskap har konsekvenser i alle dimensjoner av menneskets liv – og har både åndelige, sosiale, kulturelle og moralske følger.

Det er symfonien Gud ønsker skal lyde fra hans representanter, ikke monotonien og ensretningen. Dette kulturoppdraget Gud skal vi som kirke forvalte videre. Gud skapte oss ikke som originaler for at vi skulle dø noen år senere som utslitte kopier. Som kirkefader Augustin sier det: Gud elsker hver og en av oss som om det bare var én av oss. Derfor valgte ikke Jesus disipler for å kunne være trygg på samstemt budskap. Han valgte 12 forskjellige mennesker som trodde og tvilte, som seiret og tapte, som var våkne og sovnet, ja som til og med sviktet sin Mester. Og Jesus understreket sin forkjærlighet for forskjellighet ved å la Marta og Maria stå frem i sin kompletterende ulikhet.

Mangfoldets muligheter

Det er viktig å ivareta mangfoldet i tiden som kommer og i de mange utfordringene vi står overfor som kirke, enhetens tid er over. Skapelsens urkraft er å tenke stort om mangfoldets muligheter. Dessverre tolker vi altfor ofte forskjellighet som uttrykk for fiendtlighet, mens Gud ville at vi skulle tolke forskjellighet som uttrykk for gudskapt, kompletterende mangfold. Dette har produsert splittelse, mistenkeliggjøring, og energilekkasje i store mengder. Nå må vi hjelpe hverandre til å gå noen skritt videre. Vi følger etter en som var Veien uten å være i veien. Vi følger etter en som elsket unge og gamle, kvinner og menn, hissigpropper og fredsæle. Og nettopp fordi kirkens målgruppe oser av forskjellighet, mer enn noen gang, er kirkens redning at vi som medarbeidere har den samme forskjelligheten i oss og mellom oss. Nå er det tid for å respektere forskjellighet i stedet for å reagere på forskjellighet. Det er tid for å benytte seg av forskjellighetens vitalitet og fargerikdom fremfor å utnytte ulikheten til å gjøre seg stor på andres bekostning.

For mange som har vært slitne etter homofili-debattens ulike varianter i det forløpne år, kom den overveldende oppslutningen også fra folk i den mer konservative tradisjon om Helga Haugland Byfuglien som ny biskop i Borg, som en vitamininnsprøytning mot energitappende strid.

Ved å fastholde evangeliet som Guds nyskapende løfter gjennom Kristus, kan vi også få frem at kristen tro ikke primært er tilslutning til bestemte oppfatninger eller konformitet med eller akseptasjon av bestemte moralske normer, selv om troen må ha et presist – og evangelisk – innhold.

Kristne fester ikke troen sin i lovens krav, men i evangeliets gave og tilsigelse. Det er en alvorlig utfordring for oss som kirke at så mange i dag oppfatter kirken først og fremst som forvalter av bestemte normer, og at mange opplever seg som tvunget til å distansere seg fra kirken fordi de får inntrykk av at den legger mer vekt på lovens krav enn på evangeliets løfte og fellesskapet som følger av det.

Med forankring i vårt fellesskap om det sentrale som er gitt oss gjennom Guds gaver, er det kanskje også lettere å leve sammen med uenighet om etiske spørsmål, som for eksempel homofilis spørsmålet. For det dreier seg ikke om Guds gaver gjennom evangeliet, men om hvordan vi forstår hva det er å leve et ansvarlig liv med vår neste. Dersom slike etiske spørsmål bindes for tett til kirkens forkynnelse av evangeliet, står vi i fare for å gjøre evangeliet til lov, og dermed også å gjøre mennesker fremmede for hva som er det sentrale i kristen tro. Jeg tror det er viktig at vi ikke kaster vekk denne viktige lærdom fra vår lutherske arv.

Det er også grunn til å glede seg over at vi kan ha grundige diskusjoner om etiske spørsmål i vår kirke, der mennesker med ulike oppfatninger kan delta og sørge for at vanskelige

spørsmål blir belyst fra flere sider. Det er en del av vår rikdom som kirke at vi har sjansen til å se ting fra ulike vinkler, og vi bør ikke for raskt avfeie den som mener noe annet enn oss som umoralsk eller som en som ikke tar Guds ord alvorlig. Et mangfold av stemmer er et bedre middel til å fremme innsikter som kan virke forpliktende for folk, enn en monolog der alt tas som selvsagt og en ikke kan gå i dybden for å utvikle en forståelse av hva som er rett. Et liknende mangfold av stemmer har for øvrig i de siste tiårene latt oss se begrensninger i vår egen vestlige forståelse av evangeliet, og gitt nye muligheter for å forstå hva evangeliets frigjørende budskap kan bety i andre kulturer enn vår egen.

Slik sett er det ganske interessant å snakke med den colombianske biskop Tito som nå bor i Stavanger. Begrepet synd blir for ham ikke minst den amerikanske maktpåvirkningen i hjemlandet, og eierforholdene der 60 familier eier det meste og tvinger folk inn i elendighet.

Avskaffe fattigdommen

I lys av den globale fattigdom og økende økologiske problemer fremstår en del av de andre problemene vi er opptatt med både i Den norske kirke og i norsk offentlighet som marginale, selv om de ikke er uviktige. Nettopp fordi fattigdom gjelder så mange, og bidrar så sterkt til forringelsen av menneskers muligheter for livsutfoldelse, blir det påfallende hva vi som kirke i Norge velger å konsentrere oppmerksomheten mot som etiske utfordringer. Slik vi presenterer vårt engasjement og prioriterer vårt fokus, opplever offentligheten neppe at fattigdom er det mest presserende etiske problem. Det bør være en alvorlig tankevekker for kirken hvis vi gir mindre oppmerksomhet til et problem som angår så mange i verdenssamfunnet, mens vi vier desto mer energi på noe som ikke er sentralt i Jesu forkynnelse. Det han sier om rikdommens fristelser og faren for å ignorere den nødlidende, bør være en alvorlig vekker når det gjelder spørsmålet om hvor kirkelig selvransakelse – og etterfølgende engasjement – skal være forankret.

I Norge er det like stort behov for en strategi for å håndtere rikdommens problem som en ny fattigdomsstrategi.

Kampanjen "Make poverty history" har satt fokuset på sletting av u-landgjeld, mer og bedre bistand og rettferdige handelsregler. Lørdag 10. desember er den tredje og siste "hvite-bånd dagen". Jeg vil oppfordre alle landets menigheter til å støtte denne kampanjen gjennom for eksempel å dele ut hvite bånd til menigheten den 11. desember. Kampen mot global fattigdom er vår tids største etiske utfordring. Vår kirke må være i front i denne kampen, ikke for kirkens skyld, men for menneskenes skyld. For i de lidende menneskene ser vi Guds ansikt.

Økumenisk globalisering

Verden er blitt så liten. Tsunamien 2. juledag berørte og utfordret oss alle, vi kommer hverandre nærmere gjennom katastrofer som orkaner, jordskred, flom og jordskjelv. De utfordrer vår grunnleggende solidaritet, og det var flott å se hvilken kreativitet i innsamlingsmetoder tsunamikatastrofen utløste her hjemme. Likedan var det stort å se hvordan Den norske kirke kunne invitere til brede minnemarkeringer i domkirkene og delta i en felles religiøs minnemarkering i Oslo rådhus i januar. Slikt gir håp i en verden der religion brukes for å fremme motsetninger.

I februar samles medlemskirkene i Kirkenes verdensråd til ny generalforsamling i Porto Alegre i Brasil. Organisasjonen står overfor store utfordringer med hensyn til å fornye visjonen om kristen enhet og bore dypere i de teologiske spørsmål som ennå skiller oss. Så

lenge den katolske kirke ikke er fullt med og de sterkt voksende karismatiske kirkene verden over ikke er med i det hele tatt i dette fellesskapet, er dette en stor utfordring for KV. Tema for generalforsamlingen er formet som en bønn: ”God in your grace, transform the world”. Kirkene kan være et alternativ til at menneske blir ført sammen i den økonomiske globaliseringen. Den økumeniske globalisering bygger på alle menneskers like verd for Gud, og at mennesket lovpriser Gud og ikke seg selv eller en annen menneskelig makt. Vår oppgave er å leve for andre, kirken er til for verden.

Våre oppgaver ligger i den verden Gud har skapt, hvor han stadig er til stede og skaper nytt og gir oss ny utsikt. Vi skal ikke komme ovenfra eller utenfra med noe vi har, som vi så overrekker andre mennesker. Vi deler ikke ut fra et lager som vi disponerer, vi skal først og fremst gi oss selv som medmennesker, under samme kår som alle andre. Misjon består ikke bare i forkynnelse, men også i å være til stede, være med i alt som skjer, representere Kristi nærvær i verden. Guds gaver er gitt alle, og vi skal dele det vi får.

Statsråd Trond Giskes tale

Kjære medlemmer av Kirkemøtet!

Nøyaktig på dagen for fem år siden, 14. november 2000, holdt jeg min tale til Kirkemøtet i Trondheim. Den gangen åpnet jeg med å si at samtidig som det var den første gang jeg var i Kirkemøtet, var det for siste gang også, hvis en skulle tro meningsmålingene.

Kjære forsamling. Meningsmålingene var riktige, det ble regjeringsskifte. Men, samtidig tok jeg feil. Det var ikke siste gang. Og, la meg starte med å si, jeg er glad for å være tilbake, ikke bare i regjering, men også her i denne forsamling.

Helt siden jeg ble utnevnt, har jeg sett fram til å besøke Kirkemøtet. Og i enda større grad enn sist vet jeg hva jeg kommer til; en forsamling med klare standpunkter, folk med mange ulike syn og med mot til å hevde dem, en forsamling hvor hele bredden av meninger i den norske Kirke kommer til uttrykk og brynes mot hverandre.

Ja visst er det *dette* Kirkemøtet er, og det er viktig, og det fikk jeg møte den gangen jeg var her. Men jeg fikk møte noe mye mer. Jeg fikk møte en forsamling med evne til å lytte til andres standpunkter, til å akseptere de ulike syn som kom til uttrykk, en forsamling med evne og vilje til å håndtere konflikter og leve med uenigheter, og med en dyp respekt for hverandres ekte engasjement for en sterk og livskraftig Kirke. Det er mange som i hverdagen håndterer konflikter, som har noe å lære av Kirkemøtet når det gjelder å være dypt engasjert og samtidig klare å vise respekt når meningene står sterkt mot hverandre.

Det er ingen liten oppgave dere som er tillitsvalgte og ledere i Kirken i dag har tatt på dere. Dere har lederskapet i en institusjon som betyr enormt mye for svært mange mennesker. Og ikke bare betyr den mye, men den betyr aller mest i de viktigste øyeblikkene i disse menneskenes liv. Hit kommer folk med sine nyfødte, hit kommer folk for å bekrefte sin tro på veg inn i voksenlivet, hit kommer par som har bestemt seg for å dele livet sammen, og hit kommer folk for å ta avskjed med sine kjære.

Kirkeledere som jeg har møtt forteller om hvordan ungdommer som opplever sorg og tap søker til Kirken, hvordan hundrevis av unge i et lokalsamfunn nærmest spontant søker sammen i Kirken når en kamerat, en venninne er revet bort i en meningsløs, uforståelig tragedie.

Det er sterkt å høre slike historier, sterkt fordi det forteller noe om behovet vårt for fellesskap og samhold i slike vanskelige situasjoner. Og sterkt fordi det forteller hva slags posisjon vår felles Kirke har i livene til svært mange i landet vårt.

Det er en enorm tillitserklæring, og det er et enormt ansvar å forvalte. Jeg er glad for at dere tar den oppgaven med det engasjement og alvor som det fortjener, slik folk har gjort før dere og båret Kirken fram i ulike tider.

Men på mange måter forholder dere dere til en virkelighet som er mer krevende enn mange før dere opplevde. Vi lever i en tid med omskiftninger og endringer og store viktige debatter.

Hva slags rolle skal Kirken ha i et sammensatt, flerreligiøst samfunn?
Hvordan skal Kirken møte nye familieformer og levemåter?
Hvordan skal Kirken forholde seg til samfunnets økte krav om respekt og likeverd for homofile?
Hvordan skal Kirken engasjere seg i det rikeste forbrukssamfunnet verden noen gang har sett, samtidig som forskjellen til de fattigste er større enn noen gang?
Hvordan skal Kirken og staten organisere sitt forhold i en ny tid?

I dette farvannet er det dere må vise lederskap, gjennomføre brede debatter og være med å ta viktige beslutninger og gjøre vanskelige valg. Valg som kanskje kan endre sider ved denne Kirken mer enn på mange generasjoner.

Stat/kirke

Diskusjonen om forholdet mellom stat og kirke blir kanskje den aller mest krevende og omfattende. Ved utgangen av dette året er Gjøannes-utvalgets innstilling om stat og kirke ventet. Utredningen må få en så bred behandling som både folket og kirka har krav på. Det var også statsministeren veldig tydelig på da han la fram Soria-Moria-erklæringen. Både sjølve handlinga og resultatet vil få historisk betydning for folket og landet vårt.

Jeg skal ikke og vil ikke foregripe behandlingene av Gjøannes-utvalgets arbeid.

La meg likevel si noen ord om dette. Mange mener at de valg vi gjør i denne saken vil avgjøre folkekirkens framtid. Men la meg da minne om følgende:

Folkekirkens historie i Norge er dobbelt så lang som statskirkens historie. Statskirken ble ikke innført fordi folket ville det, men fordi danske-kongen ville ha kontroll med folk, prester, bispeutnevnelser og ikke minst, de kirkelige gods.

Det er kirkens daglige virksomhet som er forutsetningen for at kirken kan være en folkekirke som er tilgjengelig og tjenestevillig ved livets store høydepunkter. Det er nettopp i det daglige kirkelige uttrykk at kirken fremstår som og skal testes på om den er en folkekirke.

Folkekirken bygges nedenfra, ikke ovenfra. Folkekirken opprettholdes av det lokale kirkelige liv. Skal folkekirken opprettholdes og videreutvikles krever det mer enn statlige tiltak.

Den kan ikke bygges, verken av konge, regjering eller biskoper, - og la meg for ordens skyld legge til, - ikke engang av de som bygde landet, - det norske Arbeiderparti -

De neste 4 årene skal vi legge grunnsteinene for en reform av kirken som kan bli stående i 100 år og kanskje mer. Skal vi etablere kirken i Norge i et slikt perspektiv må vi ha bred støtte for det vi skal gjøre politisk. Vi må ha bred støtte i kirken og vi må ha bred støtte i folket. Dette skal jeg legge til rette for når det gjelder behandling av saken.

Jeg går derfor inn i denne debatten uten forutinntatte standpunkter om de enkelte organisatoriske spørsmål, om grunnlovsparagraf, bispeutnevnelser, økonomisk organisering. Bare med en slik holdning kan vi få den åpne debatten vi ønsker oss.

Min utfordring til dere er at kirken også sørger for en like stor bredde i behandlingen. Min klare ambisjon er å trekke en konklusjon i denne stortingsperioden. Med dette vil jeg

signalisere både til Kirkemøtet og til Gjøannes-utvalget en klar vilje til bred dialog og til politisk handling.

Demokrati i kirka

Selv om jeg er sikker på at alle dere kommer til å delta aktivt i den debatten, er det ikke alle dere som kommer til å sitte i disse sentrale posisjonene når Kirkemøtet igjen møtes til neste år. Nå skal de nyvalgte menighetsrådene, noen av dem historisk valgt også av 15-åringer, velge nye bispedømmeråd og et nytt kirkemøte. Det er bare å ønske dem lykke til!

Det gleder meg å se at oppslutningen om menighetsrådsvalgene øker, selv om økinga ikke er stor, samlet sett fra 3,5 til 4,5 % (etter at 1100 av 1250 menighetsråd er opptalt). Erfaringene viser at det er en fordel å legge valg på menighetsråd sammen med Stortingsvalget. Dette stimulerte jeg til for fem år siden. Det er flott å se at det har ønsket effekt!

Dersom andre enn menighetskjernen skal delta, må kandidatene være bedre presentert. Men det lave deltakerantallet reiser også spørsmålet om hvordan vi kan bygge ut demokratiet i kirken slik at det engasjerer og fungerer på en slik måte at kirkens medlemmer opplever at de er med på å avgjøre de spørsmål som er viktige for kirkens fremtid.

De siste årene har vi sett at det lokale engasjementet for kirka utløses i ulike sammenhenger. Vi ser det når det er dugnad i kirka eller på kirkegårdene. Vi merket det veldig godt da det ble meldt om stengte kirker pga trang kommuneøkonomi.

Og når det blir snakk om å kutte stillinger, blir det lokale engasjementet raskt utløst. Utfordringen er å omsette dette engasjementet i form av deltakelse i valgene og kanskje også lyst og vilje til å delta i aktivt arbeide selv. Skal vi overføre makt og beslutningsmyndighet til nye organer, må det være solid forankret i en deltagende kirke.

La meg også benytte anledningen til å ta en replikk til Kirkerådets leder om uttrykket ”Kirka sjøl”. Hvem, er det? Kirkemøtet? Biskopene? Biskopene? Kirkelige råd og utvalg? Ja. Men kirkestatsråden og kirkelig statsråd er også kirka sjøl. Alle som er døpt og medlem av kirka, er kirka sjøl.

Skal vi flytte makt fra et organ til et annet, må det ha forankring i kirka sjøl i denne betydningen av uttrykket.

Likestilling og likeverd

En av forutsetningene for en bred deltakelse er å ta vare på en åpen og inkluderende kirke. Den norske kirke har slått fast at likestilling er i tråd med kristen tro. Det er jeg glad for. Etter hvert ser vi at andre kirkesamfunn kommer etter. Likestillingen i Den norske kirka er viktig i Norge. Også i økumenisk sammenheng.

Når regjeringen nå vil ta stilling til om likestillingsloven skal omfatte Den norske kirke, vil Kirkens eget syn om at likestilling er i tråd med kristen tro veie tungt. Noen mener at det må være likebehandling mellom den norske kirke og andre trossamfunn når det gjelder disse spørsmålene. Men unntakene man har fra den generelle lovgivningen må være teologisk begrunnet. Og når Kirken selv fastslår at man ikke har noe slikt teologisk behov, må jo det være et sentralt moment når denne saken skal vurderes.

Likevel er det ikke den teoretiske sammenhengen, men i den praktiske gjennomføringen likestillingen er viktigst, for eksempel når det gjelder tilsetning i viktige stillinger og reell innflytelse. Her er det langt igjen til reell likestilling mellom kvinner og menn, også i Den norske kirke. Her blir det spennende å se hva kirkemøte, kirkerådet og andre kirkelige råd har av planer og konkrete forslag. Et viktig og aktuelt tema vil det i alle fall bli den nærmeste tida.

En av diskusjonene i kirka som har fått mest plass i mediene er spørsmålet om de homofiles plass. Som dere sikkert husker, var dette et tema som jeg også var innom forrige gang jeg var kirkeminister.

Både i Kirkemøtet og Bispemøtet har det vært en forbausende rask utvikling i dette spørsmålet. Etter mitt syn har det vært ei gledelig utvikling. Praksis har vist at dette ikke er et kirkesplittende spørsmål.

Selv mener jeg i denne saken nøyaktig det samme som da jeg talte til Kirkemøtet i Trondheim for fem år siden:

”Det er ingen hemmelighet at jeg ønsker at Den norske kirke skal bevege seg i retning av større åpenhet og toleranse i møte med homofile og deres samlivsform. Sammen med de andre trossamfunn er kirken en viktig opinionsdanner når det gjelder verdier og holdninger. Det gjelder overfor egne medlemmer og i den brede offentlighet. En utvikling som innebærer at trossamfunnene aksepterer homofile, vil derfor utvilsomt være et vesentlig bidrag til større aksept og åpenhet omkring homofiles levekår generelt i samfunnet.”

Nå venter vi på Lærenemnda sin uttalelse om bibelsyn og bibelbruk. Jeg antar at et delt syn vil komme fram i uttalelsen. Beslutningen om å åpne for homofil velsignelse i Den svenske kirke ser jeg som et viktig trekk i utviklingen.

Nå har vi en diskusjon om en mulig ny ekteskapslov her i Norge. Arbeiderpartiet og SV har gått inn for å endre ekteskapsloven, slik at den også omfatter homofile. Senterpartiet har tatt forbehold. Vi er ikke ferdig med behandlingen av denne saken, men jeg det er liten tvil om hvilken retning utviklingen går i Stortinget.

Den kirkelige vigselsturgien vi har, bygger på forståelsen av ekteskapet som et fellesskap mellom mann og kvinne. Prester som ønsker å vie homofile, trenger derfor en ny vigselsturgi. Bare Kirkemøtet kan gi kirka en liturgi for ekteskapsinngåelse mellom to av samme kjønn. Kongen har utnevnelserett, Stortinget lovgivende myndighet. Liturgimyndigheten er delegert til dere.

Jeg vil også si noe om toleranse. For meg er det et grunnleggende skille mellom toleranse og verdinihilisme. Toleranse betyr å akseptere et mindretall eller godta handlinger man ikke er enig. Men også et tolerant samfunn må sette grenser. Mot misbruk av barn. Mot vold og mishandling. Mot omskjæring av kvinner. Det er ikke valgfrihet for et trossamfunn hvilke lover som skal gjelde. Som politiske ledere vil vi være tydelige mot imamer som forsvarer vold mot kvinner, men også mot religiøse ledere i vårt eget trossamfunn som undertrykker kvinner og homofile.

Kommuneøkonomi og kirkebygg

Et av de ansvarsområdene jeg har er å sørge for en så god kirkeøkonomi at det er mulig å nå mange ambisiøse målsettinger vi setter oss på vegne av kirka. Vårt statsbudsjett følger omtrent de samme prioriteringene som den regjeringen vi overtok etter, blant annet ved at

dåpsopplæringen ligger inne med en vesentlig styrking. Det aller viktigste for kirken vil likevel være den meget solide påplusningen til kommuneøkonomien. Nær 6 milliarder kroner i frie midler vil bidra til en langt romsligere økonomi, og forhåpentligvis bedre muligheter også for kirkelige aktiviteter.

Kirkebygga har fått stor oppmerksomhet de siste åra. Ikke uten grunn. Sist jeg var statsråd besøkte biskopen i Hamar og Tretten kirke, sammen med Marit Tingelstad, som jeg har registrert har gjort comeback som bispedømmerådsmedlem. Der står tårnet på jordet ved siden av kirka, mens kirka har fått et midlertidig tak. Slik står det fremdeles.

Regjeringa vil sammen med Miljøverndepartementet, legge økonomisk til rette for et forsvarlig vedlikehold av verneverdige kirker. Vi vil sørge for at staten i økt grad bidrar til vedlikehold av middelalderkirker.

Rentekompensasjonsordninga har vist seg å være en stor suksess. Kommunene og fellestråda tar ansvar som kirkeforvaltere! Nå blir ordninga videreført og utvida til å omfatte nye kirkebygg.

En ting er drift og vedlikehold av bygg. Et annet spørsmål er: Hvordan stimulere engasjement og aktivitet i prostiene og i sokna? Det er lagt til rette for forsøk med organisering av soknets organer, valgordninger og valgmenigheter. Bispedømmene legger opp til ny organisering av prestetjenesten, med mer samarbeid i prostiene og utvikling av samvirke mellom råd og embete. Fra Kirkemøtet er det kommet melding om at vi må gå videre for å få et bedre samspill mellom statlige og kommunale aktører. Dette vil vi arbeide videre med.

Sist jeg var kirkeminister, tok vi de første skrittene i ny organisering av prestetjenesten. 35 nye prestestillinger var regjeringa sitt bidrag da. I åra etter er det oppretta like mange, til sammen 70. Jeg kan se at prostiene nå har behov for støtte, og at det haster med å få prostiene til å bli godt fungerende enheter.

Kirkelig kulturmelding

I år la Kirkerådet fram ei kirkelig kulturmelding. Den har fått mye skryt både for innhold og form. Den la stor vekt på kirkas vilje og evne til å åpne seg og bruke uttrykk som lytter til samtida.

Ser vi historisk på det, har kirkene i tusen år vært de mest utbredte kulturbygg i Norge, med sin arkitektur, billedkunst, utskjæringer, levende musikk, liturgi og som et rom for litterære uttrykk i en salmeskatt preget av tradisjon og fornyelse. Kirken har vært vår viktigste arena for fortolkning av menneskets møte med det hellige, møte med samfunnet og møte med seg selv, og i lange perioder vært den viktigste arena for kunst og kultur.

Gjennom det som i hundreder av år har skjedd i kirkerommet har fortellingene om den universelle historie blitt formidlet og forbindelsen blitt etablert med mennesker i andre land og til andre tider. Folkekirken i Norge er en del av den rotekte norske kulturen og en rotekte del av et felleskap på tvers av politiske, geografiske og sosiale og økonomiske forskjeller. Dette er det grunnleggende perspektiv som ligger bak enkelthetene i meldingen. La meg nevne kort noe av det jeg har merket meg:

Meldingen legger vekt på kirkemusikk. Det er den ikke alene om. 4 millioner er øremerket til kirkemusikk i Kulturfondets budsjett for 2006. OVF har gått inn som en av eierne av Kirkelig

kulturverksted. Samtidig får dere en diskusjon om hvilke kunstuttrykk som skal få plass i kirkerommet? Min oppfatning er klar: Gjør tersklene lave og porten høy!

Det er ikke bare patriotisme som får meg til å si at det er Nidaros domkirke og anlegget rundt den som er det fremste og mest omfattende kulturminnet vårt. Jeg er stolt av restaureringa og ser fram til å feire kroningsjubileet der til sommeren. Jeg er stolt av utviklinga knytta til Olavsfestdagene. Av kulturen sitt bidrag. Av kirkas sitt bidrag. Av hvordan dette henger sammen.

Nå ser jeg at Baasland har lyst til å si: "Domkirka vår, da?" Ja – den og. Stavanger domkirke er ei sjelden perle, som har vært kontinuerlig i bruk fra den ble bygd. Den blir et flott ankerfeste i 2008 når Stavanger skal være europeisk kulturhovedstad.

Kulturløftet

Vi trenger ikke bare noe å leve av, også noe å leve for – innhold i tilværelsen. Og: ikke først og fremst avkobling, men tilkobling! I bunn og grunn handler det om hva slags samfunn vi vil ha, og den livskvaliteten vi ønsker å skape.

Mitt ønske er en Kirke som engasjerer seg, som tar ansvar, som viser lederskap i de store spørsmålene. Heldigvis har vi en slik Kirke. Det er jeg glad for. Dere trengs. Ja på mange måter er dere i en helt unik posisjon når det gjelder å kunne ta opp de aller største utfordringene i vår tid.

I den daglige nyhetsdekning og samfunnsdebatt forsvinner ofte de viktige sakene, de lange linjene, de store spørsmålene. Og den informasjonen vi får, om fattigdom og urett, om miljøproblemer og kriger kan gjøre oss motløse eller likegyldige. Det er godt at kirka sier fra!

Den dagen Bondevik-regjeringen gikk av og vi overtok, hadde bibelleseplanen "et ord for dagen" som var henta fra profeten Amos. I Amos 8. 4-6 leser vi:

"Hør dere som trækker fattigfolk ned
Og gjør ende på de hjelpeløse i landet
...
Dere kjøper småkårsfolk for penger,
en fattig stakkar for et par sko
..."

Det var kanskje en påminning om at kampen mot undertrykkelse og fattigdom er kanskje den aller største oppgaven vi kan ta fatt på. Ikke bare her hjemme, men også internasjonalt.

En av de mange sakene Kirken har engasjert seg i er i kampen for FNs tusenårs mål. For en tid tilbake deltok jeg selv på FNs generalforsamlingsmøte om barn. Møtet var en oppfølging av Barnetoppmøtet i 1990 hvor verden satte seg en del mål som skulle nås innen 2000.

Barnedødeligheten skulle reduseres med en tredel, mødredødeligheten skulle halveres. Alle barn skulle sikres adgang til rent vann og hygieniske sanitærforhold. Analfabetisme blant skulle halveres, og barn skulle få økt beskyttelse, spesielt under væpnet konflikt.

Ti år skulle verden bruke.

Kjære forsamling.

Vi klarte ingen av målene.

2 og en halv milliard mennesker mangler tilgang til sanitære forhold.
Over en milliard mennesker har fremdeles ikke tilgang på rent drikkevann.
En halv million jenter dør som resultat av svangerskaps- eller fødselskomplikasjoner

Og fremdeles dør 10 millioner barn hvert år av årsaker som kunne vært forhindret
1,5 millioner barn dør rett og slett av diaré.

I Norge har vi av og til ett minutt stillhet for å minnes noen som er gått bort. Hadde vi hatt ett minutt stillhet for hvert av disse barna under fem år som dør i 2005, kunne vi ikke snakket med hverandre igjen før i juli 2024.

Var målene for ambisiøse?
Nei selvsagt var de ikke for ambisiøse.
Vi gjorde bare så altfor lite.

Noen mener at vi skal slutte å hjelpe - jeg sier at vi skal hjelpe mer.
Noen sier at vi trenger pengene selv - jeg sier at vi har nok.
Noen sier at vi ikke skal bry oss - jeg sier at vi skal slutte å lytte til dem.
Heldigvis har jeg en sterk kirke på mitt lag!

Nå setter vi oss nye ambisiøse mål:
Den nederlandske utviklingsministeren fortalte i FN at hun hadde vært i en skoleklasse og stolt presentert målet om at innen 15 år skulle ingen barn lengre dø av sult. Men i skoleklassen tar en 9-åring mot til seg, og spør ministeren: - Hvorfor skal dere vente i 15 år?

Det er jo det eneste fornuftige spørsmålet.
Hvorfor skal vi vente i 15 år?
Dere venter ikke, dere sier fra!

Dere har all grunn til å være stolte av å det arbeidet dere gjør for å synliggjøre de mange fattige.

Like viktig er det store engasjementet for å ta vare på skaperverket, på miljøet vårt. Ofte virker det fjernt med øyer i Stillehavet som blir oversvømmet, millioner av flyktinger som må reise fra sine hjem. Men plutselig blir det nært, med flommer på Vestlandet, vintre uten snø og med varmerekorder.

Samtidig fortsetter utryddelsen av arter som vi deler denne planeten med. Titusener av arter. Forskerne roper ut i fortvilelse: livets bibliotek står i brann.

I denne diskusjonen er dere også tydelige, i diskusjonen om CO2-utslipp, om oljeboring, om genteknologi. Og igjen har dere all ære av engasjementet, og jeg tror ikke minst unge mennesker legger merke til det Kirken gjør på dette enormt viktige området.

Den tredje store utfordringen er dette: å skape et samfunn med respekt og toleranse. Vi har fortsatt en stor jobb å gjøre.

Det er trist at vi fortsatt møter argumenter om at kvinner skal ha færre rettigheter fordi de er kvinne og ikke mann.

Det er trist at vi fortsatt møter holdninger om at man skal ha mindre mulighet til å være lykkelig sammen med den man elsker dersom kjæresten er av samme kjønn.

Og det er trist at utsagn om at en muslim aldri kunne sagt "la de små barn komme til meg", kan høste jubel i en kristen forsamling.

Siden jeg talte til Kirkemøtet for 5 år siden har spørsmålet om religionenes betydning for samfunnsutviklingen, og særlig i internasjonal politikk fått en helt annen oppmerksomhet. Norge vil i årene fremover i stadig større grad bli et flerkulturelt samfunn og i dette ligger også at samfunnet blir flerreligiøst.

Heldigvis er det allerede mange steder er et sterkt kirkelig engasjement for å skape dialog og samarbeid med mennesker av en annen tro. Jeg synes det som er gjort etter katastrofen i Pakistan, på tvers av religioner, er fabeltaktig. Jeg håper at dette fortsetter, og at vi gjør det vi kan for å styrke dette engasjementet.

Makter vi ikke å etablere et samfunn som skaper kulturell identitet, tverrkulturell forståelse og respekt for hverandre og økonomisk integrasjon - samtidig - skaper vi et vakuum som lett kan fylles med politisk og religiøs intoleranse.

Sammen må vi slå tilbake de kreftene som sier at det er umulig å skape et samfunn hvor ulike etniske grupper og kulturer lever fredelig sammen side om side.

Vi er et flerkulturelt samfunn.

Det kommer til å forbli sånn

Og vi må få det til å bli et godt og menneskelig samfunn.

Når argumentene om et etnisk rensert Norge dukker opp, går mine tanker til en kirkegård i Tuzla i Bosnia som jeg besøkte i 1995. Der prøvde de å oppløse et flerkulturelt samfunn.

På ettermiddagen 25. juni 1995 slo en granat ned på torget i byen Tuzla i Bosnia. 25. juni er fridag og ungdommens dag i Bosnia, og torget var fullt av unge mennesker. 72 uskyldige unge liv gikk tapt, den yngste var 2 år.

Folk som tidligere levde i fred, gikk på samme skole, giftet seg med hverandre, begynte å drepe hverandre fordi de hadde forskjellig religion eller tilhører forskjellig folkegruppe.

Det gjorde et utrolig sterkt inntrykk å besøke minnegården etter de døde ungdommene. Se navnene, bildene av den døde på hver grav, se fødselsårene 1970, 1974, 1975, 1992. Ved en av gravene holdt en gråtende far en paraply over sitt barns grav som for å beskytte barnet mot regnet som øste ned.

Jeg ble stående lenge på denne kirkegården. Og jeg tenkte – aldri, aldri, aldri mer.

Da må vi vise lederskap.

Dere må vise lederskap.

Dere må være med i jobben med å skape dialog, forståelse, respekt og toleranse.

Dere være med å gi mening i livene våre, tilhørighet, menneskeverd og trygghet. Det er det vi trenger, lokalsamfunnene rundt omkring i Norge, flyktningfamilien i et nytt fremmed, kaldt land, forstadsungdommer i Europas hovedsteder, jordskjelvfrene i Pakistan.

Aldri før har verden forandret seg fortere.

Aldri før har vi fått så mange inntrykk som skal forstås og settes i sammenheng.

"Aldri før", skriver Rolf Jacobsen,

"har vi hatt så dype stoler

og så brede sofaer rundt bakenden.

Aldri før har teknokratene gjort slike underverker med verden

at hjertene er blitt så mørkredde av angst

at vi må gå i dekning bak oss selv.

Aldri før har ordene måtte skrikes så høyt

og bilder og lyd måttet sprites opp med Cola

for å trekke tankene bort og gjøre oss ufarlige

Aldri før har det hastet slik.

Aldri før ha vi lengtet slik

etter menneskestemmer bak ordene,

sannhet og hjertevarme bak kråkenes skrik"

Den sannheten og hjertevarmen må dere hjelpe oss å finne.

KUF-komiteélederens hilsen

Ved Ine Marie Eriksen (H), leder av Stortingets kirke-, utdannings- og forskningskomité

Dirigenter, gjester, kjære Kirkemøte!

Først vil jeg takke for anledningen til å hilse Kirkemøtet – det er en stor glede å få møte dere. Jeg har hatt et par lengre samtaler med Erling Pettersen før jeg kom hit, og han fortalte meg at dere er en åpen forsamling. Jeg tar derfor sjansen på å være litt personlig: jeg er nok en tviler. Men det er ikke fordi jeg ikke har tenkt. Etter å ha diskutert flittig - særlig med meg selv og med presten i Strømmen kirke, Steinar Eraker – bestemte jeg meg for å bli døpt som tiåring. Det var en god prosess.

Og min tvil ligger ikke så mye i troen som den ligger i hvordan jeg ofte – men ikke alltid – føler at Kirken forvalter budskapet om nestekjærlighet. Kort fortalt synes jeg – fra mitt ståsted - at Kirken tidvis har vært mer opptatt av å ekskludere enn å inkludere. Jeg skal med noen eksempler belyse hvorfor jeg ønsker meg en enda mer åpen, sterk og inkluderende folkekirke.

La det først være sagt: min intensjon er å *påvirke*, ikke å *påvinge*. Et trosfellesskap som Kirken er ikke, og kan aldri bli, et rent ekspedisjonskontor for myndighetene, heller ikke et rent meningsmålingskontor der Kirkens tilnærming til ulike spørsmål skal bestemmes av hva flertallet til enhver tid måtte mene.

Men jeg mener at det er fornuftig av Kirken selv å innta en så åpen og inkluderende holdning som mulig til spørsmål som vil reises i nær framtid. I kirke-, utdannings- og forskningskomiteen vil vi få mange store og krevende saker på vårt bord i løpet av perioden. Vi får virkelig muligheten til å fordype oss som kirkekomité. Om ikke lenge vil forholdet mellom kirke og stat reises, og uten å foregripe hva konklusjonen måtte bli, er det avgjørende for legitimiteten av avgjørelsen – uansett hva den blir – at den har en bredest mulig forankring.

Og mye tyder på at Stortinget i løpet av relativt kort tid får anledning til en grundig debatt om skolens formålsparagraf. Nå er det ikke noe nytt at det er debatt om utformingen av formålsparagrafen. Spørsmålet har vært flittig diskutert ved de store skolereformene opp gjennom etterkrigstiden, gjerne knyttet sammen med et annet gjennomgående stridsspørsmål i skolepolitikken: omfanget av og utformingen av kristendomsundervisningen. Denne sammenkoblingen har gjort det vanskelig å få en rolig og nyansert debatt om formålsparagrafen. Vi har ofte sett at en debatt om ordlyden i formålsparagrafen plutselig er blitt en debatt for eller mot kristendom eller en debatt om kristendommen i det hele tatt skal ha en plass i skolen.

Heldigvis er det klare tegn til at det nå vil bli mulig med en mer nyansert og fornuftig debatt, uten altfor mye ”skyttergravskrig” og helst uten altfor mye mistenkeliggjøring av andres motiver. En viktig årsak er sannsynligvis at Norge blir stadig mer av et flerreligiøst samfunn, samtidig som sekulariseringsprosessen går sin gang. Dette har bl.a. ført til at ønsket om en ny formålsparagraf nå blir målbåret av kretser som tidligere har vært blant den kristne formålsparagrafens sikreste forsvarere.

Jeg føler meg også trygg på at det har hjulpet på debattklimaet at viktige talspersoner for ønsket om ny formålsparagraf har lagt tilside formuleringer som oppfattes som veldig polariserende, og nå i stedet vektlegger behovet for en verdibasert paragraf med plass til både kristne og humanistiske verdier. Det gjelder både de som ønsker radikale endringer og de som ønsker å videreføre dagens paragraf. Bare de siste fire-fem årene har det vært klare tegn til at vi ikke lenger diskuterer ja eller nei til kristen formålsparagraf - nå diskuteres *varianter av* en slik formålsparagraf, noe som etter min oppfatning er en langt mer konstruktiv og samlende innfallsvinkel. Sentrale røster ønsker å forandre formålsparagrafen for å bevare den – et godt konservativt standpunkt!

Også i denne saken er Kirken avhengig av forankring for å nå igjennom med sitt syn, og jeg er veldig glad for signalene som er kommet så langt.

Det siste eksemplet jeg vil nevne, er viktigheten av en åpen og inkluderende folkekirke i et omskiftelig samfunn. For vi mennesker er flokkdyr. Vi er søkende flokkdyr. Vi har en tendens til å søke sammen i fellesskap. Jeg våger den påstand at de frivillige fellesskapene, for eksempel familien, en stor vennekrets eller fotballsupporterne, ofte er de sterkeste. Og de frivillige fellesskapene søker vi blant annet fordi vi mennesker har behov for å bli sett, behov for anerkjennelse og behov for ankerfester i livene våre.

Her bør Kirken kjenne sin besøkelsestid – og for å greie det må den være åpen og inkluderende. Kirken har etter mitt syn et stort potensiale som samtalepartner og verdiformidler i et samfunn med rask endringstakt. Kirken må være et naturlig fellesskap for mennesker med ulik bakgrunn, ulike meninger og ulik grad av tro.

Veldig mye av det vi holder på med hver dag dreier seg om tro og tvil. Det gjorde også min beslutning om å bli døpt. Men at jeg valgte det, skyldtes også at presten ga rom i Kirken for en tiåring med tvil. Han var til stede i lokalmiljøet, han lyttet og han snakket. Vi følte at vi kjente ham. Så da han etter dåpen kastet seg på sykkelen i fullt presteutstyr med olabukse under, var det ingen som syntes det var rart. Han var en representant for det åpne og inkluderende, og han ga oss tilhørighet.

Med dette ønsker jeg dere godt møte – og på vegne av komiteen håper jeg på et godt samarbeid i tiden som kommer!

Hilsen fra kirkepresident dr. Friedrich Hauschildt i VELKD

Vereinigte Evangelisch-Lutherische Kirche Deutschlands

Ærede Kirkemøte, ærede statsråd, kjære venner!

Det er en stor ære og glede for meg å bringe hjertelige hilsener fra den forente evangelisk-lutherske kirke i Tyskland og fra den nyvalgte ledende biskop, dr. Johannes Friedrich, til deres Kirkemøte på Lillehammer!

Martin Luther har arbeidet for at mennesker kan feire og høre om sin tro på sitt eget morsmål. De lutherske kirker er derfor dypt forankret i sine hjemland. Det gjelder også for Den norske kirke. Men den lutherske bekjennelse forbinder oss samtidig ut over hele verden og ut over alle kulturelle og språklige forskjeller. Vi er meget taknemlige for å leve i dette fellesskap som blir realisert i Det lutherske Verdensforbund. Dette fellesskapet er for oss en oppmuntring og korreksjon. Og begge deler er viktig.

Deres Kirkemøte beskjeftiger seg med emnet ”Den misjonerende kirke”. Ordet ”misjon” hadde i Tyskland – åpenbart som i Norge – i mange år en ikke helt positiv klang. Vekkelsesbevegelsene hadde gitt ordet en spesiell dreining som førte til at andre kretser i kirken, kanskje flertallet, ble mer og mer tilbakeholdende overfor misjon. Mange forsto misjonen ensbetydende med indoktrinering. Situasjonen har nå forandret seg: Spørsmålet om hva misjon kan bety positivt, er blitt meget sentralt. Jeg har derfor lest dokumentet Kirkemøtet har fått seg forelagt, med stor interesse.

Når jeg får lov til det, vil jeg gjerne komme med tre korte bemerkninger til emnet:

For det første: Troen har et innhold. Mange mennesker synes at innholdet er for innviklet og ikke vedkommer deres liv. Andre synes det er en selvfølge, er alt for kjent, nesten kjedelig. Det er viktig at troens innhold blir forklart i enkle, forståelige, fengslende ord, uttrykt på en åpen og tiltrekkende måte.

For det andre: Når en misjonsaktivitet lykkes, når et menneske blir overbevist, har det ofte å gjøre med at et passende ord sies på et passende tidspunkt. At mennesker blir troende har noe med ”kairos” å gjøre, og den passende tone skal være innbydende, ikke påtrengende, men alvorlige. Filip møter kammerherren fra Etiopia på det riktige tidspunkt (Ap.gj. 8,26ff). Tiden er moden.

For det tredje: Misjon har alltid en sterk personlig side, er ikke et nøytralt budskap, men et personlig vitnesbyrd. Søren Kierkegaard har skrevet i innledningen til ”Sykdommen til døden” at forkynnelsen minner om ordene fra legen ved sykesengen: Innholdet skal være sant, samtidig avslørende og trøstende, tidspunktet skal være passende, og legen skal tale med personlig alvor og varme

Jeg ønsker for Kirkemøtet at deres overveielser over misjon blir videreførende og fruktbare for Den norske kirke. Gud velsigne kirken, alt arbeid i kirken og alle mennesker som setter sin tiltro til Gud.

Ei misjonerande kyrkje - hovudforedrag

Kjetil Aano, generalsekretær i Det Norske Misjonsselskap

1. Bare glede som blir delt, er heil

Det dreier seg om å gå med – og å gå saman med: Å gå saman med den oppstandne; om at den oppstandne går saman med oss; og i glede over å ha mottatt den overraskande meldinga om godt nytt, å bera godt bud vidare.

Dette er vi sammen om som Guds verdensvide kyrkje. Og dette lærer vi stadig på nytt av kvarandre. Kyrkja deler for å bli heil.

Det var heilt mot slutten av mi tid som lærar på ein regional presteskole på Madagaskar. Eg hadde eit ærend til biskopen. Etersom dette var – og er – eit samfunn mest utan telefon og e-post, var det bare å møta opp på kontortrappa, og stilla seg i kø, og venta. Det ville ta tid, eg visste det. Ventetid kan vera god lesetid!

Denne dagen sto Razafimanantsoa Emmanuel, studiekamerat frå Misjonshøgskolen i Stavanger, og prestekollega lokalt, rett framfor meg i køen.

- Gler du deg til å dra heim? spurte han.

Eg måtte vedgå det, men sa og at eg var takksam for åra mine i landet. Og så la eg til:

- Og så har eg lært utruleg mykje, også teologi, av å vera her.

Då blei han heilt stille. Såg meg rett i augene og spurte:

- Å, har du det? Kva då?

Eg hadde tenkt litt på det, og svarte at eg hadde fått eit rikare Kristusbilete enn eg kom med. Eg hadde lært mykje om Kristus som den som overvinn mørke og død - heilt konkret.

Og så snakka eg litt om at eg hadde fått meir glede over oppstandelsen enn sorg over synder, at påskedagsglede og langfredagssorg balanserte betre. Eg sa litt om forholdet mellom individualitet og kollektivet, når det siste ber oss som individ; eg snakka om betydningen av ritualer som omkransar livet frå fødsel til grav, som gir rammer og trygghet. Eg snakka meg varm og takksam.

Og så snakka eg om kor mykje eg hadde lært om korleis ein kan retta handa ut til menneske som har ei anna tru, vera medmenneske og medvandrar på livsvegen, og samtidig tydeleg kommunisera si eiga tru og sine egne overtydingar utan at det bryt relasjonen... Og om korleis ein ikkje kan dela menneske opp i deler, slik vi har så lett for å gjera i vår vestlege tradisjon. Mennesket heng saman, mennesket er heilt.

For meg blei dette ei Emmaus-oppleving. Gjennom møtet såg eg noe nytt.

Forteljinga om Emmaus-vandrarane dreier seg om dette: Gjennom det overraskande møtet å gjera disiplane i stand til å møta virkeligheten og verden slik den er.

I første scene er disiplane er på vandring, eller kanskje på flukt: Dei er midt i verden, dei er opptatt av alle problema dei nå står overfor. Dei forsøker å skjønna konteksten, og å orientera seg i den kvardagen dei nå skal inn i. Mens dei drøftar situasjonen, får vi som lesarar vita, er den oppstandne sammen med dei, utan at dei sjølve ser det.

I neste scene er Jesus, den oppstandne, sjølv aktiv: I eit kort og avgjerande avsnitt opnar han skriftene for dei, så dei ser seg sjølve og sin misjon – sitt formål – i den store sammenhengen.

I tredje scene nærmar dei seg praksisen, handlinga, etterfølginga. Her er to element: Fellesskapet rundt brødet og bønna; og så handlinga. Og det heile endar i praksis, i handling

når dei først seier: ”Brann ikkje hjertene våre i oss medan han talte til oss på vegen?” – og så handlar: ”Og dei tok ut med ein gong og dei sprang tilbake til Jerusalem...”

I Det lutherske Verdensforbundet sitt nye misjonsdokument, blir desse tre scenene brukt som inngangsportar til dokumentet sine tre deler: Kontekst, teologi og praksis. Gjennom dette grepet viser LVF-dokumentet:

1. Først at temaet overrasking og glede er heilt sentralt i eit bibelsk perspektiv. Bare tenk på dei lette føtene på fjellet som kjem med godt budskap; eller på englane som kom med bud om ei stor glede for alle menneske... Og her: Den gode overraskelsen: Det var jo den oppstandne! I Det Norske Misjonsselskap kallar vi vårt nye misjonsdokument ”Verdensvid glede”.

2. Og dernest at misjon dreier seg om vandring og medvandring. Begge delar er viktige. Vår vandring har eit mål; vil vil dela gleda for å bli heile. Og i den vandringa går vi ikkje aleine. Den oppstandne har sjølv tilsagt sitt nærvær, både som oppmuntrar og retleiar då han sa ”sjå eg er med dykk”. Jesus inviterer oss til medvandring med seg, han som sjølv er gledas kjelde.

På denne bakgrunnen vil eg gjerne presentera det som er hovedanliggende mitt med dette foredraget: Det er at å bidra til at mi kyrkje, Den norske kyrkja, får eit meir frimodig eigarskap til misjon som omgrep og fenomen.

Eg har ein trefaldig draum, ein trinitarisk draum, kanskje, den er ein, men med tre ulike fasettar,:

- Det er at vi som kyrkje i fellesskap kan stadfesta eit ”Ja! Vi er ei misjonerande, kyrkje; eller skal vi seia: Vi er ei misjonal kyrkje.”
- Og det er eit: ”Ja, vi har også ansvar for at denne misjonale dimensjonen blir strukturert og organisert og omsett i handling.” Vi har gode redskap som kan gjera det, gjennom det samhandlingsmønsteret mellom kyrkjelydar, organisasjonar og nettverk som vår kyrkje er rikt velsigna med.
- Og: Ja, dette dreier seg også om mi tru, mi etterfølging og mitt vitnesbyrd. Også mi glede blir heil når ho blir delt med andre. Det vil eg gjera noe med!

2. Det ligg i genene

For at det skal skje, ønsker eg å få fram eitt sentralt poeng:

Det som er tema for kyrkjemøtet i dag, høyrer med til sentrum, til kjernen ved det å vera kyrkje. Misjon er ein del av kyrkjas genetiske disposisjon. Det er ein dimensjon ved sjølve det å vera kyrkje.

Kyrkja er til for menneska – ho er Guds redskap for at menneska skal oppdaga gleda og sanninga, og for at Gudsrikets krefter skal rekka ut til menneske.

Og av dette følger: Dersom kyrkja er slik, må ho også handla slik. Ho er misjonal, derfor må ho handla misjonerande!

Og: Dersom kyrkja skal handla slik, må vi gjera det.

Dei gjorde klokt, dei kvinner og menn som utforma visjonsformuleringa for den norske kyrkja. **Vi vil at kyrkja vår skal vera ei folkekyrkje.** Og denne folkekyrkje-identiteten blir kvalifisert ved at ho har fire dimensjonar:

Ho er open: Kyrkja er til for å dela, ho er til for folket. Derfor er det viktig at det er Guds ufortente gåve uttrykt i dåpen, som på grunnleggande vis utgjer kriteriet for medlemskap i denne kyrkja. Dette er viktig i våre drøftingar om framtidige menighetsformer og arbeidet med menighetsutvikling framover. Med dette er sjølvstilt ikkje alt sagt som skal seiast om trusopplæring, etterfølging, medvandring og disippelskap.

Ho er ei tenande kyrkje. Kyrkja blir heil når ho deler. Ho er til for menneska midt i det mylderet av krav, forventingar, smerter og gleder som livet møter oss med.

Ho er ei vedkjennande kyrkje. Ho er Gudsfolket som i glede stadfestar si tru, enten det skjer på famlande og ufullstendig vis, eller det skjer fulltonande og med jubel. Og i lovprisande fellesskap forkynner ho at Gud, du er, og, Gud du er god.

Og ho er ei misjonerande kyrkje. Ho er ei kyrkje som veit heilt inn i det innerste av sjela si at det ikkje er hennar eiga fortjeneste at ho forvaltar evangeliet. Det kjem alltid utanfrå - slik det ein gong kom utanfrå til oss, med segl i sårbare, små skuter frå vest; og slik det stadig på ny kjem utanfrå, som ei overrasking og ei gave.

Derfor har kyrkja også karakter av å vera eit redskap for å bringa gudsrrike-realitetane til menneska; som stadig deler evangeliet og evangeliets gaver og realitetar vidare, slik at menneske på nytt og på nytt - og for alle første gong - kan la seg overraska, la seg overtyda, la seg bli mottatt av han som er gledas kjelde, Jesus Kristus.

3. Det er den treeine Gud som sender

Misjon er ikkje vår misjon, men Guds.

Verken misjon eller evangeliet er i ytterste instans 'vår' eller 'vårt'. Slagordet Missio Dei, som med tyngde kom inn i kyrkje- og misjonstenkinga i 1963, understrekar dette: At misjon reflekterer Guds eige sendingsmønster; at det er Gud som til sjuande og sist er subjekt for misjon, ikkje vi. Derfor er alle prinsipielt objekt for Guds handling på same måte. Og det er Gudsriket, og ikkje institusjonen kyrkje, som er målet for kyrkja og for kyrkjas misjon.

Samtidig er slagordet veldig lett å misbruka. Ved at ein får eit entydig fokus på Gud og historia, kan kyrkja på sett og vis hamna i ein parentes. Slagordet er nok til tider blitt brukt slik. Likevel vil eg hevda at det peikar på noe som er umisteleg: Det er Gud, og ikkje vi, som er subjekt for kyrkjas misjon.

Kristus som sentrum og forsoning siktemålet

Men samtidig som misjon er Guds, er den også kyrkjas. Guds handlingsmønster i historia er ugjennomtrengelige for oss. Vi har ikkje tilgang til Guds planar utover det han har vist oss. Og det Gud har avslørt, er det Jaques Matthey i Kirkenes Verdensråd kalla sin forsonande pasjon – og då tyder pasjon både inderleg kjærleik og liding. Gjennom denne uttrykksmåten blir fleire perspektiv på forsoning halde sammen: Forsoning dreier seg både om forholdet mellom mennesket og Gud og menneske imellom. Begge desse sidene kom tydeleg fram under KV's misjonskonferanse i Athen i mai i år, der eg deltok som utsending frå Den norske kyrkja.

I eit av førebuingdokumenta konferansen står det: "På grunnlag av den forsoninga Kristus i Guds stad fekk i stand ved sin død og si oppstode, kallar og utfordrar kyrkja menneske til å bli forsonte med Gud. Ved tru blir den forsoning til en personleg røyndom".

Det er den same kjærleiken vi som kyrkje er sett til å formidla, og målet med det er å skapa forsoning. Det er nær sammenheng mellom å vera forsont og å vera heil.

Heilaganden er drivkrafta og sammenheng

Misjonen er Guds, Kristus er sentrum, Drivkrafta og sammenheng er Den Heilage Ande. Tore Johnsen, som også deltok på KV-konferansen i mai i år, utvider synsbreidda. Hans bidrag får tyngde på bakgrunn av urfolks- og det samiske perspektiv han representerer. Tore Johnsen summerer det opp slik:

”Guds misjon er omsorg for helheten, altså hele skaperverket. [og at] Det (er) kun i rammen av Guds omsorg for helheten at vi må forstå Guds omsorg for enkeltmennesket og menneskeheten.”

”Det er i Kristus hendelsen at grunnlaget for all helbredelse og forsoning skapes i teologisk forstand”, (og i parentes: helbredelse er også å gjera heil).

”Åndens opprinnelige gjerning i følge Bibelen er en skapende og livgivende gjerning i hele skaperverket (1. Mos 1,2; Sal 104,30) Det er først når skaperverkets helhet brytes ved synden, at Åndens gjerning blir en helbredende og forsonende gjerning. [...] den skapende og livgivende gjerning (legges) til grunn for den forsonende og helbredende gjerning.”

Det er Anden som bind det heile sammen, så ikkje ting fell frå kvarandre.

Det er Anden som sender og utrustar si kyrkje til sitt oppdrag. Det er Anden som sender kyrkja til å dela utover eigne grenser.

Misjon er forankra altså i den treeine Gud. Samtidig er det eit eigarskap her:

4. Eigarskapet: Misjon er heile kyrkja si sak

Misjon skjer over alt.

Eg bur i ei folkerik, typisk norsk folkekyrkjemenighet med låg kyrkjesøking (under 1%), gode intensjonar, ein tenestevilleg stab som gjer mykje godt, men som også strevar, som gler seg over det som går godt, og blir sliten av alt han ikkje får til og ikkje får tid til. Dette er ei ramme eg trur mange kjenner seg igjen i.

Ein dag for noen år sidan skulle eg ta bussen utanfor der eg bur. Der sto ein kar og venta, og vi kom i prat. Han såg sant å seia noe fortapt ut. Det var han og. Han var frå Texas, Houston trur eg det var. Og i løpet av den korte samtalen kom vi rett til saka – eg veit ikkje om det var han eller eg som hadde sin religiøse legning utanpå. Men uansett kom det fram at han var metodist, kalla av Gud til å vera misjonær. Her, på det han skildra som det kalde og våte vestlandet, midt i den bydelen min, som han syntest var både gudlause og ukristelege:
- Bare sjå sjølv, sa han, av meir enn 12.000 menneske er det mindre enn 100 i kyrkja på ein vanleg søndag!

Eg kjende det som ein provokasjon, og merka irritasjonen stiga frå fotsolane og oppover. Det var like før eg sette i gang med ein liten introduksjonstale i norsk og nordeuropeisk religiøs sjenanse, fordelen med folkekyrkjeleg forankring, og forskjellen mellom vestnorsk og sørstatsamerikansk lynne.

Men heldigvis kom bussen. Og eg fekk setja meg ned, og likt den bortkomne sonen koma til meg sjølv - og tenka: - Den der hadde du godt av, Kjetil.

I løpet av ein generasjon har vi opplevd at verdsbildet vårt er forandra. Vi sat lenge fast i eit bilde der delar av verda var kristen, og resten av verda var det ikkje. Så tenkte vi, var det vår oppgåve som Det kristne vesten å kristna resten. Historisk sett har dette prega også norsk misjonsforståing. Og det spelar ennå ei rolle. Men i løpet av dei siste 50 åra har noen viktige endringar skjedd:

- Det har vakse fram livskraftige kristne kyrkjer i store delar av verden.
- Vi har gjenoppdaga den globale kyrkja – sett utover den vestlege kyrkja sine grenser og fått eit nytt forhold til dei ulike ortodokse tradisjonane.
- Sammenhengen mellom religion og samfunn har endra seg radikalt i store deler av den vestlege verden.
- Kyrkjias talmessige tyngdepunkt har flytta seg frå Vesten til Det globale Sør. Samtidig er det Nord og Vest som fortsatt sit på mykje av dei økonomiske, akademiske – og dermed også strukturelle ressursane.

I denne prosessen har også kyrkjias karakter endra seg. Eg vil hevda at i globalt perspektiv blir kyrkja stadig meir prega av pentekostale og evangelikale straumdrag. Samtidig kan ein seia at den globale kristne kyrkja framstår i dag med fire tyngdepunkt:

- **Den katolske** som er størst og framviser ein imponerande dynamikk, og meir enn noen gong er sjølv motoren i den globale kristne kyrkja;
- **Den ortodokse verden**, som etter kommunismens fall både opplever ein renessanse og står overfor nye og ukjende utfordringar. Det veks fram ny ortodoks misjonsaktivitet på nye stader, f eks i Uganda. Også dei gamle kyrkjene i Midtausten viser på mange stader stor truskap og åndskraft, trass i at ytre forhold til tider kan vera vanskeleg.
- **Dei historiske protestantiske kyrkjene** som i global sammenheng opplever stagnasjon eller tilbakegang, og som vi er ein del av. Samtidig har folkekyrkjene i Norden heilt særeigne dynamikkar. Her er det m a ei stor utfordring å skjønna overgangen frå ein dominerande posisjon kulturelt og religiøst, til å bli mindre viktige og ofte talmessige mindre – jamvel ofte minoritetar - som til dels lever motstraums kulturelt.
- Dei ulike bølgene av **pinse-prega kristendom**; dette er den greina av kyrkjetreet som viser sterkast vekst. I dag er delar av to-tredelsverda nesten dominert av kyrkjer med slikt preg. Det omfattar alt frå klassiske pinsemenigheter, over karismatiske rørsler og lokalt initierte kyrkjesamfunn til reinspikka framgangsteologi. Dette er ei stor og mangslungen gruppe kyrkje. Arbeidet som Berge Furre og Sturla Stålsett har gjort med Guds Rikes Universelle Kyrkje i Brasil, viser det.

Inndelingar inneber alltid forenklingar. Men desse endringane har store følger for korleis vi tenker om misjon. Forestillinga om misjonæren som den vestlege ressursperson som skal løysa dei andre sine problem, inneheld nok ei viss historisk sanning, sjølv den aldri har gitt eit fyldegjerande bilde. I NMS har vi gjennom fleire tiår forsøkt å bryta med slike forestillingar – og praksis.

Misjon har først fremst med vår identitet å gjera. Det er ein *dimensjon* ved det vi er, og ved det vi gjer. Det har både ei global og ei lokal side.

Det er slik vi må forstå alle at dei kvalifiserande omgrepa som visjonsformuleringa for kyrkja vår, tenande, vedkjennande, misjonerande og open. **Desse fire orda dreier seg ikkje om ulike aktivitetsområde. Men det dreier seg om dimensjonar ved alt det vi som kyrkje er og gjer.** Kyrkja blir heil ved å dele det ho er:

Kyrkja er **diakonal**, og uttrykker det ved å dela av dei gåvene Gud har gitt henne; ved vilkårslaust å dela Guds godhet med menneske og skaparverk! Heile breidda av aktivitetar som vi utfører i kyrkja er det ein diakonal dimensjon ved;

Kyrkja er **vedkjennande**, og uttrykker det ved frimodig å vedkjenna si tru på den treeine Gud og å lovprisa han. Alt kyrkja gjer har ein vedkjennande dimensjon.

Kyrkja er **misjonal**, og lever det ut ved å vera misjonerande; det er ikkje noe anna enn å dela fritt av den gåva Gud har gitt oss å forvalta, evangeliet om Jesus Kristus, til alle som kjem i vår veg –og som vi møter på vår veg.

Og ved å leva slik ho er, er kyrkja open.

Misjon er ein dimensjon ved det å vera kyrkje, ved det å driva menighet. Det gjeld gudsteneste arbeid, trusopplæring, konfirmasjonsarbeid. Liturgien, musikken, korarbeidet osv. Alt har også det ved seg at det siktar mot å føra til ei tru som veks og er både sunn og sann.

Gudsteneste

Ei gudsteneste som lever og vibrerer er eit lovprisande fellesskap som saman uttrykker si vedkjenning til den treeine Gud. Men den har også ein diakonal klang; den vil vera eit ope og omsorgsfullt fellesskap der menneske kan leggja frå seg det som tynger, og kjenna seg møtt også av menighet, menneske og Gud. Og den vil ha ein misjonal funksjon: Her deler vi evangeliet fritt til alle som vil ta imot. Her blir vi utfordra til å leva livet i etterfølging og vitnesbyrd. Og vi trur gudstenesten forandrar oss.

Det grensekryssande

Dermed har eg sagt at misjon alltid har eit grensekryssande perspektiv ved seg.

”Kyrkja var lokal og global før ho blei nasjonal”, helste Finn Wagle Det Norske

Misjonsselskap si generalforsamling i Trondheim med i sommar. Det får oss til å løfta blikket opp frå oss sjølve eit øyeblikk, og retta det mot andre. Det dreier seg om geografi, men også om andre viktige perspektiv:

1. **Tids-perspektivet:** Dersom den kristne kyrkja skal forvalta gudsrikets budskap og gudsrikets krefter med truskap, må vi gjera det slik at det også når generasjonane – for ikkje å seia generasjonen - som kjem etter oss. Ungdommens kyrkjemøte tar den kulturelle kommunikasjonsutfordringa som ligg i dette på alvor når dei talar om misjonerande nærvær. Dette er ei konkret utfordring både til kyrkja generelt, og til Samarbeidsrådet for menighet og misjon, SMM.

Det Norske Misjonsselskaps samarbeid med bispedømme- og menighetsråd, om å utvikla nye menighetstypar, er eit uttrykk for dette. Ungdomsmenigheten F2 i Fagerborg menighet i Oslo er eit godt eksempel på dette. Mange døme finst – og fleire trengst. I siste nummer av Norsk Tidsskrift for Misjon reflekterer unge menneske om dette. Ta og les.

2. **Vekst-perspektivet:** Korleis kan ein tenka misjonerande innafor ei kyrkje som er ei open folkekyrkje som tar dåpen på alvor? – utan å bli fanga av eit kulturelt overlegenheitskompleks, eller ein forenkla vekkingsteologi? At ei open folkekyrkje også må ha rom for desse tradisjonane er ei anna sak. Men det viktige her er: Vårt ansvar sluttar ikkje ved dåpen. Trusopplæringsreforma vitnar om at kyrkja vil ta den misjonerande dimensjonen på alvor. Det knyter seg til Den oppstandne sin instruks om å døypa og å læra. Misjon dreier seg om dåpen, men også om medvandring, om com-misjonen; om vekst og å føra stadig djupare inn i sanninga.

3. **Geografi:** Som kyrkje har vi ei særleg ansvar for dei som tilhøyrrer Guds folk – som er medlemmer av kyrkja. Men av og til snakkar vi som om ansvaret vårt sluttar der. Det gjer det ikkje. Vår kyrkje har også eit forhold til dei gruppene som ikkje er medlemmer av kyrkja vår. Vi har ei ønske om å formidla – ikkje påføra – evangeliet også til dei som ikkje deler den kristne trua – også i vårt land.

Det er eit **heilt sentral perspektiv** for den kristne kyrkja at det ikkje skal setjast grenser for evangeliet. Det kjem utanfrå, det kom til oss utanfrå, og vi er kalla til å formidla det gode budskapet, dela gleda, også med dei som ikkje kjenner henne. Det globale perspektivet må haldast fram. Ennå er det mange folkegrupper og menneske vi har gått forbi. Dei er på ingen måte gløynde av Gud, og derfor har også vi eit ønske om og eit kall til å dela gudsrige-realitetane, stadig vidare. Sjølv sagt skal det gjerast med stor innsikt og skjønsemd. Det manglar vi ofte. Men vi strekker oss etter det.

Det er spennande å sjå korleis det i vår samtid veks fram nye globale mønster for korleis dette skjer. La meg gi eit eksempel:

John kalte han seg, og var guide i Nanjing. Han viste meg og ei gruppe nordmenn det formidable monumentet – ein park på storleik med Vigelandsparken – over Sun Yat Sen, ein kinesisk filosof og politisk leiar som John frimodig presenterte som kristen. Ein av mine medreisande var meir frimodig enn eg, og spurte: - Og du då, kva er du?

Vi fekk Johns historie. Han fortalte: - Eg studerte på universitetet på 1980-tallet. Eg vaks opp i ein familie der Mao var forguda. Mens eg studerte blei han avkledd og vanæra. Far min blei dårleg, og eg blei kynisk. Eg hadde lite å leva for! Ein dag eg kom ut frå kantina etter lunsj, sto noen studentar utanfor i ein ring og sang. Eg stansa opp, og ein av dei kom og spurte meg om eg skjønna kva dei sang om?

- Nei, sa John. - Vi syng om Jesus, sa han. Det er påske i dag og vi feirar at han sto opp frå dei døde. Har du høyrte om det? - Nei sa han. - Vil du vita meir? - Ja, sa John. Etter fjorten dagar var han blitt med i ein dåpsklasse og etter eit halvt år var han døypt.

- Så eg og er kristen, fortalte John. Og så forklarte han: - Eg blei kristen fordi Jesus fylte mitt tomme hjerta. Han gav livet mening. Så var han stille ein augneblink, og så la han til: Og desse studentane som sto der og sang, dei var frå Afrika!

Møtet med John illustrerer den nye verden: Misjon er heile den verdensvide kyrkjjas sak. Og det er nå gleda blir delt, ho blir heil.

5. Heller brød enn budskap?

Eg møter av og til ei oppfatning som går om lag slik: Kyrkjjas vitnesbyrd gjennom diakonal innsats, i kampen mot urett og undertrykking både i forhold til fattige her lokalt, og i globalt perspektiv, det er bra. Men eg har visse vanskar med misjon. Kva rett har vi til å tru at vår sanning er sann også for dei andre?

Det skulle vera heilt tydeleg av alt eg har sagt her, at den første delen av resonnementet deler eg heilt og fullt. Kyrkja er diakonal, derfor skal ho vera tenande i sine handlingar. Ho er sett til å dela alle Guds gåver, vilkårslaut og raust. Og i dette ligg også kyrkjjas ansvar for å kjempa og tala mot uretten, f eks ved gi dei med svak røyst, kraft i røysta.

Det same gjeld for å dela den Guds gave som er evangeliet. Kyrkja er misjonar. Evangeliet er gitt oss for at det skal delast, og det er ved å dela det kyrkja blir heil.

Som kyrkje kan vi ikkje velga det eine framfor det andre. Både det diakonale og det misjonale er med og gjer kyrkja til kyrkje. Dei spring begge ut av det levande trusfellesskapet, og

samfunnet med den treeine Gud. Dei peikar begge tilbake på det som er basis og sammenheng. Dei to sidene skil seg frå kvarandre ved at dei har ulike målsettingar:

Diakonale handlingar vitnar i handling om Gudsrikets frigjerande krefter, og skal avsløra Guds vilkårslause kjærleik som skal gi håp om mot. Det skal skje vilkårslaut og utan atterhald.

Misjonjerande handlingar vitnar om Guds vilkårslause kjærleik til alle menneske, og siktar mot å føra dei inn i det bekjennande felleskapet ved tru og dåp. Målet er at gleda vi har, skal blir delt ved at ho blir tatt imot.

Begge deler er utslag av det som er dimensjonar ved kyrkjjas vesen. Dei kan ikkje haldast opp mot kvarandre. Du kan ikkje velga det eine framfor det andre utan at det går ut over kyrkjjas integritet. Dei høyrer begge deler med til det å vera kyrkje.

Ofte vil same handlinga ha begge dimensjonar. Det er uråd å isolera det åndelege frå resten. For det er levande og heile menneske vi har å gjera med. Derfor er det i praksis ei utfordrande øving både å halda ting sammen utan å blanda motiva; og på den andre sida å halda ting frå kvarandre utan å skilja basis og utgangspunkt.

I Mali er NMS med på å grava brønningar. Det er ein gammal brønngravar-tradisjon, der grev dei med handkraft brønningar på opp til (eller ned til) 90 meter. Vi sørger for brønningar for at folket skal få vatn. Målet er at kvinnene skal slepp å bruka dagen på vass-henting; så jordbruksproduksjonen kan auka; så buskapen kan veksa og at sjukdommar kan reduserast gjennom reint, sandfiltrert vatn. Kort sagt: Reint vant. Målet med dette prosjektet er ikkje å dela livets vatn med folket. –vi gjer ikkje det eine for å oppnå det andre. Samtidig ber dei som står bak brønnprosjektet, bl a NMS sine folk, med seg i alt dei gjer også eit ønske om at folket i landsbyane i Mali skal få del i truas glede og oppleva den oppstandne Kristus som medvandrar og bror.

Misjon mellom glede og anstøt

Eg vedgår at det ikkje er heilt enkelt, for det er noe støytande med menneske som har ”sett lyset” og som vil misjonera. Det var det eg opplevde på bussholdeplassen der eg bur. Det er noe støytande ved det å ha ei sanning å formidla til andre. Sjølv om vi kan velga å seia – som eg gjer: Det dreier seg om å dela gleda. Det dreier seg ikkje om at eg eig sanninga ellar evangeliet. Det er sanninga som har funne meg. Eg er blitt omgitt av ho. Støytande blir det likevel. Dels fordi vi ikkje maktar å formidla dette gode utan å støyta, dels fordi evangeliet har noe støytande ved seg.

Eg kjem ikkje ut over dette: På den eine sida gleda over lyset, og over godt nytt, og fellesskapet og håpet; over å ha fått i gåve nye relasjonar med meg sjølv, med medmenneske, med kosmos og med Gud. Og på den andre sida det støytande ved å tru, og å ønska å påverka andre til å tru.

Den sørafrikanske misjonstenkar og - praktikas, David Bosch, har kjempa med denne spenninga. Han seier at misjon i dag må avkle seg alt maktspråk, og vera audmjuk. Han talar ut frå den spenningsfylte situasjonen i Sør-Afrika. Men på mange måtar er det eit bilde på verden. Vitnesbyrdet, misjon, må våga å leva utan ytre makt. Men når ein gjer det, vil ein oppdaga at også det audmjuke kan vera frimodig. Det er ytterst passande å understreka David Bosch sitt poeng i dag, når vi er samla på eit kyrkjemøte som også skal feira fellesskapet mellom Den norske kyrkja og den lutherske kyrkja i et sørlege Afrika (ELCSA), og gjera det ved å inngå ein avtale som har som utgangspunkt og som mål å uttrykka likeverd, og vil gjera det både audmjukt og frimodig.

6. Kyrkja handlar misjonerande

To korte poeng til:

I dette korte avsnittet vil eg bare understreka at dersom kyrkja er misjonerande av karakter, må vi saman finna handlingsmønster som ivaretar den dimensjonen.

Slike handlingsmønster finst:

- Våre kyrkjelydar kan med frimod stadfesta at ja - dei er med i ei kyrkje som *er* misjonerande, globalt og lokalt. Dei kan vera stolte over alt det flotte dei er med på – og dei kan søka strategiske grep som styrker den misjonerande identiteten. Kva med f eks å innføra ein global misjonsdag ein fast søndag i året, f eks 1. søndag etter påske. Noen oppgåver kviler på menighetene lokalt, og dei blir stadig viktigare. I Samarbeidsråd for Menighet og Misjon (SMM) understreker vi at misjonsoppdraget primært er den lokale kyrkja sitt ansvar.
- Like viktig er det å understreka at den samvirke-modellen som har prega norsk kyrkjeliv, fortsatt er liv laga. Mange trur tilsynelatande ennå at det er eit norsk særsyn at det innanfor kyrkjestrutturen finst organisasjonar og institusjonar som ivaretar særlege sider ved kyrkja sitt samla oppdrag. Det er det ikkje. Dette finn vi så godt som over alt – i litt ulike variantar. Det er ei velsigning. Den monolittiske kyrkjestrutturen er ikkje noen ønskemodell. Også i dei økumeniske organa som LVF og KV blir dette framheva i dag.

Vi fekk ein illustrasjon på korleis dette har fungert under generalforsamlinga i LVF i Winnipeg i 2003. Thor Bjarne Bore sørge for at alle samarbeidskyrkjene til NMS, Areopagos, Normisjon og KN blir invitert til eit møte med den norske delegasjonen. Det blei eit sterkt møte, der Thor Bjarnes konklusjon etterpå var kort og konsis: Dette har fungert! Eg sluttar meg til det!

Ein skal høyra på sjølvskryt, for det kjem frå hjerta.

- Vi lever i ei tid der vi kan observera at nye handlings- og samhandlingsmønster veks fram. Mange av kyrkjene i det globale sør framviser ein misjonerande dynamikk som imponerer og gjer inntrykk. Også dette utfordra oss til handling.

7. Det er gleda som driv oss

Eg har snakka om dimensjon – om det kyrkja er.

Eg har snakka om struktur: om det vi sammen må gjera for å vera det vi er.

Til slutt vil eg sei litt om oss. Kva er det som driv oss?

I NMS sitt misjonsdokument, Verdensvid glede, som blei vedtatt sist sommar, hevdar vi: Det er gleda som driv oss. Det er dette eg har søkt å utmeisla litt vidare her, og det er dette eg har søkt å invitara til å ta del i.

Alt det eg har sagt om dette, kan eigentleg gjerast enklare.

La meg fortelja frå eit møte der kanskje noen av dykk var. Det skjedde i Den fornya Fredskorpset sitt årsmøte i Oslo våren/hausten 2004. Det var fleire store talarar, både Desmond Tutu og dåverande utviklingsminister, Hilde Frafjord Johnson. For meg var det sterkast å møta min ungdoms helt, den sosialistiske humanisten, expresident i Zambia, Kenneth Kaunda.

Tutu talte med sitt spøkefulle alvor om det å vera menneske, og det å bli ustanselig meir menneske. Deretter talte Kaunda. Den gamle mannens sosialetiske patos var ikkje borte. Han talte om HIV and AIDS og vi kjende – også dette dreier seg om å vera menneske!

Før han talte, hadde han følgende innleiing: og eg trur eg gjengir han omtrent ordrett, sjølv om det er etter minnet: Before I give my speach, I'd like to sing a short song for you.

Og så sang han:

Day by day

All my life,

Till I die,

I will follow Jesus.

Og så la han til: *Just so that you know who I am* – bare så de veit kven eg er.

Kjære kyrkjemøte. Det er det det dreier seg om. Å vera det vi er: Jesusdisiplar, glade medvandrarar, misjonerande kyrkje.

Så la oss gå i fred då, i glede over kva vi er – og la oss saman vera det.

Hilsen fra biskop Ndanganeni P. Phaswana, ELCSA

Mission today

Introduction

SANIBONANI! RIA VUSA, LOMELANG: HOW ARE YOU? In our different mother tongues we greet you in your representative capacity. This kind of greetings asks for your well being in a pluralistic or representative manner. When we greet you in a question form we ask about your relationship within your family, with your neighbors and with the departed as well. It is a communal way of asking about your health which is an integral part of healthy relationship with your fellow human being. The underlining philosophy here is: **I belong therefore I am**. This is the real meaning of greetings in isiZulu, Tshivenda or Setswana. This is the context that your forefathers and foremothers experienced when they proclaimed the gospel in the foreign lands.

They were armed with the Bible, some medical kits and a strong faith that God has sent them to convert the heathens and introduce the Reign of God. They had no other model except the one they were taught right here in Norway and other Nordic and European countries including America and Canada. They were simply following the Great Commission: “Go ye therefore, and teach all nations, baptizing them in the name of the Father, and of the Son, and of the Holy Ghost” (Matt.28:19).

The time was not yet ripe for the interfaith dialogue to be entertained. Any expression of faith which did not conform to this Scripture was dismissed. I am amazed at the manner they did it and converted thousands of the indigenous people at different times. The courage they displayed in wrestling with hostile territories and people bear witness to their belief and commitment to the course of the gospel. They had no energy to preach and or sell private or soul salvation. They did not find solace in presenting a fundamental Christianity.

Yes they committed too many mistakes. These they did in the course of executing the gospel mandate. They did not oppose apartheid or racial discrimination with all their strength and power. They thought by being quiet in the midst of injustice they will be allowed to proclaim the gospel without human made hindrances. We are the products of their sweat and courage.

Mission in context

Missionaries were not angels. They were human beings who had to face few challenges in the mission fields or mission stations that were established in response to the Christian communities that were birthed through the proclamation of the same gospel. Little did they know that the community of believers that gathered around them soon became rejected by the community for fear that its members comprised of witches who were expelled from amongst the indigenous people. Even if they knew they did not waver. They established mission schools where kids were taught how to read and write. This proved valuable as the only bridge between husbands and their wives or relatives during the migrant labor system. Communication was simplified through letter writings. Schools also served as recruitment centres where new Christians were found and Christian education was instilled in their

consciences. I met one old man who trained at Umphumulo Teachers Training College before it was turned into a theological one. He was extremely proud that he obtained his training at this college. He became a lay preacher in the church in Natal and also in Johannesburg where he later died. That college gave him a wealth of knowledge and a sense of meaning and purpose in his life that he cherished up to his last day here on this side of the grave. Unfortunately some Lutheran churches, like ELCSA, lost their influence in the society when they were forced to give up schools during the apartheid era. Denominations that kept their schools are experiencing membership growth at a faster pace than those that do not control centres of learning. ELCSA is one of those churches which are not keeping up the pace of growth in Africa. The challenge for this ELCSA or any mission church is to retrieve those golden days and foster Christian values in the minds of its communities.

Health Institutions

We are extremely thankful to the NMS for the diakonia arm of their mission work. They established three hospitals in the present South Eastern Diocese (SED). This is the area where they had anchored their mission work as you all know. The missionaries who were working at the time could have confined themselves to the proclamation of the gospel that did not have to be directed to the whole person. We are thankful that they interpreted it in its broader sense so much that they doctored a king who got healed and even gave them permission to preach the gospel amongst his own people. He himself was a teaching aid. It was good that they had this vision that was later reinforced by the LWF Document entitled: *Mission in Context: Transformation, Reconciliation, Empowerment, 2004*.

This document underlines Mission as the core business of the Church. The said document, reflecting on the meaning of proclamation says:

“Proclamation of the gospel, calling people to believe in Jesus Christ and to become members of the new community in Christ, participation in the work for peace and justice and in the struggle against all enslaving and dehumanizing powers are therefore an integral part of the mission of the church...” (2004:6).

To be the church is to be in the mission field. This mission field is both within and beyond her borders. The church that confines her mission activities to her boundaries runs the risk of smothering herself. The church exists for Jesus Christ her founder and God’s people scattered throughout the global village.